UÖEK 2023

TRABZON ÜNİVERSİTESİ

33. ULUSAL ÖZEL EĞİTİM KONGRESİ

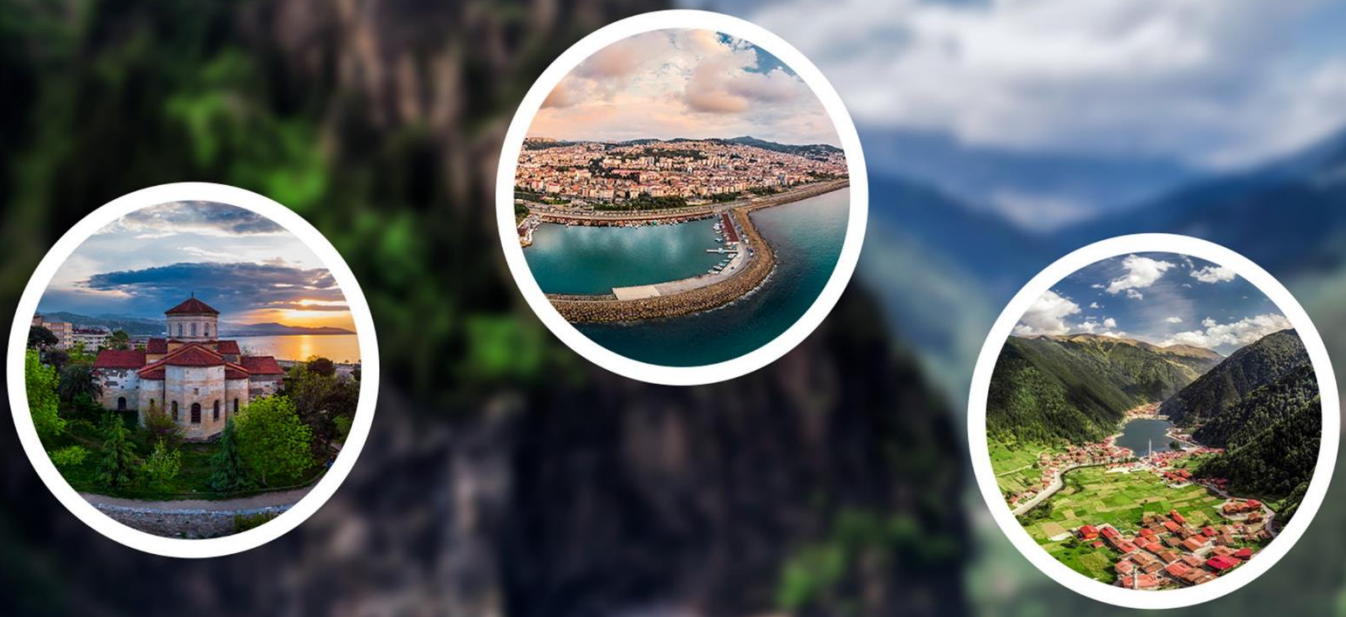

BİLDİRİ ÖZET KİTABI

25-27 EKİM 2023

TRABZON

33. ULUSAL ÖZEL EĞİTİM KONGRESİ ÖZET BİLDİRİ KİTAPÇIĞI

Hazırlayan: Dr. Öğr. Üyesi Raziye ERDEM

Mizanpaj: Adil YILDIZ

Kapak Tasarım: Göksel ÇELENK

Kapak Fotoğraf: Ali Fatih Emre AKÇAY

Erişime Açıldığı Tarih: 11.2023

E-ISBN: 978-625-98842-2-6

Vize Akademik
Seyranbağları Mah. Kirazlı Sok. Akyıldız Apartmanı No: 3/A Çankaya / Ankara **Tel.:** 0312 431 85 00
Web: www.vizeakademik.com.tr - **E-mail:** vizeakademik@gmail.com
Yayıncı Sertifika No: 41659

Kongre iletişim

uoek2023@gmail.com

25 Ekim – 27 Ekim 2023

Trabzon

ÖNSÖZ

Değerli Bilim İnsanları,

İlk kez Doç. Dr. Mitat Enç anısına 1991 yılında "Özel Eğitim Günleri" adıyla başlayan Ulusal Özel Eğitim Kongresi Cumhuriyetimizin 100. yılında 25-27 Ekim 2023 tarihleri arasında Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Trabzon İl Milli Eğitim Müdürlüğü, TÜBİTAK, Vize Akademik ve Özel Eğitimciler Derneği (ÖZDER) işbirliği Trabzon'da gerçekleştirilmiştir. Cumhuriyetin 100. Yılında Özel Eğitim teması ile düzenlenmiş olan 33. Ulusal Özel Eğitim Kongresi bünyesinde sunulan bilimsel çalışmaların 8 tanesini paneller, 12 tanesini çalıştaylar, 216 tanesini sözlü bildiriler ve 14 tanesini poster bildiriler oluşturmaktadır. Kongremizde özel eğitim alanına ilişkin pek çok farklı konu ele alınmıştır.

Konferansımıza katılan çağrılı konuşmacılara, tüm araştırmacılara, panelistlere, öğretmenlere ve öğrencilere katılım ve katkılarından dolayı çok teşekkür ederiz.

Saygılarımızla.

Kongre Düzenleme Kurulu adına,
Kongre Başkanı
Dr. Öğr. Üyesi Raziye ERDEM
Trabzon Üniversitesi
Fatih Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü

Kongre Onursal Başkanları
Prof. Dr. Emin AŞIKKUTLU – Trabzon Üniversitesi Rektörü

Kongre Başkanı
Dr. Öğr. Üyesi Raziye ERDEM- Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü

Kongre Düzenleme Kurulu
Prof. Dr. Macid Ayhan MELEKOĞLI, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü
Prof. Dr. Orhan ÇAKIROĞLU - Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü
Prof. Dr. Sezgin VURAN- Anadolu Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü, ÖZDER Genel Başkanı
Doç. Dr. Kemal AFACAN- Artvin Çoruh Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü
Doç. Dr. Salih RAKAP- Ondokuzmayıs Üniversitesi, Özel Eğtim Bölümü
Dr. Öğr. Üyesi Burcu AKTAŞ- Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü
Dr. Öğr. Üyesi Ebru ÜNAY- Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü
Dr. Öğr. Üyesi Eşref NURAL- Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü
Dr. Öğr. Üyesi Halil İbrahim ÇAKIR -Giresun Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü
Dr. Öğr. Üyesi Mehtap KOT- Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa CEYLAN- Artvin Çoruh Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü
Dr. Öğr. Üyesi Pınar YAŞAR HAYAL- Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü
Dr. Öğr. Üyesi Şule YANIK - Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü
Öğr. Gör. Ahmet İSKENDEROĞLU- Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü
Öğr. Gör. Ahmet USTALAR- Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü
Öğr. Gör. Abdullah KAVANOZ - Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü
Öğr. Gör. Bayram ÇELENK - Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü
Arş. Gör. Nihan EVRENKAYA KAHRAMAN - Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü
Arş. Gör. Şenay DELİMEHMET DADA - Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü
Arş. Gör. Abdulkadir KOCAOĞLU - Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü
Ebru KAYA - Trabzon İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Trabzon Rehberlik ve Araştırma Merkezi

Kongre Bilim Kurulu
Prof. Dr. Adeviye Tuğba TUNCER- Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Konrot-Üsküdar Üniversitesi
Prof. Dr. Atilla CAVKAYTAR- Maltepe Üniversitesi
Prof. Dr. Ayşe Gönül AKÇAMETE- Yakın Doğu Üniversitesi
Prof. Dr. Ayşegül ATAMAN- Lefke Avrupa Üniversitesi
Prof. Dr. Arzu ÖZEN- İstanbul Kültür Üniversitesi
Prof. Dr. Banu ALTUNAY- Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Berrin BAYDIK- Doğu Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Bekir Fatih MERAL- Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Binyamin BİRKAN- Biruni Üniversitesi
Prof. Dr. Birkan GÜLDENOĞLU- Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Burcu Ülke KÜRKÇÜOĞLU- Anadolu Üniversitesi/Engelli Araştırma Enstitüsü
Prof. Dr. Bülbin SUCUOĞLU- Emekli Öğretim Üyesi,
Prof. Dr. Cevriye ERGÜL- Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Çığıl AYKUT- Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Dilek ERBAŞ- Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Gönül KIRCAALİ İFTAR- Emekli Öğretim Üyesi
Prof. Dr. E. Rüya ÖZMEN- Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Elif TEKİN İFTAR- Anadolu Üniversitesi/Engelli Araştırma Enstitüsü
Prof. Dr. Emine ERATAY- Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Prof. Dr. Emine Sema BATU- Maltepe Üniversitesi
Prof. Dr. Funda ACARLAR- Emekli Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Hakan SARI- Necmettin Erbakan Üniversitesi
Prof. Dr. Halise Pelin KARASU- Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Hasan AVCIOĞLU- Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi
Prof. Dr. Hasan GÜRGÜR- Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Hatice BAKKALOĞLU- Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim Halil DİKEN- Anadolu Üniversitesi/Engelli Araştırma Enstitüsü
Prof. Dr. İlknur ÇİFTCİ TEKİNARSLAN- Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Prof. Dr. Kemal YÜRÜMEZOĞLU- Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Latife BIYIKLI- Emekli Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Macid Ayhan MELEKOĞLU- Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet ÖZYÜREK- Emekli Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Mehmet Cem GİRGİN- Emekli Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Mehmet YANARDAĞ- Anadolu Üniversitesi/Engelli Araştırma Enstitüsü
Prof. Dr. Mustafa BALOĞLU- Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Necdet KARASU- Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Nihal VAROL ÖZYÜREK- Emekli Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Nevin GÜNER YILDIZ- Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Prof. Dr. Nur AKÇİN- Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Nurgül AKMANOĞLU-Anadolu Üniversitesi/Engelli Araştırma Enstitüsü
Prof. Dr. Onur KURT-Anadolu Üniversitesi/Engelli Araştırma Enstitüsü
Prof. Dr. Orhan ÇAKIROĞLU -Trabzon Üniversitesi
Prof. Dr. Özlem DİKEN-Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Pınar EGE- Emekli Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Pınar ŞAFAK-Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Safiye Sunay YILDIRIM DOĞRU- Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Sema KANER- Emekli Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Selda ÖZDEMİR- Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Serap EMİR- İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa
Prof. Dr. Serhat ODLUYURT- Anadolu Üniversitesi/Engelli Araştırma Enstitüsü
Prof. Dr. Sezgin VURAN- Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Şerife YÜCESOY ÖZKAN- Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Prof. Dr. Tevhide KARGIN- Emekli Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Uğur SAK-Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Ümit GİRGİN- Emekli Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Ümit ŞAHBAZ- Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Prof. Dr. Vesile YILDIZ DEMİRTAŞ- Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Yasemin ERGENEKON- Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Yeşim GÜLEÇ ASLAN- İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Prof. Dr. Yıldız UZUNER- Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Zekiye Ümit Tülin DAVASLIGİL-Maltepe Üniversitesi
Prof. Dr. Zerrin TURAN- Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Ahmet BİLDİREN- Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Doç. Dr. Ahmet KURNAZ- Necmettin Erbakan Üniversitesi
Doç. Dr. Ahmet YIKMIŞ- Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç. Dr. Alpaslan KARABULUT-Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç. Dr. Arzu DOĞANAY BİLGİ- Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Arzu TANRIVERDİ- İnönü Üniversitesi
Doç. Dr. Avşar ARDIÇ- Ege Üniversitesi
Doç. Dr. Aydan AYDIN- Marmara Üniversitesi
Doç. Dr. Aysun ÇOLAK- Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Ayşe Dolunay SARICA- Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Ayşegül Şükran ÖZ- Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
Doç. Dr. Ayten DÜZKANTAR- Anadolu Üniversitesi/Engelli Araştırma Enstitüsü

Doç. Dr. Burak KARABEY- Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Canan SOLA ÖZGÜÇ- Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Cem ASLAN- Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Çağlar ÇETİNKAYA- Akdeniz Üniversitesi
Doç. Dr. Deniz Özcan KARA- Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Doç. Dr. Emre ÜNLÜ- İzmir Demokrasi Üniversitesi
Doç. Dr. Eylem DAYI- Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Fatih KARABACAK- Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Fatma Betül ŞENOL- Afyon Kocatepe Üniversitesi
Doç. Dr. Feyzullah ŞAHİN- Düzce Üniversitesi
Doç. Dr. Funda AKSOY- Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Gökhan TÖRET- Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Halime Miray SÜMER DODUR- Çankırı Karatekin Üniversitesi
Doç. Dr. Hatice KADIOĞLU ATEŞ- İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
Doç. Dr. Hatice Nilay KAYHAN- Ege Üniversitesi
Doç. Dr. İbrahim AKAR- Kastamonu Üniversitesi
Doç. Dr. İlker UĞULU- Uşak Üniversitesi
Doç. Dr. İsa KAYA- Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
Doç. Dr. Kemal AFACAN- Artvin Çoruh Üniversitesi
Doç. Dr. Kürşat ÖĞÜLMÜŞ- Kırıkkale Üniversitesi
Doç. Dr. Latife ÖZAYDIN- Hasan Kalyoncu Üniversitesi
Doç. Dr. Mahmut ÇİTİL- Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Marilena LEANA TAŞÇILAR- İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet YAVUZ- Trakya Üniversitesi
Doç. Dr. Meral Çilem ÖKCÜN AKÇAMUŞ- Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Meryem Vural BATIK- Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Doç. Dr. Muhammet Bahadır AYAS- Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Mukaddes SAKALLI DEMİROK- Yakın Doğu Üniversitesi
Doç. Dr. Murat DOĞAN- Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Müzeyyen Eldeniz ÇETİN- Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç. Dr. Nesrin SÖNMEZ- Akdeniz Üniversitesi
Doç. Dr. Nihat Gürel KAHVECİ- İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Doç. Dr. Nuray ÖNCÜL- Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Oktay TAYMAZ SARI- Marmara Üniversitesi
Doç. Dr. Özcan KARAASLAN- Marmara Üniversitesi
Doç. Dr. Özlem TOPER-Uludağ Üniversitesi
Doç. Dr. Rukiye KONUK ER- Necmettin Erbakan Üniversitesi
Doç. Dr. Salih ÇAKMAK- Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Salih RAKAP- Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Doç. Dr. Savaş AKGÜL- Biruni Üniversitesi
Doç. Dr. Selma AKALIN- Doğu Akdeniz Üniversitesi
Doç. Dr. Sema TAN- Sinop Üniversitesi
Doç. Dr. Seray OLÇAY- Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Serpil ALPTEKİN- Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Doç. Dr. Sunagül SANİ BOZKURT- Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Şerife Şenay İLİK- Necmettin Erbakan Üniversitesi
Doç. Dr. Şeyda DEMİR- Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Tamer KARAKOÇ- Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Ufuk ÖZKUBAT- Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Ülkü TOSUN- İstanbul Medipol Üniversitesi
Doç. Dr. Veysel AKSOY- Anadolu Üniversitesi/Engelli Araştırma Enstitüsü
Doç. Dr. Y. Ziya TAVİL- Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Yusuf AKEMOĞLU- Düzce Üniversitesi
Doç. Dr. Zehra ATBAŞI- Necmettin Erbakan Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Oğuz GÜRSEL- Emekli Öğretim Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Nurhan CORA İNCE- Emekli Öğretim Üyesi
Dr. Öğr. Üyesi Adile Emel SARDOHAN YILDIRIM- Akdeniz Üniversitesi [Bölüm Başkanı]
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet FİDAN- Sakarya Üniversitesi [Bölüm Başkanı]
Dr. Öğr. Üyesi Ali Fuat YASUL- Muş Alparslan Üniversitesi [Bölüm Başkanı]
Dr. Öğr. Üyesi Ali KAYA- Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi [Bölüm Başkanı]
Dr. Öğr. Üyesi Binnur Yıldırım HACIİBRAHİMOĞLU- Giresun Üniversitesi [Bölüm Başkanı]
Dr. Öğr. Üyesi Buket KISAÇ DEMİROĞLU- Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi [Bölüm Başkanı]
Dr. Öğr. Üyesi Burcu AKTAŞ- Trabzon üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Cahit NURİ- Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi [Bölüm Başkanı]
Dr. Öğr. Üyesi Deniz AKDAL- Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi [Bölüm Başkanı]
Dr. Öğr. Üyesi Emre LAÇİN- Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi [Bölüm Başkanı]
Dr. Öğr. Üyesi Ebru ÜNAY- Trabzon üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Fadime İŞCEN KARASU- Sivas Cumhuriyet Üniversitesi [Bölüm Başkanı]
Dr. Öğr. Üyesi Fatih Emrah DEMİR- Gaziantep Üniversitesi [Bölüm Başkanı]
Dr. Öğr. Üyesi Fatma AKFIRAT- Yeditepe Üniversitesi [Bölüm Başkanı]
Dr. Öğr. Üyesi Fatma Nur AKTAŞ- Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi [Bölüm Başkanı]
Dr. Öğr. Üyesi Feyat KAYA- Hakkari Üniversitesi [Bölüm Başkanı]
Dr. Öğr. Üyesi Gamze ALAK- Atatürk Üniversitesi [Bölüm Başkanı]
Dr. Öğr. Üyesi Gülşah Avcı DOĞAN- Ordu Üniversitesi [Bölüm Başkanı]
Dr. Öğr. Üyesi Hatice BİLMEZ- Lefke Avrupa Üniversitesi [Bölüm Başkanı]
Dr. Öğr. Üyesi Mehtap KOT- Trabzon Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mahmut Serkan YAZICI- Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi [Bölüm Başkanı]
Dr. Öğr. Üyesi Murat BALCI- İstanbul Aydın Üniversitesi [Bölüm Başkanı]
Dr. Öğr. Üyesi Murat VURAL- Ondokuz Mayıs Üniversitesi [Bölüm Başkanı]
Dr. Öğr. Üyesi Neslihan ÜNLÜOL ÜNAL- Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi [Bölüm Başkanı]
Dr. Öğr. Üyesi Nüket AFAT- İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi [Bölüm Başkanı]
Dr. Öğr. Üyesi Onur Emre KOCAÖZ- Aksaray Üniversitesi [Bölüm Başkanı]
Dr. Öğr. Üyesi Özlem ALTINDAĞ KUMAŞ- Dicle Üniversitesi [Bölüm Başkanı]
Dr. Öğr. Üyesi Pınar YAŞAR HAYAL- Trabzon Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Razge Sıla ZORBA- Uluslararası Final Üniversitesi [Bölüm Başkanı]
Dr. Öğr. Üyesi Raziye ERDEM- Trabzon Üniversitesi [Bölüm Başkanı]
Dr. Öğr. Üyesi Rifat İÇYÜZ- Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi [Bölüm Başkanı]
Dr. Öğr. Üyesi Seda KARAYAZI ÖZSAYIN- Adıyaman Üniversitesi [Bölüm Başkanı]
Dr. Öğr. Üyesi Sertan TALAS- Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi [Bölüm Başkanı]
Dr. Öğr. Üyesi Şule YANIK- Trabzon Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Tamer AYDEMİR- Pamukkale Üniversitesi [Bölüm Başkanı]
Dr. Öğr. Üyesi Zehra Esra KETENOĞLU KAYABAŞI- Kastamonu Üniversitesi [Bölüm Başkanı]
Dr. Öğr. Üyesi Zuhar RENDE BERMAN- Yeditepe Üniversitesi [Bölüm Başkanı]

Kongre Sekretaryası
Arş. Gör. Nihan EVRENKAYA KAHRAMAN - Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü
Arş. Gör. Şenay DELİMEHMET DADA - Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü
Arş. Gör. Abdulkadir KOCAOĞLU - Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü

Grafik Tasarım
Öğr. Gör. Göksel ÇELENK- Trabzon Üniversitesi Kurumsal İletişim Direktör

Kongre Kapsamı

Erken Müdahale ve Erken Çocuklukta Özel Eğitim

Kaynaştırma/ Bütünleştirme Uygulamaları

Aile Eğitimi ve Katılımı

Özel Eğitimde Öğretmen Eğitimi

Özel Gereksinimli Yetişkin Bireylerin Eğitimi/İstihdam

Özel Eğitimde Geçiş Süreçleri

Özel Eğitimde Teknoloji Destekli Eğitim

Özel Eğitimde Uzaktan Eğitim

Özel Eğitimde Tanılama ve Değerlendirme

Özel Eğitimde Yasal Konular

Özel Eğitimde Meslek Etiği

Bilimsel Dayanaklı Uygulamalar/Etkili Uygulamalar

Akademik Becerilerin Öğretimi

Akademik Olmayan Becerilerin

Özel Yetenekli Bireylerin Eğitimi

Zihin Yetersizliği olan Bireylerin Eğitimi

İşitme Yetersizliği olan Bireylerin Eğitimi

Görme Yetersizliği olan Bireylerin Eğitimi

Otizmli Spektrum Bozukluğu olan Bireylerin Eğitimi

Öğrenme Güçlüğü olan Bireylerin Eğitimi

Bedensel Yetersizlik ve Süreğen Hastalığı olan Bireylerin Eğitimi

Ağır ve Çoklu Yetersizliği olan Bireylerin Eğitimi

DAVETLİ KONUŞMACILAR

Prof. Dr. Aydın BAL – Wisconsin-Madison Üniversitesi
"Learning Lab: Çevreye Uyumlu Okul Çağlı Olumlu Davranış Sistemi Geliştirme

Dr. Bahar KEÇELİ KAYSILI –
Vanderbilt Üniversitesi "Söz Öncesi Dönem Uygulamaları"

PANELLER

Dr. Mithat Enç'in Kızı Zeynep Enç'in Konuşması

Panel 1: Cumhuriyetin 100. Yılında Özel Eğitim

Panelistler:
Prof. Dr. Şerife YÜCESOY ÖZKAN - Osmangazi Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü
Prof. Dr. Bülbin SUCUOĞLU – Emekli Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Hatice BAKKALOĞLU - Ankara Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü

Panel 2: Özel Eğitimde Öğretmen Eğitimi ve İstihdam
Panelistler:
Prof. Dr. Sezgin VURAN- Anadolu Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü- ÖZDER Başkanı
Prof. Dr. Gönül AKÇAMETE-Yakın Doğu Üniversitesi- Özel Eğitim Bölümü
Patih PAÇA-Özel Eğitim ve Kaynaştırma Daire Başkanı
Yunus KILIÇ-Özel Eğitim Kurumları Derneği Başkanı

Panel 3: Uzak Diyarlara Ulaştık mı? Genel Eğitim Sınıflarında Tüm Öğrencilere Etkili Öğretim Sunuluyor mu? Hayır ise, Peki Ne Yapmalı?
Panelistler:
Prof. Dr. Elif TEKİN İFTAR - Anadolu Üniversitesi, Engelliler Araştırma Enstitüsü
Dr. Öğr. Üyesi Deniz DEĞİRMENCİ - Anadolu Üniversitesi, Engelliler Araştırma Enstitüsü
Doç. Dr. Seray OLÇAY - Hacettepe Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü

Panel 1: Öğrenme Güçlüğünde Güncel Yaklaşımlar
Panelistler:
Prof. Dr. Cevriye ERGÜL- Ankara Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü
Prof. Dr. Macid Ayhan MELEKOĞLU- Osmangazi Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü
Prof. Dr. Orhan ÇAKIROĞLU- Trabzon Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü

Panel 2: Çoklu Yetersizliği Olan Bireylerin Eğitimi
Panelistler:
Prof. Dr. Pınar ŞAFAK – Gazi Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü
Doç. Dr. Müzeyyen ELDENİZ ÇETİN – Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü
Dr. Öğr. Üyesi Emel SARDOHAN YILDIRIM- Akdeniz Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü

Panel 3: Özel Eğitimde Güncel Teknolojik Gelişmeler
Panelistler:
Doç. Dr. Canan SOLA ÖZGÜÇ- Sakarya Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa DOĞUŞ- Anadolu Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü
Ahmet OVACIK – Uzman Odyolog

Panel 1: Zihinsel ve Gelişimsel Yetersizliği olan Bireylerin İstihdamı
Panelistler:
Prof. Dr. Atilla CAVKAYTAR- Maltepe Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü
Merve ÖZMAN- Psikolog
Nursinem ŞİRİN- Uzman
Alperen AŞANBUĞA

Panel 8: Otizmli Çocukları Genel Eğitim Okullarına Hazırlama:Özel Eğitim Desteğinin Önemi ve Bu Desteğin Sistematik Geri Çekilmesi

Panelistler:
Prof. Dr. Binyamin BİRKAN- Biruni Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü- BBA kurucu Eğitim Direktörü
Ali İrfan ÇAKA - Uzman, Özel Eğitim Öğretmeni
Demet TAN -Özel Eğitim Öğretmeni
Buse GÜRECİ- Çocuk Gelişimci

ÇALIŞTAYLAR

Çalıştay 1: Uygulamalı Aile Eğitimi: Aile Eğitimi Programı Geliştirme ve Uygulama-

Düzenleyenler:

Prof. Dr. Atilla CAVKAYTAR- Maltepe Üniversitesi- Özel Eğitim Bölümü

Çalıştay Tarihi: 25 Ekim 2023, Çarşamba

Çalıştay Süresi: 15.00-18.00 (3 saat)

Minimum Katılımcı Sayısı: 10

Maksimum Katılımcı Sayısı: 50

Hedef Kitle: Zihin yetersizliği olan bireylerin aileleriyle çalışan idareciler, öğretmenler, yardımcı öğretmenler ve uzmanlar

Çalıştay 2: Türkçe Alternatif ve Destekleyici İletişim Sistem (TADİS)

Düzenleyenler:

Dr. Öğr. Üyesi Ertan GÖRGÜ - İstanbul Medeniyet Üniversitesi- Temel Eğitim Bölümü

Çalıştay Tarihi: 25 Ekim 2023, Çarşamba

Çalıştay Süresi: 17.00-18.00 (60 dk)

Minimum Katılımcı Sayısı: 10

Maksimum Katılımcı Sayısı: 50

Hedef Kitle: İdareciler, öğretmenler, yardımcı öğretmenler, aileler ve uzmanlar

Çalıştay 3: Okul Çaplı Müdahalelere Kuramsal Bir Bakış: Öğrenme Atölyeleri

Düzenleyenler:

Doç. Dr. Kemal Afacan, Artvin Çoruh Üniversitesi

Dr. Öğrt. Üyesi Halil İbrahim Çakır, Giresun Üniversitesi

Çalıştay Tarihi: 25 Ekim 2023, Çarşamba

Çalıştay Süresi: 16.30-18.00 (90 dk., 45'er dk 2 oturum)

Minimum Katılımcı Sayısı: 5

Maksimum Katılımcı Sayısı: 20

Hedef Kitle: Öğretmenler, Okul Yöneticileri, Veliler

Çalıştay 4: Gelişim Yetersizliği Olan Çocuk ve Gençlere Güvenlik Becerilerinin Öğretimi

Düzenleyenler:

Prof. Dr. Elif Tekin-İftar, Anadolu Üniversitesi, Engelliler Araştırma Enstitüsü, Eskişehir,

Doç. Dr. Seray Olçay, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Ankara,

Dr. Öğr. Üyesi H. Deniz Değirmenci, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü,

Nursinem Şirin, Bilim Uzmanı, Davranış Analisti, Tohum Otizm Vakfı Tanyel Süzer, Bilim Uzmanı, Davranış Analisti,

Çalıştay Tarihi: 26 Ekim 2023 Perşembe

Çalıştay Süresi: -12.00- 18.00

Minimum Katılımcı Sayısı: 10

Maksimum Katılımcı Sayısı: 30

Hedef Kitle: Özel eğitim öğretmenleri, lisansüstü öğrenciler, araştırmacılar, anne-babalar

Katılımcılarda Aranan Önkoşul Özellikler: Sistematik öğretim konusunda temel düzeyde bilgi sahibi olma

Çalıştay 5: Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilerde Matematik Problemi Çözme Süreçleri ve Müdahale Stratejiler

Düzenleyenler:

Doç. Dr. Ufuk Özkubat - Gazi Üniversitesi -Gazi Eğitim Fakültesi- Özel Eğitim Bölümü

Doç. Dr. Alpaslan Karabulut - Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi - Özel Eğitim Bölümü

Çalıştay Tarihi: 26 Ekim 2023, Perşembe

Çalıştay Süresi: 15.00-18.00 (3 saat)

Minimum Katılımcı Sayısı: 10

Maksimum Katılımcı Sayısı: 50

Hedef Kitle: Özel eğitim öğretmenleri, lisansüstü öğrenciler, araştırmacılar, anne-babalar

Çalıştay 6: Sesime Gel Dil ve İşitsel Müdahale Programı Çalıştayı

Düzenleyenler:

Nazlı YILDIRAN AKBAŞ -Uzman Dil ve Konuşma Terapisti Özel Eğitim Uzmanı

Çalıştay Tarihi: 26 Ekim 2023, Perşembe

Çalıştay Süresi: 15.00 -18.00 (60 dk)

Minimum Katılımcı Sayısı: 10

Maksimum Katılımcı Sayısı: 50

Hedef Kitle: Özel eğitim öğretmenleri, lisansüstü öğrenciler, araştırmacılar, anne-babalar

Çalıştay 7: Özel Eğitimde Dramanın Kullanımı

Düzenleyenler:

Prof. Dr. Emine ERATAY- Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi- Özel Eğitim Bölümü

Çalıştay Tarihi: 26 Ekim 2023, Perşembe

Çalıştay Süresi: 16.30- 18.00 (90 dk., 45'er dk 2 oturum)

Minimum Katılımcı Sayısı: 10

Maksimum Katılımcı Sayısı: 50

Hedef Kitle: Araştırmacılar, öğretmenler, lisansüstü öğrencileri, lisans öğrencileri, anne-babalar

Çalıştay 10: Karma Araştırma Planlama ve Değerlendirme

Düzenleyenler:

Prof. Sezgin VURAN - Anadolu Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü
Ar. Gör. Baran YAŞAR - Sakarya Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü

Çalıştay Tarihi: 27 Ekim 2023, Cuma

Çalıştay Süresi: 09.00 -15.00 (6 saat)

Minimum Katılımcı Sayısı: 10

Maksimum Katılımcı Sayısı: 30

Hedef Kitle: Araştırmacılar, öğretmenler, lisansüstü öğrencileri, lisans öğrencileri, anne-babalar

Çalıştay 11: Sesli Okuma Becerisi ve Okuduğunu Anlama Testi (SOBAT -II)
Düzenleyenler:

Prof. Dr. Macid Ayhan MELEKOĞLU - Osmangazi Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü
Prof. Dr. Orhan ÇAKIROĞLU - Trabzon Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü

Çalıştay Tarihi: 27 Ekim 2023, Cuma

Çalıştay Süresi: 09.00 -12.00 (3 saat)

Minimum Katılımcı Sayısı: 10

Maksimum Katılımcı Sayısı: 30

Hedef Kitle: Öğretmenler, öğretmen adayları

Çalıştay 12: Disleksi Eğitim Müdahaleleri - Okuma (DEM-OKU)

Düzenleyenler:

Prof. Dr. Macid Ayhan MELEKOĞLU - Osmangazi Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü
Prof. Dr. Orhan ÇAKIROĞLU - Trabzon Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü

Çalıştay Tarihi: 27 Ekim 2023, Cuma

Çalıştay Süresi: 12.00 -15.00

Minimum Katılımcı Sayısı: 10

Maksimum Katılımcı Sayısı: 30

Hedef Kitle: Öğretmenler, öğretmen adayları

SUNUM TÜRÜ – BİLDİRİ NO

Bildiri No: 206 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Bildiri 31
Bildiri No: 319 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Bildiri 32
Bildiri No: 152 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 33
Bildiri No: 165 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 34
Bildiri No: 200 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 35
Bildiri No: 204 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 36
Bildiri No: 268 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 37
Bildiri No: 312 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 38
Bildiri No: 333 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 39
Bildiri No: 58 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 41
Bildiri No: 73 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 42
Bildiri No: 107 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 43
Bildiri No: 108 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 44
Bildiri No: 109 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 45
Bildiri No: 113 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 46
Bildiri No: 127 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 47
Bildiri No: 135 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 48
Bildiri No: 163 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 49
Bildiri No: 166 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 50
Bildiri No: 231 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 51
Bildiri No: 257 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 52
Bildiri No: 275 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 53
Bildiri No: 276 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 54
Bildiri No: 294 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 55
Bildiri No: 334 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 56
Bildiri No: 570 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 57
Bildiri No: 364 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Bildiri 59
Bildiri No: 68 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 60
Bildiri No: 105 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 61
Bildiri No: 160 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 62
Bildiri No: 169 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 63
Bildiri No: 197 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 64
Bildiri No: 209 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 65
Bildiri No: 236 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 66
Bildiri No: 237 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 67
Bildiri No: 250 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 68

Bildiri No: 269 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 69
Bildiri No: 296 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 70
Bildiri No: 304 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 71
Bildiri No: 330 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 72
Bildiri No: 571 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 73
Bildiri No: 337 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Bildiri 75
Bildiri No: 76 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 76
Bildiri No: 77 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 77
Bildiri No: 85 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 78
Bildiri No: 99 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 79
Bildiri No: 120 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 80
Bildiri No: 132 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 81
Bildiri No: 133 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 82
Bildiri No: 138 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 83
Bildiri No: 153 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 84
Bildiri No: 157 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 85
Bildiri No: 159 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 86
Bildiri No: 177 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 87
Bildiri No: 182 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 88
Bildiri No: 185 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 89
Bildiri No: 187 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 90
Bildiri No: 190 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 91
Bildiri No: 205 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 92
Bildiri No: 216 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 93
Bildiri No: 226 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 94
Bildiri No: 230 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 95
Bildiri No: 235 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 96
Bildiri No: 246 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 97
Bildiri No: 252 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 98
Bildiri No: 256 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 99
Bildiri No: 278 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 100
Bildiri No: 293 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 101
Bildiri No: 297 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 103
Bildiri No: 306 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 104
Bildiri No: 320 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 105
Bildiri No: 327 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 106
Bildiri No: 355 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 107

Bildiri No: 361 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 108
Bildiri No: 370 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 109
Bildiri No: 358 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Bildiri 111
Bildiri No: 117 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 112
Bildiri No: 218 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 113
Bildiri No: 239 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 114
Bildiri No: 242 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 115
Bildiri No: 243 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 116
Bildiri No: 359 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 117
Bildiri No: 214 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 119
Bildiri No: 351 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 120
Bildiri No: 57 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Bildiri 122
Bildiri No: 67 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 123
Bildiri No: 126 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 124
Bildiri No: 154 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 125
Bildiri No: 203 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 126
Bildiri No: 221 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 127
Bildiri No: 264 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 128
Bildiri No: 300 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 129
Bildiri No: 309 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 130
Bildiri No: 325 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 131
Bildiri No: 362 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 132
Bildiri No: 61 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 134
Bildiri No: 88 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 135
Bildiri No: 192 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 136
Bildiri No: 290 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 137
Bildiri No: 341 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 138
Bildiri No: 352 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 139
Bildiri No: 368 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 140
Bildiri No: 202 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 142
Bildiri No: 217 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 143
Bildiri No: 339 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 144
Bildiri No: 350 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 145
Bildiri No: 128 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Bildiri 147
Bildiri No: 258 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Bildiri 148
Bildiri No: 75 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 149
Bildiri No: 81 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 150

Bildiri No: 131 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 151
Bildiri No: 142 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 152
Bildiri No: 179 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 153
Bildiri No: 210 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 154
Bildiri No: 274 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 155
Bildiri No: 311 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 156
Bildiri No: 349 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 157
Bildiri No: 170 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 159
Bildiri No: 181 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 160
Bildiri No: 287 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 161
Bildiri No: 98 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 163
Bildiri No: 114 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 164
Bildiri No: 251 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 165
Bildiri No: 87 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 167
Bildiri No: 90 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 168
Bildiri No: 122 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 169
Bildiri No: 129 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 170
Bildiri No: 161 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 171
Bildiri No: 162 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 172
Bildiri No: 211 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 173
Bildiri No: 317 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 174
Bildiri No: 92 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 176
Bildiri No: 112 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 177
Bildiri No: 115 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 179
Bildiri No: 145 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 180
Bildiri No: 150 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 181
Bildiri No: 195 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 182
Bildiri No: 223 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 183
Bildiri No: 225 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 184
Bildiri No: 281 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 185
Bildiri No: 284 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 186
Bildiri No: 288 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 187
Bildiri No: 345 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 188
Bildiri No: 354 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 189
Bildiri No: 363 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 190
Bildiri No: 371 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 191
Bildiri No: 144 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 193

Bildiri No: 178 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 194
Bildiri No: 188 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 195
Bildiri No: 208 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 196
Bildiri No: 253 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 197
Bildiri No: 310 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 198
Bildiri No: 314 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 199
Bildiri No: 267 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 201
Bildiri No: 340 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 202
Bildiri No: 369 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 203
Bildiri No: 149 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Bildiri 205
Bildiri No: 224 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Bildiri 206
Bildiri No: 227 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Bildiri 207
Bildiri No: 241 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Bildiri 208
Bildiri No: 326 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Bildiri 209
Bildiri No: 71 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 210
Bildiri No: 72 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 211
Bildiri No: 94 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 212
Bildiri No: 95 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 213
Bildiri No: 103 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 214
Bildiri No: 106 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 215
Bildiri No: 116 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 216
Bildiri No: 147 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 217
Bildiri No: 148 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 218
Bildiri No: 155 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 219
Bildiri No: 176 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 220
Bildiri No: 184 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 221
Bildiri No: 196 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 222
Bildiri No: 199 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 223
Bildiri No: 219 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 224
Bildiri No: 247 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 225
Bildiri No: 248 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 226
Bildiri No: 255 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 227
Bildiri No: 282 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 228
Bildiri No: 321 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 229
Bildiri No: 324 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 230
Bildiri No: 332 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 231
Bildiri No: 347 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 232

Bildiri No: 102 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 234
Bildiri No: 124 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 235
Bildiri No: 139 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 236
Bildiri No: 141 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 237
Bildiri No: 158 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 238
Bildiri No: 171 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 239
Bildiri No: 238 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 240
Bildiri No: 262 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 241
Bildiri No: 298 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 242
Bildiri No: 307 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 243
Bildiri No: 315 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 244
Bildiri No: 323 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 245
Bildiri No: 348 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 246
Bildiri No: 366 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 247
Bildiri No: 207 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 249
Bildiri No: 249 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 250
Bildiri No: 272 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri 251

İÇİNDEKİLER

Erken Müdahale ve Erken Çocuklukta Özel Eğitim 30
Erken Okuryazarlık Becerilerinin Öğretiminde Etkileşimli Kitap Okuma Etkinliklerinin Önemi ... 31
Gelişimsel Yetersizliği Olan Okulöncesi Çocuklarda Paylaşımlı Kitap Okuma Müdahalesinin Erken Okuryazarlık Becerilerine Etkisinin İncelenmesi 32
Ev Temelli Koçluk İçeren Ebeveyn Eğitim Programının Bir Annenin Doğal Dil Öğretimi Stratejilerini Kullanımı ve Çocuk Çıktıları Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi 33
Sosyal ve Araçsal Amaçlı Katılım: Otizmli Küçük Çocuklar ve Ebeveynleri 34
Erken Müdahale Basamaklarından Biri Olan Özel Eğitime Geçiş Süreci İçin Yaş Faktörünün Önemi: Bir Derleme Çalışması 35
Erken Çocukluk Eğitim Ortamlarında Gelişimsel Yetersizliği Olan Çocuklara Yapılan Müdahalelere Yönelik Okul Öncesi Öğretmenlerinin Görüşlerinin İncelenmesi 36
Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Ebeveynlerine Çevrimiçi Koçluk ile Sunulan Doğal Öğretim Müdahale Programının Etkililiği 37
Özel Eğitim Anaokullarında Görevli Okul Öncesi Öğretmenlerinin Deneyim ve İhtiyaçlarının Derinlemesine İncelenmesi 38
Farklı Düzeylerde Ev Erken Okuryazarlık Ortamlarına Sahip Çocukların Erken Okuryazarlık Becerilerinin Karşılaştırılması 39
Kaynaştırma/ Bütünleştirme Uygulamaları 40
Sınıf Eğitiminde Kayıp Olan Kaynaştırma Bütünleştirilemez 41
Okul Öncesi Öğretmenlerin Kaynaştırma Öz Yeterlik Algıları: Yordayıcı Değişkenler 42
Kaynaştırmaya İlişkin Sunulan Yeterlik Eğitiminin Öğretmen Adaylarının Kaynaştırmaya Yönelik Yeterliklerine ve Tutumlarına Olan Etkisi: İyi Bir Kaynaştırma İyi Bir Uygulayıcı İster Projesi 43
Genel Eğitim Lisans Programlarındaki Öğretmen Adaylarının Özel Eğitimle İlgili Bilgi Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi 44
Yükseköğretim Kurumlarında Özel Gereksinimli Öğrencisi Olan Öğretim Elemanlarının Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri 45
Kaynaştırmaya İlişkin Sunulan Yeterlik Eğitimine Yönelik Öğretmen Adaylarının Görüş ve Deneyimleri: İyi Bir Kaynaştırma İyi Bir Uygulayıcı İster Projesi 46
Destek Eğitim Odasında Hayat Bilgisi Öğretimi 47
Özel Eğitim Öğretmenlerinin Lider Öğretmenlik Becerilerine İlişkin Deneyimleri ve Mesleki Gelişim Tercihleri 48
Özel Eğitimde Akran Zorbalığı: Öğretmen Görüşlerine Dayalı Nitel Bir Çalışma (Kktc Örneği) ... 49
Kapsayıcı Eğitim Üzerine Bir Araştırma: Tipik Gelişim Gösteren Öğrencilerin Bakış Açıları 50
Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıflarındaki Özel Gereksinimli Çocukların Akran İlişkilerine Dayalı Sosyal Yeterliklerine İlişkin Görüş ve Uygulamaları 51
Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine ve Kaynaştırma Öğrencilerine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi 52
Kaynaştırma Eğitimi ve Bütünleştirilmiş Eğitime İlişkin Literatürün Görselleştirilmiş Bibliyometrik Analizi 53

Kaynaştırma/bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamaları Yürütülen Sınıflarda Görevli Öğretmenlerin Kapsayıcı Eğitime Yönelik Deneyimleri 54
Okul Öncesi Öğretmenleri Kapsayıcı Eğitim Hakkında Ne Düşünüyor? 55
Anasınıfı ve Sınıf Öğretmenlerine Yönelik Çevrimiçi Farklılaştırılmış İlk Okuma-Yazma Eğitimi Programı İhtiyaç Analizi 56
Branş Öğretmenlerinin Kaynaştırmaya İlişkin Görüşleri 57
Aile Eğitimi ve Katılımı 58
Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Ebeveynlerinin Yaptığı Uygulamalarda Pekiştireç Kullanımının Davranış Değişikliklerine Etkisi 59
İlköğretim Çağında Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Ebeveynlerin Çocuk İhmal ve İstismarına İlişkin Bilişlerinin Belirlenmesi 60
Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Aileler Özel Eğitimde Aile Eğitimi ile İlgili Ne Düşünüyor? 61
Tele-Sağlık Uygulamalarının Aile Davranışları ve Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Hedef Davranışları Üzerindeki Etkileri 62
Özel Gereksinimli Çocuğu Olan ve Olmayan Ebeveynlerin Depremle Başa Çıkma Stratejilerine Yönelik Bir Çalışma 63
Ergenlik Döneminde Zihin Yetersizliği Olan Çocukların Ailelerine Yönelik Aile Cinsellik Eğitim Programının (Mt-Acep) Etkililiği 64
Özel Gereksinimli Çocuklar: Aile Bakış Açısı ile Bir Değerlendirme 65
Uzmandan Ebeveyne, Ebeveynden Ebeveyne Sunulan Aile Eğitiminin Etkililiği: Bir Pilot Çalışma 66
Özel Eğitimde Aile Eğitimi: Aile Eğitimi Alanında Gerçekleştirilen Lisansüstü Tezlerin Betimsel Analizi 67
Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuk Sahibi Ebeveynlerin Evde Sosyal Beceri Öğretimi Uygulamalarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi 68
Aileler Tarafından Sunulan Akıcı Okuma Paketinin Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilerin Akıcı Okuma Düzeyine Etkisi 69
Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Hazırladığı Aile Eğitim Programlarının İncelenmesi 70
Özel Eğitim Sürecinde Baba Rolü 71
Özel Gereksinimli Bireylerle Gerçekleştirilmiş İşbirlikçi Danışmanlık Uygulamalarına İlişkin Araştırmaların İncelenmesi 72
Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuğa Sahip Anne ve Babaların Çocuklarının İletişim Becerilerine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi 73
Özel Eğitimde Öğretmen Eğitimi 74
Özel Eğitim Öğretmenlerinin İş İhtiyaçları Doyumunun İncelenmesi 75
Erken Çocukluk Eğitim Ortamlarında Gelişimsel Yetersizliği Olan Çocuklara Yapılan Müdahalelere Yönelik Okul Öncesi Öğretmenlerinin Görüşlerinin İncelenmesi 76
Altı Şubat Depremlerinin Bölgede Görev Yapan Özel Eğitim Öğretmenlerine Yansımaları: Bir Fotoses Çalışması 77
Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öğrenme Güçlüğü ve Erken Okuryazarlık Bilgilerinin Karşılaştırılması 79

Özel Eğitim Öğretmenlerinin İş Birliğine Yönelik Bilişsel Yapılarının Tespit Edilmesi 80
Özel Eğitim Öğretmen Adaylarına Göre Bir Bebeğin Gelişimsel Yolculuğu: Raft Tekniği 81
Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Bakış Açısı ile Ergenler 82
Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi'nin Bibliyometrik Analizi 83
Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Amaçlarının Kalitesinin Artırılması: Özel Eğitim Öğretmen Adaylarına Yönelik Hazırlanan Eğitim Programının Etkisi 84
Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Sosyal Girişimcilik Yeterliklerinin İncelenmesi 85
Yapılma Olasılığı Yüksek İsteklerde Bulunma Strateji Eğitiminin Okul Öncesi Öğretmenlerin Stratejiyi Uygulama ve Özel Gereksinimli Çocukların Sınıf İçi Geçişleri Üzerindeki Etkisi 86
Özel Eğitim Öğretmenlerinin, Özel Eğitim Sınıflarında Aynı Sınıfta İki Öğretmen Çalışmaya Yönelik Metaforlarının Birlikte Öğretim Modellerine Göre Belirlenmesi 87
Meslek İçin Birlik: Özel Eğitim Alanındaki Bir Mesleki Birliğe İlişkin Paydaş Deneyimleri 88
Öğretmen Adaylarının Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Bilgi Düzeylerinin Artırılması 89
Özel Eğitim Öğretmenliğine Alan Değişikliği Yaparak Geçen Öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama ve Uygulamaya Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi 90
Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Otizm Farkındalığının Ölçülmesi-Trabzon Üniversitesi Örneği ... 91
Özel Eğitim Bölümlerinde Hesap Verebilirlik 92
Öğretmen İş Birliği Becerileri Ölçeğinin Geliştirilmesi 93
Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitime ve Özel Eğitim Öğretmenliğine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi: Bir Karma Yöntem Araştırması 94
Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulaması Dersinin Yürütülmesine Yönelik Düşüncelerinin Belirlenmesi 95
Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Öğrenme Güçlüğü Bilgileri ve Erken Okuryazarlık Bilgilerinin Karşılaştırılması 96
Özel Eğitim Öğretmenlerinin Meb'e Atanmadan Önce ve Sonra Özel Eğitim Öğretmenliği Programına İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi 97
Öğretmen Yetiştirmede Değişen Roller: Uygulama Örneği Üzerinden Ders Kazanımlarının Değerlendirilmesi 98
Özel Eğitim Alanında Çalışan Bireylerin Tükenmişlik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi..... 99
Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Fen Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi 100
Özel Eğitim Öğretmenleri İçin İşlevsel İletişim Öğretimi Odaklı Mesleki Gelişim Programı Tasarlanması..... 101
Yöneticilerinin Gözünden Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri..... 103
Yeni Kurulmuş Bir Özel Eğitim Öğretmenliği Lisans Programının Niteliği 104
Özel Eğitim Öğretmenlerinin Mesleğe Yönelik Görüşleri..... 105
Bir Mesleki Gelişim Uygulamasi Örneği: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Engelsiz Yaşam Merkezi..... 106
Özel Eğitim Öğretmenlerinin Görev, Sorumluluk ve Mesleki Etik Davranışlarının Değerlendirilmesi 107

Özel Gereksinimli Göçmen Bir Öğrencinin Öğretmeni Olmak: Özel Eğitim Öğretmenlerinin Görüşleri ve Deneyimleri 108

Özel Eğitim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Doğal Afet Konusunda Farkındalığının Değerlendirilmesi 109

Özel Gereksinimli Yetişkin Bireylerin Eğitimi/istihdam 110

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Mesleki Becerilerin Öğretildiği Araştırmaların İncelenmesi: Sistematik Derleme 111

Osb'li Bireyin De Dahil Olduğu Grupla Yürütülen Kurs Süreçlerinin Kurs Eğitmenleri Gözünden Değerlendirilmesi-Multidisipliner Bir Bakış 112

Özel Gereksinimli Bireylerin Ortaöğretimden Meslek Hayatına Geçiş Sürecinin İncelenmesi 113

Özel Eğitim Meslek Okullarındaki Öğrencilerin Sosyal ve Mesleki Becerilerinin Geliştirilmesinde Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı Programının Etkisi 114

Bir Montaj Atölyesinde Hizmet Alan Zihin Yetersizliği Olan Yetişkinlerin Toplum Temelli Çalışma Yaşamına Geçişinde Destekli İstihdam Modelinin Geliştirilmesi 115

Gelişimsel Yetersizliği Olan Genç Yetişkinlerin ve Ebeveynlerinin Gözünden Serbest Zaman 116

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Genç Yetişkinlerin Ebeveynlerinin Çocuklarının İstihdama Hazırlık Sürecine İlişkin Görüşleri 117

Özel Eğitimde Geçiş Süreçleri 118

Deprem Sonrası Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Müdahalelerin Değerlendirmesi: Öğretmen Bakış Açısı 119

Özel Eğitimde Kademeler Arası Geçiş Sorunlarının ve Çözüm Önerilerinin Belirlenmesi: Nitel Bir Çalışma Örneği 120

Özel Eğitimde Teknoloji Destekli Eğitim 121

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Sınıflarında Teknoloji Kullanımına Dair Sistematik Literatür Taraması 122

Kapsayıcı Eğitim Ortamlarında İlkokul Öğretmenlerın İhtiyaçları 123

Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrenciler İçin Kavranabilir Uygulama Geliştirilmesi 124

Özel Gereksinimi Olan Öğrencilere Fen Kavramlarının Öğretiminde Artırılmış Gerçeklik Teknolojisinin Etkililiğinin İncelenmesi 125

Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Yardımcı Teknolojilere Yönelik Tutumları 126

Otizmli Öğrencilere Yemek Yapma Becerilerinin Öğretiminde Sanal Gerçeklik Gözlüğü ile Cooking Simulator Programının Etkililiğinin İncelenmesi 127

Özel Eğitimde Web 2.0 Araçlarının Kullanımı ve Sınıflandırılması 128

Bep ve Böp Hazırlamada Yapay Zekanın Rolü 129

Ekran Okuyucuların Görme Engelli Öğrencilerin Yükseköğretim Sürecindeki Rolü ve Etkileri: Erişilebilirlik ve Kapsayıcı Bir Yaklaşım 130

Özel Eğitimde Video Oyunlarının Öğrenmeye Etkisi: Kktc Yeşilyurt Özel Eğitim ve İş Eğitim Okulunda Bir Saha Çalışması 131

Özel Gereksinimi Olan Çocukların Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Çerçevesindeki Haklarının Yapay Zeka ile Güvence Altına Alınmasının Desteklenmesine Yönelik Bir İnceleme 132

Özel Eğitimde Tanılama ve Değerlendirme 133
"bir Dakka! Ben O Sandığınız Kişi Değilim.": Özel Yeteneklilerde Yanlış Tanılama 134
Otizmli Çocuğu Olan Ebeveynlerin Tanı Alma Sürecinde Yaşadıkları Deneyimlere İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi 135
Formel Olmayan İletişim Becerileri Envanteri Dikkati Yöneltme Becerilerinin Analizi 136
Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerde Ortak Dikkat Becerilerinin Göz İzleme Teknolojisi Kullanılarak Değerlendirildiği Çalışmaların İncelenmesi 137
Türkiye'deki 3-6 Yaş Arasındaki Çocukların Pragmatik Dil Becerilerini Değerlendirmeye Yönelik Ölçme Araçlarının Sistematik İncelemesi 138
Tipik Gelişen ve Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Yürütücü İşlevlerinin Karşılaştırılması 139
Öğrenci Risk Değerlendirme Aracı – Öğretmen Formu Geliştirme Çalışması: Pilot Çalışma Sonuçları 140
Özel Eğitimde Yasal Konular 141
Özel Eğitimde İş Birliği: Türkiye'de Durum 142
Destek Eğitim Odasında Görevlendirilen Öğretmenlerin Karşılaştıkları Sorunların ve Çözüm Önerilerinin Kaynaştırma/bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamaları Ulusal Eylem Planı ve Alanyazın Bağlamında İncelenmesi 143
Marazi Ruhiyat'tan Özel Eğitim'e: Türkiye'de Özel Eğitim Alanında Kullanılan Terimlerin İncelenmesi 144
Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Ebeveynlerin Yerel Yönetimler Tarafından Sunulan Hizmetlere İlişkin Görüşleri 145
Bilimsel Dayanaklı Uygulamalar/etkili Uygulamalar 146
Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bir Öğrenciye Temel Toplama İşlemlerinde Akıcılık Kazandırmada Performans Dönütü Verilerek Sunulan Belirgin Süreli Alıştırmalar: Bir Uygulama Örneği 147
Otizmli Çocuğu Olan Ailelerin Otizm Tanısında Alternatif Tedavi Yaklaşımlarına İlişkin Görüş ve Tutumlarının İncelenmesi 148
Osb Olan Çocuklara Kaybolduklarında Yardım İsteme Becerilerinin Öğretiminde Video Animasyon Temelli Öğretim Sürecinin Etkililiği 149
Gelişimsel Yetersizliği Olan Bireylere Depremden Korunmanın Öğretiminde Güç Kartı Stratejisinin Etkililiği 150
Aşamalı Yardımla Öğretim Yönteminin Etkililiğini İnceleyen Araştırmaların Meta-Analizi 151
Özel Eğitim Öğretmenlerinin Bilimsel-Dayanaklı Uygulamalara İlişkin Bilgileri, Deneyimleri ve Mesleki Gelişim Gereksinimleri 152
Gelişimsel Yetersizliği Olan Bireylere Depreme Hazırlıklı Olma Becerilerinin Öğretiminde Davranışsal Beceri Öğretiminin Etkililiği 153
Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuklar ve Gençler İçin Kanıta-Dayalı Uygulamalar* 154
Zihin Yetersizliği Olan Bireylere Bulaşık Makinesi Kullanma Becerisinin Öğretiminde Tablet Aracılığıyla Sunulan Video İpucu Olma Yönteminin Etkiliği 155

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Kişilerle Çalışan Uzmanların Doğal Öğretim Uygulamalarıyla İlgili Farkındalıklarının ve Uygulamaları Kullanma Düzeylerinin Belirlenmesi: Türkiye ve Azerbaycan Karşılaştırması ... 156

Özel Gereksinimli Öğrencilerle Çalışan Öğretmenlerin Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına Yönelik Görüşleri ... 157

Akademik Becerilerin Öğretimi ... 158

Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrenciler İçin İlk Okuma Yazma Öğretim Yöntemleri ve Öğretmen Görüşleri Konulu Araştırmaların Sistematik Taraması ... 159

Özel Gereksinimi Olan Öğrencilerin Mühendislik Algıları ... 160

Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilerin Toplama İşleminde Gösterdikleri Performans Düzeylerinin İncelenmesi ... 161

Akademik Olmayan Becerilerin Öğretimi ... 162

Özel Gereksinimli Çocuklarda Oyun Tabanlı Yürütücü İşlev Müdahaleleri: Sistematik Tarama ... 163

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Ergenlere Hijyenik Kadın Pedi Kullanımının Öğretilmesi ... 164

"augmentıve And Alternatıve Communıcatıon" Dergisinde Son Beş Yılda Yayımlanan Çalışmaların İncelenmesi ... 165

Özel Yetenekli Bireylerin Eğitimi ... 166

Gerçekten "disleksi, Dahilerin Hastalığı" Mı? Öğrenme Güçlüğüne Üstün Zekânın Eşlik Etme Olasılığının İncelenmesi ... 167

Üstün Zekâlı/yetenekli Bireylerde Yürütücü İşlevler Üzerine Çok Düzeyli Bayes Meta-Analizi ... 168

Özel Yetenekli Bireylerin Eğitimi Konusunda Velilerin Görüşleri ... 169

Özel Yetenekli Öğrencilerin Fomo Kavramı Çerçevesinde Yaşadıkları Zorluklar ve Bu Zorlukların Aile ve Sosyalleşmesine Etkilerinin İncelenmesi ... 170

Bir Psikolojik Sağlamlık İncelemesi: İki Kere Farklı Öğrenciler ... 171

İki Kere Farklı Bireylerin Sözeylem Kavrama ve Üretme Becerisi: Bir Dizi Karakterinin Analizi ... 172

Türkiye'de Üstün Yeteneklilerle Stem Konusu Çalışılan Tezlerin Durumu Üzerine Bir Çalışma ... 173

Özel Yetenekli Öğrencilerin Öğretmenlerinin Akademik Destek Uyarlama Yetkinlikleri Üzerine Bir Araştırma ... 174

Zihin Yetersizliği Olan Bireylerin Eğitimi ... 175

Deprem Yaşayan Ya Da Depremden Etkilenen Özel Gereksinimli Öğrencilerinve Ailelerinin Gereksinimlerinin Öğretmen Görüşleri ile Belirlenmesi ... 176

Kapalı Kapılar Ardında Cinsel İstismar: Bir Örnek Olay Çalışması ... 177

Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilere İngilizce Tanışma Cümlelerinin Öğretiminde Dijital Diyalog Kartlarıyla Öğretimin Etkililiği ... 179

6 Şubat Kahramanmaraş Depreminin Orta-Ağır Düzey Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilerin Davranışlarına Etkisi ... 180

Olumlu Davranışsal Destek İkinci Kademe Müdahale Programlarından Check-In/check-Out ile Yapılan Çalışmaların İncelenmesi: Sistematik Derleme ... 181

2022 Özel Eğitim Meslek Okulu Akademik Programına İlişkin Özel Eğitim Öğretmenlerinin Görüşleri ... 182

Özel Gereksinimli Öğrencilerin Müzik Eğitimi ile İlgili Yapılmış Çalışmaların İncelenmesi 183
Tekrarlı Okuma ve Görsel Anlama Programının (Togap) Orta Düzey Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilerin Okuma Becerilerine Etkisi 184
Özel Eğitim Öğretmenlerinin Özel Eğitim Meslek Okulu Sosyal Hayat Dersi Öğretim Programına İlişkin Görüşleri 185
Zihin Engelli Çocukların Doğa Algılarının Resimler Yoluyla İncelenmesi 186
Zihin Yetersizliği Olan Bireylere Dijital Vatandaşlık Becerilerinin Öğretiminde Doğrudan ve Video-Modelle Öğretimin Karşılaştırılması 187
"özel Eğitim Uygulama Okulu Öğrencilerinin Okula Devam Durumlarını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi" 188
Sporda +1'iz Projesi Pilot Uygulamasının Etkililiği 189
Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilere Cinsel İstismarı Önlemeye Yönelik Teknoloji Destekli Eğitimin Etkileri 190
Özel Eğitim Öğrencilerinin Öğrenme Süreçlerine Yönelik Öğretmen Görüşleri 191
İşitme Yetersizliği Olan Bireylerin Eğitimi 192
Türkiye'de İşitme Engelliler ile İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi 193
İşitme Kayıplı ve İşiten Çocukların Yürütücü İşlev ve Pragmatik Dil Becerilerinin Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi 194
Bir Salgın Dört Tez: İşitme Engellilerin Eğitimi Alanındaki Doktorantlar 195
Netnografi Deseninin Özel Eğitim Bağlamında İncelenmesi 196
İşitme Kayıplı Okul Öncesi Çocukların Genel Bilişsel Yetenekleri: İşiten Akranlarıyla Karşılaştırmalı Bir Analiz 197
Okul Öncesi Dönemde İşitme Yetersizliği Olan Çocukların Erken Okuryazarlık Becerilerinin Geliştirilmesinde Kullanılan Materyallerin İncelenmesi 198
İşitme Yetersizliği Olan Bireylerde İşaret Dili Kullanımının Sözel Dil Gelişimine Etkileri Konusunda Ebeveyn Görüşlerinin İncelenmesi 199
Görme Yetersizliği Olan Bireylerin Eğitimi 200
Görme Engelli Bireylerin Alışveriş Becerilerinde Yaşadıkları Güçlüklerin Belirlenmesi 201
Görme Yetersizliği Olan Ortaokul Öğrencilerine Çevre Sorunları Konularının Öğretimi: Çoklu Duyusal Bir Öğretim Materyali Örneği 202
Görme Engelli Bireylere Yönelik Web Tabanlı Sınav Uygulamasının Tasarımı, Geliştirilmesi ve Kullanılabilirliği 203
Otizmli Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerin Eğitimi 204
Otizmli Çocuklarda Okul Öncesi Dönemde Duyusal Oyuncak Kullanımının Duyusal Farkındalık Üzerindeki Etkililiği 205
Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Sosyal İletişim ve İfade Edici Dil Becerilerinin Gelişiminde Etkileşimli Kitap Okuma Programının Etkilerinin İncelenmesi 206
Otizm Spektrum Bozukluğu Tanısı Olan Üç Yaşındaki Bir Erkek Çocukta Isırma Davranışını Azaltmaya Yönelik Davranış Değiştirme Programı 207

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerle Ortak Dikkat Becerilerine İlişkin Tek Denekli Araştırmaların İncelenmesi 208

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Mincerft'ta Yapı İnşa Etme Becerisinin Kazandırılmasında Etkinlik Çizelgelerinin Etkililiğinin İncelenmesi 209

Osb'li Çocuklara Yüz İfadelerinden Duyguları Tanıma Becerisi Kazandırmada Eşzamanlı İpucu Yöntemi ile Sunulan Gömülü Öğretim Uygulamalarının Etkililiğinin İncelenmesi 210

Osb'li Çocukların Günlük Rutinler ile İşlevsel Becerileri Kazanmada ve Bağımsız Sürdürmede Etkinlik Çizelgelerinin Etkililiğinin İncelenmesi 211

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Ekran Maruziyetlerinin Ebeveyn Görüşlerine Göre Belirlenmesi 212

Farklı Gelişimsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Sosyal Beceri ve Problem Davranışlarının Karşılaştırılması 213

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Robotik Kodlama Öğretiminin Etkililiği 214

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Yetişkinlere Çevrim İçi Cinsel İstismarla Başa Çıkmada Video Görsel Sahne Sunumu ile Desteklenen Davranışsal Beceri Öğretiminin Etkililiği 215

Otizmli Çocuklara Sosyal İletişim Becerilerinin Öğretiminde Akran Aracılı Müdahalelerin Kullanıldığı Çalışmaların İncelenmesi 216

Otizmli Çocuklara Deprem ve Deprem Sonrası Tahliye Güvenliği Becerilerinin Öğretiminde Video Modelle Öğretimin Etkililiği 217

Afet ve Acil Durumlarda Özel Gereksinimli Bireyler: "ı Learn And Get Beyond My Limits (Öğreniyorum ve Sınırlarımı Aşıyorum) Erasmus + Projesi" 218

Otizm Spektrum Bozukluğuna Sahip Çocuklara Kuklalar Kullanılarak Yapılan Öğretimin Öz Bakım Becerilerini Öğrenmelerine Etkisinin İncelenmesi 219

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Sosyal Beceri Öğretiminde Temel Tepki Öğretiminin Etkililiği 220

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrencilerin Okuduğunu Anlama Becerileri ile İlgili Yapılmış Tek Denekli Araştırmaların İncelenmesi: Sistematik Derleme 221

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Gençlere Serbest Zamanı Yönetme Becerilerinin Öğretimi: Karma Yöntem Araştırması 222

Otizm Spektrum Bozukluğu ve Mizaç: Alanyazın Derlemesi 223

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerin Sohbet Etme Becerilerini Geliştirmede Replikli Öğretimin Etkisi 224

6 Şubat Kahramanmaraş Depremlerini Yaşayan Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerin Yaşadıkları Sorunlara Yönelik Öğretmen Görüşleri 225

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Elektrikli Kaykay Sürme Becerisi Ediniminin Etkililiği 226

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Osb Olan Çocuklara Yönelik Taklit Becerilerinin Öğretimine İlişkin Görüşleri 227

Otizm Spektrum Bozukluğundan Etkilenen Öğrenciye Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Kazandırılmasında Sosyal Öykülerin Etkililiği 228

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Deprem Özelinde Afet ve Acil Durum Korunma Becerilerinin Kazandırılması 229

Kolaylaştırıcı Kişi Eğitim Programı Geliştirme Süreci: Örnek Bir Pilot Uygulama..... 230

Otizm Spektrum Bozukluğu Bulunan Çocukların Göz Temasının Artırılmasında Kendini İzleme Stratejisi Müdahale Paketinin Etkililiğinin Göz İzleme Teknolojisi Kullanılarak Belirlenmesi..... 231

Yetişkinlik Döneminde Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireyler ve Desteklenmesi Gereken Beceriler 232

Öğrenme Güçlüğü Olan Bireylerin Eğitimi 233

İlkokul Türkçe Kitaplarındaki Okunabilirlik ve Okuduğunu Anlamanın Özel Öğrenme Güçlüğü Bağlamında İncelenmesi 234

Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukların Psikolojik Sağlamlık ve Okula Yönelik Tutumlarının İncelenmesi..... 235

Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrenciler ile Düşük ve Yüksek Okuma Başarısı Gösteren Öğrencilerin Okuma ve Yazma Performanslarının Karşılaştırılması 236

Okul Öncesi Çocuklarının Çalışma Belleği Performansları ile Erken Aritmetik Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 237

Okumada Güçlük Yaşayan ve Yaşamayan Öğrencilerde Okuma Başarısı ile Yürütücü İşlevler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi..... 238

60-72 Aylık Çocuklarda Hızlı İsimlendirme ve Erken Okuryazarlık Becerilerinin İncelenmesi ... 239

İlkokul 4. Sınıfta Kaynaştırmaya Devam Eden Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilere ve Olağan Gelişim Gösteren Öğrencilere, Fen Bilimleri Dersinde 'maddenin Özellikleri' Ünitesinin Doğrudan Öğretim Modeline Göre Öğretilmesi ve Bu Modelin Öğrencilerin Öğrenmeleri Üzerindeki Etkisi 240

Akıcı Okuma ve Okuduğunu Anlama Destek Eğitim Programının (Oka²dep) Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Ortaokul Öğrencilerinin Okuma Becerilerine Etkisi 241

Öğrenme Güçlüğünde Fiziksel Aktivitelerin Yeri 242

Özel Öğrenme Güçlüğü ve Müdahaleye Tepki Modeli: Deneysel Araştırmaların Sistematik Derlemesi 243

Disgrafili Bir Öğrencinin El Yazısı Okunaklılığının Geliştirilmesi..... 244

Akıcı Okuma ve Okuduğunu Anlamayı Geliştirme Programının (Oku-Gel) Okuma Güçlüğü Olan Öğrencilerin Okuma Becerileri Üzerindeki Etkililiği 245

Özel Öğrenme Güçlüğü Olan İlkokul Öğrencilerinin Öz Düzenleme Becerilerinin İncelenmesi: Bir Karma Yöntem Araştırması..... 246

Yazma Güçlüğü Olan Bir Lise Öğrencisinin İkna Edici Metin Yazma Becerisinin Geliştirilmesi 247

Ağır ve Çoklu Yetersizliği Olan Bireylerin Eğitimi..... 248

Çoklu Yetersizliği Olan Bireylerin Eğitimlerinde Aile Üyeleriyle Yürütülen Çalışmalar: Sistematik Derleme 249

Görme ve Ek Yetersizliği Olan Çocukların Dokunsal Kartlarla Seçim Yapma Becerisi Öğretimi 250

Sembolik İletişim Dönemi Orta-Ağır Yetersizliği Olan Bireyler İçin " Gazi Erken Okuryazarlık Ölçeğinin" Geliştirilmesi..... 251

Erken Müdahale ve Erken Çocuklukta Özel Eğitim

Erken Okuryazarlık Becerilerinin Öğretiminde Etkileşimli Kitap Okuma Etkinliklerinin Önemi

Hamdi Gönüldaş[1], Osman Çolaklıoğlu[1]
[1]Anadolu Üniversitesi

Bildiri No: 206 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Bildiri

Bu çalışmanın amacı erken okuryazarlık öğretiminde etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin önemini açıklamaktır. Erken okuryazarlık, çocukların okul öncesi dönemde okul ortamında okuma yazma öğretimine başlamadan önce, okuma yazma becerisine ilişkin bilgi, beceri, tutumların bir bütünü olarak tanımlanmaktadır. Alanyazında erken okuryazarlık becerisi; (a) alfabe ve harf bilgisi, (b) fonolojik farkındalık, (c) yazı farkındalığı, (d) sözcük bilgisi ve dinlediğini anlama, (e) yazı yazma boyutları ile karşımıza çıkmaktadır. Erken okuryazarlık becerileri ilköğretime geçişte akademik becerilerin öğrenilmesini kolaylaştıran bir önkoşul becerisi kapsamında da ele alınmaktadır. Okuma becerisi diğer akademik gelişim alanları için de temel bir beceri olarak varsayılmaktadır. Bu noktadan hareketle, okuma başarısının temelini oluşturan erken okuryazarlık, bireyin bütün akademik gelişim alanlarındaki başarıyı yordayacak bir beceri alanı, bir gelişim dönemi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Alanyazın incelendiğinde erken okuryazarlık becerilerinin desteklenmesinde bazı yöntemler karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan bazıları, öğretmen konuşmasının zengin içerikli olması, hikâye kitabı okuma, fonolojik farkındalık etkinlikleri, alfabe etkinlikleri, etkileşimli kitap okuma deneyimleridir. Etkileşimli kitap okuma çocukların ifade edici ve alıcı dil becerilerini geliştirmeyi amaçlayan bir uygulamadır. Bu uygulamada çocuklar sadece okunan hikâyeyi pasif olarak dinlemek yerine yetişkinin yönlendirmeleri ile okuma sürecinde hikâye anlatıcı olarak da rol alırlar. Burada yetişkin aktif bir dinleyici rolüne geçer, hikâye ile ilgili sorular sorarak, hikâyeye yeni bilgiler ekleyerek çocuğun daha fazla sözcük kullanarak, betimlemesine daha karmaşık hale getirerek anlatmasına ortam oluşturur. Etkileşimli kitap okuma sürecinde dikkat edilmesi gereken üç aşama bulunmaktadır. Çocuğun okuma etkinliğine katılımını sağlamak, konuşulanlar ile ilgili çocuğa dönüt vermek ve çocuğun ilgi alanlarını dikkate alarak kitap seçmek bu aşamalar arasındadır. Etkileşimli kitap okuma uygulamaları çocukların dinlediğini anlama, sözcük dağarcığının artması ve dili uygun şekilde kullanma becerilerini desteklemektedir. Çocuğun bu uygulamaya, etkinliğe aktif katılımını sağlamak için bazı teknikler geliştirilmiştir. Bu teknikler;

CROWD; Tamamlama (Completion); çocuğa öyküde bir ifade ya da cümleyi tamamlatma, Hatırlama (Recall); öyküde geçen karakterler ya da olaylarla ilgili sorular sorma, Açık uçlu sorular (Open-ended questions); kitaptaki resimlerde geçen olayları betimletme, 5N1K soruları (wh-questions); kitabın resimlerinde yer alan bir nesne ya da eylemi isimlendirmesini isteme, İlişkilendirme (Distancing); çocuğa hikâyedeki olaylarla kendi yaşamı arasında bağ kurdurma etkinliklerini içermektedir.

PEER; Yönlendir (Prompt); konuşma başlatma, Değerlendir (Evaluate); çocuğun yanıtlarının doğruluğunu değerlendirme, Genişlet (Expand); çocuğun yanıtlarını uygun sözcük ya da cümlelerle genişletme, Tekrarla (Repeat); çocuktan düzeltilmiş ya da genişletilmiş tepkileri tekrarlamasını istemedir.

Anahtar Kelimeler: Erken okuryazarlık, Etkileşimli kitap, Fonolojik Farkındalık

Gelişimsel Yetersizliği Olan Okulöncesi Çocuklarda Paylaşımlı Kitap Okuma Müdahalesinin Erken Okuryazarlık Becerilerine Etkisinin İncelenmesi

Ayşe Akın[1], Figen Turan[2]
[1]Yıldırım Rehberlik Araştırma Merkezi
[2]Hacettepe Üniversitesi

Bildiri No: 319 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Bildiri

Bu araştırmanın örneklemini Aydın ili içerisinde özel bir kuruma devam eden 3-6 yaş arası okul öncesi donemde gelişimsel yetersizliği olan çocuklar oluşturmaktadır. Paylaşımlı kitap okumanın, erken çocukluk döneminde gelişimsel yetersizliği olan çocuklar üzerine etkisini ölçmeyi amaçlayan bu çalışmadır.

Bu araştırma öntest, uygulama ve sontest aşamalarından oluşan deneysel bir çalışmadır. Araştırmada ebeveynlere paylaşımlı kitap okuma tekniklerini çocuklarıyla nasıl uygulayacaklarına dair müdahale uygulanmıştır. Çocukların erken okuryazarlık becerileri incelenmiştir. Araştırma 8 haftalık oturumlar seklinde 7 ebeveyn (anne) ile tamamlanmıştır. Çocuğa ve aileye ait demografik bilgilerini elde etmek için "Demografik Aile Bilgi Formu", Çocuğun erken okuryazarlık becerilerini ev ortamı da dahil belirlemek için; "Ev İçi Okuryazarlık Ölçeği" kullanılmıştır

Araştırma bulgularına göre, paylaşımlı kitap okuma müdahalesinin gelişimsel yetersizliği olan okulöncesi çocukların erken okuryazarlık becerileri üzerinde anlamlı bir fark bulunmuştur($p<0,05$). Ev İçi Okuryazarlık Ölçeği'nin alt faktörlerinden ise; öntest ile sontest Dili Kullanma ve Açıklama, Kitap Okuma ve Kütüphane, Tiyatro Ziyaretleri, İnteraktif Okuma, Ev İçi Okuryazarlık Toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0,05$). Dili Kullanma ve Açıklama (59,14), Kitap Okuma ve Kütüphane, Tiyatro Ziyaretleri (29,57), İnteraktif Okuma (17,71), Ev İçi Okuryazarlık (156,43) son test puanları daha yüksektir. Etkinliklere Katılma ve İletişim, Yakınsal Gelişim Alanı puanları anlamlı fark göstermemektedir ($p>0,05$).

Araştırmanın sonucunda paylaşımlı kitap okuma müdahalesinin gelişimsel yetersizliği olan okulöncesi çocukların erken okuryazarlık becerilerine anlamlı bir etkisi bulunmuştur. Ayrıca ebeveynlerin çocuk- ebeveyn paylaşımlı okumaya dair bilgi düzeylerine, ebeveyn-çocuk etkileşimine paylaşımlı kitap okuma müdahalesi kapsamında verilen müdahalenin yararlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç göz önüne alındığında yapılan araştırma ile gelişimsel yetersizliği olan çocuklarda erken müdahalenin önemi vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Down Sendromu, Gelişimsel Yetersizlik, İletişim-Dil Gelişimi, Otizm, Paylaşımlı Kitap Okuma

Ev Temelli Koçluk İçeren Ebeveyn Eğitim Programının Bir Annenin Doğal Dil Öğretimi Stratejilerini Kullanımı ve Çocuk Çıktıları Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi

Salih Rakap[1], Şerife Balıkcı[2], Emrah Gülboy[1], Sinan Kalkan[3]

[1]Ondokuz Mayıs Üniversitesi

[2]University of North Carolina Greensboro

[3]Onsekiz Mart Üniversitesi

Bildiri No: 152 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Dil, iletişim ve konuşma becerilerinde yaşanan sınırlılıkların ve gecikmelerin, eğitim ve sosyal gelişim başta olmak üzere diğer gelişim alanları üzerinde olumsuz etkiler yarattığı bilinmektedir. Çocuklarda dil ve konuşma geriliklerinin yaygınlık oranları çocukların yaşına ve herhangi bir tanıya sahip olup olmama durumlarına bağlı olarak farklılık göstermekte ve özel gereksinimli çocuklarda dil ve konuşma bozuklukları daha sık görülmektedir. Özel gereksinimi olan çocukların dil, iletişim ve konuşma becerilerinin mümkün olan en erken dönemden itibaren desteklenmesi ortaya çıkabilecek olası olumsuzlukları önlemek açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle, özel gereksinimli çocukların dil, konuşma ve iletişim becerileri başta olmak üzere diğer alanlardaki gelişimlerini desteklemek amacıyla erken müdahale programları hazırlanmalı ve hazırlanacak erken müdahale programları; etkililiği araştırmalarca ortaya konmuş kanıt temelli müdahaleleri içermeli, çocuğun gelişimsel yaşına uygun olmalı ve çocuğun doğal ortamında ve doğal uygulamacılar (örn., anne, baba, öğretmen vb.) tarafından uygulanmalıdır. Bu temel ilkeler çerçevesinde planlanan erken müdahale programları doğal öğretim yaklaşımlarının yaygın bir şekilde kullanılmasına katkı sağlamıştır. Doğal öğretim yaklaşımlarına dayalı uygulamalar, çocukların öğrenmelerini desteklemek amacıyla öğrenme denemelerinin düzenli olarak gerçekleştirilen sınıf ya da ev etkinlikleri içine gömülmesini amaçlayan kanıta dayalı uygulamalardır. National Clearinghouse on Autism Evidence and Practice (NCAEP) tarafından 2020 yılında yayımlanan rapora göre kanıta dayalı doğal öğretim uygulamalarından birisi doğal dil öğretimidir (Milieu Teaching).

Doğal dil öğretimi; öğretim için günlük etkinlik ve rutinlerin kullanılması, talep etme davranışını ortaya çıkarmak amacıyla çevresel düzenlemelerin yapılması, öğretim sırasında çocuğun tercih ettiği etkinlik ve materyallerin kullanılması, sıra alma rutinlerine yer verilmesi, çocuğun etkileşim/ iletişim başlatmasının desteklenmesi, çocuğun etkileşim/iletişim başlatmak için girişimde bulunmasının beklenmesi, çocuğun etkileşim/iletişim girişimine uygun dil/iletişim modellerinin sunulması ve çocuğun iletişim becerisinin pekiştirilmesi olmak üzere sekiz temel bileşenden oluşmaktadır. Özel eğitim alanında doğal dil öğretimi gibi kanıta dayalı müdahaleleri belirlemek amacıyla her geçen gün yeni çalışmalar yapılmakta ve kanıta dayalı uygulamalara ilişkin farklı kuruluşlar tarafından raporlar yayımlanmaktadır. Araştırmaların sistematik olarak gözden geçirilmesiyle üretilen bu bilgilerin kullanıcı dostu uygulamalara dönüştürülmesi en önemli sorunlardandır. Bu nedenle koçluk gibi uygulama destekleri yardımıyla öğretmenlerin ve ebeveynlerin kanıta dayalı uygulamaları gerçek sınıf/ev ortamlarında kullanmaları desteklenerek üretilen bilginin uygulama ortamlarında kullanılması sağlanmalıdır.

Söz konusu gereksinimler doğrultusunda mevcut çalışmanın amacı, eğitim oturumunu takiben ev temelli koçluk desteği içeren aile eğitim programının bir özel gereksinimli çocuk annesinin doğal dil öğretimi stratejilerini doğru uygulama becerilerini edinmesi ve anne tarafından sunulan doğal dil öğretiminin özel gereksinimli küçük bir çocuğun ifade edici dil becerileri üzerindeki etkilerinin incelenmesidir. Araştırmaya bir anne ve dil konuşma yetersizliği olan çocuğu katılmıştır. Araştırmada tek-denekli deneysel desenlerden davranışlar arası çoklu başlama deseni kullanılmıştır. Bulgular eğitim oturumları ardından sunulan ev temelli koçluk desteği içeren aile eğitim programı annenin doğal dil öğretimi stratejileri olan model olma, talep etme, bekleme süreli öğretim ve fırsat öğretimini uygulama becerilerini edinmesinde, korumasında ve genellemesinde etkili olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra bulgular anne tarafından sunulan doğal dil öğretimi stratejilerinin çocuğunun kullandığı sözcüklerdeki ortalama sözce uzunluğunu, farklı sözcük sayısını ve toplam sözcük sayısını artırmada etkili olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Doğal dil öğretim stratejileri, Ebeveyn koçluğu, Aile eğitimi, Doğal öğretim, Dil ve konuşma bozukluğu

Sosyal ve Araçsal Amaçlı Katılım: Otizmli Küçük Çocuklar ve Ebeveynleri

Emine Erden
Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Bildiri No: 165 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

36 aydan küçük otizmli üç çocuğun anneleri ile etkileşimleri sırasında sosyal amaçlı katılımlarını destekleyen ve engelleyen etmenler çoklu olgu çalışmasıyla incelenmiştir. Kullanılan veriler, 12-36 aylık otizmli çocukların sosyal iletişim becerilerini geliştirmek için tasarlanmış ebeveyn aracılı erken müdahale program örneği Ortak Dikkat Aracılığıyla Öğrenme'den (ODAÖ) (Schertz ve Odom, 2007; Schertz vd., 2018) seçilmiştir. Araştırmacı, amaçlı örnekleme (Patton, 2002) kullanarak toplam katılımcılar (yirmi üç ebeveyn-çocuk çifti) havuzundan otizmli üç küçük çocuğu ve annelerini seçmiştir. Çalışmada kullanılan birincil ve ikincil veri kaynakları da seçilen ebeveyn-çocuk çiftlerine aittir. Birincil veri kaynağı ebeveyn-küçük çocuk etkileşim videolarıdır (toplam dokuz ebeveyn-çocuk etkileşim videosu, her biri on dakika, her bir ebeveyn-çocuk çifti için otuz dakika, toplamda doksan dakika). İkincil veri kaynakları ise her bir ebeveyn-çocuk etkileşim videosuna karşılık gelen yazılı biçimdeki müdahale koordinatörü (MK) haftalık seans notları ve haftalık video yansıtma notlarıdır.

Etkileşim videolarının deşifresini nitel araştırmalarda tecrübeli bir doktora öğrencisi yaptı. Araştırmacı ve başka bir doktora öğrencisi birincil ve ikincil veri dökümlerine tematik analiz (Braun ve Clarke, 2006; Boyatzis, 1998; Saldana, 2016) uyguladı. Sosyal ve araçsal amaçlı katılım tanımları haricinde, açık uçlu kodlamalar (open coding) yaparak (Saldana, 2013; Yin, 2016) iki ana tema elde ettiler. Birinci tema '*Sosyal katılımı kolaylaştıran başlatma ve cevap verme davranışları*' olarak tanımlanmıştır ve ilk araştırma sorusuna (Otizmli küçük çocukların ebeveynleri ile etkileşimleri sırasında sosyal katılımı destekleyenler nelerdir?) cevap vermektedir. İkinci tema '*Anlamlı sosyal katılımla sonuçlanmayan yönerge ve rica içeren davranışlar*' ise ikinci araştırma sorusuna (Otizmli küçük çocukların ebeveynleri ile etkileşimleri sırasında sosyal katılımı engelleyenler nelerdir?) cevap vermektedir.

Ebeveynlerin öğretim ve kontrol amaçlı yönergeler içeren davranışları ile otizmli küçük çocukların isteklerinin karşılanması için gösterdikleri rica içeren davranışlar araçsal amaçlı katılım ile sonuçlanmıştır. Etkileşim partnerinin sırf sosyalleşmek amaçlı başlattığı davranışa diğer etkileşim partnerinin de aynı amaçla cevap vermesi ile sosyal amaçlı katılımın kurulabildiği görülmüştür. Bulgular göstermiştir ki, sosyal amaçlı katılım küçük çocuğun ilgi alanı üzerine kurulduktan sonra yalnızca her iki tarafın süregelen sosyal cevapları ile devam edebilmiştir. Bu sırada her iki tarafın cevaplarının biçimlerinin değiştiği, sürekli birbirlerinin cevaplarını etkilediği, sosyal amaçlı katılım resminin sabit olmadığı ve bir devinim içerdiği gözlemlenmiştir. Ayrıca böyle anlarda (sırf sosyalleşmek amaçlı katılım durumlarında) iletişim partnerlerinde tebessüm etmek ve gülmek gibi keyif aldıklarını gösteren bulgulara rastlanmıştır.

Sosyal amaçlı katılım içeren anlardan bazılarında birlikte gülmek ve kahkaha atmak gibi keyif alındığının işaretleri gözlemlenmiştir. Böyle anların sayısı ve süresinin artırılabilmesi için, otizmli küçük çocuğun keyif alması ve eğlenmesi gibi sosyal motivasyonlara odaklanmak verimli olabilir. Bu nedenle erken müdahale uygulayıcılarına ve ebeveynlere küçük çocuklarla etkileşimleri sırasında neşe duygusunu teşvik etmeleri tavsiye edilebilir. Ayrıca sosyal amaçlı katılımlarda küçük çocukların ilgi alanlarının ani değişikliklikler gösterdiği ("Cee" oyunu oynamaya başladıktan sadece 20 saniye sonra kovalamaca oyunu oynamayı istemek gibi) de görülmüştür. Bu nedenle uygulayıcılara ve ebeveynlere sosyal katılımı sürdürebilmeleri için esnek olmaları hatırlatılatılabilir (Crawford ve Weber, 2016). Gelecekteki çalışmalarda babalar da etkileşime dahil edilerek sosyal amaçlı katılım örneklerinde değişiklik olup olmadığı incelenebilir. Hem annelere hem de babalara otizmli küçük çocukları ile etkileşimde iken aktif katılımın ne olduğunu gösteren somut örnekler sunularak, bu noktada ortak bir payda sağlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Otizm, erken müdahale, sosyal katılım, ebeveyn, nitel çalışmalar

Erken Müdahale Basamaklarından Biri Olan Özel Eğitime Geçiş Süreci İçin Yaş Faktörünün Önemi: Bir Derleme Çalışması

Kader Aksoy
Özel Bafra Çözüm Koleji

Bildiri No: 200 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Okulöncesi dönem yaşamın en önemli yılları olarak nitelendirilmektedir. Çünkü çocuğun gelişim alanlarının en süratli geliştiği yıllar olarak kabul edilmektedir. Özellikle beyin gelişimi için önemli olan 0-3 yaş aralığında ve erken çocukluk döneminde, çocukta gelişimsel gerilik ya da özel gereksinime ihtiyaç olduğunda bu durumların erken belirlenip uygun erken müdahale programına yerleştirilmesi gerekmektedir. Erken müdahale, altı yaş altındaki çocuklarda gelişimsel gerilik veya sosyal-duygusal-motor gelişim problemleri gibi öğrenmeyi etkileyebilecek davranışlara yönelik bir hizmettir (Uysal & Akman, 2015). Erken müdahale, risk-altındaki ailelerin olumsuz yönde ilerleyişlerini önlemeye de yardımcı olmaktadır. Müdahale programına yerleştirilen çocuğun erken dönemlerde aldığı destek, çocuğun daha sonraki yıllarda başka gelişim alanlarında sorun yaşamasını önlemek amaçlıdır. Bu durum yaş faktörünün önemine dikkat çekmektedir ki aileler de bu açıdan bilinçlendirilmelidir.

Aile için önem teşkil eden bir faktör de erken müdahale programının basamaklarından biri olan geçiş sürecidir. Geçiş süreci, bireylerin yaşantılarında çeşitli değişiklikleri içeren bir süreçtir ve yaşam boyu devam etmektedir. Geçiş süreci, erken müdahale kapsamına da alınarak, çocuğun 3 yaşına geldiğinde özel eğitim programına veya diğer uygun hizmet programlarına yumuşak bir geçiş yapması için gereklidir (Aytekin ve Bayhan, 2015). Bu gereklilik hem çocuğa hem de aileye kolay uyum sağlama süreci sağlamaktadır. Dolayısıyla geçiş süreci, bireylerin programda değişim gerektiren sürece uyumlarını sağlamak ve çocuklarla ailelerini bu değişime adapte olmaya yardımcı olmak amacıyla yapılmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, erken müdahale basamaklarından biri olan özel eğitime geçiş süreci için yaş faktörünün önemini vurgulamaktır. Bu nedenle bu çalışma, hem ailelerin "erken müdahalede yaş faktörü" açısından bilinçlenmesini sağlamak hem de alan yazına katkıda bulunulması açısından yapılmış bir derleme çalışmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Erken Müdahale, Geçiş Süreci, Erken Müdahalede Yaşın Önemi.

Erken Çocukluk Eğitim Ortamlarında Gelişimsel Yetersizliği Olan Çocuklara Yapılan Müdahalelere Yönelik Okul Öncesi Öğretmenlerinin Görüşlerinin İncelenmesi

Sinan Kalkan[1], Fadime Erkan[1], Melek İmamoğlu[1]

[1]Çanakkale Onseliz Mart Üniversitesi

Bildiri No: 204 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Diğer gelişim alanlarını da biçimlendiren ve destekleyen sosyal-duygusal gelişim, bireyin diğer kişilerle olan ilişkilerini büyük oranda belirleyen, toplumsal uyumunu arttıracak sosyal becerileri, kendini yönetme becerilerini, problem çözme, arkadaşlık, sıraya girme gibi sosyal beceriler ile başkalarının duygularını anlama ve onlara uygun duygusal ve davranışsal tepkide bulunma gibi birçok beceriyi ve davranışı kapsamaktadır. Erken çocukluk dönemi beyin gelişimi başta olmak üzere gelişimin en yoğun olduğu bir dönemdir ve bu dönemdeki gelişimler tüm yaşam boyunca bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimi etkilemektedir. Bu bağlamda kaynaştırma eğitim ortamlarında yer alan erken çocukluk dönemindeki gelişimsel yetersizlikten etkilenmiş ya da risk altında olan çocukların gelişimlerini desteklemek için uygulanan müdahaleler büyük önem arz etmektedir. Bu araştırmada erken çocukluk ortamlarında etkin bir şekilde rol oynayan okul öncesi öğretmenlerinin gelişimsel yetersizliği olan ya da risk altında olan çocuklara yönelik yapılan müdahalelere ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç çerçevesinde okul öncesi öğretmenlerinin daha çok sosyal-duygusal gelişimin desteklenmesine yönelik olarak öğretimsel uyarlamalar ve doğal öğretim yöntemleri gibi bilimsel dayanağı bulunan uygulamalar hakkında görüşlerinin incelenmesi hedeflenmiştir. Bu araştırmada nitel araştırma modellerinden durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmaya, 40 okulöncesi öğretmeni katılmıştır. Araştırma sonuçları ders içerikleri ve öğretmenlerin görüşleri bağlamında (a) sosyal-duygusal gelişimin desteklenmesi, (b) öğretimsel uyarlamalar ve (c) doğal öğretim yöntemleri olmak üzere üç başlık altında sunulmuştur. Araştırma bulguları, erken çocukluk eğitim ortamlarında çalışan okul öncesi öğretmenlerinin sosyal-duygusal gelişimi desteklemeye yönelik yöntem ve stratejiler, öğretimsel uyarlama/düzenlemeler ve doğal öğretim yöntemleri hakkında sınırlı bilgiye sahip olduklarını göstermektedir. Araştırmanın bulgularından yola çıkarak okul öncesi lisans programlarındaki özel eğitime yönelik derslerin kapsamı ve niteliğinin geliştirilmesi gerektiği ve okul öncesi öğretmenliği programından mezun olan öğretmenlerin sosyal duygusal gelişimi desteklemeye yönelik eğitimlere teşvik edilmeleri gerektiği önerilmektedir.

Not: Bu bildiri, Çanakkale Onsekliz Mart Üniversitesi tarafından desteklenen Bağımsız Araştırma Projesi (SBA-2023-4178) kapsamında elde edilen verilerden üretilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Erken çocukluk dönemi, erken çocukluk eğitimi, bilimsel dayanaklı uygulamalar, öğretimsel uyarlama, doğal öğretim yöntemleri.

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Ebeveynlerine Çevrimiçi Koçluk ile Sunulan Doğal Öğretim Müdahale Programının Etkililiği

Ahmet İlkhan Yetkin[1], Veysel Aksoy[2]
[1]İnönü Üniversitesi
[2]Anadolu Üniversitesi

Bildiri No: 268 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) tanısı olan çocukların eğitim sürecine erken dönemlerde başlanması çok önemlidir. Bu süreçte yetersizliğin etkilerini azaltmak için kullanılan en etkili yollardan birisi kanıta dayalı uygulamaların işlevsel olarak kullanılmasıdır. OSB olan çocukların erken eğitimlerinde kullanılan bu uygulamalardan birisi de ebeveyn merkezli uygulamalardır. Ebeveyn merkezli uygulamalar tarihsel süreçte koçluk uygulamalarına evrilmiştir. Ebeveyn koçluk uygulamaları çok farklı becerilerin öğretiminde kullanılmaktadır. Bunların başında ebeveyn ve çocukların doğal ortamlarında uygulayıp kullanılabilecekleri doğal öğretim yöntemleri gelmektedir. Bu becerilerin koçlukla ebeveynlere kazandırılması günlük rutin, etkinlik ve geçiş süreçlerinin nitelikli hale getirilmesinin yanında doğal ortamlar içerisinde öğrenilmiş becerilerin genellenmesine hizmet etmektedir. Ebeveyn koçluğu uygulamaları erken müdahale hizmetlerinde önceleri yüz yüze sunularak gerçekleştirilirken teknolojik ilerleme ve gelişmelerle çevrimiçi (uzaktan) sistemlerle sunulmaya başlanmıştır. Bu araştırmada son zamanlarda yaşanan pandemi, deprem gibi olağanüstü durumları da göz önüne alarak ebeveynlere çevrimiçi (uzaktan) koçluk uygulamaları kullanarak doğal öğretim stratejilerinin kazandırılması hedeflenmektedir. Bu bağlamda erken çocukluk döneminde bulunan 16 OSB olan çocuk ve onların ebeveynleri katılımcı olarak araştırmada yer almıştır. Ebeveynler anında ve gecikmiş geri bildirim türüne göre Deney-I ve Deney-II çevrimiçi koçluk gruplarına yerleştirilmiştir. Anında ve gecikmiş geri bildirim türüne göre sunulan çevrimiçi koçluk sürecinin ebeveynleri doğal öğretim stratejilerini ve nitelikli yetişkin davranışlarını öğrenip uygulama düzeylerinin belirlenmesi amacıyla bu araştırma nicel ve nitel verileri sentezleyip karşılaştırmayı sağlayan iç içe gömülü deneysel karma yönteme göre desenlenmiştir. Araştırmanın nicel paradigması ön-test-son-test statik (etki) gruplu yarı deneysel desenle oluşturulup bu veriler gruplar arası fark için Mann-Whitney U Testi ile analiz edilmiş olup, grup içi farklar ise Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ile test ortaya konulmuştur. Araştırma öncesi, sırası ve sonrası toplanan nitel veriler ise tematik analiz ile analiz edilmiştir.

Araştırma sonucu elde edilen bulgular çevrimiçi koçlukla uygulanan Doğal Öğretim Müdahale Programının hem anında hem de gecikmiş geri bildirimle alan ebeveynlerin nitelikli yetişkin davranış düzeylerinde anlamlı ilerlemeler ve doğal öğretim stratejilerini kullanma sıklıklarında istendik yönde artış olduğunu göstermiştir. Bunun yanında her iki grupta yer alan ebeveynlerin çocuklarının temel davranışlarında anlamlı ilerlemeler olduğu ve otistik etkileşim düzeylerinde istendik yönde azalma gerçekleştiği bulunmuştur. Ayrıca araştırmanın uygulama öncesi, sırası ve sonrası toplanan nitel verileri hem ebeveynlerin nitelikli yetişkin davranışlarındaki hem de doğal öğretim stratejilerini kullanma sıklıklarındaki artışla paralel olduğunu ve çocuklarının davranışlarındaki ilerlemeleri de destekler nitelikte olduğu bulunmuştur. Bunun yanında son görüşmede ebeveynlere sorulan sorularla ebeveynlerin çevrimiçi koçlukla sunulan doğal öğretim programı uygulanış sürecine ilişkin bakış açıları sosyal geçerlilik boyutunda incelenmiş ve katılımcı ebeveynlerin çevrimiçi koçluk sürecine olumlu görüş bildirdikleri bulunmuştur. Araştırma sonunda elde edilen bulgular; ebeveynlerin nitelikli yetişkin davranışları düzeyi, doğal öğretim stratejilerini kullanma sıklıkları ve çocukların temel davranışları ve otizm etkileşim düzeyleri şeklinde sıralanmaktadır. Bu bulgulardan ebeveynlerin nitelikli yetişkin davranışları ve doğal öğretim stratejilerini kullanma sıklıkları yapılmış çalışmalardaki uygulama öncesi düşük ve uygulama sonrası istendik düzeyde artış göstererek alanyazınla benzerlik göstermiştir. Ayrıca çocukların temel davranışlardaki ilerlemeleri de yine ilgili alanyazındaki bulgularla benzerlik göstermektedir. Diğer bulgu başlıkları alanyazında yapılmış araştırmalarla karşılaştırılarak tartışılmış ve gelecek araştırmalara öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, Ebeveyn merkezli koçluk uygulamaları, Çevrimiçi ebeveyn koçluğu, Nitelikli ebeveyn çocuk etkileşimi, Doğal öğretim yöntemleri.

Özel Eğitim Anaokullarında Görevli Okul Öncesi Öğretmenlerinin Deneyim ve İhtiyaçlarının Derinlemesine İncelenmesi

Şenay Delimehmet Dada[1], Halime Miray Sümer Dodur[2], Özlem Altındağ Kumaş[3]

[1]Trabzon Üniversitesi

[2]Çankırı Karatekin Üniversitesi

[3]Dicle Üniversitesi

Bildiri No: 312 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Ülkemizde erken çocukluk özel eğitim hizmetleri çeşitli okullar aracılığı ile sağlanmaktadır. Son yıllarda sayıları artarak devam eden özel eğitim anaokulları bu okul türlerinden bir tanesidir. Özel eğitim anaokullarında özel eğitim öğretmenlerinin yanısıra okul öncesi öğretmenleri de görev almaktadır. Bu araştırma, özel eğitim anaokullarında çalışan okul öncesi öğretmenlerin eğitim geçmişleri, mesleki deneyimleri ve yeterlilikleri üzerine odaklanmaktadır. Araştırma kapsamında öğretmenlerin özel gereksinimli küçük çocuklarla etkili bir şekilde çalışabilmeleri için gerekli eğitim ve destek ihtiyaçlarının belirlenebilmesi amaçlamaktadır. Verilerin toplanması amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılacaktır. Araştırmada kullanılacak yarı yapılandırılmış görüşme formu, alanında uzman beş öğretim üyesi tarafından incelenmiş ve geri bildirimler alınarak form üzerinde gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Elde edilen veriler, içerik analizi yöntemi ile analiz edilecek ve MAXQDA 20 programı kullanılarak organize edilecektir. Bu program aracılığıyla elde edilen kodlar, araştırmacılar tarafından dikkatlice değerlendirilecek ve ortak kodlar ve kategoriler belirlenecektir. Bu sistematik yaklaşım, araştırmanın güvenilirliğini ve geçerliliğini artırmayı hedeflemektedir. Bu araştırma, özel eğitim alanında etkili bir değişim ve gelişim sağlamak adına kritik bir başlangıç noktası olmayı vaat etmektedir. Yürütülen derinlemesine görüşmeler sayesinde, ana sınıfı öğretmenlerinin özel eğitim alanına dair eğitim deneyimleri, karşılaştıkları zorluklar ve ihtiyaç duydukları kaynaklar ve destek hakkında kapsamlı bilgiler toplanacağı düşünülmektedir. Elde edilen veriler ile özel eğitim anaokullarında görev yapan anasınıfı öğretmenlerinin özel eğitim alanında daha etkili ve verimli olabilmeleri için gerekli olan eğitim, destek ve kaynakların belirlenmesine ve geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırmanın sonuçları, özel eğitim politika yapıcıları, eğitimciler ve araştırmacılar için değerli bilgiler sunmayı hedeflemekte olup, özel eğitim alanındaki eğitim ve destek hizmetlerinin güçlendirilmesine yönelik önemli bir adım teşkil edecektir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi dönem, özel eğitim anaokulu, ana sınıfı öğretmeni

Farklı Düzeylerde Ev Erken Okuryazarlık Ortamlarına Sahip Çocukların Erken Okuryazarlık Becerilerinin Karşılaştırılması

Cevriye Ergül[1], Rumeysa Çakır[1], Nihan Kahraman Evrenkaya[2], Meral Çilem Ökçün Akçamuş[1], Gözde Akoğlu[3], Burcu Kılıç Tülü[1], Zeynep Bahap Kudret[1]

[1]Ankara Üniversitesi

[2]Trabzon Üniversitesi

[3]İzmir Katip Çelebi Üniversitesi

Bildiri No: 333 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Çocukların ileriki yıllarda sergileyecekleri okuma ve okuduğunu anlama başarıları açısından önemli yordayıcılar olarak kabul edilen erken okuryazarlık becerilerinin gelişiminde, ev ortamlarındaki deneyimleri etkili olmaktadır. Nitekim yapılan çalışmalarda çocukların erken okuryazarlık becerilerinin gelişiminde ev okuryazarlık ortamlarının önemi vurgulanmakta ve ev erken okuryazarlık ortamları farklılaşan çocukların, erken okuryazarlık beceri düzeylerinin de farklılaştığı belirtilmektedir (Mendive et al., 2020). Bu çerçevede bu araştırmada, farklı düzeylerde ev erken okuryazarlık ortamlarına sahip anasınıfı çocuklarının erken okuryazarlık becerilerindeki performanslarının karşılaştırılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda; yetersiz, orta ve zengin ev erken okuryazarlık ortamlarına sahip çocukların harf bilgisi, sesbilgisel farkındalık, alıcı dil, ifade edici dil ve sözel dil becerileri ile alıcı ve ifade edici sözcük dağarcığı performansları karşılaştırılmıştır. Araştırma, Ankara ilinde yer alan farklı sosyoekonomik bölgelerdeki ilkokulların anasınıflarına devam eden ve ana dili Türkçe olan, yaşları 48 ile 83 ay aralığında değişen 493 çocukla yürütülmüştür (K=254, E=239). Araştırmaya katılan çocukların 127'sinin yetersiz (%26), 265'inin orta (%54) ve 101'inin zengin (%20) ev erken okuryazarlık ortamına sahip oldukları belirlenmiştir. Yetersiz grupta yer alan çocukların 57'si alt, 51'i orta ve 13'ü üst sosyoekonomik düzey (SED) ailelerden gelmekte iken orta grupta yer alan çocukların 65'i alt, 100'ü orta ve 87'si üst SED ailelerden gelmektedir. Zengin grupta yer alan çocukların ise 10'unun alt, 28'inin orta ve 53'ünün üst SED ailelerden geldikleri belirlenmiştir. Araştırmanın amacına yönelik olarak, çocukların ev ortamında kendilerine sağlanan erken okuryazarlık deneyimlerine ilişkin bilgi toplamak amacıyla Ev Erken Okuryazarlık Ortamı Ölçeği, erken okuryazarlık becerilerini değerlendirmek amacıyla Erken Okuryazarlık Testi, sözel dil becerilerini belirlemek amacıyla Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi ve sözcük dağarcığını değerlendirmek amacıyla Türkçe İfade Edici ve Alıcı Dil Testi kullanılmıştır. Analizler sonucunda, araştırmada yer alan grupların erken okuryazarlık becerileri arasında anlamlı farklılıkların olduğu bulunmuştur (p<.001). *Alıcı dil ve sözel dil becerileri ile alıcı dil ve ifade edici dil sözcük dağarcığında* tüm gruplar arasında anlamlı farklılıkların olduğu belirlenmiştir. Gruplar arasındaki farkın etki büyüklükleri incelendiğinde ise etki büyüklüklerinin .05 ile .07 arasında değiştiği ve ev erken okuryazarlık ortamının alıcı dil ile sözel dil becerilerinde orta düzeyde, alıcı dil ve ifade edici dil sözcük dağarcığında düşük düzeyde anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. *Harf bilgisinde y*etersiz grupta yer alan çocukların performansları orta ve zengin gruptan anlamlı düzeyde farklılaşırken (sırasıyla; r=-.16; r=-.19) *sesbilgisel farkındalık ile ifade edici dil becerilerinde* zengin grupta yer alan çocukların performansları yetersiz ve orta gruptan anlamlı düzeyde farklılaşmıştır (*h2=.05*). Dolayısıyla, ev erken okuryazarlık ortamının harf bilgisi, sesbilgisel farkındalık ve ifade edici dil becerilerinde düşük düzeyde anlamlı bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Daha sonra araştırma kapsamında değerlendirilen tüm değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiş ve ev erken okuryazarlık ortamı ile erken okuryazarlık becerileri arasında düşük ve anlamlı ilişkilerin olduğu bulunmuştur (.20 ile .28 aralığında; p<.01).

Mendive, S., Mascareño Lara, M., Aldoney, D., Pérez, J. C., & Pezoa, J. P. (2020). Home language and literacy environments and early literacy trajectories of low-socioeconomic status Chilean children. *Child Development, 91*(6), 2042-2062. https://doi.org/ 10.1111/cdev.13382

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi, erken okuryazarlık, ev erken okuryazarlık ortamı, erken çocukluk

Kaynaştırma/ Bütünleştirme Uygulamaları

Sınıf Eğitiminde Kayıp Olan Kaynaştırma Bütünleştirilemez

Şehnaz Çelebi
Kahta Hürriyet ilkokulu

Bildiri No: 58 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Eğitim; herkese eşit bir şekilde sunulan, öğrencileri bir bütün olarak görüp özel eğitimli öğrencilerin ekstradan destek verildiği etkileşimin yoğun olduğu, oyunlarla, bilimsel gerçeklerle beslenen bir kavramdır. Milli eğitime bağlı okullarda kaynaştırma öğrencileri okutmanın zorlukları fazla olduğu için özel çaba gerektiriyor. Hem öğrenciler hem de öğretmenler için dezavantajları bulunmaktadır. Sınıf kalabalıksa öğretmenin kaynaştırma öğrencisine ayırdığı süre kısıtlı olur. Bu durum òğretmenin kendini eksik hissetmesine neden olmaktadır. Bu gibi sorunların oluşmaması için kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıflarda sınıf mevcudunun düşük olması gerekmektedir. Okul yöneticilerine büyük görev düşmektedir. Eğitimdeki verimin arttırılması için öğretmenin yükünün azaltılması gerekir. Kaynaştırma öğrensinin kendisini sınıfın Bütün'ünde görebilmesi için onun değerli olduğunu hissettirecek çalışmalar yapılmalıdır. Bir sınıfın parçası kayıpsa bir bütün oluşturulamaz. Derslerde onlara farklı bir müfredat uygulanılıyor fakat ayrılan zaman yetersizdir. Bazi durumlarda kaynaştırma öğrencilerin aileleriyle iletişim kurulamıyor. Böyle durumlarda özel öğrencilerden beklenen dönüt saĝlanamıyor. Sınıf içinde sosyalleşmenin çok zor olduğu zamanlar olabiliyor. Kaynaştırma öğrencilerinin sınıf öğretmeni tarafından değişim gücü oldukça etkilidir. Öğretmen dersten sonra verdiği destek eğitimi ile öĝrenciyi çeşitli oyunlar oynatarak sosyalleştirebilir. Destek egitimi alan öğrencilere verilen eğitimin faydası çok fazladır. Öncelikle öğretmenin veridiği eğitimi gönüllü yapması gerekmektedir. Sabır ve özveri isteyen bu eĝitimin sonuçları olumlu ya da olumsuz olabilir. İlk başta hedeflerin ulaşılabilir, kısa olmasına dikkat edilirse, uzun süreli hedeflerin de amacına ulaşması beklenir. Kaynaştırma öğrencisinin eğitimine okula başladığı dönemden itibaren başlanılmalıdır. Kesinlikle ertelenmemelidir. Eğitimin geç başlaması hem öĝrenci için hem de öğretmen için olumsuz sonuçlar doğuracaktır. Eğitimde tek bir parça bile gözden kaçarsa eğitimin eksiklikleri gün geçtikçe artacaktır. Kaynaştırma öğrencinin tek bir sınıfın değil tüm okulun öğrencisi olduğu kavrattırılmalıdır. Onlara yönelik yarışmalar yapılmalır, sürece onlar da dahil edilmelidir. Onların başarıları azımsanmamalıdır. Ülkemizde Kaynaştırma öğrencilerine yönelik projelerin artması gerekmektedir. Ailelerin de bilinçlendirilmesi bu konuda eğitim alması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma, kaynaştırma süreci, özel öğrenci, öğretimsel uyarlamalar

Okul Öncesi Öğretmenlerin Kaynaştırma Öz Yeterlik Algıları: Yordayıcı Değişkenler

Ceren Arı Arat[1], Şeyda Demir[1]
[1]Ankara Üniversitesi

Bildiri No: 73 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Etkili ve başarılı kaynaştırma uygulamalarını hayata geçirmek, öğretmenlerin kaynaştırma öz yeterlik algılarını desteklemeyi gerektirmektedir. Kaynaştırma öz yeterlik algısının ilişkili olduğu değişkenleri belirlemek işe nereden başlayacağımızı gösterecektir. Araştırmada okul öncesi öğretmenlerin mesleki benlik saygısı, kaynaştırma öz yeterlik algısı ve kaynaştırma eğitime yönelik kursa/hizmet içi eğitime katılım durumları arasındaki ilişkiyi belirlemek amaçlanmıştır. Nicel yöntem olan ilişkisel araştırmadan faydalanılan araştırma, uygun örnekleme yöntemi ile araştırmaya katılan 293 okul öncesi öğretmenle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama araçları olarak demografik bilgi formu, okul öncesi kaynaştırma sınıfı öğretmenlerinin öz yeterlik (algı) ölçeği, mesleki benlik saygısı ölçeği kullanılmıştır. Ölçme araçlarının geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılmış ve bu araştırma için geçerli ve güvenilir oldukları ortaya koyulmuştur. Veriler analiz edildiğinde tanımlayıcı sonuçlar, öğretmenlerin kaynaştırma öz yeterlik algıları ve mesleki benlik saygılarının yüksek düzeyde olduğunu göstermiş, korelasyonel analiz iki değişken arasındaki orta düzey ilişkiyi ortaya koymuştur. Manova analizi sonuçları kaynaştırma eğitime yönelik kurs/hizmetiçi eğitim almanın kaynaştırma öz yeterlik algısının planlama ve değerlendirme, bilgi ve iletişim ve öğretim stratejileri alt boyutlarını olumlu yönde farklılaştırdığı, öğretim yöntemleri alt boyutunu farklılaştırmadığını göstermiştir. Regresyon analizi sonucunda ise mesleki benlik saygısı ile kaynaştırma eğitime yönelik kursa/ hizmet içi eğitime katılım durumunun kaynaştırma öz yeterlik algısının anlamlı yordayıcıları (%40.3) olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonuçları, önceki çalışmalara okul öncesi öğretmenlerin kaynaştırma öz yeterlik algısı, mesleki benlik saygısı ve kaynaştırma eğitime yönelik kursa/hizmet içi eğitime katılım durumları ilişkisi konusunda ayrıntı sağlamaktadır. Öğretmenlerin mesleki benlik saygılarının artması ve kaynaştırma eğitime yönelik kurs/hizmet içi eğitimlere katılımlarının sağlanması kaynaştırma öz yeterlik algılarını da olumlu etkileyecektir. Öğretmenlerin kaynaştırma öz yeterlik algılarını desteklemede öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitimlerin ve kursların yayınlaştırılması, içeriklerin ihtiyaçlara göre düzenlenmesi ve öğretmenlerin mesleki benlik saygılarını artıracak politikaların uygulanması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma, okul öncesi, kaynaştırma öz yeterlik algısı, mesleki benlik saygısı, hizmet içi eğitim

Kaynaştırmaya İlişkin Sunulan Yeterlik Eğitiminin Öğretmen Adaylarının Kaynaştırmaya Yönelik Yeterliklerine ve Tutumlarına Olan Etkisi: İyi Bir Kaynaştırma İyi Bir Uygulayıcı İster Projesi

Esra Zehra Ketenoğlu Kayabaşı[1], Ali Kurt[1], Eylül Akar[1], Melike Kurtuluş Uzlu[2], Alparslan Ünsal[1], Melike Özdemir[3]

[1]Kastamonu Üniversitesi
[2]Anadolu Üniversitesi
[3]Kırıkkale Üniversitesi

Bildiri No: 107 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu araştırmanın amacı ileride kaynaştırma ortamında çalışması muhtemel olan öğretmen adaylarının kaynaştırmaya ilişkin yeterliğinin arttırılmasını sağlamak amacıyla gerçekleştirilen TÜBİTAK destekli bir proje (No: 1129B372200966) kapsamında verilen 30 saatlik bir yeterlik eğitiminin öğretmen adaylarının kaynaştırmaya yönelik yeterliklerine ve tutumlarına olan etkisini incelemektedir. Araştırmada deneysel modellerden tek grup ön test-son test model kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye'nin farklı üniversitelerinde dördüncü sınıfta öğrenim görmekte olan 39 öğretmen adayı oluşturmuştur. Öğretmen adayları amaçlı örnekleme yöntemine göre seçilmiştir. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından uzman görüşlerine dayalı olarak geliştirilen "*Demografik Bilgi Formu*", Sharma, Loreman ve Forlin (2011) tarafından geliştirilen Bayar (2015) tarafından Türkçe'ye uyarlama çalışması yapılan *"Kaynaştırma Uygulamalarında Öğretmen Yeterliği Ölçeği"* ve Ergin (2019) tarafından geliştirilen *"Kaynaştırma Tutumları Ölçeği"* kullanılarak toplanmıştır. Elde edilen veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Verilerin analizi için bağımlı örneklemler t-testi ve betimleyici istatistiklerden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda verilen eğitimin öğretmen adaylarının kaynaştırmaya ilişkin yeterliklerini ve kaynaştırmaya yönelik olumlu tutumlarını arttırmada etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna ek olarak sunulan eğitimin öğretmen adaylarının olumsuz tutumlarını da azalttığı belirlenmiştir. Ulaşılan sonuçlar ışığında öğretmen adaylarının kaynaştırma uygulamalarındaki yeterliklerinin arttırılması amacıyla lisans ders programlarına kaynaştırma eğitimi yapılan okullarda staj yapması sağlanabilir. Hâlihazırdaki lisans derslerinin öğretiminin etkileşimli bir biçimde yapılması ve bunun sağlanabilmesi için uygun koşullar yaratılabilir. Uygulama derslerine ek olarak sistemde hâlihazırda çalışan öğretmenlerle ortak çalışmalar yürütmeleri sağlanabilir. Benzer nitelikte bir eğitim daha geniş gruplara ve daha uzun süreli biçimde uygulanabilir ve bunun etkisi incelenebilir. Farklı katılımcılarla benzer çalışmalar yürütülebilir. Formasyon eğitimi alan öğretmen adayları ile benzer bir çalışma planlanabilir. Diğer deneysel modeller de dikkate alınarak yeni çalışmalar yapılabilir.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma, Yeterlik, Tutum, Öğretmen Adayları

Genel Eğitim Lisans Programlarındaki Öğretmen Adaylarının Özel Eğitimle İlgili Bilgi Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Orhan Aydın[1], Nusrettin Yılmaz[1]
[1]Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

Bildiri No: 108 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

"En az kısıtlayıcı eğitim ortamı" ilkesinin benimsenmesiyle birlikte tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de kaynaştırma uygulamaları giderek yaygınlaşmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın yayımladığı son veriler dikkate alındığında özel gereksinimli öğrencilerin yaklaşık %75'i genel eğitim sınıflarında öğrenim görmektedir. Ancak, genel eğitim öğretmen adaylarının lisans eğitimlerinde aldıkları zorunlu ders olan "özel eğitim ve kaynaştırma" dersi dışında özel eğitimle ilgili başka bir zorunlu ders almamalarının bu öğretmen adaylarının özel eğitim konusunda ne kadar yeterli donanımla öğretmenlik programlarından mezun olmalarını sağladığı sorgulanabilir olmaktadır. Bu sorgulamadan yola çıkarak, bu çalışmada genel eğitim lisans programlarında öğrenim gören ve tüm programlarda zorunlu lisans dersi olan "özel eğitim ve kaynaştırma" dersini başarıyla tamamlayan öğretmen adaylarının özel eğitim konusunda; (a) özel eğitim ve özel gereksinimli öğrencilere ilişkin genel bilgi düzeylerini, (b) özel eğitim uygulamaları konusunda bilgi düzeylerini ve (c) bireyselleştirilmiş eğitim programlarına ilişkin bilgi düzeylerini değerlendirmek amacıyla bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Bilgi düzeylerinin çok boyutlu değerlendirilmesini sağlamak amacıyla Bloom Taksonomisi alt boyutlarından hatırlama, kavrama, uygulama, analiz etme ve değerlendirme boyutları dikkate alınarak üç kategorideki bilgi düzeylerini değerlendirmek için toplam 60 adet çoktan seçmeli soru maddeleri oluşturulmuş ve bu sorular aynı üniversitede eğitim gören ve "özel eğitim ve kaynaştırma" dersini başarıyla tamamlayan öğretmen adaylarına çevrimiçi platformda iletilmiştir. Öğretmen adaylarının verdikleri yanıtlar puanlanarak çeşitli değişkenler açısından bazı istatistiksel testler kullanılarak incelenmiştir. Elde edilen bulgular, öğretmen adaylarının özel eğitim konusunda genel bilgi düzeylerinin daha ileride olduğunu, özel eğitim uygulamaları ve BEP'e ilişkin bilgi düzeylerinin ise daha zayıf kaldığını göstermiştir. Ayrıca, kadın katılımcıların her üç bilgi testine verdikleri yanıtların doğruluk oranlarının erkek katılımcılardan anlamlı derecede ilerde olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanısıra, "özel eğitim ve kaynaştırma" dersini deprem öncesinde yüz yüze alarak başarılı olan ilgili lisans programlarındaki öğretmen adaylarının her üç bilgi testinden aldıkları puanların deprem sonrasında çevrimiçi katılım göstererek "özel eğitim ve kaynaştırma" dersinde başarılı olan ilgili lisans programlarındaki katılımcılardan anlamlı düzeyde ilerde olduğu görülmüştür. Bulgular, alanyazın dikkate alınarak tartışılmış olup çalışma sonunda genel eğitim öğretmen adaylarını özel eğitim konusunda daha yeterli kılmak için lisans programlarına ilişkin gerçekleştirilebilecek çeşitli düzenlemelerden söz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Genel eğitim, özel gereksinimli öğrenciler, kaynaştırma, bilgi düzeyleri, öğretmen eğitimi

Yükseköğretim Kurumlarında Özel Gereksinimli Öğrencisi Olan Öğretim Elemanlarının Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri

***Ayşegül Gökdağ*[1], *Özge Ünlü*[1]**
[1]*İzmir Demokrasi Üniversitesi*

Bildiri No: 109 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Türkiye genelinde yükseköğretim kurumlarında toplam 8296959 öğrenci öğrenim görmekte ve bu öğrencilerin 55667'sini özel gereksinimli öğrenciler oluşturmaktadır. Yükseköğretimde özel gereksinimli bireyler için en uygun eğitim ortamının sağlanabilmesi amacıyla yükseköğretimde görev yapan akademik ve idari personelin özel gereksinimli bireylere ilişkin bilgi sahibi olması büyük önem taşımaktadır. Bu araştırma yükseköğretim kurumlarında görev yapmakta olan ve derslerinde özel gereksinimli öğrencilere eğitim sunan öğretim elemanlarının karşılaştıkları sorunları ve bu sorunlara getirdikleri çözüm önerilerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda, öğretim elemanlarının özel gereksinimli öğrencilere ilişkin bilgi düzeyleri, öğretim elemanlarının karşılaştıkları sorunlar, öğretim elemanlarının karşılaştıkları bu sorunların sebepleri, öğretim elemanlarının özel gereksinimli öğrencilerine verdikleri eğitime ilişkin kendilerini değerlendirmeleri, öğretim elemanlarının özel gereksinimli öğrencilere ilişkin olarak görev yapmakta oldukları kurumlarını değerlendirmeleri ve karşılaştıkları sorunlara getirdikleri çözüm önerilerine yönelik görüş ve düşüncelerine başvurulmuştur. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden betimleyici fenomenolojik desen kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcıları amaçlı örnekleme yönteminin maksimum çeşitlilik ve ölçüt örnekleme türleri kullanılarak belirlenen Türkiye'nin İzmir ilindeki yükseköğretim kurumlarında görev yapmakta olan ve derslerinde özel gereksinimli öğrencilere eğitim sunan 25 öğretim elemanı oluşturmaktadır. Araştırma verileri, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Veriler, betimsel içerik analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Araştırma kapsamında görüşülen öğretim elemanlarının, derslerinde bulunan özel gereksinimli öğrencilerinin yetersizlik türleriyle ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları, akademik uyarlamalara ilişkin kendilerini nitelikli hissetmedikleri, görev yapmakta oldukları yükseköğretim kurumunun erişilebilirlik açısından yeterli düzeyde olmadığı, akademik ve idari personelin farkındalığının düşük olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgular doğrultusunda farkındalığı arttırıcı çalışmaların yapılması, üniversitede görev yapan öğretim elemanlarına ve idari personele engelli öğrencilerin özelliklerine ve yapılabilecek uyarlamalara ilişkin eğitimlerin verilmesi ve erişilebilirlik konusunda gerekli düzenlemelerin yapılarak her türlü tedbirin alınmasına ilişkin çalışmaların yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır ve bu bağlamda öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Akademik uyarlamalar, Öğretim elemanları, Yükseköğretim'deki özel gereksinimli öğrenciler

Kaynaştırmaya İlişkin Sunulan Yeterlik Eğitimine Yönelik Öğretmen Adaylarının Görüş ve Deneyimleri: İyi Bir Kaynaştırma İyi Bir Uygulayıcı İster Projesi

Esra Zehra Ketenoğlu Kayabaşı[1], Ali Kurt[1], Melike Kurtuluş Uzlu[2], Eylül Akar[1], Alparslan Ünsal[1], Melike Özdemir[3]

[1]Kastamonu Üniversitesi
[2]Anadolu Üniversitesi
[3]Kırıkkale Üniversitesi

Bildiri No: 113 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Kaynaştırma eğitimi, özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin bilişsel, akademik, bedensel, duygusal ve sosyal becerilerinin gelişmesinde fayda sağlamaktadır (Türk, 2011). Ancak bu eğitimin kaynaştırma konusunda yetkin öğretmenler tarafından başarılı biçimde uygulandığında etkili sonuçları olduğu görülmektedir. Bu noktada öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarında önemli bir role sahip oldukları söylenebilir (ERG, 2011; Güleryüz ve Özdemir, 2015). Ancak halihazırda uygulanan kaynaştırma eğitimi uygulamalarının yetersiz kaldığı belirtilmektedir (Kurt, 2022). Nitekim mevcut durumda uygulamaların yetersiz kaldığını belirten birçok çalışma da bulunmaktadır (örn. Deniz ve Çoban, 2019; Demir ve Açar, 2010). Buna ek olarak öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarını etkili bir şekilde uygulayabilmesi için bu uygulamalara ilişkin tutumları da önem taşımaktadır. Araştırmalar incelendiğinde, kaynaştırmaya yönelik tutumların bilgi ve yeterlikle ilişki olabileceği saptanmıştır (Gözün ve Yıkmış, 2004; Ozokcu, 2018). Dolayısıyla geleceğin öğretmenleri olan öğretmen adaylarına kaynaştırma uygulamalarına ilişkin verilen yeterlik eğitimlerinin hem yeterliklerini hem de olumlu tutumlarını arttıracağı düşünülmektedir. Ayrıca verilen eğitimler sonucunda öğretmen adaylarının konuya ilişkin görüş ve deneyimlerini incelemek yapılacak yeni uygulamaların geliştirilmesi ve aksaklıklarının giderilebilmesi açısından önem taşımaktadır. Dolayısıyla bu araştırmanın amacı kaynaştırma ortamında çalışması muhtemel olan öğretmen adaylarının kaynaştırmaya ilişkin yeterliğinin arttırılmasını sağlamak amacıyla gerçekleştirilen TÜBİTAK destekli bir proje (No: 1129B372200966) kapsamında verilen 30 saatlik bir yeterlik eğitimine yönelik öğretmen adaylarının görüş ve deneyimlerinin incelenmesidir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu "İyi Bir Kaynaştırma İyi Bir Uygulayıcı İster" isimli TÜBİTAK destekli projeye katılan 14 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olan yarı-yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmıştır. Görüşmeler sonucunda elde edilen veriler içerik analizi yoluyla NVivo 11 programıyla analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda; katkılar, bakış açısı, olumsuzluklar, planlanan uygulamalar ve projeden beklentiler olmak üzere beş kategori ve 38 alt kategoriye ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma, görüş, öğretmen adayları

Destek Eğitim Odasında Hayat Bilgisi Öğretimi

Faik Can Ünal[1], Emrah Bilgiç[1]
[1]Sakarya Üniversitesi

Bildiri No: 127 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Uluslararası ve ulusal yasa, yönetmelik ve anlaşmalar gereğince eğitim özel eğitim gereksinimli öğrencilerin (ÖGÖ) en temel hakkıdır. ÖGÖ' lerin bağımsız yaşam becerilerini öğrenebilmeleri için bu haktan en iyi şekilde faydalanmaları amacıyla başarılı kaynaştırma uygulamaları (BKU) sürecine dahil edilmeleri ve bu bağlamda en az kısıtlanmışlık ilkesine uygun olarak etkili öğretimden yararlanabilmeleri önemli bir gerekliliktir. BKU' da ÖGÖ' lere yönelik akademik (Türkçe, hayat bilgisi, matematik, sosyal bilgiler gibi.) ve akademik olmayan (özbakım, sosyal iletişim gibi.) becerilerinin etkili öğretiminin gerçekleştirilmesi süreci birçok unsurdan (öğretmen, ÖGÖ, akranlar aile, uzmanlar, destek hizmetler ve ek hizmetler) oluşmaktadır. Bu unsurlardan destek hizmetler kapsamında olan destek eğitim odaları (DEO) uygulaması, BKU' nun gerçekleştirilmesi konusunda ayrı bir yere ve öneme sahiptir. DEO'larda eğitim öğrencilerle bireysel ya da küçük gruplar (benzer performans gösteren en fazla üç kişi) şeklinde uygulandığı için ÖGÖ' lerin ihtiyaçlarına göre planlanmaktadır. Bu nedenle DEO' larda hem akademik hem de akademik olmayan beceriler daha etkili ve verimli olarak çalışılabilmektedir. Diğer yandan akademik beceri öğretimi kapsamında yer alan ve ÖGÖ' lere yönelik bağımsız yaşam becerisi öğretimi sürecinde hayat bilgisi öğretimi ayrı bir öneme sahiptir. ÖGÖ' lere yönelik DEO' da hayat bilgisi öğretimi sürecinde fiziksel ortam, öğretim sunumu ve öğretimin değerlendirilmesinde uyarlamalar (düzenlemeler) yapılmasıyla BKU amacına ulaşmak mümkün olabilecektir. Ancak alan yazın incelendiğinde, DEO' da hayat bilgisi öğretimi sürecinde uyarlamaların yer aldığı sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Bu problem durumundan hareketle araştırmanın amacı; ÖGÖ' lere yönelik BKU kapsamında, destek eğitim odalarında (DEO) görev yapan sınıf öğretmenlerinin (1.-3. Sınıf) hayat bilgisi öğretimi sürecinde gerçekleştirdikleri uyarlamalarının belirlenmesidir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden, durum çalışması desenine uygun olarak yürütülecektir. Verilerin toplanması için önceden hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanacaktır. Elde edilecek veriler içerik analiziyle tema, alt tema ve kodlara dönüştürülecektir. İçerik analizi sonucu ulaşılan bulgulardan hareketle tartışma, sınırlılıklar ve önerilere yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Başarılı kaynaştırma uygulamaları, destek eğitim odası, özel eğitim gereksinimli öğrenciler, hayat bilgisi öğretimi, uyarlamalar.

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Lider Öğretmenlik Becerilerine İlişkin Deneyimleri ve Mesleki Gelişim Tercihleri

Elif Tekin-İftar[1], Ahmet Fidan[2], Üzeyir Emre Kıyak[3], Orhan Aydın[4], Çimen Acar[1]

[1]Anadolu Üniversitesi

[2]Sakarya Üniversitesi

[3]Uşak Üniversitesi

[4]Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

Bildiri No: 135 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Eğitim ortamlarında liderlik uzun yıllardır okul yönetimi kapsamında ele alınmış olmakla birlikte son yıllarda öğretmenlerin de lider öğretmenlik becerilerini çeşitli rol ve sorumluluklar çerçevesinde sergilemeleri beklenmektedir. Özellikle, kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarına yönelik çeşitli durumlarda özel eğitim öğretmenlerinden lider öğretmenlik rolü üstlenmelerinin talep edildiği görülmektedir. Collins (2018), lider özel eğitim öğretmenliğinin boyutlarını belirlemiş ve bu boyutları işlevsel olarak tanımlamıştır. Buna göre, lider özel eğitim öğretmenlerinin; (a) veriye dayalı kararlar verme, (b) okul çaplı değişim, (c) mentörlük yapma, (d) mesleki gelişim ve danışmanlık sağlama, (e) ailelerle etkili iş birliği kurma, (f) geçiş süreçlerinde öğrencileri destekleme, (g) öğrenciler için savunu yapma ve (h) yetersizlikle ilgili organizasyonlarla bağlantı kurma olmak üzere sekiz boyutta çeşitli rol ve sorumluluklar üstlenebileceği vurgulanmıştır (Collins, 2018).

Bu bağlamda, bu çalışmanın amacı Türkiye'de özel eğitim öğretmenlerinin genel eğitim öğretmenlerine yönelik lider öğretmenlik becerilerine ilişkin deneyimlerinin, yeterliklerinin ve mesleki gelişim tercihlerinin belirlemektir. Çalışma kapsamında Türkiye genelindeki özel eğitim okul ve kurumlarında görev yapan 268 özel eğitim öğretmeninden çevrimiçi yolla veri toplanmıştır. Kesitsel tarama modeline uygun olarak tasarlanan çalışmada veri toplamak amacıyla toplam 77 maddeden oluşan bir anket geliştirilmiştir. Anketin ilk bölümünde katılımcıların demografik ve mesleki bilgilerini, genel eğitim öğretmenlerine yönelik lider öğretmenlik becerilerine ilişkin deneyimlerini ve daha önce almış oldukları mesleki gelişim hizmetlerini belirlemeye yönelik toplam on üç madde yer almıştır. İkinci bölümde ise Collins (2018) tarafından önerilen sekiz boyuta ilişkin katılımcıların bilgi, deneyim, yeterlik ve mesleki gelişim tercihlerini belirlemeye yönelik her bir boyutta sekiz soru olmak üzere toplam altmış dört soru maddesi yer almıştır.

Çalışmadan elde edilen bulgular katılımcıların mesleğe başlamadan önce ya da mesleğe başladıktan sonra doğrudan lider özel eğitim öğretmenliği becerilerine ilişkin bir eğitim almadığını, ancak lider öğretmenlik becerilerinden bazı becerileri kazanmalarını sağlayabilecek çeşitli mesleki gelişim etkinliklerine katıldıklarını göstermiştir. Öğretmenlerin en çok katıldığı etkinlikler konferans ve seminer türündeki etkinlikler olurken en az katıldıkları mentörlük ve koçluk ile proje temelli etkinlikler olmuştur. Genel eğitim öğretmenleri tarafından özel eğitim öğretmenlerinden en fazla ailelerle etkili iş birliği kurma boyutunda, en az öğrenciler için savunu yapma boyutunda liderlik talebinde bulunulduğu aktarılmıştır. Özel eğitim öğretmenlerinin yaklaşık yarısı talep edildiğinde etkili şekilde lider öğretmenlik becerilerini sergileyebildiklerini ve etkili sonuçlar alabildiklerini bildirmişlerdir. Özel eğitim öğretmenlerinin yaklaşık yarısı talep edildiğinde genel eğitim öğretmenleri için etkili bir şekilde lider öğretmenlik becerilerini sergileyebileceklerini düşünmektedir. Özel eğitim öğretmenlerinin büyük çoğunluğu lider özel eğitim öğretmenliğinin tüm boyutları için mesleki gelişime gereksinim duyduğunu belirtirken en fazla öğrenciler için savunu yapma, en az ailelerle etkili iş birliği boyutu için mesleki gelişime gereksinim duyduklarını belirtmişlerdir. Özel eğitim öğretmenlerinin bu amaçla en fazla tercih ettiği mesleki gelişim etkinliği türü çalıştay ve atölye çalışmaları olurken en az tercih ettiği etkinlikler web temelli etkinlikler olmuştur. Bu bulgular temelinde, özel eğitim öğretmenlerinin lider öğretmenlik becerilerini geliştirebilmek amacıyla hizmet öncesinde lisans programları ve hizmet içi sürecinde mesleki gelişim etkinlikleri için önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Liderlik, lider özel eğitim öğretmenliği, öğretmen mesleki gelişimi, bütünleştirme

Özel Eğitimde Akran Zorbalığı: Öğretmen Görüşlerine Dayalı Nitel Bir Çalışma (Kktc Örneği)

İrem Özkan[1], Cahit Nuri[1], Başak Bağlama[1]
[1]Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi

Bildiri No: 163 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Akran ilişkileri; bebeklik döneminde bebeklerin birbirlerinin farkına varması, birbirlerinin ağlama seslerini duymaları ile yaşamlarının ilk dönemlerinden itibaren görülmektedir. İlk yaşlarının sonuna doğru çocuklar akranları ile daha etkin iletişim kurmakta, paylaşmaya, çatışmaya ve arkadaşlıklarına şekil vermeye başlamaktadır. Akran ilişkilerine bakıldığında, olumsuz ilişkiler genellikle saldırganlık olarak tanımlanır. Saldırganlığın zorbalık ve şiddet gibi birçok alt boyutu vardır. Zorbalık, öğretmenler ve akranlar da dahil olmak üzere sosyo-ekolojik bir bağlamda zorba ve mağdur arasındaki olumsuz bir etkileşimdir. Okullarda öğrenciler arasında sıklıkla meydana gelen zorbalık, kaynaştırma öğrencilerinin olduğu sınıflarda daha sık gözlemlenebilmektedir. Özel eğitim gerektiren öğrencilerin yaşadığı zorbalık davranışının tüm yönlerini bilmek akran zorbalığını önlemeye yardımcı olabilir.

Bu bakış açısıyla bu araştırmanın amacı, özel eğitim gerektiren öğrencilerin yaşadıkları akran zorbalığına ilişkin özel eğitim ve okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerini belirlemektir. Araştırmada nitel araştırma yaklaşımlarından fenomenolojik deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu özel eğitim öğretmenliği ve okul öncesi öğretmenliği yapmakta olan 63 öğretmen oluşturmuştur. Araştırmanın verileri görüşme formu ve anket aracılığıyla toplanmıştır. Betimsel analiz yoluyla analiz edilen veriler tema ve alt temalar oluşturularak sunulmuştur.

Araştırma sonucunda özel eğitim gerektiren öğrencilerin sıklıkla zorbalık davranışına maruz kaldıkları ve bu davranışta çoğunlukla mağdur rolünde oldukları ortaya çıkmıştır. Özel eğitim ve okul öncesi öğretmenlerinin verdikleri cevaplara göre özel eğitim gerektiren öğrencilerin yüksek oranda sözel zorbalık kurbanı olduğunu düşündükleri görülmektedir. Özel eğitim gerektiren çocukların uğradıkları akran zorbalıkları sınıf seviyesi yükseldikçe zorbalığında arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin uğramış oldukları zorbalığın cinsiyetlerine göre farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Zorba davranışlar ile mücadele konusunda öğretmenler "Bilinçlendirme Çalışmalarını" nın önemini vurgulamıştır. Bu bağlanmda özel eğitim gerektiren bireylerin maruz kaldığı akran zorbalığının önlenmesi için okullarda tipik gelişim gösteren öğrencilere yönelik farkındalık çalışmalarının, sosyal duygusal becerilerini güçlendirmeye yönelik okul genelinde kapsayıcı müdahalelerin ve özel eğitim gerektiren öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirmeye yönelik eğitim programlarının uygulanması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Akran Zorbalığı, özel eğitim gerektiren bireyler, özel eğitim, zorbalık.

Kapsayıcı Eğitim Üzerine Bir Araştırma: Tipik Gelişim Gösteren Öğrencilerin Bakış Açıları

Muhammed A. Karal
Sinop Üniversitesi

Bildiri No: 166 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Kapsayıcı eğitim, toplumda yer alan tüm bireylerin kaliteli eğitime adil erişiminin sağlandığı eğitimi ifade etmektedir. Başarılı kapsayıcı programların altında yatan varsayım, tüm çocukların okulun öğrenme ve sosyal topluluklarına dâhil edilmesi ve bu okullardaki sınıfların çeşitliliği içinde hiç kimsenin hiçbir şekilde dışarıda bırakılmayacağıdır (Hodkinson, 2007). Yapılan çalışmalarda, kapsayıcı eğitim uygulamalarının çeşitli ülkelerde yaygınlaşmasına rağmen özel gereksinimli öğrencilerin yalnızca küçük bir yüzdesinin normal eğitim sınıflarına tamamen dâhil edildiği görülmektedir (Smith & O'Brien, 2007). Özel gereksinimli bireylerin genel eğitim sınıflarına dâhil edilmesi sürecinin kritik değişkenlerinden bir tanesini tipik gelişim gösteren akranlarının tutumları oluşturmaktadır. Eğer okullar birer kapsayıcı eğitim ortamı haline gelecekse, tipik gelişim gösteren öğrencilerin farklı yapabilirliklere sahip tüm akranlarına karşı tutumlarının dikkatle değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu araştırmanın amacı tipik gelişim gösteren öğrencilerin özel gereksinimli bireylere ve onların sınıflarına dâhil edilmesine yönelik bakış açısını araştırmak ve analiz etmektir. Konu ile ilgili yapılmış çalışmaların tipik gelişim gösteren çocukların özel gereksinimli akranlarına karşı olan tutumlarını araştırmak için anket ile bilgi toplama ya da sıfat listeleri yoluyla eşleştirme yapma şeklinde yöntemlerini kullandığı görülmektedir (Georgiadi et al.,2012). Çocukların bakış açılarına yetişkin merkezli anlamlar yüklemekten kaçınabilmek amacıyla bu çalışmada biraz daha farklı bir yol izlenmiştir. Araştırmanın örneklemini birinci sınıftan altıncı sınıfa kadar farklı sınıf seviyelerinde bulunan toplam 161 (104 Kız, 57 Erkek) tipik gelişim gösteren çocuk oluşturmaktadır.

Araştırmanın verileri iki temel sorudan oluşan bir soru listesi kullanılarak toplanmıştır. İlk olarak, katılımcılara her seferinde bir tanesini görebilecekleri ve üzerinde farklı çocuklar bulunan 6 adet resim gösterilmiş ve ne gördüklerini söylemeleri istenmiştir. Sonrasında tüm resimler önüne koyularak bu çocuklar kendi sınıfında olsaydı arkadaş olup olmayacaklarını belirtmeleri ve ardından bu tercihi neden yaptıklarını söylemeleri istenmiştir. Çalışmanın bulguları, (a) katılımcıların isimlendirmelerinin ve (b) arkadaş seçimlerinin, cinsiyetleri ve sınıf seviyelerine bağlı olarak değişip değişmediğini olmadığını ortaya koymaktadır. Araştırmanın bulgularına bağlı olarak, gelecekteki araştırmalar ve uygulamalara yönelik öneriler sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kapsayıcı eğitim, tipik gelişim gösteren öğrenciler, sosyal kabul, arkadaşlık

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıflarındaki Özel Gereksinimli Çocukların Akran İlişkilerine Dayalı Sosyal Yeterliklerine İlişkin Görüş ve Uygulamaları

Mehmet Onur Karataş[1], Şeyda Demir[2]
[1]İstanbul Üniversitesi - Cerrahpaşa
[2]Ankara Üniversitesi

Bildiri No: 231 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin sınıflarındaki özel gereksinimli çocukların akran ilişkilerine dayalı sosyal yeterliklerine ve bu yeterliklerini desteklemek için kullanılabilecek uygulamalara ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın amaçları doğrultusunda bu çalışma betimsel bir araştırmadır. Değişkenler arasındaki ilişkilerin incelendiği bu araştırma da korelasyonel tarama modeli kullanılmıştır.

Araştırmaya 98 özel gereksinimli çocuk, 98 tipik gelişim gösteren çocuk ve 98 okul öncesi öğretmeni katılmıştır. Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler araştırmacı tarafından geliştirilen Demografik Bilgi Formu, çocukların akran ilişkilerine dayalı sosyal yeterlikleri Çocuk davranış Ölçeği ve Akran Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği, öğretmenlerin uygulamaları kullanım sıklıkları ve bu uygulamalara ilişkin görüşleri Okul Öncesi Dönemde Sosyal Etkileşim Uygulamaları Ölçeği kullanılarak elde edilmiştir. Özel gereksinimli çocukların yetersizlik türlerine göre akran ilişkilerinin farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için Kruskal Wallis H testi yapılmış ve özel gereksinimli çocukların yetersizlik türlerine göre akran ilişkilerinin OSB ve dil konuşma bozukluğuna sahip çocuklar arasında farklılaştığı bulunmuştur. Özel gereksinimli çocukların cinsiyetlerine ve yaş gruplarına göre akran ilişkilerinin farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için Mann Whitney U testi yapılmış ve özel gereksinimli çocukların cinsiyetlerine göre akran şiddetine maruz kalma düzeyinde farklılaşma olduğu ve erkek çocukların daha fazla akran şiddetine maruz kaldığı bulunmuştur. Yaş gruplarına göre hiperaktivite ve saldırgan davranışlarda farklılaşma olduğu belirlenmiş ve 5 yaş grubunun bu davranışları daha fazla sergilediği bulunmuştur. Çocukların özel gereksinimli olma durumlarına göre akran ilişkilerinde farklılaşma olup olmadığını incelemek için yapılan ilişkisiz örneklemler t testi sonucuna göre çocukların prososyal, saldırgan, asosyal, kaygılı korkulu, hiperaktivite davranışların, dışlanma ve akran şiddetine maruz kalma düzeylerinin tipik gelişim gösteren çocukların lehine farklılaştığı bulunmuştur.

Öğretmenlerin akran ilişkilerine dayalı sosyal yeterliklerini desteklemek için geliştirilen uygulamalar ilişkin görüşlerin ortalaması hesaplanmış ve betimsel olarak rapor edilmiştir. Öğretmenlerin akran ilişkilerini desteklemek için en çok kabul edilebilir, uygulanabilir buldukları ve en sık kullandıkları uygulamaların doğal stratejiler olduğu belirlenmiş ve en az kabul edilebilir, uygulanabilir buldukları ve en az kullandıkları uygulamalar ise çevresel düzenlemeler olmuştur. Uygulamaları kullanım sıklıklarının sınıf mevcudu ve öğretmenlik tecrübesi ile ilişkisine Pearson Korelasyon analizi kullanılarak hesaplanmıştır. Öğretmenlerin uygulamaları kullanım sıklıklarının öğretmenlik tecrübesi, sınıf mevcudu ile ilişkisi incelendiğinde herhangi anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Öğretmenlerin uygulamaları kullanım sıklıklarının öğretmenlerin aldıkları hizmet içi eğitime, sınıflarında daha önce özel gereksinimli çocuk olup olmama durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için ilişkisiz örneklemler t testi; eğitim düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda ilgili durumlara göre öğretmenlerin uygulamaları kullanım sıklıkları anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur. İleriki araştırmalarda mevcut çalışmanın sonuçlarının genellenebilirliği için farklı bölgelerden daha fazla katılımcının oluşturduğu örneklem ile çalışma tekrarlanmalıdır. Öğretmenlerin çocukların akran ilişkilerine dayalı sosyal yeterliklerini desteklemeye yönelik uygulamaları kullanım sıklıkları öğretmenlerin kendi bildirimine dayalıdır. Bu sebeple araştırmanın sosyal istenirlik yanlılığını bertaraf etmek için öğretmenlerin sınıf içerisindeki kullandıkları uygulamalar bağımsız bir gözlemci tarafından verilerin toplanması ileriki çalışmalara dahil edilebilir. Öğretmenlerin çocukların akran ilişkilerine dayalı sosyal yeterliklerini desteklemek için kullandıkları uygulamaların sıklıklarının çocukların sosyal yeterlikleri üzerindeki etkisi veya yordayıcılığı incelenebilir. Ayrıca öğretmenler uygulamaları kabul edilebilir bulsa da daha az uygulanabilir olduklarını düşünmektedir. Bu sebeple ileriki araştırmalarda daha az uygulanabilir bulmalarının sebepleri görüşme yoluyla incelenebilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal yeterlik, akran ilişkileri, öğretmen görüşleri, okul öncesi kaynaştırma/bütünleştirme, öğretimsel stratejiler.

Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine ve Kaynaştırma Öğrencilerine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

Hicran Altıntaş[1], Hakan Metin[2]
[1]MEB
[2]19 Mayıs Üniversitesi

Bildiri No: 257 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi ve kaynaştırma öğrencileri hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu araştırma, 2022-2023 eğitim öğretim yılında MEB' e bağlı okul öncesi kurumlarda çalışın okul öncesi öğretmenleriyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini, Samsun ilinde okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan, sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan veya önceki senelerde kaynaştırma öğrencisi ile birlikte çalışmış olan 20 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Nitel araştırmacılar, doküman incelemesi, davranışları gözlemleme veya katılımcılarla mülakatlar yoluyla verileri toplarlar (Creswell, 2003). Olgu bilim ise bireylerin yaşanmış deneyimlerini, yaşamlarını nasıl anlamlandırdıklarını inceleyen ve değerlendiren nitel araştırma desenidir (Miller, 2003). Araştırmanın verileri, yarı yapılandırılmış formlar aracılığı ile yapılan mülakatlarla toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği nitel araştırmalarda en çok kullanılan veri toplama aracı olarak görülmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Yarı-yapılandırılmış görüşmede araştırmacı soruları önceden hazırlar, fakat görüşmede sorularda değişiklik yaparak yeniden düzenleyebilir (Candaş-Karababa, 2009). Araştırma verileri, nitel analiz türlerinden biri olan içerik analizi yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Nitel veri analizinde araştırmacı topladığı verilerden yola çıkarak bu verilerin içerisinde barındırdığı gizli bilgiyi keşfetmeye ve ortaya çıkarmaya çalışmaktadır. Yıldırım ve Şimşek (2006)'e göre nitel veri analizi: verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi ve bulguların tanımlanması ve yorumlanması olmak üzere 4 aşamada yapılmaktadır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre okul öncesi öğretmenlerinin sınıfında en az bir kaynaştırma öğrencisi olduğu, bu öğrencilerin farklı yetersizlik grubunda yer aldığı, çoğu öğretmenin kaynaştırmaya yönelik hizmet içi eğitim aldığı ve on yıldan uzun süredir kaynaştırma öğrencileriyle çalıştığı görülmüştür. Öğretmenler kaynaştırmanın öğrencilerin sosyalleşmesi açısından önemli olduğunu, öğrencilere bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanması gerektiğini, bu süreçte özellikle RAM ve ailelerle işbirliği yapılması gerektiğini, kaynaştırmanın öğrenciler için davranışsal ve psikolojik açından avanta sağladığını, kaynaştırma eğitiminin özbakım, sosyal beceriler ve dil becerileri üzerine yoğunlaştırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğretmenler kaynaştırma uygulamalarında, öğrencilerle sosyalleşme, dil ve iletişimle ilgili, sınıfın kalabalık olması ve ailelerin kabullenmemesine yönelik problemler yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Araştırma sonuçlarına göre, okul öncesi öğretmenleri kaynaştırma öğrencisine yönelik olumlu tutumlara sahip olduklarını, kaynaştırma öğrencilerinin okul öncesi eğitim almalarının önemli olduğunu vurgulamıştır. Kaynaştırma öğrencilerinin eğitiminde daha çok sosyal, özbakım ve dil becerilerinin geliştirmesine yönelik faaliyetler yürüttükleri izlenimi edinilmiştir. Ayrıca öğretmenler, kaynaştırma öğrencilerinin farklı öğrenme ihtiyaçlarına yönelik eğitim planlaması gerektiğini ifade etmişlerdir. Uygulamadaki sorunlara yönelik olarak ise; öğrenci davranışları, farklı öğrenme ihtiyaçları, ailelerin tutumu, Rehberlik Araştırma Merkezi ile olan işbirliğinde aksaklıklar, öğrenciler arasındaki farklılık gibi faktörler yer almaktadır.

Katılımcılar, kaynaştırma eğitiminin okul öncesi öğretmenlerinin mesleki gelişimlerine katkı sağladığını belirtmişlerdir. Kaynaştırma öğrencileri ile çalışan öğretmenler özel eğitim konusunda seminere veya hizmet içi eğitime ihtiyaçları olduğu ve bu ihtiyaçların karşılanması için ilgili kurumlar tarafından önlemler alınması gerektiğini önermişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitimi, okul öncesi öğretmeni, özel eğitim, kaynaştırma eğitimi

Kaynaştırma Eğitimi ve Bütünleştirilmiş Eğitime İlişkin Literatürün Görselleştirilmiş Bibliyometrik Analizi

Ceylan Cinal[1], Gamze Akkaya[1], Pelin Ertekin[1], Arzu Tanrıverdi[1]
[1]İnönü Üniversitesi

Bildiri No: 275 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Özel eğitim alan yazınında kaynaştırma ve bütünleştirme kavramı sıklıkla birbiri yerine kullanılmaktadır (Şahbaz vd., 2018). Bu kavramların birbirleri yerine kullanılma nedenleri arasında; toplumda ifade edilen kavramlara ilişkin bilgi eksikliklerinin bulunmasının yanı sıra bu kavramların ortak birtakım noktalara sahip olmaları bulunmaktadır. Kaynaştırma kavramı tanım olarak; Kaynaştırma eğitimi, özel gereksinimleri olan bireylerin eğitim gereksinimlerinin tespit edilip, kişiye özel eğitim programlarıyla ve gerekli yardımcı eğitim hizmetleriyle, genel eğitim ortamlarında diğer öğrencilerle bir arada eğitim almasını ifade eden bir yaklaşımdır (Yılmaz ve Melekoğlu, 2018). Bütünleştirilmiş eğitim kavramı tanım olarak; tüm öğrencilerin özel gereksinimleri dikkate alınarak, onların öğrenme sürecine katılımını sağlamanın yanı sıra topluma ve toplumun kültürüne de katılımını arttırmayı hedefleyen bir yaklaşımdır (UNESCO, 2005; akt. Tanrıverdi & Sarıca, 2021).

Çalışmamızın amacı "kaynaştırma eğitimi" ve "bütünleştirilmiş eğitim" kavramlara ait literatürün görselleştirilmiş bibliyometrik analizini yapmaktır. Bu araştırma tarama modelinde olup, yapılan araştırmada betimsel araştırma deseni benimsenmiştir. Betimsel araştırma deseni dizaynında ise bibliyometrik analiz kullanılmıştır. Elde edilen verilerin bibliyometrik analizi VOSviewer programı ile görselleştirilmiştir.

Bu çalışmada bibliyometrik analiz için Scopus veri tabanında tarama yapılmıştır. Scopus veri tabanının seçilmesinin nedeni, Scopus'un geniş bir dergi ağına sahip olmasıdır (Fallagas, vd., 1998). Scopus'ta taramalar yapılırken bütünleştirme eğitimi kavramına karşılık ""inclusive education" OR "inclusion AND education"", kaynaştırma eğitimine karşılık ise" "mainstreaming education" OR "mainstreaming AND Education"" şeklinde taratılmıştır. Tarama işlemi yapılırken sadece makaleler dikkate alınmıştır. Kavramlar eş zamanlı olmayan bir tarama işlemine tabi tutulmuş olup tarama işleminden elde edilen veriler 23.09.2023 tarihinde Scopus'tan çekilmiştir. Kaynaştırma eğitimi ve bütünleştirme eğitimi kavramlarına ilişkin çalışmaların; "*yayım yıllarına göre dağılımı, yıllara göre atıf sayıları, çalışma alanları, yayımlandıkları ülkeler ve üniversiteler, yayımlandıkları ülkeler arasındaki iş birliği ağı, yayımlandıkları dergiler, yayımların alıntılanma sayıları, yayımlarda kullanılan anahtar kelimelerin sıklığı ve anahtar kelimelerin ilişkisel ağı*" gibi bilgilerin analizi söz konusudur.

Çalışmanın analizi sonucunda "bütünleştirilmiş eğitim" (inclusive education) başlığı altında 1991-2023 yılları arasında 6200 çalışma elde edilmiştir. "Kaynaştırma eğitimi" (mainstreaming education) başlığı altında 1983-2023 yılları arasında 867 çalışma elde edilmiştir. Elde edilen çalışmalar birtakım özellikler açısından betimleyici istatistikler uygulanmış ve görselleyici programdan yararlanılmıştır.

Çalışmanın bulgularının hem kaynaştırma eğitimi alanında hem de bütünleştirilmiş eğitim alanında çalışma yapacak araştırmacılara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bütünleştirilmiş eğitim, kaynaştırma eğitimi, bibliyometrik analiz

Kaynaştırma/bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamaları Yürütülen Sınıflarda Görevli Öğretmenlerin Kapsayıcı Eğitime Yönelik Deneyimleri

Hatice Nilay Kayhan[1], Necla Işıkdoğan Uğurlu[2], Hatice Bilmez[3], Alperen Özen[3]

[1]Ege Üniversitesi

[2]Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi

[3]Lefke Avrupa Üniversitesi

Bildiri No: 276 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Erken çocukluk ve ilkokul döneminde akranları ile birlikte eğitime devam eden özel gereksinimli çocuklar için de öğretimsel ihtiyaçlarını karşılayabilecek çocuk merkezli bir eğitim ortamı oluşturulması esastır. Tüm bu planlamalar bir ekip işi niteliğinde olup, okul öncesi ve ilkokul öğretmenleri bu ekibin en temel paydaşlarıdır.

Bu çalışmada kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları yürütülen sınıflarda görevli öğretmenlerin kapsayıcı eğitime yönelik deneyimleri incelenerek, özel gereksinimi olan ve olmayan öğrenciler için öğretimsel uyarlama, mesleki gelişim ihtiyaçlarına dayalı yaşantıları, destek kaynakları ile ilgili deneyim ve görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Doğrudan katılımcı deneyimlerinin derinlemesine incelenmesi amacıyla, görüşlerine odaklanılan çalışma nitel araştırma yönteminde fenomenolojik desende tasarlanmıştır. Veriler görüşme tekniği ile alanyazına dayalı ve uzman görüşleri doğrultusunda araştırmacılar tarafından hazırlanan görüşme formu ile toplanmıştır. Çalışmanın katılımcı grubu Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde erken çocukluk, ilkokul 1. ve 2. sınıfta kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları yürütülen sınıflarda görevli öğretmenlerden oluşmaktadır. Amaçlı örneklem ve gönüllülük esasıyla belirlenen çalışma grubu 3 okul öncesi öğretmeni ve 3 sınıf öğretmenidir. 6 kadın öğretmenin mesleki çalışma kıdemleri 5-25 yıl aralığında değişmektedir. Okul öncesi ve sınıf öğretmenlerine, kendileri ile sınıflarında öğretime devam eden özel gereksinimli çocuklara ait demografik bilgiler ve araştırma amacı kapsamında açık uçlu sorular yöneltilmiştir. Katılımcılar ile araştırmacıların yer aldığı çevrimiçi görüşme kayıtları toplam 75 dakika 31 saniyedir. Betimsel dökümleri gerçekleştirilerek analize hazır hale getirilme aşamasında devam eden veriler, içerik analizi ile analiz edilecek alt tema ve ana temalar haline bulgulara dönüştürülecektir.

Araştırma sonuçlarının alanyazına ve kapsayıcı eğitim açısından öğretmenlerin mesleki gelişimlerine, öğretimsel uyarlamaları gerçekleştirme becerileri, farklılaştırma ve özel gereksinimi olan olmayan her çocuk için erken dönemde yapılacak uygulamalara ve ilgili çalışmalara yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Kapsayıcı öğretmen rollerinin güçlendirilmesinin öğrencilerin eğitime erişim, katılım hakları ve bu hakka dayalı öğretimsel ihtiyaçlarının belirlenmesinde ayrıca sunulan eğitim içeriklerinin değerlendirilmesinde etkili olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kapsayıcı eğitim, eğitim hakkı, öğretmenlerin mesleki gelişimi, kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları

Okul Öncesi Öğretmenleri Kapsayıcı Eğitim Hakkında Ne Düşünüyor?

Kezban Narcı[1], Ebru Ünay[2]
[1]Ticaret Borsası Özel Eğitim Uygulama Okulu
[2]Trabzon Üniversitesi

Bildiri No: 294 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Eğitim sisteminin amacı tüm çocukları farklılıklarıyla ve özel gereksinimleriyle kabul edip fırsat eşitliğini sağlayarak kaliteli bir eğitime erişebilmelerini sağlamak olmalıdır.Özel gereksinimleri sebebiyle farklı özelliklere ve dezavantajlara sahip olan bu çocukların, akranlarından ayrılmadan aynı ortamda, eşit şartlarda, kaliteli ve sürekli bir eğitim alabilmeleri ancak kapsayıcı eğitim uygulamaları ile gerçekleşebilir (Ünay vd., 2021). Ülkemizde de benimsenen kapsayıcı eğitim uygulamaları, özel gereksinimli çocukların bireysel farklılıklarıyla yaşamayı öğrenmelerini, topluma uyum sağlayabilmelerini hedeflemektedir.

Bu çalışmanın amacı çocuğun gelişiminde önemli bir yeri olan ve eğitim hayatında ilk kez karşılaştığı okul öncesi öğretmenlerinin kapsayıcı eğitim uygulamalarına yönelik görüşlerini araştırmaktır. Okul öncesi eğitim, çocukların eğitiminin ilk basamağını oluşturmasından dolayı çocukların yaşamında önemlidir. Bu sebeple okul öncesi öğretmenlerinin kapsayıcı eğitim uygulamaları hakkındaki görüşlerini bilmek kapsayıcı eğitim uygulamalarının olumlu ve olumsuz yönlerinin ortaya konulması, kapsayıcı eğitim uygulamalarında yaşanabilecek sorunlar ve bu sorunlara çözüm önerilerinin sunulması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik desen kullanılmıştır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırmaya 2022-2023 eğitim öğretim yılında okul öncesi eğitim kurumlarında çalışmakta olan 10 okul öncesi öğretmeni gönüllülük esasına göre katılım göstermiştir.

Okul öncesi öğretmenleriyle yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizi sonucunda öğretmenler kapsayıcı eğitim uygulamalarında adil davranmaları, bilgilerini güncellemeleri, kullandıkları yöntem ve teknikleri düzenlemeleri, iş birliği içerisinde olmaları, kabullenici olmaları ve sabırlı olmalarına yönelik sorumlulukları olduğunu dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin bir çoğu görüşmelerde yöntem ve tekniklerini özel gereksinimli öğrencilere göre düzenlemeleri ve öğrencilere karşı adil davranmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Aynı zamanda öğretmenler eğitim ortamlarının, sınıf mevcutlarının ve öğretim materyallerinin sürecin verimli bir şekilde işleyebilmesi adına kapsayıcı eğitim gerekliliklerine uygun bir şekilde düzenlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi öğretmenleri, kapsayıcı eğitim, okul öncesi

Anasınıfı ve Sınıf Öğretmenlerine Yönelik Çevrimiçi Farklılaştırılmış İlk Okuma-Yazma Eğitimi Programı İhtiyaç Analizi

Nıvart Karin Ataoğlu[1], Günizi Kartal[1], Nalan Babür[1]
[1]Boğaziçi Üniversitesi

Bildiri No: 334 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu çalışma, iki yıla yayılan tasarım temelli bir araştırmanın ihtiyaç analizi bölümünden oluşmaktadır. Araştırmanın amacı farklılaştırılmış ilk okuma-yazmaya hazırlık ve öğretimi üzerine çevrimiçi öğretmen eğitimi programı tasarlamaktır. İhtiyaç analizi çalışmasının amacı ise anasınıfı ve ilköğretim sınıf öğretmenlerinin farklılaştırılmış öğretime (Tomlinson, 2017) ilişkin öğrenme ihtiyaçlarını ve farklılaştırılmış öğretimle ilgili algı ve uygulamalarını tespit etmektir.

İhtiyaç analizi çalışması iki aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada, kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılarak ulaşılan öğretmenlerden çevrimiçi iki ölçek aracılığıyla veri toplanmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen birinci ölçek, öğretmenlerin ilk okuma-yazma öğretiminde farklılaştırmaya dair öğrenme ihtiyaçlarını tespit etmeye yöneliktir. İkinci ölçek ise Coubergs ve diğerleri (2017) tarafından geliştirilmiş ve Cengiz, Tezcan ve Doğan (2021) tarafından Türkçeye uyarlanmış, Farklılaştırılmış Öğretime İlişkin Öğretmen Görüşleri ölçeğidir. Bu aşamada 91 anasınıfı ve ilkokul öğretmeninden toplanan nicel veriler, Jamovi istatistik programıyla analiz edilmiştir.

Araştırmacı tarafından geliştirilen öğrenme ihtiyaçları ölçeği analizi sonucunda, anasınıfı ve ilkokul öğretmenlerinin farklılaştırma ve ilk okuma-yazma öğretimi alanlarındaki tüm ölçek maddeleri için öğrenme ihtiyacı belirttikleri görülmüştür. Farklılaştırılmış Öğretime İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeğiyle (Coubergs ve diğerleri, 2017) toplanan veriler ise tek faktörlü ANOVA testi ile analiz edilmiştir. Katılımcıların "farklılaştırma algısı"na ilişkin puanları, "farklılaştırmaya dayalı sınıf uygulamaları" ve "öğrenci özelliklerini dikkate alan uyarlamalar yapma" puanlarından anlamlı düzeyde ($p < .001$) düşük bulunmuştur. Ayrıca katılımcıların, "fırsat tanındığında öğrencilerin daha fazlasını öğrenebileceklerine olan inanç"ları ile "öğrencilerin bireysel özelliklerini dikkate alarak uyarlamalar yapma" puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r(89) = .38$, $p < .001$).

Birinci aşamaya katılan 91 öğretmenden 48'i, ilk okuma-yazma öğretiminde farklılaştırma içerikli eğitime katılmak istediklerini belirtmişlerdir. İkinci aşamada, bu öğretmenlere açık uçlu ikinci bir anket gönderilmiş ve 20 öğretmenden yanıt alınmıştır. Bu aşamada toplanan nitel veriler tematik analiz yöntemiyle (Braun ve Clarke, 2022) analiz edilmiştir. Veriler incelendiğinde katılımcıların farklılaştırılmış öğretimi yalnızca genel hatlarıyla tanımladıkları görülmüştür. Okuma-yazma öğrenimi sırasında öğrencilerin öz-düzenleme, bilişsel ve aile kaynaklı öğrenme zorluklarından söz eden katılımcılar, okuma-yazma süreçlerinde ise en çok harf düzeyinde yaşanan zorluklara dikkat çekmişlerdir. Ayrıca katılımcılar, farklı akademik düzey ve özelliklere sahip öğrencilerle çalışırken tüm öğrencileri kapsayabilmek, bireysel ihtiyaçları gözeten bir planlamayla içerik hazırlamak ve öğretim programını yetiştirmek gibi konularda zorlandıklarını ifade etmişlerdir.

Elde edilen bu veriler ışığında "farklılaştırılmış okuma-yazma öğretimi" üzerine bir öğretmen eğitimi programı geliştirilmiştir. Bu program iki ayrı öğretmen grubuyla sekizer haftalık iki döngü halinde video konferans aracılığıyla uygulanmıştır. Birinci döngüde, katılımcılardan elde edilen görüşme-anket verileri, oturum gözlemleri ve ders planları analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda, ikinci döngü için program tasarım ilkelerinde ve uygulamalarda iyileştirmeler yapılmıştır. İkinci döngü sırasında toplanan veriler henüz analiz aşamasındadır.

Anahtar Kelimeler: Farklılaştırılmış öğretim, ilk okuma-yazma öğretimi, video konferans yoluyla öğretmen eğitimi

Branş Öğretmenlerinin Kaynaştırmaya İlişkin Görüşleri

Dicle Fidan[1], Mehtap Kot[2]
[1]Erciş Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezi
[2]Trabzon Üniversitesi

Bildiri No: 570 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Kaynaştırma; her çocuğun yaşadığı çevrede ihtiyaç duyduğu eğitimi almasını savunan, özel gereksinimli olan ya da olmayan tüm çocukların akademik ve sosyal başarılar kazanarak, toplumun bir bireyi olma fırsatı sağlayan bir eğitim yaklaşımıdır (Sucuoğlu, 2006). Günümüzde yaygın olarak kabul gören kaynaştırma eğitiminin amacı en az kısıtlayıcı ortam kavramına dayalı olarak özel gereksinimi olan öğrencilerin tipik gelişim gösteren öğrenciler ile birlikte mümkün olduğunca bir arada eğitim görmesidir (Özabacı, 2012; Batu ve Kırcaali-İftar, 2005). Kaynaştırma eğitimini başarıyla uygulayabilmek için gerekli olan bazı unsurlar vardır. Bu unsurlar; öğretmenler, tipik gelişim gösteren öğrenciler, kaynaştırma öğrencileri, okul yönetimi, kaynaştırma öğrencilerinin aileleri, fiziksel ortam, tipik gelişim gösteren çocukların aileleri ve destek özel eğitim hizmetleridir (Batu ve Kırcaali İftar, 2010). Sözü edilen unsurlardan biri olan öğretmenin hazırbulunuşluk düzeyi kaynaştırma eğitimi sürecinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için önem arz etmektedir. Kaynaştırma uygulamasında görev alan branş öğretmenlerinin deneyimlerinin ve karşılaştıklarını sorunların belirlenmesi etkili kaynaştırma uygulamaları için önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu bilgiler doğrultusunda yapılan araştırmanın amacı; sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan branş öğretmenlerinin özel gereksinimi olan öğrencilere sunduğu kaynaştırma eğitiminin uygulamadaki yansımalarını incelemektir. Bu araştırma, nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda görev yapan 9 branş öğretmeni katılmıştır. Araştırmanın verileri görüşme tekniği kullanılarak elde edilmiş ve içerik analizi kullanılarak tema ve kodlara ayrılmıştır.

Elde edilen araştırma bulgularına göre kaynaştırma uygulamasında yer alan branş öğretmenleri; öğrencilerin düzeyine inememe (n=5), öğrencilere yeterli vakit ayıramama (n=3) ve iletişim sorunları (n=1) ile karşı karşıya kaldıklarını dile getirmişlerdir. Karşılaşılan sorunları çözmek için ise öğretmenler; öğrencinin sınıf öğretmeni ile (n=3), daha deneyimli diğer öğretmenlerle (n=3), öğrenci ile (n=2), veli ile (n=2), rehber öğretmen ile (n=2) ve idare ile konuşmaktadır (n=1). Bir diğer bulgu ise kaynaştırma öğrencileri için BEP hazırlarken öğretmenler, kaynaştırma öğrencilerinin hazır bulunuşluğunu belirleyerek plan hazırlamakta (n=5) ya da rehber öğretmenlerin vermiş olduğu çizelgeyi takip ederek (n=4) bep hazırlamaktadır. Öğretimi bireyselleştirirken öğretmenlerin neler yaptığı sorulduğunda öğretmenler; sorularda uyarlama yaptıklarını (n=2), konu sonunda birebir anlatım yaptıklarını (n=1), öğrencileri destek eğitim odasına yönlendirdiklerini (n=1), rehber öğretmenden yardım istediklerini (n=1), sınav öncesinde çalışma yaptıklarını (n=1) dile getirmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu (n=5) herhangi bir uyarlama yapmadıklarını belirtmişlerdir. Branş öğretmenlerine kaynaştırma öğrencisini değerlendirmek için yaptıkları uyarlamalar sorulduğunda ise; düzeye uygun sınav yaptıklarını (n=4), uygulamalı sınavlar ile öğrencinin durumunu değerlendirdiklerini (n=1), yazılı sınav yerine öğrenci davranışlarını değerlendirmeye aldıklarını (n=1) dile getirirken, araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu (n=4) değerlendirme için herhangi bir uyarlama yapmadıklarını belirtmişlerdir. Kaynaştırma uygulamasında görev alan branş öğretmenlerine kaynaştırma sürecinde işbirliği içinde olduğu kişiler sorulduğunda ise; rehber öğretmen (n=8), tecrübeli diğer öğretmenler (n=5), öğrencinin anne-babası (n=3), öğrencinin sınıf rehber öğretmeni (n=3) ve okul idaresi (n=3) ile işbirliği içinde çalıştıklarını dile getirmişlerdir. Araştırma sürecinde gözlemlenen bilgiler doğrultusunda kaynaştırma uygulamasında çalışan branş öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğunun kaynaştırma uygulamasına ilişkin sınırlı bilgiye sahip olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma, özel gereksinimi olan birey, öğretmen görüşü, branş öğretmeni, nitel araştırma

Aile Eğitimi ve Katılımı

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Ebeveynlerinin Yaptığı Uygulamalarda Pekiştireç Kullanımının Davranış Değişikliklerine Etkisi

Hande Büşra Esmer[1], Ömer Türker[1], Merve Sezgin[1]
[1]Çizgi Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi

Bildiri No: 364 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Bildiri

Otizm spektrum bozukluğu; belirtilerinin erken dönemde görüldüğü, sosyal etkileşim ve iletişim alanında sınırlılık ve takıntılı rutin davranışlarla kendini gösteren nörogelişimsel bir bozukluktur. Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar eğitime gidiyor olsalar da günlerinin büyük çoğunluğunu ebeveynleri ile geçirmektedirler. Ebeveynlerin evde geçirdiği süreyi etkin kullanması çocukların ihtiyaç duydukları becerileri öğrenmesini kolaylaştırmaktadır. Bu bağlamda ebeveynlerle yapılan görüşmelerde öğretim oturumlarını evde denediklerinde çocukların problem davranışlarının arttığı ve öğretim oturumlarının zorlaştığı görülmektedir.

Bu kapsamda bu çalışmanın amacı Otizm Spektrum Bozukluğu olan çocukların ebeveynlerinin doğru pekiştireç kullanımının uygulama becerilerinde çocukların problem davranışları üzerindeki etkinliğini incelemektir. Bu çalışmada çocuklarda çalışılması hedeflenen beceri eşleme becerisi olarak belirlenmiştir. Eşleme becerisi öncelikle nesnelerle, ardından nesnelerin resimleri ile çalışılmaktadır. Bu becerinin seçilme nedeni temel öğrenme becerileri arasında olup birçok becerinin önkoşulu olmasıdır. Antalya ili Çizgi Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi kurumunda eğitim almakta olan 2'si erkek 1'i kız, 5-8 yaş grubu toplamda 3 çocuk ve çocukların ebeveynleri çalışma grubuna dahil edilmiştir. Yapılan çalışma kapsamında önce ebeveynlere etkili pekiştireç kullanımına yönelik video izletilmiş, ardından eğitim verilmiştir. Devamında ebeveynlere uygulamalar yaptırılmıştır. Bu uygulamada 4 farklı resim içeren bir eşleme seti üzerinden 3 prova ile birebir aynı olan resimlerle eşleme çalışması yapılmıştır. Çalışmada her çocuğun mevcut derslerini devam ettirdiği sınıf ve kendi çalışma masasında olmasına dikkat edilmiştir. Ebeveynler uygulayıcılar tarafından gözlemlenmiş ve bu sırada veri kaydı alınmıştır.

Otizm Spektrum Bozukluğu olan çocuklar için davranış değişikliği verisi alınırken, ebeveynler için pekiştireç türleri ve kullanım sıklığı verisi alınmıştır. Ebeveynlerin pekiştireç türlerini kullanımı ile Otizm Spektrum Bozukluğu olan çocukların problem davranışları arasındaki ilişki bulguları toplanmakta olup, değerlendirilecektir. Çalışma devam etmekte olup bulguları sunum esnasında paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Eşleme becerisi, otizm spektrum bozukluğu, problem davranışlar, ebeveyn eğitimi.

İlköğretim Çağında Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Ebeveynlerin Çocuk İhmal ve İstismarına İlişkin Bilişlerinin Belirlenmesi

Tuğba Sivrikaya[1], Havva Aysun Karabulut[1], Hasan Hüseyin Yıldırım[1]
[1]Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Bildiri No: 68 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Özel gereksinimli ve bakıma ihtiyacı olan çocukların, özel gereksinimli olmayan akranlarına göre çocuk ihmal ve istismarı açısından daha fazla risk altında olduğu düşünülmektedir. Bu riskin hem yetersizlik türüne hem de çocuğa yönelik kötü muamelenin türüne göre değişkenlik göstermesi muhtemeldir. Çocuğa yönelik kötü muamelenin süresi, şiddeti ve zamanlaması ile çocuğun sahip olduğu yetersizliğin derecesi gibi faktörler de göz önünde bulundurulması gereken durumlardır. Kültürel normlar ve aile içi dinamikler çerçevesinde ebeveynlerin çocuk istismarına ilişkin birtakım yanlış inanışları veya bilişleri bulunabilmektedir. Bu bilişler aile ortamında sağlıksız bir iletişime ve çocuğun duygusal gelişiminin bozulmasına yol açabilmektedir. Özel gereksinimli çocuklar söz konusu olduğunda bu riskin daha da artacağı düşünülmektedir. Özel gereksinimli çocukların gelişiminde yaşanabilecek olası tehditleri belirlemek için bu çocukların ebeveynlerin çocuk istismarına ilişkin bilişlerinin belirlenmesine gereksinim duyulmaktadır.

Bu bağlamda gerçekleştirilen araştırmada ilköğretim çağında özel gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismarına ilişkin bilişlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya Bolu ilinde ilköğretim çağında özel gereksinimli çocuğu olan 62'si anne ve 7'si baba olmak üzere 69 ebeveyn katılmıştır. Tekil tarama modeli ile desenlenen araştırmada Kişisel Bilgi Formu ve Çocuk İstismarına İlişkin Bilişler Ölçeği Ebeveyn Formu ile veri toplanmıştır.

Ebeveynlerin çocuk istismarına ilişkin yanlış inanışlarının, bilişsel çarpıtmalarının ve işlevsel olmayan düşüncelerinin İhmale İlişkin Bilişler boyutunda yüksek, Başa Çıkmaya İlişkin Bilişler boyutunda orta düzeyde ve Eyleme İlişkin Bilişler boyutunda ve ölçeğin genelinde ise düşük olduğu bulunmuştur. Ebeveynlerin eğitim durumuna göre, Eyleme İlişkin Bilişler boyutunda ve ölçeğin genelinde anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Ebeveynlerin çocuk sayısına göre ise, İhmale İlişkin Bilişler boyutunda ve Eyleme İlişkin Bilişler boyutunda, çocuk sayısına göre anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Uygulamaya ve ileri araştırmalara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Özel gereksinim, Ebeveyn, İhmal, İstismar.

Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Aileler Özel Eğitimde Aile Eğitimi ile İlgili Ne Düşünüyor?

Adile Emel Sardohan Yıldırım[1], Sultan Akkaya[1]
[1]Akdeniz Üniversitesi

Bildiri No: 105 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu çalışmada özel gereksinimli çocuğu olan ailelerin, özel eğitimde aile eğitimine yönelik görüşlerinin belirlenmesi ve ilgili kurum, kuruluşlara ve yasa yapıcılara yol gösterici çerçeve sunması amaçlanmaktadır. Bu amaçla özel eğitimde aile eğitimin kendilerine neyi ifade ettiğine, önemine, yasal dayanaklarına, aile gereksinimlerine, ailenin eğitime olan ihtiyacına, özel gereksinimli çocuğu olan ailenin yaşadığı durumlara da değinilecektir. Özel gereksinimli çocukların var olan ihtiyaçlarının karşılanması, eğitimlerini sürdürmesi, gündelik yaşamda bağımsız olma ve sosyalleşmelerinin sağlanması için onları en iyi tanıyan grup olan ailelerden destek alınmalıdır. Aile eğitimi, çocuğunun gelişimini sürdürme, destekleme ve gereksinimlerini karşılayabilme noktasında ilgili uzmanların katılımı ile işbirliği kurulup aile üyelerinin de etkin olacağı bilgi ve beceri öğretimidir. Özel gereksinimli çocuğu olan aileler, aile eğitimleri ile hem ailenin hem de çocuklarının ihtiyaçlarının belirlenip karşılanmaya çalışılması, çocukların gelişimini sürdürme ve destekleme de ilgili uzmanlarla iş birliği içerisinde etkin iletişim kurma, anne ve baba rollerini güçlü bir hale getirmeye yönelik etkili müdahaleler içerir. Aile eğitimlerinin etkili ve başarılı olabilmesi için ailelerin var olan gereksinimleri, bilgiyi edinme kaynakları ve kendilerine sunulan destekler göz önüne alınarak gerekli planlamalar yapılmalıdır.

Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması olarak desenlenmiş olup, araştırma verileri araştırmacılar tarafından geliştirilmiş yarı yapılandırılmış görüşme formuyla yüz yüze ve/veya telefonla görüşmeler yolu ile toplanmıştır. Araştırmanın katılımcıları Türkiye'nin farklı illerinde yaşayan ve özel gereksinimli çocuğu olan 8 ebeveyndir.

Araştırmadan elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Analiz sonucuna göre ortaya çıkan temalar özel gereksinimli çocuğu olan ailelerin; almış oldukları özel eğitim hizmetleri süreci ile ilgili deneyimleri, ailelere göre özel eğitimde aile eğitiminin önemi, ailelerin aile eğitimine yönelik ihtiyaçları, aile eğitimin planlanma süreci ve paydaşlara önerilerdir. Elde edilen veriler kongrede sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, aile, aile eğitimi, özel gereksinimli çocuğu olan aile

Tele-Sağlık Uygulamalarının Aile Davranışları ve Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Hedef Davranışları Üzerindeki Etkileri

Fatma Turgut[1], Elif Tekin İftar[2]
[2]Anadolu Üniversitesi

Bildiri No: 160 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu çalışmada annelere sunulan tele-sağlık uygulamasının annelerin uygulamalı davranış analizi ilkelerine göre geliştirilmiş olan eşzamanlı ipucuyla öğretimi uygulama basamaklarını doğru kullanma becerileri ve anneler tarafından sunulan eşzamanlı ipucuyla öğretim uygulamasının ise çocukların kendilerine öğretilmesi hedeflenen becerileri edinmeleri üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Çalışmaya dört anne-çocuk çifti katılmış, sağlık sorunları nedeniyle bir anne-çocuk çifti çalışmadan ayrıldığından katılımcı kaybı yaşanmıştır. Çalışma üç anne-çocuk çiftiyle tamamlanmıştır.

Çalışma tek-denekli araştırma modellerinden anne-çocuk çiftleri arası eşzamanlı olmayan çoklu başlama düzeyi modeli iç içe olacak şekilde iki kez tasarlanmıştır. Araştırmada katılımcı anneler ve katılımcı çocuklar için olmak üzere iki bağımsız değişken vardır. Anneler için bağımsız değişken tele-sağlık uygulaması, çocuklar için ise anneleri tarafından sunulan eşzamanlı ipucuyla öğretim uygulamasıdır.Annelerin eğitimi için sunulan tele-sağlık uygulaması oturumları eşzamanlı olan ve eşzamanlı olmayan tele-sağlık oturumları olarak iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşama eşzamanlı olmayan eğitimden oluşmuştur. Katılımcı annelere eşzamanlı olmayan eğitimi sunabilmek için araştırma kapsamında Otizmde Yol Alıyoruz (OYA) aile eğitim portalı geliştirilmiştir. OYA, katılımcı annelerin tele-sağlık, OSB ve UDA konularında bilgi düzeylerini arttırmak üzere sıralanan altı modülden oluşmaktadır: (a) Tele- sağlık Uygulamasını Öğrenelim, (b) Otizm Spektrum Bozukluğuna Giriş Yapalım, (c) Sistematik Öğretim Uygulayalım, (d) Ayrık Denemelerle Öğretim, (e) Eşzamanlı İpucu ile Öğretim ve (f) Aşamalı Yardımla Öğretim.İkinci aşamada sunulan eşzamanlı olan oturumlar ise videolu görüşme ve kayıt yapılmasını sağlayan zoom uygulaması ile gerçekleştirilmiştir. Tele-sağlık oturumları anneler ölçütü karşılanıncaya kadar eşzamanlı şekilde yürütülmüştür.

Bulgular tele-sağlık uygulamasıyla katılımcı annelerin eşzamanlı ipucuyla öğretim uygulaması uygulama basamaklarına ilişkin öğretim davranışlarını edindikleri, edindikleri davranışları bir başka ortamda genelleyebildikleri ve eşzamanlı yürütülen tele-sağlık oturumları sona erdikten sonra gerçekleştirilen izleme oturumlarında korudukları belirlenmiştir. Aynı zamanda, bulgular çocukların anneleri tarafından kendilerine öğretilmesi hedeflenen becerileri belirli bir doğruluk düzeyinde edindiklerini göstermektedir. Çalışmada zaman sorunu nedeniyle çocuklardan izleme ve genelleme verisi toplanamamıştır. Ayrıca, katılımcı annelerin tele-sağlık uygulamasına ilişkin görüşleri olumludur.

Anahtar Kelimeler: Tele-sağlık, uygulamalı davranış analizi, aile temelli uygulamalar, otizm spektrum bozukluğu, eşzamanlı ipucuyla öğretim uygulaması

Özel Gereksinimli Çocuğu Olan ve Olmayan Ebeveynlerin Depremle Başa Çıkma Stratejilerine Yönelik Bir Çalışma

İbrahim Can Şahan[1], Emre Laçin[2]
[1]İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi
[2]Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi

Bildiri No: 169 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu çalışmada deprem sonrası özel gereksinimli ve tipik gelişim gösteren çocukların ebeveynlerinin depremle başa çıkma becerilerinin çeşitli değişkenler açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Yapılan çalışma 6 Şubat Kahramanmaraş merkezli deprem sonrasında Hatay İl'inde uygulanmış olup bölgedeki ebeveynlerin depremle başa çıkma stratejilerini kullanmalarına yönelik incelemesini içermektedir. Yapılan çalışmada Deprem Stresi ile Başetme Ölçeği kullanılmıştır. Özel gereksinimli olan çocukların ebeveynleri ile tipik gelişim gösteren çocukların ebeveynleri çalışma grubunu oluşturmaktadır. Ebeveynlerin çocuklarının gelişim durumları yaş aralıkları, meslek grubu, eğitim düzeyleri gibi değişkenlere yönelik depremle başa çıkma stratejileri karşılaştırılmıştır. Yapılan çalışma sonucunda 286 özel gereksinimli çocuğu olan ebeveyn, 153 tipik gelişim gösteren çocuğu olan ebeveyn çalışma gurubunu oluşturmuştur. Hatay İl'indeki öğrenci veli gruplarının öğrenci yaş aralığı değişkendir. İlkokul, ortaokul, lise eğitim ve öğretim düzeylerindeki öğrencilerin ebeveynlerine yapılmıştır. Özel gereksinim grubunda bulunan öğrenciler içerisinde ise ilkokul ve ortaokul eğitim düzeyinde yer almaktadır. Öğrenci dağılımlarında özel gereksinimli öğrenci velileri çoğunlukta yer almaktadır.Deprem sonrası olan süreçte uygulama yapılmış olup Google form aracılığıyla velilere iletim sağlanmıştır. Verilerin doldurulması sonrasında analizler incelenerek çalışmanın saha çalışmasına son verilmiştir. Çalışmanın analizinde non-parametrik testlerden Mann-Witney U Testi, Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır.

Elde edilen sonuçlarda depremle başa çıkma stratejilerinin hem gelir düzeyinde, hem de eğitim düzeyinde farklılaştığı gözlenmiştir. Çalışma sonucunda özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynler ile tipik gelişim gösteren çocukların ebeveynlerinin depremle başa çıkma stratejileri arasında anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Bu farklılıklardan elde edilen veriler yorumlanarak ortaya çıkarılmıştır. Bu sonucun altında yatan sebepler ön görülmesi çok net olmamakla beraber tahminler içerisinde yol izlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Deprem, özel öğrenme güçlüğü, normal gelişim, ebeveyn, deprem sonrası depremle başa çıkma, özel gereksinim

Ergenlik Döneminde Zihin Yetersizliği Olan Çocukların Ailelerine Yönelik Aile Cinsellik Eğitim Programının (Mt-Acep) Etkililiği

Hüseyin Teke[1], Meral Melekoğlu[2]
[1]Şehit Tarkan Karaca Özel Eğitim Anaokulu
[2]Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Bildiri No: 197 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Zihin yetersizliği olan bireyler farklılaşan ortam ve durumlarda hangi becerilerin sergileneceği konusunda birtakım problemler yaşayabilmektedir. Bu doğrultuda bireylerin öz bakım, motor, iletişim ve bilişsel beceriler yönünde desteklenmesi gerekmektedir. Desteklenmesi gereken bu alanlardan biri de bireylerin cinsel gelişimidir. Sağlıklı bir cinsel gelişim bireyin sosyal, kişisel ve sağlık faktörleri açısından olumlu gelişimini desteklemektedir. Tıpkı tipik gelişim gösteren bireyler gibi zihin yetersizliği olan bireylerin de cinsel gelişimlerini sağlıklı tamamlamaları önemli bir konudur. Bu konuda bir eğitim paydaşı olarak ailelere büyük bir rol düşmektedir. Bireyin ailesinden ve eğitim çevresinden aldığı cinsel eğitim sağlıklı cinsel gelişim için büyük bir önem taşımaktadır.

Bu bağlamda çalışmanın amacı, zihin yetersizliği olan ergenlerin cinsel gelişimlerine ilişkin olarak ebeveynlere sunulan Aile Cinsellik Eğitim Programının (MT-ACEP) etkililiğini sınamaktır. Çalışma kapsamında nicel araştırma yöntemlerinden ön test son test eşleştirilmiş kontrol gruplu yarı deneysel kullanılmıştır. Ayrıca ebeveynlerden elde edilen nitel verilerle çocuklarının cinsel gelişimine ilişkin gereksinimleri belirlenmiş ve çalışmanın sosyal geçerlik verileri toplanmıştır. Toplanan nitel verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır.

Araştırma bulguları kapsamında ebeveynlerin çocuklarının cinselliğine yönelik cinsel davranışlara doğru tepki verme, istenmeyen cinsel davranışları kontrol etme, anlaşılır dil kullanma/iletişim sağlama, güvenlik becerilerini kazandırma, duygusal değişim, mastürbasyon, çocuğun merakını giderme, öfke kontrolü sağlama, iletişim becerisi olmayan çocuklara cinsel eğitim, beden temizliği, ebeveynin kendini yetersiz hissetmesi, ergenlik dönemi, cinsel sağlık bilgisi, cinselliğe geçiş alanlarında eğitim gereksinimi duyduğu belirlenmiştir. MT-ACEP'in etkililiğine bakıldığında ise uygulanan bağımsız gruplar t testinde uygulama öncesinde deney grubu bilgi gereksinimi puan ortalaması (`X=11,25) ile kontrol grubu bilgi gereksinimi puan ortalaması (`X=12,42) benzer özellikte olduğu görülmüştür ($t = 0,973$, $p > 0,05$). Uygulama sonrasında ise aynı bölümden alınan deney grubu puan ortalaması (`X=24,22) ile kontrol grubu puan ortalaması (`X=12,64) arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($t = 0,973$, $p < 0,05$). MT-ACEP'in etki büyüklüğü 2,58 olarak belirlenmiştir. Ayrıca uygulanan bağımlı gruplar t testinde uygulama öncesinde deney grubu bilgi gereksinimi puan ortalaması (`X=11,25) ile uygulama sonrası bilgi gereksinimi puan ortalaması (`X=24,22) arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($t = 11,62$, $p < 0,05$). Kontrol grubunda ise uygulama öncesinde gereksinimi puan ortalaması (`X=12,42) ile uygulama sonrası bilgi gereksinimi puan ortalaması (`X=12,64) arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($t = -0,231$, $p > 0,05$).

Araştırma sonucunda MT-ACEP'in ebeveynlerin, zihin yetersizliği olan çocuklarının cinsel gelişimine ilişkin bilgi düzeyleri üzerinde etkili bir program olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynlerin ise bu alanda çeşitli alanlarda desteğe ihtiyaç duyduğu ortaya konmuştur. İleriki çalışmalara yönelik olarak deneysel çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun yanı sıra zihin yetersizliği olan bireylerin cinselliğine yönelik ebeveynlere ek olarak bireylerin bizzat kendisinden verilerin toplandığı çalışmalara olan ihtiyaç devam etmedir. Ayrıca cinsel eğitime ilişkin ebeveyn ve zihin yetersizliği olan bireylerden veri toplamaya ilişkin hazırlanacak ölçeklerin geliştirilmesine yönelik çalışmalara yer verilebilir. Zihin yetersizliği olan bireylerin cinsel gelişiminin tıpkı bireyselleştirilmiş eğitim programlarında olduğu gibi bireye özgü hazırlanmış ve eğitim kuruluşları ile ailenin ortak hareket ettiği bir cinsel eğitim programı ile sistematik olarak takip edilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ergenlik döneminde cinsellik, cinsel eğitim, aile cinsellik eğitimi

Özel Gereksinimli Çocuklar: Aile Bakış Açısı ile Bir Değerlendirme

Durukadın Saçlı[1], Buket Şimşek Arslan[1]
[1]Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Bildiri No: 209 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Aile sistemleri kuramı, aileyi alt sistemlerden oluşan ve üst sistemlerin de bir parçası olan yapı şeklinde tanımlanmaktadır. Aile sistemleri kuramı sosyal hizmet perspektifinden, danışanın yaşam deneyimlerini ve birbirleriyle ilişkilerini değerlendirmek için sorun ve ihtiyaçların ardında yatan etmenlere bütüncül bakmayı vurgulamaktadır. Aile yapısı bir sistem olarak incelendiğinde, ebeveynler, çocuklar ve aile ilişkisine dahil olan herkesi sistemin içerisine dahil etmek gereklidir. Bu bağlamda ailede özel gereksinimli bir çocuğun olmasının anne, baba, kardeşler hatta geniş aile üyelerini etkileyeceği düşünülmektedir.

Aileye özel gereksinimleri olan bir çocuk katıldığında ailenin rutinine; sağlık, eğitim, psiko-sosyal destekler, politikalar ve aile bireyleri aracılığıyla bakım verme gibi dinamikler eklenmektedir. Ebeveynler daha fazla stres yaşamakta, depresyon, devam etmede güçlük, umutsuzluk, çaresizlik, suçluluk, kızgınlık, yalnızlık, üzüntü gibi yoğun duygular hissetmektedirler. Tüm bunlara ek olarak özel gereksinimli çocuğun olduğu aileler, daha sık ekonomik zorluklarla karşılaşmakta ve kaynakların zamanla azaldığı bilinmektedir. Aile üyelerinin sorumlulukları artmakta, genellikle anneler çocuklarının bakım yüklerini üstlenen ilk kişiler olmaktadır. Annelerin yaşam deneyimlerini inceleyen çalışmalarda, gelecekle ilgili ciddi endişelere sahip oldukları, sosyal ilişkilerinin önemli ölçüde değiştiği; aile yaşamı üzerinde sıklıkla olumsuz etkilerinin olduğu; annelerin iyilik hallerinin babalara oranla daha düşük olduğu, eş desteğinin yaşam kalitesini etkilediği; annelerin ruh sağlığı sorunlarının sık sık ortaya çıktığı ve ruh sağlığı desteğine erişimde engeller olduğu görülmüştür. Babaların bakış açısı ile değerlendirildiğinde, babalarının duygularını bastırarak güçlü kalmaya çalıştıkları, durumu sosyal çevreleri ile paylaşmadıkları ve babalığı koruyuculuk, önceliyicilik ve sorumluluk boyutları ile deneyimledikleri bildirilmiştir. Özel gereksinimli çocuğu olan çiftler arasındaki dengenin daha sık bozulduğu, ailelerin doğurganlık niyetlerinden daha sık vazgeçtikleri, daha sık geleneksel cinsiyet rolleri gösterdikleri ve sağlık durumlarının daha kötü olduğu vurgulanmaktadır. Kardeşler bağlamında incelendiğinde, özel gereksinimli çocuk ve kardeşi arasındaki ilişkinin sıcak ve destekleyici olmasının davranış sorunları ile baş etmede olumlu etkilere sahip olduğu bilinmektedir. Olumsuz olarak ise bazı durumlarda rol çatışmalarına ve belirsizliklerine neden olabilmektedir. Kardeşler, sosyal çevrenin ve toplumun etkileriyle suçluluk, utanma ve kıskanma gibi karmaşık duygular yaşayabilmektedir.

Alan yazındaki çalışmalar incelendiğinde, çalışmaların çoğunlukla özel gereksinimli çocuk merkezli olduğu görülmüştür. Çalışmalarda, ailelerin de çocukları kadar profesyonel desteğe ihtiyaç duyduğu vurgulanmaktadır. Bu bağlamda özel gereksinimli çocuğu olan ailelerin sistem olarak duygu, düşünce ve deneyimlerinin daha kapsamlı incelenmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Aile, sistem kuramı, özel gereksinimli çocuk.

Uzmandan Ebeveyne, Ebeveynden Ebeveyne Sunulan Aile Eğitiminin Etkililiği: Bir Pilot Çalışma

Volkan Şahin[1], Sezgin Vuran[2]
[1]Anadolu Üniversitesi
[2]

Bildiri No: 236 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Alan yazında aile katılımı ve eğitimi kapsamında çeşitli modeller bulunmaktadır. Aile eğitimi modellerinden ebeveynleri çocuklarının öğretmeni olarak gören yaklaşım, ebeveynlere, çocuklarının farklı gelişim alanlarına yönelik eksikliklerini tamamlamak ve bağımsız yaşama katılımlarını sağlamak amacıyla bilgi ve beceriler kazandırmayı hedeflemektedir. Aile katılımı savunuculuk faaliyetleri gerçekleştirme ve destek grupları oluşturma şeklinde de görülmektedir. Ebeveyn destek grupları, yetersizliği olan çocuğa sahip ebeveynlerin eşleştirilmesi ve deneyimli ebeveynlerin tecrübelerini diğer ebeveynlere aktarması şeklinde yürütülmektedir. Bu destek grupları sayesinde yetersizliği olan çocuğa sahip ailelerin benzer zorlukları yaşayan ailelerden güvenilir destek alma imkânı bulduğu ifade edilmektedir. Ebeveynden ebeveyne sunulan desteklerin yalnızca sosyal ve duygusal bağlamda sınırlı kalmadığı ebeveynlerin birbirlerine bilgi ve beceri kazandırabilecekleri ve bu yolla da çocuklarına öğretebilecekleri görüşü alan yazında tartışılan bir konu olmuştur. Ebeveynleri, diğer ebeveynlere bilgi ve beceri kazandıran öğreticiler olarak gören bu yaklaşım ile ebeveynlerle uzmanlar arasında yaşanan sorunların önüne geçileceği, yeterli uzmanın olmadığı durumlarda kaynakların daha verimli kullanılacağı, ebeveynlere daha güçlü savunuculuk becerileri kazandırılacağı ve yetersizliği olan bir aile üyesi ile birlikte ortaya çıkan ihtiyaçların, baskıların ve zorlukların daha iyi anlaşılacağı düşünülmektedir. Bu görüşten hareketle gerçekleştirilen bu pilot çalışmada uzman tarafından sunulan eğitim programına katılan bir ebeveynin, öğrendiği bilgi ve becerileri başka bir ebeveyne aktarmasını sağlamak, bu ebeveynlerin uygun ve uygun olmayan davranış örnekleriyle öğretimi (U/UODÖÖ) kullanarak çocuklarının gereksinim duyduğu sosyal beceriyi öğretebilmelerini sağlamak amaçlanmıştır. Bu amaca ulaşabilmek için şu sorulara yanıt aranmıştır;

1. Uzmandan ebeveyne sunulan eğitim, ebeveynin U/UODÖÖ'i yüksek uygulama güvenirliği ile uygulamasında ve çocuğunun sosyal beceriyi edinmesinde etkili midir?

2. Ebeveynden ebeveyne sunulan eğitim, öğrenen ebeveynin U/UODÖÖ'i yüksek uygulama güvenirliği ile uygulamasında ve çocuğunun sosyal beceriyi edinmesinde etkili midir?

İki aşamadan oluşan araştırmada her iki aşamaya da Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) tanılı çocuğa sahip iki anne ve çocukları katılmış, her iki aşamada da tek denkli araştırma yöntemlerinden AB modeli kullanılmıştır. Araştırmada uzman tarafından bir kılavuz kitap hazırlanmış ve aile eğitimleri bu kılavuz doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Hazırlanan kılavuz kitap, eğitimleri tamamlandıktan sonra annelere de verilmiştir. Araştırmada, anneler için bağımsız değişken uzman ve anne tarafından sunulan aile eğitim programıdır. Anneler için bağımlı değişken ise Uygun ve Uygun Olmayan Davranış Örnekleriyle Öğretimin (U/UODÖÖ) uygulama basamaklarını edinme düzeyleridir. Çocuklar için bağımsız değişken anneleri tarafından U/UODÖÖ kullanılarak sunulan öğretim iken bağımlı değişken "Telefonla Arayan Yabancı Kişilerin Talep Ettikleri Kişisel Bilgileri Paylaşmadan Görüşmeyi Sonlandırma" becerisidir. Katılımcı annelere ilişkin bulgular; uzman ve anne tarafından sunulan aile eğitim programının annelerin U/UODÖÖ'i uygulama basamaklarına uygun şekilde kullanmalarında etkili olduğunu göstermektedir. Katılımcı çocuklara ilişkin bulgular, anneler tarafından sunulan U/UODÖÖ'in hedef beceriyi edinmelerinde etkili olduğunu göstermektedir. Araştırmada annelerden elde edilen sosyal geçerlik bulguları annelerin çocuklarına U/UODÖÖ kullanarak öğretim sunmaktan, deneyimlerini başka bir ebeveyne aktarmaktan ve başka bir ebeveynden yeni bilgiler almaktan memnun olduklarını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Aile eğitimi, ebeveynden ebeveyne eğitim, sosyal beceriler, güvenlik becerileri

Özel Eğitimde Aile Eğitimi: Aile Eğitimi Alanında Gerçekleştirilen Lisansüstü Tezlerin Betimsel Analizi

Volkan Şahin[1], Halil Öztürk[1], İlyas Gürses[1], Sezgin Vuran[1]
[1]Anadolu Üniversitesi

Bildiri No: 237 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Yetersizliği olan bir çocuğa sahip olmak aileler için çeşitli zorlukları ve gereksinimleri ortaya çıkarmaktadır. Ailelerin zorlukların üstesinden gelmesinde, çocuklarının gereksinimlerini karşılamasında, yoğun stres ve olumsuz etkilerinden korunmak için çeşitli alanlarda çeşitli şekillerde zaman zaman veya her zaman desteklenmeye ihtiyaçları bulunmaktadır. Bu destek alanlarından biri de ailelere bilgi desteği sunulmasıdır. Ailelere bilgi desteği sunmak için aile eğitim programlarından yararlanılmaktadır. Dolayısıyla aileleri çeşitli konularda güçlendirecek ve çocuklarına gereksinim duydukları becerileri öğretebilmelerini sağlayacak etkili aile eğitim programlarına gereksinim duyulmaktadır. Son yıllarda ulusal ve uluslararası alan yazında aile eğitim programlarının etkililiğini inceleyen çalışmalar ile bu etkililiği derleme ve meta-analiz yoluyla değerlendiren çalışmalar ebeveyn ya da başka bir aile üyesi aracılı öğretimlerin etkili ve kanıta dayalı uygulamalar arasında yer aldığını bildirmektedir. Bu çalışmalar ayrıca aile eğitimi konusunda uluslararası araştırma eğilimlerini de göstermektedir. Türkiye'de de aile eğitim programlarının etkililiğini sınayan pek çok çalışma bulunmakta ve ulusal alan yazında da bir birikimin oluştuğu görülmektedir. Aile eğitimi alanında oluşan bu bilimsel birikimin geldiği noktanın değerlendirilmesine, daha sonra gerçekleştirilecek çalışmalara ışık tutması için analiz edilmesine gereksinim duyulmaktadır.

Bu gereksinimden hareketle bu çalışmanın amacı Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), Zihin yetersizliği (ZY) ve Gelişim Yetersizliği (GY) olan çocuğa sahip aile üyelerinin katılımcı olduğu uygulamalı yüksek lisans ve doktora tezlerinin çeşitli değişkenler açısından betimsel bir analizini gerçekleştirmektir. Nitel araştırma yönteminden doküman inceleme deseninin kullanıldığı bu araştırmada tüm taramalar YÖK tez üzerinden genel ve zihin engellilerin eğitimi, zihin engelliler öğretmenliği, otizm spektrum bozukluğu eğitimi, otizmde uygulamalı davranış analizi anabilim dalları özelinde aile eğitimi, koçluk, aile koçluğu, ebeveyn eğitimi, OSB, otizm, zihin yetersizliği, özel eğitim, yetersizlik, zekâ geriliği, otistik gibi anahtar kelimeler yalnız ve birlikte aranarak gerçekleştirilmiştir. Tarama sonucu elde edilen çalışmalar katılımcı ailelerin OSB, ZY ve GY tanılı çocuğa sahip olmaları, çalışmada aile eğitim sürecine yer verilmiş olması ve çalışmanın uygulamalı olması gibi dahil etme dışlama kriterlerine göre değerlendirilmiş ve 39 çalışma araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmaya dahil edilen çalışmaların 19'i doktora tez çalışması iken 20'si yüksek lisans tez çalışmasıdır.

Araştırmadan elde edilen bulgular; aile eğitimi çalışmalarında 2010 sonrası yoğunluğun arttığı, katılımcıların yoğun olarak zihin yetersizliği olan çocuğa sahip ebeveynlerin (annelerin) ve çocuklarının oluşturduğu, çalışmalarda yoğun olarak tek denekli araştırma desenlerinin kullanıldığı, ailelere davranış yönetimi ve cinsel eğitim, ihmal ve istismardan korunmaya yönelik bilgi ve becerilerin kazandırıldığı çalışmaların yoğunlukta olduğunu göstermektedir. Tüm çalışmaların bulguları katılımcıların memnun olduğunu ve ileride gerçekleştirilen aile eğitimi çalışmalarına katılmaya istekli olduklarını ortaya koymuştur. Araştırmacılar, çalışmalarının farklı araştırmacılar tarafından farklı ortam ve farklı aile üyeleriyle yinelenmesi ve aile eğitim çalışmalarının kurum ve kuruluş bünyelerinde sistematik olarak gerçekleştirilmesi konusunda ortak önerilerde bulunmuşlardır. Aile eğitimi, özel eğitim alanının vazgeçilmez çalışma alanlarından biri olmasına rağmen uygulamalı aile eğitimi çalışmalarının sayısının artırılmaya gereksinimi vardır. Ayrıca çevrimiçi sunulan aile eğitimi çalışmalarının ve güvenlik becerilerinin öğretildiği çalışmalarının gerçekleştirilmesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Aile eğitimi, lisansüstü eğitim, betimsel analiz

Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuk Sahibi Ebeveynlerin Evde Sosyal Beceri Öğretimi Uygulamalarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

***Hakan Sarı*[1], *Emine Beste Aksoy*[1]**
[1]*Necmettin Erbakan Üniversitesi*

Bildiri No: 250 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Doğduğu andan itibaren içinde bulunduğu sosyal çevre sayesinde sosyal etkileşimler içinde büyüyen ve gelişen insan için sosyal beceri öğrenimi bireyin yaşamını mutlu ve uyumlu bir şekilde sürdürebilmesi için kaçınılmazdır (Stanley, 2010). Sosyal beceriler bireyin mutlu ve uyumlu yaşayabilmesinin yanı sıra kendisini tanımasında, dünyanın işleyişine yönelik bilgi sahibi olmasında ve kültüre ilişkin değer ve beklentiler hakkında bilgi sahibi olmasında kilit bir rol oynamaktadır (Ergenekon, 2017; Samancı ve Uçan,2017). Sosyal beceriye ilişkin alanyazın incelendiğinde farklı tanımlar yapıldığı görülmüştür. Bu tanımlardan yola çıkarak sosyal beceriler, kişilerarası etkileşimi sağlayan, davranışların hedefe yönelik olmasını kolaylaştıran, iletişim kurmayı, duygu ve düşünceleri ifade etmeyi, sorumluluk almayı ve yardımlaşmayı sağlayan beceriler olarak tanımlanabilir (Cartledge ve Milburn, 1983; Merrell,1999; Yiğit ve Yılmaz, 2011). Sosyal becerilerin bireyin gelişimindeki belirli kritik dönemlerde edinilmeleri oldukça önemlidir. Özelikle yaşamın erken yıllarının zeka, kişilik ve sosyal davranışları şekillendirmede önemli bir rol oynadığı bilinmektedir (Kostelnik vd., 2006; Yavuzer, 2010). Bu bağlamda sosyal becerilerin yaşamın erken yıllarında öğrenilmesi çocuğun sosyal ve bilişsel gelişiminin akranlarıyla eş güdümlü olarak ilerleyebilmesine olanak sağlayacağı söylenebilir. Yaşamın erken yıllarında çocuklar çoğu sosyal beceriyi toplumu, aileyi ve akranları model alarak ve gözlemleyerek doğal ortamda öğrenebilmektedir (Thorkildsen, 1985). Ancak zihinsel yetersizliği olan çocuklar çevreleriyle yaşadıkları etkileşim ve iletişime ilişkin yetersizlikler, gözlem, model alma ve taklit etmeye ilişkin yaşadıkları yetersizlikler nedeniyle sosyal becerileri öğrenememekte ya da var olan sosyal becerilerini sergileyememektedir (Avcıoğlu, 2005; Özsoy, 1989; Sabornie ve Beard, 1990). Bundan dolayı sosyal becerilerin bu çocuklara planlı ve programlı bir şekilde öğretilmesi, öğretilen becerilerin kullanılmasına ilişkin uygun ortam ve destek sağlanması gereklidir. Buna ek olarak sosyal becerilerin öğretiminde çocuğun doğal ortamına uygun olmasına dikkat edilmesi ve bu ortamlarda öğretilen sosyal becerilerin birbiriyle paralel şekilde ilerlemesi son derece önem taşımaktadır. Bu çocuklar için ev ve okul ortamı en önemli doğal ortamları arasında yer alırken; öğretmen ve ebeveynlerde sosyal beceri öğretiminin en önemli aktörleri arasında yer almaktadır. Alanyazında öğretmenlerin zihin yetersizliği olan öğrencilere sosyal beceri öğretimine ilişkin farklı çalışmalar yer alsa da ülkemizde hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan çocuk sahibi ebeveynler tarafından sosyal becerilerin nasıl ve ne şekilde öğretildiğine ilişkin sınırlı araştırmaya rastlanmıştır.

Bu yüzden bu çalışmanın amacı hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan çocuk sahibi ebeveynlerin evde sosyal beceri öğretimi uygulamalarına ilişkin görüşlerinin incelenmesidir. Nitel araştırma yöntemlerinden görüşme desenine göre tasarlanan bu çalışmaya okul öncesi ve ilkokul döneminde hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan çocuk sahibi 10 ebeveyn katılmıştır. Araştırmanın verileri ilgili alan yazına ve uzman görüşlerine dayalı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı-yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmış ve toplanan veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Çalışmada ortaya çıkan verilerin analizi halen devam ettiği için ortaya çıkan sonuçlar kongrede sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Anahtar Kelimeler: hafif düzeyde zihinsel yetersizlik, sosyal beceri, ebeveyn, özel eğitim

Aileler Tarafından Sunulan Akıcı Okuma Paketinin Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilerin Akıcı Okuma Düzeyine Etkisi

İlhan Kanlı[1], Emine Gültekin Seylan[2]

[1]MEB

[2]FSM Vakıf Üniversitesi

Bildiri No: 269 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu araştırmanın amacı, öğrenme güçlüğüne sahip olan öğrencilerin ebeveynlerine akıcı okuma öğretimine yönelik uygulanan aile eğitim programının ebeveynlerin akıcı okuma öğretimini uygulamasında etkili olup olmadığı ile sürekliliğinde ve programa katılan ebeveynlerin öğrenme güçlüğü olan çocuklarına sunduğu öğretimin, çocukların akıcı okuma düzeylerini artırmada ve sürekliliğinde etkili olup olmadığını belirlemektir. Katılımcı ebeveynlere akıcı okuma stratejilerinin öğretilmesinde araştırmacı tarafından geliştirilen akıcı okuma aile eğitim programı uygulanmıştır. Doğrudan öğretim yöntemine dayalı olarak geliştirilen akıcı okuma aile eğitim programının içerisinde model okuma, tekrarlı okuma ve fonetik hata düzeltme yöntemlerini bulunmaktadır. Araştırma, tek denekli araştırma modellerinden denekler arası çoklu yoklama modeline göre gerçekleştirilmiştir. Araştırma İstanbul'da bir ilköğretim okulunda gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya öğrenme güçlüğü olan 3 öğrenci ve bu 3 öğrencinin ebeveyni katılmıştır. Ebeveynlerin 2 tanesi ilkokul mezunu bir tanesi ise lise mezunudur. Her 3 katılımcı ebeveyn annelerden oluşmaktadır. Araştırmada ebeveynlerin akıcı okuma paketini uygulama düzeyleri araştırmacı tarafından geliştirilen kontrol listesi ile, öğrencilerin verileri ise okuma hızı ve okuma doğruluğu kayıt çizelgesi ile toplanmıştır.

Öğrenme güçlüğüne sahip olan öğrencilerin ebeveynlerine akıcı okuma öğretimine yönelik uygulanan aile eğitim programının ebeveynlerin akıcı okuma öğretiminin uygulama basamaklarının tümünü doğru uygulamasında etkili olduğu ve bu becerileri araştırma bittikten sonra da sürdürdüğü, programa katılan ebeveynlerin öğrenme güçlüğü olan çocuklarına sunduğu öğretimin, öğrencilerin okuma hızlarını ve okuma doğruluklarını artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre okuma akıcılığını artırmaya yönelik aile eğitim programı araştırmaya katılan öğrencilerin okuma hızını ve okuma doğruluğunu artırmada ve sürekliliğinde etkili olduğu görülmüştür. Araştırmanın katılımcılarının öğrenim düzeylerinin düşük olması geliştirdiğimiz akıcı okuma aile eğitim paketinin farklı öğrenim düzeylerine sahip ebeveynler tarafından öğrenilebileceğini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Aile eğitimi, akıcı okuma aile eğitimi, özel öğrenme güçlüğü, okuma güçlüğü, akıcı okuma becerileri, tekrarlı okuma, model okuma, fonetik hata düzeltme

Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Hazırladığı Aile Eğitim Programlarının İncelenmesi

Şeyda Yıldırım Parlak
Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Bildiri No: 296 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu çalışmanın amacı özel eğitim öğretmeni adaylarının hazırlamış oldukları aile eğitim programları ve bu programlar dahilinde geliştirmiş oldukları el kitapçıklarının incelenmesidir. Çalışmanın veri setini Gaziantep ilindeki bir üniversitenin özel eğitim öğretmenliği bölümünde "Özel Eğitimde Aile Eğitimi" dersini almış olan öğrencilerin hazırlamış olduğu 25 aile eğitim programı ve el kitapçığı oluşturmaktadır. Bu çalışma nitel araştırma yöntemiyle desenlenmiş olup veriler doküman incelemesi tekniğiyle toplanmıştır. Çalışmaya dahil edilen aile eğitim programları ve el kitapçıklarını incelemek amacıyla aile eğitim programlarını ve el kitapçıklarını hazırlarken dikkat edilmesi gereken unsurlara yönelik alanyazın taraması yapılarak "Aile Eğitim Programı İnceleme Formu" geliştirilmiştir. Geliştirilen formda a) hazırlayan öğretmen adayına yönelik bilgiler, b) aile eğitim programına yönelik bilgiler ve c) el kitapçığına yönelik bilgiler olmak üzere üç ana başlık bulunmaktadır. Geliştirilen bu form ile çalışmaya dahil edilen aile eğitim programları ve el kitapçıkları incelenerek var olan kriterler forma işlenmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir.

Analiz sonucunda aile eğitim programlarında hedeflenen becerilerde kavram öğretimi ve günlük yaşam becerilerinin çoğunlukta olduğu, programda eğitim sunulan kişinin çoğunlukla anneler olduğu, eğitim programının gerekçesi belirtilirken alanyazından yararlanılan kaynaklarda Türkçe kaynak sayısının yabancı kaynak sayısından çok olduğu ve öğrencilerin çoğunun aile eğitim programı hazırlama akışına uygun sırada program hazırladığı görülmüştür. El kitapçıklarında ise öğrencilerin çoğunun kitapçığı bölümlendirirken giriş, beceri/davranış öğretim süreci, beceri öğretimi sonrası süreç ve ek formlar olarak sınıflandırdığı görülmektedir. Yanı sıra öğretmen adaylarının çoğunun el kitapçıklarında görsel kullandığı görülürken şema ve tabloların kullanımının daha az olduğu görülmektedir. Ayrıca kullanılan görsellerin çoğunlukla ana bölüm sayfalarında yer aldığı da belirlenmiştir. El kitapçıklarında kullanılan yöntem ve teknikler başlıklarında öğretmen adaylarının özel eğitim alanına yönelik kavram ve terimleri yoğun olarak kullandığı görülmüştür. Bu veriler doğrultusunda aile eğitim programı ve el kitapçığı hazırlayan öğrencilerin Türkçe kaynakların yanı sıra yabancı kaynaklara da erişimlerinin ve okumalarının sağlanması, özellikle el kitapçığında özel eğitim alanına yönelik terimleri ailelerin anlayacakları dilde nasıl kullanacaklarına ve görsel/şema kullanımlarının artırılmasına yönelik desteklenmeleri önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aile eğitim programı, özel eğitim öğretmen adayları, doküman inceleme

Özel Eğitim Sürecinde Baba Rolü

***Emrah Marul*[1]*, Mahmut Serkan Yazıcı*[1]**

[1]*Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi*

Bildiri No: 304 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Günümüzde ebeveynlerin özel gereksinimli çocuklarının eğitim süreçlerinin aktif üyeleri olmaları gerektiğinin önemi, birçok çalışma ile de desteklenen kabul görmüş bir gerekliliktir. Bu gerekliliğin nitelikli şekilde gerçekleşmesi adına, özel eğitim süreçleriyle ilgili ebeveynlerin deneyimlerine ilişkin çalışmalar uzun zamandır yürütülmektedir. Bununla birlikte, özel eğitim sürecinde ebeveynlerin deneyimleri ile ilişkili literatür incelendiğinde, çoğu araştırmanın özel gereksinimli çocukların anneleri ile yürütüldüğü görülmektedir. Hâlbuki anne ve baba rolünün farklılıkları düşünüldüğünde, ebeveyn deneyimlerinde annelerin ve babaların ayrı şekilde ele alınması ayrıca önemli olabilir. Ancak babaların özel eğitim sürecindeki deneyimlerine ilişkin araştırmalar incelendiğinde, bu araştırmaların sayılarının oldukça sınırlı olduğu ve birçoğunun güncel çalışmalar olmadığı görülmüştür.

Bu çalışma, sistematik inceleme yoluyla özel gereksinimli çocukların babalarıyla ilgili yapılmış çalışmaları, belirlenen kriterler temelinde ele almıştır. Bu kapsamda araştırmaya 18 makale çalışması dahil edilmiştir. Bu çalışmanın amacı, özel eğitim sürecinde babalıkla ilişkili mevcut durumu sunmanın yanında, özel eğitimde baba rolü ile ilişkili farkındalık yaratmaktır. Bu amaç doğrultusunda, belirlenen makalelerin bulguları babaların "destekleyici", "hak savunucu" ve "öğrenen" olmak üzere üç temel rolü ile temalandırılmıştır. Bu babalar, çocuklarının özel eğitim sürecinde iş birliğine katılırken, kendilerini sürece uyum sağlayamıyormuş gibi hissetmeye devam etmişlerdir. Bu da sürece yönelik öğrenme ihtiyaçlarının olduğunu göstermiştir. Dolayısıyla, babaların özel eğitim sürecine dahil edilmesi adına çalışmaların babalar özelinde yürütülmesi gerekmektedir. Aksi halde, bu durum anneler için daha yorucu bir sürecin oluşması, özel eğitim sürecinde ailenin etkililiğinin azalması gibi çeşitli riskleri beraberinde getirebilir. Bu noktada özel eğitim sürecine babaların katılımını teşvik etmek adına, baba ve uzman iş birliğini sağlayacak çalışmalar babalar özelinde olacak şekilde planlanmalı ve uygulanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, baba, ebeveyn, aile, sistematik inceleme

Özel Gereksinimli Bireylerle Gerçekleştirilmiş İşbirlikçi Danışmanlık Uygulamalarına İlişkin Araştırmaların İncelenmesi

Kübra Demiröz[1], Latife Özaydın[1]
[1]Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Bildiri No: 330 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Özel gereksinimli bireylerin eğitimine işbirlikçi danışmanlık uygulamaları giderek daha fazla dahil edilmektedir. Ebeveynleri çocuklarının yetersizliği ve gelişimi hakkında bilgilendirmek ve etkileşimlerini güçlendirmek için işbirlikçi danışmanlık hizmeti benimsenmektedir. İşbirlikçi danışmanlık uygulamalarında temel amaç ebeveynleri güçlendirmektir. Ebeveynlerle iş birliği yaparak onlara bilgi desteği, sosyal, duygusal ve ekonomik destek sunulmaktadır. Ayrıca ebeveynler iş birliği sürecinde çocuğun eğitimine aktif katılım sağlamaktadır. İşbirlikçi danışmanlık uygulamaları çocuklar için işlevsel amaç oluşturmayı sağlarken ebeveynlerin de bilgi ve destek ihtiyacını karşılamaktadır. Böylece işbirlikçi danışmanlık ebeveyn aracılı müdahalelerin önemli bir bileşeni olarak kabul görmektedir.

Bu araştırmanın amacı, ulusal alanyazındaki işbirlikçi danışmanlık uygulamaları ile gerçekleştirilmiş araştırmaları incelemektir. Bu amaç doğrultusunda sistematik derleme yöntemi ile ulusal veri tabanları anahtar kelimelerin kullanımıyla taranmıştır. Türkiye'deki araştırmalarda işbirlikçi danışmanlık uygulamalarının koçluk ya da ebeveyn aracılı uygulamalar olarak ele alındığı görülmektedir. İncelemeler sonucunda 2018-2022 yılları arasında gerçekleştirilmiş 13 araştırmaya ulaşılmıştır. Araştırmalar; (a) amacı, (b) yöntemi, (c) katılımcılar ve (d) bulguları açısından değerlendirilmiştir.

Araştırmalar amaçları doğrultusunda incelendiğinde; sosyal beceriler, dil becerileri, problem davranışlar, güvenlik becerileri, ebeveyn-çocuk etkileşimi ve sosyal iletişim üzerindeki etkisini incelemek, ailelerin görüşlerini belirlemek, çocukların gelişimleri üzerindeki etkisini ortaya koymak, ebeveynlerin çocukları ile olan etkileşimlerini güçlendirmek gibi amaçlar içerdiği görülmektedir. Bunların yanı sıra işbirlikçi danışmanlık hakkında bilgi verici çalışmalara ve derleme çalışmalarına da rastlanmaktadır. Araştırmalar yöntemleri açısından incelendiğinde ise; nitel, nicel yöntemler ve tek denekli araştırma yöntemleri ile gerçekleştirildiği, daha çok tek denekli araştırma yöntemlerinin kullanıldığı görülmektedir. Araştırmaların katılımcılarını; otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar ve ebeveynleri oluşturmaktadır. İşbirlikçi danışmanlık uygulamalarının daha çok otizm spektrum bozukluğu olan çocuğa sahip ebeveynlerin öğretim becerilerini ve çocukların dil becerilerini geliştirmek üzere kullanıldığı görülmektedir. İletişimin önemi ve otizm spektrum bozukluğunun yaygınlığı nedeniyle araştırmaların bu alanda yoğunlaştığı düşünülmektedir. Araştırmalarda işbirlikçi danışmanlık uygulamaları hedeflenen becerilerin öğretiminde etkili bir yöntem olarak bulunmuştur. Ayrıca araştırmalarda hedeflenen davranış ve becerilerin kalıcılı ve genellenebilir olduğu ortaya konulmuştur. İşbirlikçi danışmanlık uygulamalarında farklı yetersizlik alanları, farklı beceri ve davranışlar ile farklı meslek elemanlarını da içeren daha fazla sayıda araştırmaya gereksinim bulunduğu düşünülmektedir. Ayrıca uygulayıcılara işbirlikçi danışmanlığı tanıtan araştırmaların gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: İşbirlikçi danışmanlık, ebeveyn aracılı müdahaleler, ebeveyn koçluğu

Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuğa Sahip Anne ve Babaların Çocuklarının İletişim Becerilerine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi

Sevde Ataş Cansever[1], Raziye Erdem[2]
[1]Şehit Astsubay Muhammed Koşan Ortaokulu
[2]Trabzon Üniversitesi

Bildiri No: 571 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu çalışmanın amacı, orta-ağır derece zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip anne ve babaların, çocuklarının iletişim becerilerine yönelik görüşleri incelemektir. Bu amaç doğrultusunda anne ve babaların çocuklarının iletişim becerilerine yönelik görüşleri, karşılaştıkları sorunlar, çocuklarının iletişim becerilerini geliştirmek için yaptıkları, kimlerden destek aldıkları, yararlandıkları iletişim destek sistemleri ve toplumsal beklentilerinin neler olduğu araştırılmıştır.

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni ile kullanılmıştır. Katılımcılar gönüllülük esasınca seçilmiş, çalışma dâhilinde 10 anne ve 10 baba ile hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla görüşülmüştür. Gerçekleştirilen görüşmeler ses kayıt eden bir cihazla kayıt altına alınmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen verilerin analizi için betimsel analiz tekniği kullanılmıştır.

Çalışma bulguları incelendiğinde çalışmaya katılan anne ve babaların çocuklarının iletişim kurma gereksinimlerine yönelik farklı görüşlere sahip oldukları görülmüştür. Orta-ağır derece zihin yetersizliği olan çocuğa sahip anneler, çocuklarının iletişim kurma gereksinimlerinin fiziksel ihtiyaçlarını karşılama, nesne talep etme gibi durumlarda artış gösterdiğini; babalar ise oyun oynama, dışarı çıkma-oyun alanlarına gitme gibi durumlarda artış gösterdiğini belirtmiştir. Diğer yandan anne ve babalar, çocuk ile kurulan iletişimde yaşanılan güçlüklere yönelik benzer biçimde çocuklarının ifade edici dil becerilerinde yetersizliklerini vurgulamışlardır. Katılımcılar çocuklarının iletişim güçlüklerinin aile ve sosyal yaşamlarını etkilediği ifade etmiştir. Anne ve babaların çocuklarının iletişim kurma becerilerini geliştirmeye yönelik benzer bir yaklaşıma sahip olduğu tespit edilmiştir. Anne ve babalar çocuklarının iletişim becerilerini geliştirmek amacıyla, çoğunlukla oyun ve sohbet etme stratejilerini kullandıklarını söylemiştir. Çocuklarının iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik hem anne hem de babalar en çok öğretmenlerden destek aldıklarını belirtmiştir. Son olarak anne ve babalar toplumsal beklentilerini, çocuklarının dil ve konuşma becerilerinin geliştirilmesi, birebir eğitim ortamlarının sağlanması, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde ders sayılarının artırılması, sosyal aktivite alanlarının oluşturulması, dil ve konuşma terapistlerine erişim imkanlarının artırılması biçiminde açıklamışlardır. Anne ve babaların görüşlerine ulaşılan bu bulgular, literatürde yer alan araştırmalarla ilişkilendirilerek tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İletişim becerisi, dil, konuşma, anne ve baba, zihinsel yetersizlik

Özel Eğitimde Öğretmen Eğitimi

Özel Eğitim Öğretmenlerinin İş İhtiyaçları Doyumunun İncelenmesi

Gamze Tükenmez
Kızılay Şükrü Nurten Topçuoğlu Özel Eğitim Uygulama Okulu

Bildiri No: 337 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Bildiri

Çalışma yaşamında çalışanların performanslarını etkileyen birçok unsur karşımıza çıkmaktadır. Bazı unsurlar dışsal etkenler olarak görülürken bazı unsurlar içsel etken olarak görülmektedir. Bu etkenlerin olumsuz yönde olması bireylerin çalışma motivasyonunu etkileyerek verimini düşürebilmekte ya da olumlu yönde gelişmeler görülmesi ile birlikte verimini artırmada etkili olmaktadır. Bu unsurlardan bazıları iş tatmini, tükenmişlik, örgütsel iklim olarak örnek verilebilir. Motivasyonu etkileyeceği düşünülen bir diğer unsur "Work Needs Satisfaction" olarak karşımıza çıkan iş ihtiyaçları doyumudur. İş ihtiyaçları doyumu; yaşamı sürdürme ihtiyacı, sosyal katkı ihtiyacı, yeterlik ihtiyacı, ilişkililik ihtiyacı, özerklik ihtiyacı olmak üzere 5 alt ölçekten oluşmaktadır. Bu araştırma bünyesinde öğretmenlerin iş ihtiyaçları doyumunun alt basamaklarından olan özerklik, yeterlik ve ilişkililik ihtiyaçları incelenmiş ve genel iş ihtiyaçları doyum puanlarına ulaşılmıştır. Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama yöntemi ile yürütülmüştür. Veri toplama formu olarak "İş İhtiyaçları Doyumu Ölçeği" kullanılmıştır. Veriler online form aracılığı ile toplanmış ve 102 özel eğitim öğretmeninin katılımı ile yürütülmüştür. Toplanan veriler SPSS 23 programı aracılığı ile analiz edilmiştir. T-testi ve ANOVA analizleri uygulanmıştır.

Yapılan incelemeler sonucunda iş ihtiyaçları doyumu ile cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim durumu ve kıdem yıllarına dair anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Alt ölçekler incelendiğinde yeterlik ihtiyacı alt boyutu ile medeni durum, eğitim durumu, yaş ve kıdem yılı ile arasında anlamlı bir fark bulunamazken cinsiyet değişkeni ile anlamlı fark bulunmuştur. İlişkililik ihtiyacı alt ölçeği incelendiğinde medeni durum, eğitim durumu ve kıdem yılı ile arasında fark bulunamazken cinsiyet ve yaş değişkenlerinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Özerklik alt boyutunda ise cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, yaş ve kıdem yılı değişkenlerine dair anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler: İş ihtiyaçları doyumu, özerklik, ilişkililik, yeterlik

Erken Çocukluk Eğitim Ortamlarında Gelişimsel Yetersizliği Olan Çocuklara Yapılan Müdahalelere Yönelik Okul Öncesi Öğretmenlerinin Görüşlerinin İncelenmesi

Sinan Kalkan[1], Fadime Erkan[1], Melek İmamoğlu[1]

[1]Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Bildiri No: 76 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Diğer gelişim alanlarını da biçimlendiren ve destekleyen sosyal-duygusal gelişim, bireyin diğer kişilerle olan ilişkilerini büyük oranda belirleyen, toplumsal uyumunu arttıracak sosyal becerileri, kendini yönetme becerilerini, problem çözme, arkadaşlık, sıraya girme gibi sosyal beceriler ile başkalarının duygularını anlama ve onlara uygun duygusal ve davranışsal tepkide bulunma gibi birçok beceriyi ve davranışı kapsamaktadır. Erken çocukluk dönemi beyin gelişimi başta olmak üzere gelişimin en yoğun olduğu bir dönemdir ve bu dönemdeki gelişimler tüm yaşam boyunca bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimi etkilemektedir. Bu bağlamda kaynaştırma eğitim ortamlarında yer alan erken çocukluk dönemindeki gelişimsel yetersizlikten etkilenmiş ya da risk altında olan çocukların gelişimlerini desteklemek için uygulanan müdahaleler büyük önem arz etmektedir.

Bu araştırmada erken çocukluk ortamlarında etkin bir şekilde rol oynayan okul öncesi öğretmenlerinin gelişimsel yetersizliği olan ya da risk altında olan çocuklara yönelik yapılan müdahalelere ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç çerçevesinde okul öncesi öğretmenlerinin daha çok sosyal-duygusal gelişimin desteklenmesine yönelik olarak öğretimsel uyarlamalar ve doğal öğretim yöntemleri gibi bilimsel dayanağı bulunan uygulamalar hakkında görüşlerinin incelenmesi hedeflenmiştir. Araştırma sonuçları ders içerikleri ve öğretmenlerin görüşleri bağlamında (a) sosyal-duygusal gelişimin desteklenmesi, (b) öğretimsel uyarlamalar ve (c) doğal öğretim yöntemleri olmak üzere üç başlık altında sunulmuştur.

Araştırma bulguları, erken çocukluk eğitim ortamlarında çalışan okul öncesi öğretmenlerinin sosyal-duygusal gelişimi desteklemeye yönelik yöntem ve stratejiler, öğretimsel uyarlama/düzenlemeler ve doğal öğretim yöntemleri hakkında sınırlı bilgiye sahip olduklarını göstermektedir. Araştırmanın bulgularından yola çıkarak okul öncesi lisans programlarındaki özel eğitime yönelik derslerin kapsamı ve niteliğinin geliştirilmesi gerektiği ve okul öncesi öğretmenliği programından mezun olan öğretmenlerin sosyal duygusal gelişimi desteklemeye yönelik eğitimlere teşvik edilmeleri gerektiği önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Erken çocukluk dönemi, erken çocukluk eğitimi, bilimsel dayanaklı uygulamalar, öğretimsel uyarlama, doğal öğretim yöntemleri.

Altı Şubat Depremlerinin Bölgede Görev Yapan Özel Eğitim Öğretmenlerine Yansımaları: Bir Fotoses Çalışması

Hatice Şengül Erdem[1], Yeşim Güleç Aslan[1]
[1]İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Bildiri No: 77 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Kahramanmaraş'ın Pazarcık ve Elbistan ilçeleri merkez üssü olmak üzere 6 Şubat 2023 tarihinde sırayla 7.7 ve 7.6 büyüklüklerinde iki deprem meydana gelmiştir. Oldukça geniş bir bölgede yıkıcı etkileri olan bu depremler sonrasında Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) depremlerin etkilerini en aza indirmeye ve öğrencilere yönelik yürütülen çalışmalarla eğitim-öğretimin devamını sağlamaya çalışmıştır. Deprem, öğrencilere önemli bir destek kaynağı olabilecek olan birer yetişkin olarak öğretmenleri de olumsuz etkilemekte, strese neden olmakta ve öğretmenin etkililiğini azaltmaktadır. Bununla birlikte geniş toplulukları etkileyen olumsuz olaylar sonrasında toplumun kendini iyileştirebilmesi için en önemli kaynaklardan birini öğretmenler ve okullar oluşturmaktadır. Bu doğrultuda bir deprem ülkesi olan Türkiye'de özel gereksinimli bireylere eğitim sunan öğretmenlerin depreme hazırlanması, acil durum planlarının hayata geçirilmesi, psiko-sosyal destekler önem taşımaktadır. Ülkemizin geniş bir coğrafyasında meydana gelen depremler sonrasında bölgede görev yapan özel eğitim öğretmenlerin deneyimlerinin incelenmesi ve deneyimlerine dayalı olarak önerilerin geliştirilmesinin özel gereksinimli bireylerin ve onlara sağlanan hizmetlerin niteliği üzerinde etkili olabileceği öngörülmektedir. Bu bağlamda bu araştırmada deprem bölgesinde görev yapmış olan veya görev yapmakta olan özel eğitim öğretmenlerinin mesleki ve kişisel deneyimlerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu araştırma, katılımlı nitel araştırma yöntemlerinden olan Fotoses (Photovoice) yöntemi ile yürütülmüştür. Fotoses, bireylerin içinde yaşadıkları toplumları veya topluluklara dair olguları görseller yolu ile yansıtabileceği belirten bir yöntemdir. Araştırma amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ile ulaşılan beş özel eğitim öğretmeni ile yürütülmüştür. Katılımcı olma ölçütleri (1) deprem bölgesinde özel eğitim öğretmeni olarak bulunuyor olmak ve (2) deprem bölgesinde özel gereksinimli bireylerle aktif çalışıyor olmak şeklinde belirlenmiştir. Veriler fotoğraflar, fotoses yöntemine özgü bireysel ve odak grup görüşmeleri, katılımcı günlükleri ve katılımcı yansıtma formaları ile toplanmıştır. Araştırmada veriler aşamalı olarak analiz edilecektir. Bu aşamalar (1) Fotoğrafların görsel veri olarak analiz edilmesi, (2)Bireysel ve odak grup görüşmelerinin içerik analizlerinin yapılması, (3) Görsel analiz ve içerik analizinin sentezlenmesi, (4) Sentez sonucunda temalara ulaşılması ve bulgulara son şeklinin verilmesi şeklindedir. Araştırmanın veri analizi halen devam etmekte olup, ön analizlerden çıkan ön bulgular özel eğitim öğretmenlerinin deprem sonrasında özel gereksinimli bireylere destek sunarken mesleki olarak zorluklar yaşamalarına rağmen eğitim hizmetlerinin aksamamasında önemli bir rol aldıklarını, bölgede bulunmanın hem kişisel hem de mesleki olarak kendilerine önemli katkıları olduğunu göstermektedir. Sözel sunumda araştırma bulguları alanyazın doğrultusunda ele alınacaktır. Uygulama ve ileri araştırmalara öneriler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Deprem, özel eğitim öğretmeni, fotoses, kişisel ve mesleki deneyim

Mikro Öğretim Tekniği İle Sunulan Özel Eğitimde Matematik Öğretimi Dersinin Öğretmen Adaylarının Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

Özlem Aslan Bağcı[1], Hakan Sarı[2]
[1]Sakarya Üniversitesi
[2]Necmettin Erbakan Üniversitesi

Bildiri No: 85 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Mikro öğretim öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının öğretmenlik davranış ve yeterliliklerini geliştirmeyi amaçlayan, teknolojiden de destek alarak sistemli bir şeklide deneme imkânı sunan hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerde kullanılabilen bir öğretim tekniğidir. Mikro öğretimde amaç, öğretmenlere veya öğretmen adaylarına sunacakları öğretimi bir ön deneme fırsatı tanıyarak onlara geribildirim ve destek vermektir. Yapılan araştırmaların sonuçları, özellikle eğitim fakültelerinde okutulan özel öğretim yöntemleri derslerinde mikro öğretim tekniğinin kullanılması hizmet öncesi dönemde öğretmen adaylarının mesleki gelişimleri ile kendilerinin güçlü ve zayıf yönlerini keşfetmeleri açısından fayda sağladığını göstermektedir. Ulusal ve uluslararası alanyazın incelendiğinde mikro öğretimin öğretmen yetiştirmede sıklıkla kullanıldığını ve araştırmalara konu olduğunu ancak özel eğitim öğretmeni yetiştirme alanında daha sınırlı araştırmaların olduğu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle özel eğitim öğretmenliği alanında mikro öğretim tekniği uygulanarak yürütülen bir dersi öğretmen adaylarının deneyim ve görüşlerine dayanarak incelemenin alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmanın amacı mikro öğretim tekniği kullanılarak öğretim yapılan "Özel Eğitimde Matematik Öğretimi" dersinin özel eğitim öğretmenliği öğretmen adaylarının görüşlerine göre değerlendirilmesidir. Araştırma nitel araştırma yaklaşımı benimsenerek tasarlanmış ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak yürütülmüştür. Veriler, öğretmen adaylarının mikro öğretime yönelik görüş ve deneyimlerini almak için araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile 2022-2023 güz yarı yılı sonunda öğretmen adayları ile görüşmeler yapılarak toplanmıştır. Bu araştırmada, araştırmanın amacı doğrultusunda araştırmaya katılanların mikro öğretim hakkındaki derinlemesine deneyimlerini ve düşüncelerini belirleyerek onların yaşantıları ve bu yaşantılara yükledikleri anlamları ortaya çıkarmak hedeflendiğinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcıları amaca yönelik derinlemesine ve kullanışlı bilgiye kolay ulaşılabilmek için amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. 2022-2023 akademik yılında "Özel Eğitimde Matematik Öğretimi" dersini mikro öğretim tekniği ile alan ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden yirmi yedi öğretmen adayı bu araştırmanın katılımcı grubunu oluşturmaktadır. Verilerin analizi betimsel analiz yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda öğretmen adayları mikro öğretim ile sunulan "Özel Eğitimde Matematik Öğretimi" dersiyle teorik bilgi ve uygulama arasında bir bağ kurularak kişisel ve mesleki gelişimlerine katkı sağladığı, dersi planlama, uygulama ve değerlendirme aşamalarında kendilerini değerlendirme fırsatı buldukları görüşünü belirtmişlerdir. Bununla birlikte öğretmen adayları mikro öğretim yönteminin sürece dair güçlükleri arasında grup ile çalışmanın güçlüklerini ve mikro öğretimin zaman açısından ekonomik bir yöntem olmadığını ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimler: Mikro öğretim, özel eğitimde matematik öğretimi, öğretmen yetiştirme, akademik beceri öğretimi, öğretmen nitelikleri.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öğrenme Güçlüğü ve Erken Okuryazarlık Bilgilerinin Karşılaştırılması

Yakup Burak[1], Gökçe Pilatin[1], Cansel Toykuyu[1], Cihan Sert[2]

[1]Trakya Üniversitesi

[2]Gazi Üniversitesi

Bildiri No: 99 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu araştırmanın amacı okul öncesi öğretmenlerinin öğrenme güçlüğü ve erken okuryazarlık bilgilerinin karşılaştırılmasıdır. Bu kapsamda araştırma grubunun verileri İstanbul İli 2022-2023 eğitim- öğretim yılı güz döneminde resmi ve özel okul öncesi eğitimi veren anasınıfı ve anaokullarında görev yapan 144 okul öncesi öğretmeninden toplanmıştır. Araştırmaya dahil edilen okul öncesi öğretmenlerin ($\bar{x}$= 31.02, *ss*= 5.73, max=58, min=22) yaş aralığında ($\bar{x}$= *7,64*, *ss*= 5.16, max=33, min=1) mesleki kıdem yılındadır. %94,4'ü kadın ve %5,6'sı erkektir. Araştırmada veri toplama aracı olarak Laçin'in (2022) geliştirdiği " Erken Okuryazarlık Bilgi Testi " ve Sümer Dodur ve Altındağ Kumaş (2020) tarafından Türk kültürüne uyarlaması yapılan " Disleksi Bilgi ve İnanç Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde Pearson korelasyon kat sayısı ve çoklu doğrusal regrasyon analizi kullanılmıştır.

Araştırma bulgularından elde edilen sonuca göre okul öncesi öğretmenlerin öğrenme güçlüğü genel bilgisi, tanıya ilişkin bilgisi ve tedaviye ilişkin bilgisinin oldukça düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca okul öncesi öğretmenlerin erken okuryazarlık becerilerine yönelik bilgisinin de düşük olduğu alt boyutlar açısındanda (harf bilgisi, sesbilgisel farkındalık, sözcük bilgisi, yazı farkındalığı, dinlediğini anlama) benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Okul öncesi öğretmenlerin öğrenme güçlüğüne yönelik genel bilgisi, tanıya ilişkin bilgisi ve tedaviye ilişkin bilgisi ile erken okuryazarlığa yönelik genel bilgi, harf bilgisi, sesbilgisel farkındalık, yazı farkındalığı ve dinlediğini anlamaya yönelik bilgisi arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bu doğrultuda okul öncesi öğretmenlerin öğrenme güçlüğüne ilişkin bilgisi artarken erken okuryazarlık becerisine yönelik bilgisininde artış gösterdiği, ancak bu artışın düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Ayrıca okul öncesi öğretmenlerin öğrenme güçlüğüne yönelik genel bilgisinin %17' sini, tanıya ilişkin bilgisinin %8' ini, tedaviye ilişkin bilgisinin %17' sini erken okuryazarlık becerilerine yönelik bilgilerinin açıkladığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğrenme güçlüğü, okul öncesi, öğretmen, erken okuryazarlık

Özel Eğitim Öğretmenlerinin İş Birliğine Yönelik Bilişsel Yapılarının Tespit Edilmesi

Mehmet İnce[1], Eylem Dayı[2], Yıldıray Kılıç[3]
[1]BAİBÜ
[2]Gazi Üniversitesi
[3]MEB

Bildiri No: 120 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

İş birliği, en az iki eşit taraf arasındaki gönüllü ortak karar alma süreci olarak tanımlanabilir. İş birliğinin başarılı olabilmesi için gerekli olan özellikler gönüllülük, eşitlik, ortak amaçlar, katılımda ve karar vermede sorumluluk paylaşımı, kaynak paylaşımı gibi unsurlardır. İş birliği, eğitsel problemlere çözüm bulmada etkili bir yöntem olarak görülmekte olup, öğretmenler arası iş birliği öğrencilere fayda sağlamakla kalmayıp eğitimciler için de olumlu sonuçlar doğurur. Öğretmenler ve uzmanlar arasında gönüllü katılım ile yapılan iş birliği için paydaşların iş birliğine yönelik düşüncelerinin olumlu olması gerekmektedir.

Bu bağlamda araştırmanın amacı özel eğitim öğretmenlerinin iş birliği kavramına yönelik bilişsel yapılarının tespit edilmesidir. Özel eğitim öğretmenlerinin "iş birliği" kavramına ilişkin bilişsel yapılarını ortaya koymak amacıyla yapılan bu araştırma tarama modeli kullanılarak yürütülmüştür. Öğretmenlerin iş birliği ile ilgili düşüncelerini anlamak için "Kelime İletişim Testi (KİT)" kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, MEB'e bağlı devlet okullarında ve RAM'larda görev yapan özel eğitim öğretmenleri oluşturmuştur. Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örneklem yöntemlerinden; ölçüt örneklem kullanılarak belirlenmiştir. Verilerin analiz edilmesinde anahtar kavram olan iş birliğine ilişkin elde edilen sözcükleri detaylı olarak incelemiş ve sözcüklerin tekrar edilme sıklığını gösteren bir tablo hazırlamışlardır. Ardından, bu kelime/kavramların frekans değerleri belirlenmiştir. Anahtar kavramlarla ilişkilendirilen diğer kelime/kavramlar, aralarındaki anlamsal ilişkiler dikkate alınarak bir araya getirilerek ve gruplandırılmıştır. Güvenilirlik için iki araştırmacı arasında görüş birliği sağlanmış ve kodlama sürecindeki güvenilirlik yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan özel eğitim öğretmenleri "iş birliği" anahtar kavramıyla ilişkili olarak ifade ettikleri kavramlar/kelimeler toplam 10 kategoride toplanmıştır. Bu kategoriler "duygu ve deneyimler, zorluk ve çaba, iletişim ve ilişki, hedef ve planlama, değerler ve etik, eğitim ve gelişim, performans ve başarı, iş ortamı, grup çalışması ve ortaklık, kurumsal ortaklıklar" şeklindedir. Araştırmaya katılan öğretmenler birbirinden farklı 147 kelime/kavram tespit edilmiştir. Öğretmenlerin yanıtlarının yoğun olarak "grup çalışması ve ortaklık" kategorisinde toplanmıştır. Bu kategoride öğretmenlerin dayanışma, yardımlaşma, birliktelik ve ortaklık kavramlarına odaklanmışlardır. Bu bulgu öğretmenlerin iş birliğine ilişkin bilişsel yapılarını göstermesi açısından oldukça önemli olarak değerlendirilmektedir. Araştırmada özel eğitim öğretmenlerinin iş birliği kavramına yönelik bilişsel yapıları ve bu yapıların içeriği detaylı şekilde incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, özel eğitim öğretmenlerinin iş birliği ile ilgili farklı kavramları ve kategorileri kullanarak zengin bir anlayışa sahip oldukları görülmüştür. Öğretmenlerin farklı kavramları kullanarak iş birliği kavramını ifade etmeleri, iş birliğinin çok boyutlu bir kavram olduğunu ve her öğretmenin bu kavramı farklı açılardan anladığını gösterir. Bu çeşitlilik, iş birliği anlayışının zenginliğini ve karmaşıklığını yansıtmaktadır. Bu nedenle, öğretmenlerin farklı bakış açılarını ve deneyimleri değerlendiren bir yaklaşımla iş birliğini desteklemek önemlidir. İlgili literatürde iş birliği için gerekli olan özelliklerin, katılımda sorumluluk paylaşımı, iletişim, paylaşım ve birliktelik gibi kavramlar olduğu görülmüştür. Araştırma sonuçlarıyla bu özellikler arasında benzerlikler bulunmaktadır, bu da literatürle uyumlu bir sonuçtur.

Anahtar Kelimeler: İş birliği, özel eğitim öğretmeni, kelime ilişkilendirme testi, betimsel araştırma, özel eğitim.

Özel Eğitim Öğretmen Adaylarına Göre Bir Bebeğin Gelişimsel Yolculuğu: Raft Tekniği

Vesile Yıldız Demirtaş[1], Bedirhan Özoğul[2], Barış Biçimli[1], Burcu Meral Tezeren[3], Gizem Arıkan Güllü[3]

[1]Dokuz Eylül Üniversitesi

[2]İzmir Demokrasi Üniversitesi

[3]-

Bildiri No: 132 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bilgi ve kültür çağı olan 21. yüzyılda bireylerin çağı yakalayabilmeleri için özel eğitim gereksinimi olan veya olmayan tüm bireylerin kaliteli bir eğitim almaları büyük bir önem taşımaktadır (MEB, 2009 s.13). Özel gereksinimleri olan bireylerin özelliklerine uygun, farklılaştırılmış eğitim almalarının önemli olmasıyla birlikte (Fewel, 1993) bütünleştirilmiş bir eğitimsel yaklaşım için gelişimsel dönemler ve gelişim psikolojisi konusunda farkındalık sağlanmasının gerekliliği (Koç, 2004) söz konusu araştırma için odak noktası olmuştur. Özel eğitimde çocuk gelişiminin özelliklerinin bilinmesi, eğitimcilere gelişimsel bir perspektif kazandırmakla birlikte onlara, farklı yaklaşımları biçimlendirerek özgün eğitimsel bir değerler sistemi geliştirmelerine katkı sağlayarak, eğitim yaşamlarında karşılarına çıkabilecek engellerin üstesinden gelmelerine yardımcı olmaktadır (Danielsa ve Shumow, 2003). Bu bakımdan gelişimsel özelliklerin eğitimciler tarafından bilinmesinin, erken müdahale edebilme (Bakken ve diğerleri, 2017) ve bu konudaki farkındalıklarının tespit edilmesinin, eğitimcilerin öğrencilerin hangi dönemlerden geçtiği konusunda fikir sahibi olarak bütünleştirici bir eğitim ortamı oluşturabilme (Florian ve Beaton, 2018) ve öğrenci özelliklerine uygun müdahalelerde bulunabilmeleri (Aral ve Baran, 1981) açısından önem taşıdığı düşünülmektedir. Bu nedenle bu çalışmanın amacı özel eğitim öğretmen adaylarının bebeğin gelişimsel yolculuğunda onları neler beklediğini yönelik algılarını ortaya çıkarmaktır. Çalışma İzmir'de yer alan iki devlet üniversitesinin özel eğitim lisans programlarında öğrenim görmekte olan 90 öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma verilerinin toplanmasında RAFT tekniği ile hazırlanmış açık uçlu sorular kullanılmıştır. Verilerin analizi için içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, gelişim alanlarında meydana gelebilecek değişimler (yürüme, koşma süreci, anlamlı kelime ve sözcük kullanımı, beceri gelişimi vb.) öğretmen adayları tarafından açıklanmıştır. Bununla birlikte, genel fiziksel gelişimin yanı sıra, beş duyu algılarındaki değişimlere yer veren yanıtlar bulunmaktadır. Ayrıca öğretmen adayları kritik olarak görülen "dış faktörler" içerisinde "sarılmanın çocuk üstünde olumlu etkisi" ve "olumsuz faktörler" içerisinde de "ergenlik döneminde zorlanma" konularını gelişim yolculuğunda ön plana çıkarmışlardır.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim öğretmen adayları, gelişim, bebek gelişimi, raft tekniği.

Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Bakış Açısı ile Ergenler

Vesile Yıldız Demirtaş[1], Gizem Arıkan Güllü[2], Burcu Meral Tezeren[2], Barış Biçimli[1], Bedirhan Özoğul[3]

[1]Dokuz Eylül Üniversitesi

[2]-

[3]İzmir Demokrasi Üniversitesi

Bildiri No: 133 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Ergenlik; bebeklik, çocukluk ve ikinci çocukluk evrelerinden sonra bireyin gelişiminde boylarının uzaması, fiziksel olarak büyüme, sivilce ve vücudun yağlanmasının yanında iç çatışmaların yaşanması gibi psikolojik ve fiziksel açıdan farklılıklar yaşadığı dönemdir. Bu dönem aynı zamanda pek çok araştırmacı tarafından bir fırtına dönemi olarak görülmektedir. Bu görüş ergenliğin toplum-aile-eğitimci üçgeninde yüksek risk faktörleri barındıran, hassas etkileşim gerektiren, duyarlı yaklaşım gerektiren bir dönem olarak görülmesi gerektiğini göstermektedir. Bu dönemi eğitim ortamında en verimli şekilde geçirebilmek için de eğitim paydaşlarının özellikle öğretmenlerin bu dönemin gelişimsel özelliklerini bilmesi ve ergenlere bu gelişimsel özelliklerin farkında olarak yaklaşması önem arz etmektedir. Ergenliğin normalin üzerinde bir kriz olarak değerlendirilmesi, ergenin yanlış algılanmasına ve sağlıklı olmayan çözüm yöntemleri geliştirilmesine neden olabilmektedir. Bu nedenle, bu araştırmanın amacı özel eğitim öğretmen adaylarının bakış açısı ile ergenlik dönemini değerlendirmektir. Çünkü özel eğitim öğretmenlerinin çalıştığı grubun önemli bir bölümünü ergen özel gereksinimli bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu İzmir'de yer alan iki devlet üniversitesinin özel eğitim lisans programlarında öğrenim görmekte olan 80 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırma verileri RAFT tekniği ile hazırlanmış bir açık uçlu soru ve bir metafor sorusu ile toplanmıştır. Verilerin analizi için içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, Öğretmen adayları ergenlik dönemini daha çok "boy uzaması, kilo artışı", "ciltte yağlanma ve sivilce çıkarma" ve "sinirli olma durumu /agresif tavırlar gösterme" gibi bedensel ve duygusal değişimler ile ifade etmişlerdir. Bunun dışında aileden sevgi, saygı, ilgi ve anlayış beklenilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmen adayları ergenlik dönemini en fazla "belirsizlik" kategorisini oluşturan metaforlar (fırtına, karadeniz, akıl hastanesi, çabuk değişen bir hava vb.) ile anlattığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim öğretmen adayları, ergenlik dönemi, içerik analizi, metafor, raft tekniği.

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi'nin Bibliyometrik Analizi

Mehmet İnce[1], Furkan Akdağ[2], Mehmet Emin Kalaylı[2], Ufuk Özkubat[2]
[1]BAİBÜ
[2]Gazi Üniversitesi

Bildiri No: 138 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu araştırma, bibliyometrik analiz sonuçlarına dayalı olarak Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi'nde yayımlanan makaleleri incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Türkiye'nin ilk özel eğitim dergisi olan Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi 1991 yılında yayın hayatına başlamıştır. Devamında 2006 yılından itibaren WoS veri tabanında taranmaya başlanmıştır. Bu bağlamda araştırmada Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi'nde 2006-2022 yılları arasında yayınlanan makaleler yıllara ve atıflara göre dağılımını, ortak yazar-yazar ağ yapısını, ortak üniversite ağ yapısını, ortak atıf kaynak ağ yapısını, ortak anahtar kelime yapısını, en fazla atıf alan makaleleri ve en fazla yayın yapan yazarları tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır. WOS veri tabanından 2006-2022 yılları arasında yayımlanmış 314 araştırmaya ulaşılmış, bu araştırmaların yıllara göre dağılımı belirlenmiş, en çok atıf alan makaleler ve en fazla yayın yapan yazarlar tespit edilmiş, ortak üniversite ağ yapısı, ortak yazar ve atıf analizi gerçekleştirilmiştir. Bu anlamda 2006-2022 yılları arasındaki tüm makaleler araştırmaya dahil edilerek bibliyometrik olarak analiz edilmiştir. Analizler, derginin yayınlarının istatistiksel özelliklerini açıklamak ve görselleştirmek için VOSviewer programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre 2006-2022 yılları arasında yayınlanan makale sayısı artış göstermiştir. 2021 yılı hem en fazla yayın (n=42) hem de en fazla atıf (n=119) yapılan yıl olmuştur. Atıf sayıları 2017 ve 2021 yılları arasında belirgin bir artış göstermiştir. Makalelerin konularına bakıldığında, Otizm ve Gelişim Bozuklukları terimi en sık kullanılan konu başlığıdır. Bunun ardından Dil ve Dilbilim ile Eğitim ve Eğitim Araştırması konuları öne çıkmaktadır. Anahtar kelime analizi yoluyla makalelerde en sık kullanılan anahtar kelimeleri belirlemiştir. Otizm Spektrum Bozukluğu, Özel Eğitim, Okuduğunu Anlama, Öğrenme Güçlüğü, Üstün Zekalı ve Kanıt Temelli Uygulamalar anahtar kelimeleri öne çıkmıştır. En çok atıf alan makaleler incelendiğinde Kargin vd. (2015) tarafından yayımlanan *"Study for Developing the Test of Early Literacy for Turkish Kindergarten Children"* başlıklı makalenin en fazla atıf (n=19) aldığı görülmüştür. Anadolu Üniversitesi, en fazla makale (n=64, %20.189) yayınlayan kurum olarak öne çıkmıştır. Sonuç olarak, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi'nin bibliyometrik analizi, derginin gelişimi, konu odakları ve en fazla atıf alan çalışmaları hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Bu analizler, özel eğitim alanındaki araştırmacılar ve kurumlar için faydalı bir kaynak olabilir.

Anahtar Kelimeler: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, bibliyometri, ağ analizi.

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Amaçlarının Kalitesinin Artırılması: Özel Eğitim Öğretmen Adaylarına Yönelik Hazırlanan Eğitim Programının Etkisi

Salih Rakap[1], Şerife Balıkcı[2], Emrah Gülboy[1], Sinan Kalkan[3], Burak Aydın[4]

[1]Ondokuz Mayıs Üniversitesi

[2]University of North Carolina Greensboro

[3]Onsekiz Mart Üniversitesi

[4]Ege Üniversitesi

Bildiri No: 153 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP), özel gereksinimi olan öğrencilerin bireysel özelliklerine göre özel eğitim ve ilgili hizmetleri almalarını sağlamak amacıyla geliştirilen yasal bir belgedir. Özel gereksinimi olan öğrenciler için hazırlanan BEP'lerin ve bu öğrencilere sunulan hizmetlerin merkezinde yüksek kaliteli amaçların geliştirilmesi yer alır. Çocuğun işlevselliğinin (güçlü yönler, yetenekler ve gereksinimler) kapsamlı biçimde değerlendirilmesine dayalı olarak geliştirilen yüksek kaliteli BEP amaçlarının, özel gereksinimi olan öğrencilere sunulan hizmetlerin bireyselleştirilmesi ve kalitelerinin artmasını sağlamasının yanı sıra bu öğrencilerin öğrenme çıktılarının iyileşmesine katkı sağlamaktadır. Araştırmalar özel gereksinimi olan öğrenciler için hazırlanan BEP'lerdeki amaçlarda; sıklıkla ölçüt, davranış ya da koşul bileşenlerinin eksik olduğunu, öğrenciler için işlevsel olmayan becerilere odaklanıldığını ve hedef davranışların genellenmesine yönelik sınırlı bilgiye yer verildiğini ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada, BEP amaçlarının kalitesinin artırılmasına odaklı öğretmen eğitim programının özel eğitim öğretmen adaylarının zihinsel yetersizliği olan öğrenciler için hazırladıkları BEP amaçlarının kalitesi üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Araştırmaya 44 öğretmen adayı katılmıştır. Öğretmen adayları, kontrol ve deney gruplarına rastgele atanmıştır. Deney grubunda yer alan öğretmen adaylarına yüksek kaliteli BEP amaçları yazmaya ilişkin BEP kılavuzu verilmiş ve adaylar yüz yüze gerçekleştirilen iki eğitim oturumuna katılmışlardır. Kontrol grubundaki öğretmenlere de aynı kılavuz verilmiş ve BEP amaçları geliştirmeden önce kılavuzu incelemeleri istenmiştir. Sonuçlar, eğitimin öğretmen adaylarının geliştirdiği BEP amaçlarının kalitesini artırmada etkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca, öğretmen adayları 4 aylık ve 12 aylık takip sürecinde performanslarını korumuş ve becerilerin yeni durumlara ve hizmet içi ortamlara genelleştirildiğine dair kanıtlar göstermiştir.

Bu çalışmadan elde edilen bulgular, interaktif oturumlardan oluşan yüksek kaliteli mesleki gelişim programları sunulduğunda, öğretmen adaylarının yüksek kaliteli BEP amaçları yazma becerileri geliştirebileceklerini ve eğitim sona erdikten sonra da bu becerilerini sürdürebileceklerini göstermektedir. Bu sunum kapsamında, çalışmadan elde edilen bulgular alan yazın ile ilişkilendirilerek tartışılacak ve bulgular doğrultusunda ileri araştırma ve uygulamalara yönelik önerilerde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bireyselleştirilmiş eğitim programı, amaç kalitesi, öğretmen adayı, özel eğitim, mesleki gelişim, öğretmen eğitimi

Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Sosyal Girişimcilik Yeterliklerinin İncelenmesi

Serdar Sönmez[1], Muhammet Davut Gül[1]
[1]Tokat Gaziosmapaşa Üniversitesi

Bildiri No: 157 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Günümüz dünyasında farklı alanlarda hızlı değişimler yaşanmaktadır. Değişim sürecinde süregelen sorunların yanı sıra yeni sorunlar da ortaya çıkmaktadır. Sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için var olan sorunların ortadan kaldırılması son derece önemlidir. Sosyal girişimcilerin de bu sorunların çözümünde yenilikçi olmaları gerekmektedir. Sosyal girişimcilik, toplumsal sorunları çözmek amacıyla yenilikçiliği ve girişimciliği bir araya getiren bir yaklaşımı ifade etmektedir. Değişimin yaşandığı alanlardan biri de eğitim alanıdır. Kuşkusuz eğitim denilince akla ilk gelen kişiler de öğretmenlerdir. Eğitim ile yenilik arasında pozitif bir ilişki olması, günümüz öğretmenlerinin de iyi eğitimli ve yenilikçi olmalarını gerektirmektedir. Öğretmenlerin günümüz sorunlarına çözüm üretebilmeleri onların girişimci özellikleriyle ilişkilidir. Özel eğitim öğretmenleri, toplumumuzun en değerli unsurlarından birini temsil etmektedirler. Farklılıkları kucaklama ve özel gereksinimli öğrencilere destek sağlama misyonunu üstlenirler. Ancak, özel eğitim öğretmenlerinin sadece sınıflarında değil, aynı zamanda sosyal girişimcilik dünyasında da önemli bir rol oynadıkları sıkça gözden kaçırılmaktadır. Özel eğitim öğretmenleri bu alanda güçlü bir etki yaratabilirler. Öğrencileri için daha iyi bir eğitim deneyimi yaratmanın yanı sıra, topluma dönük projeleri hayata geçirme potansiyelleri de vardır. Bu, öğrencilerine ilham kaynağı olmanın ötesinde, toplumsal değişimi teşvik eden bir rol üstlenmelerini sağlamaktadır. Sonuç olarak, özel eğitim öğretmenleri, sınıf içi görevlerinin ötesine geçerek sosyal girişimcilik alanında da büyük bir etki yaratabilmektedirler. Bu durum, toplumumuzun daha eşitlikçi ve kapsayıcı bir geleceğe doğru ilerlemesine katkıda bulunurken, öğrencilere de daha iyi bir eğitim deneyimi sunma fırsatını sağlamaktadır. Öğretmenlerin sosyal girişimcilik anlamındaki etkilerinin bu kadar önemli olması onların öğretmenliğe başlamadan önce birer sosyal girişimci olmaları gerekliliğini de ortaya çıkarmaktadır. Bu doğrultuda, bu araştırmanın amacı özel eğitim öğretmen adaylarının sosyal girişimcilik yeterlik düzeylerinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Özel eğitim öğretmen adaylarının sosyal girişimciliğin alt boyutları olan empati (E), toplumsal ahlaki sorumluluk (TAS), sosyal girişimcilik öz yeterliği (SGÖ) ve algılanan sosyal destek (ASD) durumları ne düzeydedir?
2. Özel eğitim öğretmen adaylarının sosyal girişimciliğin alt boyutları olan empati (E), toplumsal ahlaki sorumluluk (TAS), sosyal girişimcilik öz yeterliği (SGÖ) ve algılanan sosyal destek (ASD) durumları cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi ve eğitim düzeyi değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 331 özel eğitim öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmanın birinci sorusuna ilişkin bulgular incelendiğinde öğretmen adaylarının tüm alt boyutlarda iyi düzeyde olduğu bulunmuştur ($\bar{X}$=4,05, ss=.60). Araştırmanın ikinci sorusuna ilişkin bulgular incelendiğinde cinsiyet değişkenine göre empati (t(331) =-5,49 p<.05), toplumsal ahlaki sorumluluk (t(331) =-3,27, p<.05) ve sosyal girişimcilik öz yeterliği (t(331) =-2,56, p<.05) alt boyutlarında kadınlar yönünde anlamlı bir farklılık bulunurken, algılanan sosyal destek (t(331) =-1,00 p>.05) boyutunda anlamlı bir fark bulunmamıştır. Yaş değişkenine göre empati (F (3,327) =1,60, p>0,05) ve toplumsal ahlaki sorumluluk (F (3,327) =2,37, p>0,05) alt boyutlarında anlamlı fark bulunmamıştır. Sosyal girişimcilik öz yeterliği (F (3,327) =3,31, p<0,05) alt boyutunda 33-40 yaş grubuna yönelik anlamlı fark bulunurken, algılanan sosyal destek (F (3,327) =4,06, p<0,05) alt boyutunda 22-28 yaş grubuna yönelik anlamlı fark bulunmuştur. Sınıf ve eğitim düzeyine ilişkin bulgular incelendiğinde ise herhangi bir gruba yönelik anlamlı fark bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, sosyal girişimcilik, öğretmen adayları

Yapılma Olasılığı Yüksek İsteklerde Bulunma Strateji Eğitiminin Okul Öncesi Öğretmenlerin Stratejiyi Uygulama ve Özel Gereksinimli Çocukların Sınıf İçi Geçişleri Üzerindeki Etkisi

Pervin Naile Aykaç[1], Hatice Bakkaloğlu[2]

[1]Leta çocuk

[2]Ankara Üniversitesi

Bildiri No: 159 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Araştırmada Yapılma Olasılığı Yüksek İsteklerde Bulunma Strateji (YOYİB) Eğitimi ve YOYİB strateji uygulamasının kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarında görev alan okul öncesi öğretmenlerinin stratejiyi uygulama durumları ve uygulanan stratejinin özel gereksinimli (ÖG) çocuklar üzerindeki etkileri ile çalışmanın sosyal geçerliliği incelenmiştir.

Yarı deneysel desenlerden zaman dizileri modeliile oluşturulmuş araştırmanın bağımlı değişkenleri okul öncesi öğretmenlerin YOYİB stratejisini doğru uygulama düzeyleri ve ÖG çocukların sınıf içi geçiş becerileri, problem davranışları, toplam geçiş süreleri ve bekleme süreleridir. Araştırmanın bağımsız değişkenleri ise araştırmacı tarafından öğretmenlere sunulan YOYİB Strateji Eğitimi ve okul öncesi öğretmenlerin YOYİB stratejisini uygulama düzeyleridir.

Ankara Yenimahalle ilçesinde bulunan kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları yürütülen okul öncesi sınıflarda görev yapan 10 okul öncesi öğretmeni ve sınıflarında bulunan 10 ÖG çocuk ve 10 tipik gelişen (TG) çocuk araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır.

Araştırmada öğretmen ve çocuk çıktılarını değerlendirmek amacıyla; 1) Çalışma Grubuna İlişkin Veri Toplama Araçları, 2) Öğretmen Eğitimine İlişkin Veri Toplama Araçları, 3) YOYİB Stratejisi Öğretiminin Etkililiğine İlişkin Veri Toplama Araçları, 4) Çalışmanın Güvenirliği ve Geçerliğine İlişkin Veri Toplama Araçları ve 5) Sosyal Geçerlik Veri Toplama Araçları kullanılmıştır. Öğretmenlere ve çocuklara ilişkin veriler hem grafiksel olarak hem de SPSS 19 paket programı ile istatistiksel olarak analiz edilmiştir.

Araştırma sonuçları incelendiğinde; öğretmenlere sunulan YOYİB Strateji Eğitiminin öğretmenlerin YOYİB stratejisini doğru uygulama yüzdelerinde artışa neden olduğu belirlenmiştir. Sınıf içi geçişlerde YOYİB stratejisinin uygulanması; öğretmenlerin YOYİB stratejisini başarılı şekilde uyguladıkları geçiş sayıları ve sorunsuz geçiş sayılarının yüzdelerindeki artışa; YOYİB stratejisini yanlış şekilde uyguladıkları geçiş sayıları ve gerekli olduğu halde stratejiyi uygulamadıkları geçiş sayılarının yüzdelerindeki azalışta etkili bulunmuştur. Ayrıca sınıf içi geçişlerde ÖG çocuklara uygulanan YOYİB stratejisinin; çocukların sınıf içi geçiş becerilerinin artmasında ve toplam geçiş sürelerinin, bekleme sürelerinin ve problem davranışlarının azalmasında etkili olduğu görülmüştür. Sosyal geçerliğe ilişkin sonuçlar incelendiğinde ise öğretmenlerin kendilerine sunulan eğitimden memnun oldukları ve uygulanan müdahale sonrasında ÖG çocukların incelenen hedef davranışlarının tipik gelişen akranlarının davranışları ile benzer düzeye geldiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Özel gereksinimli çocuk, kaynaştırma/bütünleştirme, sınıf içi geçişler, öğretmen eğitimi, yapılma olasılığı yüksek isteklerde bulunma stratejisi.

Özel Eğitim Öğretmenlerinin, Özel Eğitim Sınıflarında Aynı Sınıfta İki Öğretmen Çalışmaya Yönelik Metaforlarının Birlikte Öğretim Modellerine Göre Belirlenmesi

Muhammet Fatih Sertkaya[1], Zehra Keşci[2], Süleyman Arslantaş[3]

[1]Selçuk Üniversitesi

[2]Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi

[3]Necmettin Erbakan Üniversitesi

Bildiri No: 177 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Öğretimde işbirliği, öğretimin paydaşlarının önceden görev alanları ve rolleri belirlenmiş olarak, yine önceden hazırlanan bir plana göre daha etkili öğretim ve öğrenme sağlamaya yönelik olarak görev ve faaliyet alanlarında yardımlaşması ve işbölümü yapmasıdır. Okulun bir öğreten organizasyon olduğunu düşünüldüğünde işbirliği gerekli ve temel şart durumunda olmaktadır.

Eğitimde işbirliği ve ekip çalışmasını gerçekleştirmenin bir diğer aşaması da öğretmenler arasında oluşturulacak iş birliğidir. Ortak amaç için bir ekip içerisinde bir araya gelecek öğretmenlerin bilgi ve deneyimlerini paylaşarak iş birliği yaparak eğitim hizmeti sunması gerekmektedir. Kısacası birlikte öğretim yöntemi kullanılarak aktif ve etkili işbirliği süreci oluşturulabilmektedir. Kapsayıcı eğitim kavramının ortaya çıkışıyla birlikte, literatürde birlikte öğretim (co-teaching) kavramı popülerlik kazanmıştır. Birlikte öğretim; aynı sınıfta heterojen bir öğrenci topluluğuna birden fazla öğretmenin öğretim hizmeti sunumu şeklinde tanımlanmaktadır. Birlikte öğretim altı farklı modeli içermektedir; Bir Öğretmen Bir Gözlemci, Bir Öğretmen Bir Yardımcı, İstasyon Öğretimi, Paralel Öğretim, Alternatif Öğretim ve Takım Öğretimi.

Bu araştırmanın amacı, özel eğitim öğretmenlerinin özel eğitim sınıflarında, aynı sınıfta iki öğretmen çalışmasına yönelik metaforik algılarının ortaya konulmasıdır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Çalışmaya 178 özel eğitim öğretmeni gönüllü olarak katılmış ve katılımcılar amaçlı örneklem yöntemine göre seçilmiştir. Özel eğitim öğretmenlerinin, özel eğitim sınıflarında aynı sınıfta iki öğretmen çalışmasına yönelik veriler açık uçlu anket formu kullanılarak, katılımcıların "özel eğitim sınıflarında aynı anda iki öğretmen çalışmak … gibidir, çünkü …'dır cümlesini tamamlamasıyla elde edilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi tekniği ile değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularına göre 8 farklı kavramsal kategoride 121 metafor üretilmiştir. Söz konusu bu 8 farklı kavramsal kategori, öğretmenlerin cinsiyet, mesleki kıdem ve görev yaptıkları okul türüne göre değerlendirilmiştir. Ortaya konulan metaforlar birlikte öğretimin altı modeline göre sınıflanmıştır. Araştırma katılan öğretmenler tarafından ekiple öğretime yönelik 93 metafor, paralel öğretime yönelik 32 metafor, bir öğretmen bir yardımcı modeline yönelik 29 metafor, bir öğretmen bir gözlemci modeline yönelik 9 metafor, alternatif öğretim modeline yönelik 3 metafor üretilirken istasyon öğretimi modeline yönelik metafor üretilmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, özel eğitim sınıfı, birlikte öğretim, metafor.

Meslek İçin Birlik: Özel Eğitim Alanındaki Bir Mesleki Birliğe İlişkin Paydaş Deneyimleri

Simla Şahin[1], Yasemin Ergenekon[1]
[1]Anadolu Üniversitesi

Bildiri No: 182 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Sivil toplumun önemli bir bileşeni olan mesleki birlikler kamu yararını gözeterek mesleği ilerleten ve meslektaşların çıkarlarını koruyan kuruluşlardır. Özel eğitim alanındaki mesleki birliklerin bireysel ve mesleki faydalarının yanı sıra özel gereksinimli bireylerin eğitimine ilişkin politikalara etki edebilme işlevi bulunmaktadır. Özel eğitim öğretmenleri; (a) meslektaşlarıyla bağlantı kurma, (b) iyi uygulamalara ilişkin örneklere erişme ve (c) mesleki gelişim sağlama amaçlarıyla mesleki birliklere üye olabilmektedirler. Pek çok meslekte ve öğretmenlik mesleğinin farklı branşlarında mesleki birliklere üyelikle ilgili araştırmalar yürütülmesine karşın özel eğitim öğretmenlerinin mesleki birliklere üyeliklerine yönelik araştırmalar sınırlıdır. Alandaki savunuculuk çalışmalarının önemli bir bölümünün mesleki birliklerden oluştuğu ve mesleki birliklerin alana önemli etkileri olduğu göz önüne alındığında bu birliklerin incelenmesi gereksinimi ortaya çıkmaktadır. Bu gereksinim doğrultusunda araştırmada özel eğitim bölümlerinden mezun olan ve alanda çalışan kişilerin (öğretmen ve akademisyen) üye oldukları mesleki birliklerle ilgili görüş ve deneyimlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma mesleki birliğe üye olan kişilerin deneyimlerine odaklandığı için nitel araştırma desenlerinden biri olan olgubilim (fenomenoloji) ile yürütülmüştür. Katılımcıların belirlenmesi sürecinde maksimum çeşitlilik örneklemesinden yararlanılmış ve araştırmada 12 katılımcı yer almıştır. Veriler yarı-yapılandırılmış görüşme formu ve araştırmacı günlüğüyle toplanmıştır. Görüşme formunun hazırlanması aşamasında dokuz uzmandan görüş alınmış ve pilot görüşme yapılmıştır. Görüşmeler çevrimiçi ortamda yürütülmüştür. Verilerin analizinde tümevarımsal içerik analizi kullanılmıştır. Veri analizi sürecinde ses kayıtlarının dökümü, kodlama ve temalara ulaşma aşamalarında inandırıcılık çalışmaları yapılmıştır. Araştırmacı günlüğü aracılığıyla yansıtma yapılması ve araştırmacıların rollerinin açıklanması da inandırıcılığa katkı sunmuştur. Etik kurul izni alınarak yürütülen araştırmada gizlilik kod isimlerle, bilinçli onay ve araştırmadan çekilme hakkı ise gönüllü katılım formuyla sağlanmıştır. Araştırmanın bulguları mesleki birliğe üye olan kişilerin geçmiş deneyimlerini ifade eden "dün", üyelerin ve birliğin günümüzdeki durumunu inceleyen "bugün" ve üyelerin beklenti ve önerilerini içeren "yarın" temalarından oluşmaktadır. "Dün" temasında alandaki meslektaşların birlik olma gereksinimi vurgulanmış ve mesleki birliğin kuruluş sürecindeki zorlu deneyimler ortaya çıkmıştır. "Bugün" temasında üyelere göre mesleki birliğin çalışmaları, işlevleri, alana ve politikalara etkisi, alan sorunları, üye katılımı ve üyelik süreci incelenmiştir. "Yarın" temasında ise üyelerin mesleki birlikten beklentileri ve birliğin geleceğine ilişkin önerileri yer almaktadır. Araştırmada katılımcıların birlik olma gereksinimleri olduğu ve üye olmanın aidiyet hissiyle yakından ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Birliğin gücünü üyelerinden aldığı ancak üye katılımının olumlu örneklerinin yanı sıra olumsuz örnekleri olduğu da bulunmuştur. Mesleki gelişim etkinlikleri, etik standartlar, özlük hakkı ve meslek savunuculuğu birliğin öncelikli çalışma alanlarını oluştururken üyelerin üye katılımı ve birliğin işleyişiyle ilgili zorlayıcı deneyimleri olduğu ortaya çıkmıştır. Üyelerin birliğin etkilerini bireysel, mesleki veya politik açılardan deneyimledikleri ve birliğin öğretmen yetiştirmeden sosyalleşmeye kadar pek çok işlevi yerine getirdiği bulunmuştur. Üyelerin beklentileri ise birliğin yaygınlaşması, daha sistematik olması ve bilimsel çalışmalar yürütmesidir. Araştırma sonucunda aidiyet hissinin mesleki birliklere üye olmayı açıklayan sosyal kimlik kuramıyla ilişkili olduğu, birliğin üye görüşlerine göre alanyazında yer alan mesleki birlik işlevlerini karşıladığı, üye katılımıyla ilgili yaşanan zorlukların ise alanyazınla uyumlu olduğu söylenebilir. Bu araştırma tek bir mesleki birliğin üyeleriyle yürütülmüştür. İleriki araştırmalarda alandaki çeşitli mesleki birliklerle çalışılabilir, veri toplama sürecinde belge inceleme ve gözlem gibi çeşitli veri toplama tekniklerinden yararlanılabilir ve mesleki birliklere üye olmayan ya da üye olduktan sonra katılım sağlamayan kişileri anlamaya yönelik çalışmalar yürütülebilir.

Anahtar Kelimeler: Mesleki birlik, özel eğitimde mesleki birlikler, özel eğitimde savunuculuk, özel eğitim öğretmenleri, fenomenolojik araştırma

Öğretmen Adaylarının Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Bilgi Düzeylerinin Artırılması

Mustafa Ceylan[1], Erhan Çetin[2], Cebrail Karadaş[3]
[1]Artvin Çoruh Üniversitesi
[2]Yozgat Bozok Üniversitesi
[3]Adıyaman Üniversitesi

Bildiri No: 185 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler akademik ve sosyal yaşantılarında başarılı olabilmek için özel eğitim desteğine ihtiyaç duymaktadırlar. Araştırmalara bakıldığında akranlarıyla birlikte eğitim alan öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin akademik başarılarında artış olduğu görülmektedir. Devlet politikasının da öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin akranlarıyla birlikte eğitim almasını desteklemesi, öğrenme güçlüğü olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin iş yükünü artırmaktadır. Öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin eğitimlerinde öğretmenlere büyük rol düşmektedir; öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin özelliklerine, türlerine, tanılanmalarına, kullanılan öğretim yöntemlerinin çeşitlerine, uyarlamalara yönelik bilgi düzeyleri öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin eğitim yaşantıları açısından son derece önemlidir. Alanyazında özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının özel öğrenme güçlüğüne yönelik bilgi düzeylerini inceleyen çalışmalar yer almaktadır. Bu çalışmaların ortak bulgularından biri özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerle çalışan öğretmen ve öğretmen adaylarının özel öğrenme güçlüğüne ilişkin bilgi düzeylerinin yetersiz olduğudur. Yine yapılan araştırmalarla verilen hizmet içi ve hizmet öncesi eğitimlerin özel öğrenme güçlüğü ile çalışan ve çalışacak olan grubun özel öğrenme güçlüğüne ilişkin bilgi düzeylerinin artırılmasını sağladığı görülmektedir.

Bu çalışma da çeşitli branşlarda eğitim gören öğretmen adaylarının ÖÖG ye ilişkin bilgi düzeylerinin artırılması planlanmıştır. Çalışmaya gönüllülük esasına bağlı olarak eğitim fakültesinde dört farklı bölümde öğrenim gören 65 öğretmen adayı katılmıştır; ancak süreçte yaşanan eksikliklerden dolayı çalışma 53 katılımcı ile sonlandırılmış ve çalışmanın analizleri bu grup üzerinden yapılmıştır. Çalışmada yarı deneysel desenlerden tek gruplu öntest-sontest desen kullanılmıştır. Belirlenen program doğrultusunda öğretmen adaylarına yazarlar tarafından 10 hafta ve haftada 2 saatlik oturumlar halinde toplamda 20 saatlik bilgilendirmeler yapılmıştır. Verilerin analizi kısmında Öntest-sontest arasındaki farklılıklar belirlenmiş ve bu farklılıklar öğretmen adaylarının mesleki branşları, sınıf düzeyleri ve özel eğitim dersi alıp almama durumları açısından değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde spss 22.0 programı kullanılmış, ön test – son test puanlarına, sınıf düzeylerine ve özel eğitim dersi alıp almama durumlarına göre karşılaştırılması için Mann Whitney U testi, mesleki branşlarına göre farklılaşma olup olmadığını incelemek için de Kruskal-Wallis Sıralamalı Tek-Yönlü Varyans Analizi yapılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda çalışmaya katılan öğretmen adaylarının ön test puanları son test puanları arasında anlamlı farklılık olduğu, ancak branşlara, cinsiyete, özel eğitim dersi alma durumuna göre anlamlı farklılık olmadığı bulguları elde edilmiştir. Ulaşılan bulgular alanyazın çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Özel öğrenme güçlüğü, öğretmen eğitimi, bilgi düzeyi, ön test – son test

Özel Eğitim Öğretmenliğine Alan Değişikliği Yaparak Geçen Öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama ve Uygulamaya Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi

Zeynep Metin[1], Hakan Metin[2]

[1]MEB

[2]19 Mayıs Üniversitesi

Bildiri No: 187 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Anayasamızın 42. Maddesinde kimsenin eğitim hakkından geri kalamayacağı ilkesine dayanılarak özellikle 1997 yılında çıkarılan 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile özel eğitime yönelik birçok düzenleme yapılmıştır (MEB, 1997). Hazırlanan bu KHK ile artık BEP'in hazırlanarak uygulanması zorunlu hale getirilmiştir. Daha sonra bu kararnameye bağlı olarak çıkarılan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde (ÖEHY) BEP tanımlamıştır (MEB, 2000-2006-2012-2018). ÖEHY'ne göre BEP; "Özel gereksinimli bireylerin takip ettikleri program esas alınarak gelişim özellikleri, eğitim ihtiyaçları ve performansları doğrultusunda hedeflenen amaçlara ulaşmaya yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programı" şeklinde tanımlanmıştır. Hazırlanan BEP'lerde; öğrencilerin kişisel bilgilerine, sunulacak destek hizmetlerin türüne, süresine ve kimler tarafından nasıl sağlanacağına, eğitim planında yer alan yıllık ve kısa dönemli amaçlara, öğretim ve değerlendirmede kullanılacak yöntem, teknik ve öğretim materyallerine, eğitim ortamına ilişkin düzenlemelere, davranış problemlerini azaltma ya da önlemeye yönelik tedbirlere yer verilmesi gerekmektedir (MEB, 2018). Özellikle özel eğitim gerektiren öğrencilerle çalışan öğretmenlerin öğrencileri doğru bir şekilde değerlendirerek gereksinimlerini belirlemeleri, bu gereksinimlere uygun şekilde BEP hazırlamaları ve uygulamaları gerekmektedir. Bu bağlamda özel eğitim gerektiren bireylerle çalışan öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama noktasında yeterliliklerinin belirlenmesi önem arz etmektedir. Bu araştırma, özel eğitim öğretmenliğine alan değişikliği yaparak geçen öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırlama ve uygulamaya yönelik görüşlerini incelemek amacıyla yapılmaktadır.

Özel eğitim öğretmenliğine alan değişikliği yaparak geçen öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulamaya yönelik görüşlerini incelemeyi amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması kullanılmıştır (Creswell, 2013; Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırmanın amacına yönelik olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmiş daha sonra iki alan uzmanından görüş alınarak tekrar revize edildikten sonra öğretmenlere uygulanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği nitel araştırmalarda en çok kullanılan veri toplama aracı olarak görülmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Araştırmanın çalışma grubu ölçüt örneklem yöntemiyle seçilen, Samsun'da özel eğitim okullarında görev yapmakta olan, alan değişikliği yapmış 14 özel eğitim öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırmadan elde edilen veriler tema başlıkları altında içerik analiz yöntemi ile çözümlenmiştir.

Araştırmanın sonunda, Öğretmenlerin çoğunun BEP hazırlamaya yönelik olarak hizmet içi aldığı, BEP'e ilişkin olumlu görüşe sahip olduğu, BEP hazırlarken özellikle ailelerle işbirliği yapılması gerektiği ve kurumlarından bu programların hazırlanmasına yönelik olarak yazılımsal program desteği sağlandığı belirtmiştir. Ancak BEP hazırlama ve uygulamaya yönelik olarak öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde ise öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulamada sınırlı kaldıkları görülmüştür. Öğretmenler, öğrencilerin değerlendirilmesi sürecinde kaba değerlendirme formu gibi sınırlı değerlendirme araçlarını kullandıkları, öğrenci ihtiyaçların belirlemede sınırlı kaldıkları, BEP'te daha çok öğrencilerin kişisel bilgilerine yer verildiği ifade etmiştir. Ayrıca öğretmenlerin öğrencelere yönelik amaç belirleme, ilerleme sağlama, bu ilerlemeleri kaydetme ve değerlendirme süreçlerinde sınırlı kaldıkları izlenimi edinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Özel Eğitim, BEP, Öğretmen Görüşleri

Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Otizm Farkındalığının Ölçülmesi-Trabzon Üniversitesi Örneği

Murat Baş[1], Pınar Yaşar Hayal[2]
[1]Milli Eğitim Bakanlığı
[2]Trabzon Üniversitesi

Bildiri No: 190 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Otizm spektrum bozukluğu (OSB), yaygınlığının yüksek olması sebebiyle toplumda farkındalığı her geçen gün daha da artan ve pek çok disiplin tarafından nedenleri, sağaltımı ve eğitimine yönelik çeşitli araştırmalar yapılan bir bozukluktur. Amerikan Psikiyatri Derneği tarafından yayımlanan DSM-5'te OSB, " ilişki başlatma ve devam etmede zorlanma, göz teması kuramama, duyguları ifade etmede zorlanma, etkileşim kurma ve sürdürmede zorluk yaşama gibi toplumsal etkileşim ve iletişimde güçlük, basmakalıp ve steorotip motor hareketler, değişime kapalılık, rutine bağlılıkta fazla direnç, sınırlı ve yoğun ilgi alanı, duyusal olarak az veya aşırı şekilde uyarılma gibi sınırlı-tekrarlı davranış" özellikleriyle karakteristik bir durum olarak açıklanmaktadır (American Psychiatric Association, 2013).

Yapılan araştırmalar, Otizm Spektrum Bozukluğunun (OSB) görülme sıklığının gün geçtikçe arttığına dikkat çekmektedir. 2020'de toplanan verilere göre 36 öğrenciden birinin OSB tanısı aldığı belirtilmiştir (CDC,2023). Buradan yola çıkarak öğretmen adaylarının eğitim ortamlarında OSB'li bireylerle karşılaşma ihtimalinin arttığını söylemek doğru olacaktır. Bu çalışmanın amacı da öğretmen adaylarının OSB ve OSB olan öğrencilerin ihtiyaçları hakkındaki bilgi, düşünce ve görüşlerinin tespit edilmesidir. Çalışmada elde edilecek sonuçlar OSB'ye sahip çocuklara uygun eğitim vermek için gerekli olan etkili öğretmen yetiştirme programlarının geliştirilmesine yardımcı olacağı düşünülmektedir. Çalışma aynı zamanda eğitim fakültelerinin gelecekteki derslerini ve öğretim faaliyetlerini planlamaya yardımcı olacaktır. Bu nedenle; eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarıyla yapılması planlanan araştırma, daha önceki araştırmalara göre farklı anket kullanılması, güncel tarihe uygun yapılması ve derinlemesine incelenmesi açılarından önemli bir kaynak oluşturacaktır.

Araştırmanın amacı; eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) ve OSB olan öğrencilerin ihtiyaçları hakkındaki bilgi, düşünce ve görüşlerinin tespit edilmesi amacıyla uygulanacak anket çalışmasının cevaplarının analiz edilerek değerlendirilmesi ve araştırma sorularına cevap bulunmasıdır.

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama deseni kullanılmıştır. Katılımcılardan yüz yüze şekilde uygulanan anket formu aracılığıyla veri toplanacaktır. Araştırmada katılımcıların OSB görüş ve farkındalık verilerini analiz etmek için mevcut halde değiştirilmeden frekans dağılımı kullanılmıştır. Ayrıca; öğretmen adaylarının sahip oldukları farkındalık, görüş ve bilgi düzeylerinin, adaylarının özelliklerine, bölümlerine, göre anlamlı bir farklılık oluşturup oluşturmadığını tespit etmek amacıyla istatistiksel yöntemler kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Otizm, otizm spektrum bozukluğu, öğretmen eğitimi, farkındalık, özel eğitim.

Özel Eğitim Bölümlerinde Hesap Verebilirlik

Oğuzhan Hazır
Kilis 7 Aralık Üniversitesi

Bildiri No: 205 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu çalışma özel eğitim bölümlerinde görev yapan akademisyenlerin hesap verebilirlik algılarını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Hesap verebilirliğin eğitim süreçlerine entegre edilmesi öğretmen yetiştirme sürecinin geliştirilmesine ve kurumun akademik bağlamda daha da profesyonelleşmesine katkı sağlar (Usman, 2016). Bu entegrasyonun gerçekleştirilebilmesini, Anderson (2005) hesap verebilirliğin üç alt kategorisinin bütüncül bir biçimde uygulanması ile mümkün olacağını ifade etmektedir. Bu üç kategori: yönetmeliğe, mesleki normlara ve uygulamanın beklenen çıktıya uygunlukları olarak tanımlanmıştır. Türkiye'deki eğitim fakültelerinde (bkz. Göker ve Gündüz, 2017; Kalman ve Gedikoğlu, 2014; Yüksel, 2013) ve özel eğitim öğretmenlerinin hesap verebilirlikleri üzerine sınırlı sayıda çalışmalar yapılmış (bkz. Altıparmak, 2019) olmasına rağmen, özel eğitim bölümlerindeki öğretim üyelerinin hesap verebilirlikleri üzerine herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışma literatürdeki bu boşluğu doldurmayı hedeflemektedir ve aşağıdaki araştırma sorusuna yanıt aramaktadır: Özel Eğitim bölümlerindeki akademisyenler hesap verebilirliği nasıl algılamaktadır?

Bu çalışma fenomenolojik bir araştırma deseni ile tasarlanmıştır ve çalışmanın verileri üç farklı üniversitenin özel eğitim bölümlerinde görev yapan 13 öğretim üyesinden yarı-yapılandırılmış görüşmelerle toplanmıştır. Çalışma tematik analiz tekniği ile analiz edilmiş ve veriler üç tema altında incelenmiştir: kültür, yönetmelik ve uygulama. Sonuç olarak, bazı öğretim üyeleri hesap verebilirliği akademik özgürlüklerine müdahale olarak görürken, bazıları bölümün kolektif hareket edebilmesinde bir gereklilik olduğunu iddia etmişlerdir. Uygulama bağlamında tamamen özgür olduklarını ve genel itibariyle deneyimli akademisyenlerden gördüklerini uyguladıklarını ifade eden akademisyenler, yönetmeliğin özellikle öğretmenlik uygulaması bağlamında eksiklikleri olduğunu ve bu nedenle kendilerinin daha iyi uygulamalar yapmak için bölüm olarak bazı ekstra uygulamalar yaptıklarını ifade etmişlerdir. Merkeziyetçi eğitimin getirmiş olduğu hesap verebilirliğin bir üst hiyerarşiye verilmiş olması, kişiler arası birincil ilişkilerden ve öğretim üyelerinin akademik özerkliğinden dolayı bu hiyerarşiyi olumsuz yönde etkilemekte ve hesap verebilirliğin sınırlı düzeyde çalışmasına neden olmaktadır. Önemli bir bulgu da yeni kurulmuş bölümler yönetmeliğe uyma eğilimde olurken, daha köklü üniversiteler bölüm bağlamında kendi kültürlerini oluşturup, yönetmeliği niceliksel ve niteliksel bağlamda bir rehber olarak kullanmaktan ziyade yasal durumlar söz konusu olduğunda kullanmayı tercih etmişlerdir. Sonuç olarak, özel eğitim bölümlerindeki öğretim üyelerinin, görev tanımlarında ve yönetmeliklerde olduğu gibi, hesap verebilirlikleri pratik bağlamda bir başka organizasyon bağlamında kontrol edilmesi ve düzenli olarak daha iyi çıktılar alabilmek için hesap verebilirliğin eğitim sistemine entegre edilmeye çalışılması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, öğretim üyesi, hesapverebilirlik, özerklik

Öğretmen İş Birliği Becerileri Ölçeğinin Geliştirilmesi

Reyhan Basık[1], Eylem Dayı[2]
[1]Harran Üniversitesi
[2]Gazi Üniversitesi

Bildiri No: 216 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Veri toplamada kullanılacak ölçme aracının, var olan bir aracı değiştirerek veya orijinal bir araç geliştirerek seçebileceği alan yazında belirtilmektedir (Creswell & Plano Clark, 2020). Bu bağlamda özel eğitim okulları ve sınıflarındaki öğretmenlerin iş birliği ile çalışma becerilerini belirlemek, alan yazınına kazandırmak amacıyla "Öğretmen İş Birliği Becerileri Ölçeği" geliştirilmiştir. İlgili alan yazın incelemeleri ile Türk eğitim sistemine uygun, okuyucu için ortak anlam ifade edecek olan çalışma ilkeleri ve beceri döngüsü belirlenmiştir. Woodland (2016) tarafından tanımlanan Öğretmen İş Birliği Döngüsü (karşılıklı iletişim, karar verme, uygulama ve değerlendirme)'nün dört alanını ölçmek için geliştirilmiş olan rubriğin bazı maddelerinden de izin alınarak yararlanılmıştır. Ölçek taslağı uzman görüşü için iş birliği, öğretmen eğitimi konularında çalışmaları olan beş öğretim üyesine gönderilmiştir. Uzman görüşleri ile maddeleri güncellenen ölçek 25 madde ile beşli (5)'li Likert tipi kullanılarak 5 (Her zaman) ile 1 (Hiçbir zaman) puan arasında derecelendirilmiş, Google Forms ile demografik bilgiler ve yönerge yazılarak ölçek katılım linki oluşturulmuştur.

Ön uygulamada, özel eğitim okullarında bir partnerle çalışan öğretmenlerin gönüllü olarak yer aldığı (25 kadın 37 erkek) küçük bir gruba ulaşılmıştır. Bu öğretmenlerin 14'ü ile bireysel görüşme yapılmıştır. Maddeler ve yönergenin anlaşılırlığı, doldurma süresi ile ilgili sorular sorulmuştur. Taslak ölçeğin pilotlama aşamasında ise Türkiye'nin 21 ilinden özel eğitim anaokulları, özel eğitim uygulama okulları ve özel sınıflarında bir partnerle çalışan 157 (97 kadın 60 erkek) öğretmen ölçek çalışmasına gönüllü olarak katılmıştır. Maddeler arası ilişkiyi test edebilmek, faktörleri ve bunların altında toplanan maddeleri belirleyebilmek için açımlayıcı faktör analizi (AFA) yapılmış ve alfa güvenirlik katsayısı (Alfa: 0,97) mükemmel düzeyde bulunmuştur. Minres yöntemi, faktörler arası ilişkiler dikkate alınarak eğik döndürme yapılmıştır. KMO değerinin (0.929) verinin faktörlenmesi için uygun yapıda olduğu, ki kare değerinin 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu dolayısıyla verinin çok değişkenli normal dağılımdan geldiği görülmüştür. Faktör sayısına karar vermede Paralel Analiz (PA) yöntemi, Kaiser metodu ve yamaç-birikinti grafiği dikkate alınarak karar verilmiştir.

Tüm yöntemler dikkate alındığında yapının faktör sayısının 4 olmasına karar verilmiştir. Değişkenlerin faktör yükleri dikkate alındığında 4. 7. ve 14. maddelerin ölçekten çıkarılmasına karar verilmiş, maddeler ölçekten sırayla çıkarıldıktan sonra analiz tekrar yürütülmüştür. Faktörlere ait öz değerlerin (F1:11,73-F2:1,66-F3:1,43-F4:0,96) ve açıkladığı varyans oranları (F1:0,25-F2:0,16-F3: 0,16-F4:0,9) ile 4 faktörün ortak varyansın %66'sını açıkladığı görülmüştür. Yenilenen analizle Kaiser kriteri, yamaç grafiği ve PA ile faktör sayısının 4 olmasına karar verilmiş; 4 faktörlü 22 maddeden oluşan bir yapı tanımlanmıştır. Yeniden düzenlenen ölçek linkini Türkiye'nin 41 ilinden 294 (177 kadın 117 erkek) öğretmen doldurmuş, yapı geçerliliği için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. DFA sonucunda standartlaştırılmış yol katsayılarının 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu, faktör ve göstergeler arasında yol katsayılarının minimum büyüklüğü 0,70 olduğu görülmüş, bu durum herhangi bir göstergeye ait varyansın minimum %49'unun bağlı olduğu faktör tarafından açıklandığı şeklinde yorumlanmıştır. Verinin dört faktörlü yapıya olan uyumu incelendiğinde (x^2: 752 $p<0.01$, x^2/sd: 752/220=3,41, CFI: 0,92 TLI: 0,91 SRMR: 0,05) yüksek düzeyde model-veri uyumlu bir yapı ortaya çıkmıştır. Sonuçta geliştirilen ölçeğin, öğretmen iş birliği becerilerinin ölçülmesinde doğru örneklem seçiminde geçerli ve güvenilir sonuçlar elde etmeye uygun bir ölçek olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: İş birliği, iş birliği becerileri, öğretmen eğitimi

Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitime ve Özel Eğitim Öğretmenliğine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi: Bir Karma Yöntem Araştırması

Gülşah Avcı Doğan[1], Nagihan Baş[1], Nilüfer Altun[1]
[1]Ordu Üniversitesi

Bildiri No: 226 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu araştırmada, Ordu Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde farklı lisans programlarında son sınıfa kayıtlı ve öğrenimine devam eden, Özel Eğitim ve Kaynaştırma dersi almış öğretmen adaylarının özel eğitime ilişkin öz yeterlikleri ile özel eğitim öğretmenliğine karşı tutumları arasındaki ilişkisinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu genel amaç doğrultusunda; kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim alan özel gereksinimli öğrencilerle karşılaşabilme ihtimali bulunan öğretmen adaylarının, özel eğitimin çeşitli konu alanlarına ilişkin öz yeterlik düzeylerinin belirlenmesi, özel eğitim öğretmenleriyle işbirliği içerisinde çalışmaya yönelik görüş ve tutumlarının belirlenmesi ve özel gereksinimli öğrenciye özgü eğitsel stratejilere ilişkin farkındalık düzeyinin saptanması hedeflenmektedir. Bununla birlikte öğretmen adaylarının özel eğitim öğretmenliği mesleğine yönelik tutumlarının da ortaya konulmuştur.

Araştırmanın amacına yönelik olarak araştırma yöntemi, karma yöntem araştırmalarından açıklayıcı ardışık desen olarak belirlenmiştir (Creswell, 2017). Açıklayıcı ardışık desende araştırmada ham veriler önce nicel ardından nitel veri toplama teknikleri ile toplanmaktadır. Nicel veriler ölçeklerle, nitel veriler görüşme, bilgi formu, öğretmen adaylarının transkripti ve araştırmacı günlükleri aracılığıyla toplanmıştır. Okul Öncesi, Sınıf, İlköğretim Matematik, Türkçe, Fen Bilgisi Öğretmenliği ile Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümlerinden birine kayıtlı 4. sınıfta öğrenimine devam eden toplam 204 öğretmen adayı araştırmanın nicel kısmına katılmıştır. Bu aşamada, Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Öz Yeterliklerini Belirleme Ölçeği (Teke & Sözbilir, 2021) ile Özel Eğitim Öğretmenliğine Yönelik Tutum Ölçeği (Küçüközyiğit, Altun-Könez & Yılmaz, 2017) kullanılmıştır. Ölçeklerden elde edilen verilerin betimsel analizi yapılmıştır. Ölçek toplam puanları arasındaki ilişki korelasyon katsayıları hesaplanarak incelenmiştir. Araştırmanın nitel kısmında ise ölçek analizleri sonuçlarına göre belirlenen ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 10 öğretmen adayıyla yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Nicel analiz sonuçlarına göre yarı yapılandırılmış görüşme formunda çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Nitel veri toplama teknikleri ile toplanan veriler, betimsel ve tümevarımsal olarak analiz edilmiştir. Araştırmanın ilk aşamasındaki betimsel analiz sonuçlarına göre; kaynaştırma eğitimine yönelik öz yeterlik düzeyi ile Özel Eğitim Öğretmenliği mesleğine yönelik tutum arasında bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak bu ilişkinin, her durumda doğru orantılı olduğunu belirtmek güçtür. Öğretmen adaylarının özel gereksinimli bireylerin eğitimindeki zorluğuna ilişkin farkındalıklarının yüksek olmasına bağlı olarak da düşük öz yeterlik sergiledikleri söylenebilir. Bulgudaki bu eğilim, görüşmelerden elde edilen verilerle de desteklenmektedir. Bölümler bağlamında ölçek toplam puanları arasındaki ilişkiler incelendiğinde Okul Öncesi Öğretmenliği (OÖÖ) haricindeki bölüm katılımcılarının öz yeterlik düzeyleri ile tutumları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. OÖÖ programındaki öğretmen adayları ile görüşme verilerinden, nicel bulguları açıklamada yararlanılmıştır. OÖÖ öğretmen adayları, Özel Eğitim Öğretmenliği mesleğine ilişkin olumlu tutuma sahip olduklarını ancak Özel Eğitim Öğretmeni olmada kendilerini daha az yeterli bulduklarını belirtmektedirler. Nedenler arasında özel gereksinimli öğrencilerin eğitimine yönelik mesleki yeterlikleri açısından kendilerini yetersiz bulmaları, öğretmenlik uygulaması dersinde karşılaştıkları olumsuz deneyimleri ve kişisel deneyimleri sayılabilir.

OÖÖ ile İlköğretim Matematik Öğretmenliği (İMÖ) gruplarının kaynaştırma eğitimine yönelik öz yeterlik toplam puanları karşılaştırıldığında, ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farklılık, İMÖ öğrencilerinin özel gereksinimli öğrencilerle sınıf içerisinde iletişim kurmakta zorlanabilecekleri ancak matematik öğretiminde uygulayabileceği stratejileri daha net biçimde uyarlayabileceklerini düşünmeleri, özel gereksinimli grup kapsamında üstün yetenekli öğrencilerden bahsetmeleri; OÖÖ grubunun ise sınıf içerisinde davranış düzenlemede kendilerini yeterli görmemeleri ile açıklanabilir.

Öğretmen adaylarının önerileri arasında, lisans programlarında bulunan öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında özel gereksinimli öğrencilerin bulunduğu çeşitli eğitim ortamlarında deneyim kazanmak istedikleri dikkati çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen adayı, öz yeterlik, tutum, kaynaştırma eğitimi, özel gereksinimli öğrenci

Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulaması Dersinin Yürütülmesine Yönelik Düşüncelerinin Belirlenmesi

Gökhan Demircioğlu[1], Şeyma Nur Özdemir[1]
[1]Trabzon Üniversitesi

Bildiri No: 230 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Öğretmenlik lisans programı öğretmen adaylarının gelişimine katkıda bulunacak iki temel bileşenden oluşmaktadır. Bunlardan ilki eğitim programlarında yer alan ders içeriklerindeki mevcut olan teorik bilgilerdir. Diğer önemli bileşen ise öğretmenlerin uygulama sınıflarında kazandığı deneyimlerden faydalanarak öğretmeyi öğrendikleri uygulama bileşenidir. Bu iki bileşen arasında etkin bağlantıların kurulması çok önemlidir. Özel eğitim lisans programlarındaki uygulama dersleri, teori ile pratiğin ilişkilendirilmesi ve etkin öğretmenlik becerilerinin kazandırılması açısından köprü görevi görmektedir.

Bu çalışmanın amacı, özel eğitim öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersinin yürütülmesi sürecine yönelik karşılaştıkları sorunları ve çözüm önerilerini belirlemektir. Çalışma, Karadeniz Bölgesi'ndeki bir devlet üniversitesinin özel eğitim bölümü son sınıfında öğrenim gören ve öğretmenlik uygulaması derslerine devam eden toplam 29 öğretmen adayı ile yürütülmüştür. Katılımcıların 15 tanesi erkek, 14 tanesi kadındır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenolojik (görüngü bilim) araştırma deseni kullanılmıştır. Fenomenolojik yaklaşım, bir grup ya da bir kaç birey tarafından deneyimlenen bir kavramın ya da olayın ortak anlamını onların deneyimlerinden açıklamaya çalışır. Öğretmen adaylarından elde edilen veriler betimsel analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırma bulgularına göre öğretmen adaylarının öğrencilerle etkileşimleri sonucu olumlu bağlar oluşturmalarının kendilerini öğretmen olarak hissetmelerine katkı sağladığı belirlenmiştir. Ayrıca uygulama öğretmenlerinin, öğretmen adaylarına yeterince rehberlik yaptığı, okul ve sınıf yönetiminde dikkat edilmesi gereken kuralları açıkladıkları ve karşılıklı bilgi alış verişi sürecini verimli hale getirmeye çalıştıkları belirlenmiştir. Katılımcıların bu süreçte sınıf yönetimde, öğrenme ve öğretme yöntem ve tekniklerinde önemli gelişmeler kaydettiklerini de belirtmişlerdir. Bununla birlikte bazı öğretmen adaylarının uygulama öğretmeninden geri dönüt almada sıkıntı yaşadığı ve model olma konusunda yetersiz kaldığı belirlenmiştir. Buna karşılık öğretmen adaylarının uygulama öğretim elemanlarından ise yol gösterici, ilgi ve motivasyon arttıracak geri bildirimler aldıkları, uygulama öğretim elemanın sık toplantılar yapıp eksiklerini belirleme de yardımcı olduğu belirlenmiştir. Fakat bazı öğretmen adayları ise uygulama öğretim elemanın yeteri kadar kendileri ile ilgilenmediğini, hazırlamış oldukları ders planlarını incelemediğini ve uygulama okulunda öğretmen adayını izlemeye gitmediğini, dolayısıyla etkili dönütler alamadıklarını belirtmişlerdir. Son olarak öğretmen adayları öğretmenlik uygulaması I ve II derslerinin farklı uygulama okulları yerine aynı kurumda yapmalarının, uygulama saatinin daha geç başlamasının ve öğretimi daha verimli kılabilmesi açısından öğrenci sayısının azaltılması gibi etkenlerin öğretmen adaylarının süreci daha verimli geçirmesine yardımcı olacağı şeklinde önerilerde bulunmuşlardır.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, öğretmen eğitimi, öğretmenlik uygulaması

Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Öğrenme Güçlüğü Bilgileri ve Erken Okuryazarlık Bilgilerinin Karşılaştırılması

Yakup Burak[1], Cihan Sert[2], Gökçe Pilatin[1], Merve Gemiksiz[1]

[1]Trakya Üniversitesi

[2]Gazi Üniversitesi

Bildiri No: 235 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu araştırmanın amacı okul öncesi öğretmen adaylarının öğrenme güçlüğü bilgileri ve erken okuryazarlık bilgilerinin karşılaştırılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda araştırma grubunun verileri Atatürk Üniversitesi (%28,7), Gazi Üniversitesi (%23,9), Kastamonu Üniversitesi (16,5) ve Trakya Üniversitesin'de (%30,9) 2020-2021 güz döneminde okul öncesi öğretmenliği bölümünde öğrenim görmekte olan gönüllü olarak çalışmaya katılan 230 son sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Araştırmaya dahil edilen okul öncesi öğretmen adayları ($\bar{x}$= 22,97, *ss*= 3,088, max=40, min=20) yaş aralığında, %86,1'i kadın, %13,9'u erkektir. Araştırmada Laçin (2020) tarafından geliştirilen " Erken Okuryazarlık Bilgi Testi " ve Sümer Dodur ve Altındağ Kumaş (2020) tarafından Türk kültürüne uyarlaması yapılan " Disleksi Bilgi ve İnanç Ölçeği" veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Verilerin analizinde Pearson korelasyon kat sayısı ile çoklu doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır.

Araştırma kapsamında elde edilen bulgulara göre okul öncesi öğretmen adaylarının öğrenme güçlüğü genel bilgisi, tanıya ilişkin bilgisi ve tedaviye ilişkin bilgilerinin oldukça düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde okul öncesi öğretmen adaylarının erken okuryazarlık becerilerine yönelik bilgilerinin de düşük olduğu, alt boyutlar açısından da (harf bilgisi, sesbilgisel farkındalık, sözcük bilgisi, yazı farkındalığı, dinlediğini anlama) bu durumun geçerli olduğu tespit edilmiştir. Okul öncesi öğretmen adaylarının öğrenme güçlüğüne yönelik genel bilgisi, tanıya ilişkin bilgisi ve tedaviye ilişkin bilgisi ile erken okuryazarlığa yönelik genel bilgi, harf bilgisi, sesbilgisel farkındalık, yazı farkındalığı ve dinlediğini anlamaya yönelik bilgisi arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Okul öncesi öğretmen adaylarının öğrenme güçlüğüne yönelik bilgisi artarken erken okuryazarlık becerilerine yönelik bilgisinin de arttığı ancak bu artışın düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının erken okuryazarlığa ilişkin bilgi düzeyleri öğrenme güçlüğüne yönelik genel bilgisinin %7'sini, tanıya ilişkin bilgisinin %8' ini, tedaviye ilişkin bilgisinin %9'unu açıkladığı tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada Erken okuryazarlık bilgi kategorisine (başarısız, bilgi gereksinimi olanlar, başarılı) göre öğrenme güçlüğü bilgi düzeylerinde ve öğrenme güçlüğü tanıya ilişkin bilgi düzeylerinde anlamlı fark olduğu fakat öğrenme güçlüğü tedaviye ilişkin bilgi düzeylerinde herhangi bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Erken okuryazarlık bilgi kategorisine göre, öğrenme güçlüğü genel bilgi ve tanı boyutunda yüksek erken okuryazarlık bilgisine sahip olan okul öncesi öğretmen adaylarının çok düşük bilgi düzeyine sahip öğretmen adaylarına göre daha yüksek öğrenme güçlüğü bilgilerine sahip oldukları bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Öğrenme güçlüğü, okul öncesi, öğretmen adayları, erken okuryazarlık

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Meb'e Atanmadan Önce ve Sonra Özel Eğitim Öğretmenliği Programına İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi

Adnan Arı[1], Betül Kat[1]
[1]İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

Bildiri No: 246 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Türkiye'de 2015 yılında alınan Yüksek Öğretim Kurumu kararı ile özel eğitim öğretmenliği tek çatı altında toplanmıştır. Özel eğitim öğretmenliği yetiştirme programında yapılan bu sistemsel değişikliğin kalıcı olabilmesi için sorunların tespit edilmesi, olumlu veya olumsuz yönlerinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu tür sistemsel bir değişikliğin kamu kurumlarına nasıl yansıdığı ve kamu kurumlarındaki öğretmenlerin aldıkları eğitimle sahadaki ihtiyaçları ne düzeyde karşıladığı bir soru işaretidir. Bu bağlamda özel eğitim öğretmenlerinin, özel eğitim öğretmeni yetiştirme programlarına ve Milli Eğitime Bakanlığa (MEB) bağlı devlet okullarında çalışma deneyimlerine yönelik görüşlerinin alınması bu alanda değişim yaratabilecek üniversitelere, politikacılara ve paydaşlara yol gösterecektir. Bahsi geçen nedenler sebebiyle bu araştırmada, özel eğitim öğretmenliği programından mezun olmuş öğretmenlerin MEB'e bağlı devlet okullarına atanmadan önce ve atandıktan sonra özel eğitim öğretmenliği programına yönelik görüşlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla veri toplanmıştır. Uzman görüşü alınarak görüşme öncesi ve görüşme sonrası olmak üzere iki görüşme formu oluşturulmuştur. Araştırmanın katılımcıları amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme kullanılarak belirlenmiştir. Bu kapsamda araştırmaya farklı üniversitelerden mezun olmuş on özel eğitim öğretmeni katılmıştır. Araştırma kapsamında ilk görüşme öğretmenlerin MEB'e atamasından önce; sonraki görüşme ise öğretmenlerin atamalarının olmasından yaklaşık dört ay sonra yapılmıştır. Online yapılan görüşmelerin hepsi kayıt altına alınmıştır. Görüşmeler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Bu kapsamda kayıtlı konuşmalar ilk yazıya dökülmüş ardından hazırlanmış olan görüşme formlarına aktarılmıştır. Formlar üzerinden kodlamalar yapılmış kodlayıcılar arası güvenilirlik için on görüşmenin üçü bir özel eğitim uzmanına gönderilmiştir. Bu kapsamda güvenilirlik verileri birinci görüşme için ortalama %85,3 ikinci görüşme için %87,3 bulunmuştur.

Araştırma sonucunda araştırmaya katılan katılımcıların yarısının önceden bir lisans mezuniyetinin olduğu, özel eğitim öğretmenliği programının tercih edilme amaçlarının %50'sinin atanma olduğu görülmüştür. Katılımcıların %80'inin öğretmenliğe atanma tercihlerinde ilk tercihlerine yerleştiği, en çok tercih edilen okul türünün özel eğitim meslek okulu olduğu, tercih edilen okul türünün tercih edilme nedenlerinin başında deneyim ve ikametgaha yakınlık olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Katılımcıların daha verimli çalışmayı düşündükleri okul türünün çoğunlukla özel eğitim meslek okulu olduğu hem birinci hem de ikinci görüşmede buna neden olarak en çok deneyim yanıtını verdikleri görülmüştür. Katılımcılar, göreve başlamadan önce karşılaşabilecekleri zorluklar ile ilgili olarak en çok idare, veli, tecrübesizlik şeklinde görüşlerini belirtirken göreve başladıktan sonra okulun fiziksel şartları, mesleki yetersizlik, öğretmenler arasındaki iş birliği gibi sorunlarla karşılaştıkları görülmüştür. Katılımcıların bu sorunlarla ilgili çözüm önerileri olarak birinci görüşmede deneyimi olan öğretmenlere danışmak; ikinci görüşmede idare-öğretmen-aile iş birliğinin arttırılması gibi yanıtlar verdikleri görülmüştür. Katılımcılar, lisansta alınan derslerin zayıf yönleriyle ilgili olarak birinci görüşmede işitme-görme yetersizliği, öğretmenlik uygulaması (I ve II); ikinci görüşmede özel eğitimde aile eğitimi, uygulama dersleri gibi görüşler belirtmişlerdir. Katılımcılar, lisansta alınan derslerin güçlü yönleriyle ilgili olarak da birinci görüşmede uygulamalı davranış analizi; ikinci görüşmede özel eğitimde okuma-yazma öğretimi, kavram öğretimi gibi yanıtları vermişlerdir. Katılımcıların hem birinci hem de ikinci görüşmede YÖK'ten uygulamalı derslerin daha erken dönemde verilmesi, yanlışsız öğretim yöntemleri ve uygulamalı davranış analizi derslerinin iki veya üç döneme çıkarılması, özel eğitimde uzmanlık alanının seçilebilmesi; MEB'den alan dışı öğretmen atamalarının durdurulması, özel eğitim sınıflarının görünürlüğünün arttırılması, sınıf mevcudunun az olması, staj yapılan gün sayısı arttırılması gibi beklentileri olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, öğretmen yetiştirme, program değişikliği

Öğretmen Yetiştirmede Değişen Roller: Uygulama Örneği Üzerinden Ders Kazanımlarının Değerlendirilmesi

Zehra Atbaşı[1], Erkan Erol[2], Yasemin Devecioğlu[3]
[1]Necmettin Erbakan Üniversitesi
[2]MEB
[3]GÖKCEM

Bildiri No: 252 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Özel eğitim öğretmenliği lisans programı ile öğretmen adaylarına, farklı alanlarda özel gereksinimi olan bireyleri, yetersizlik ve gereksinim durumlarına göre değerlendirme, değerlendirme sonuçlarını dikkate alarak öğretim süreçlerini planlama ve öğretim süreçlerine ilişkin farklı yöntem ve teknikleri uygulama, sistematik öğretim faaliyetleri ile özel gereksinimli bireylere bireysel ve toplumsal becerileri kazandırmaya ilişkin mesleki yeterliklerin kazandırılması hedeflenmiştir. Aynı zamanda farklı disiplin alanları ve kurumlar ile işbirliği içinde çalışma, aile eğitimi, özel gereksinimli bireylere ve ailelerine yönelik rehberlik hizmetlerini sağlama gibi alanlarda mesleki beceri ve yeterliklere sahip olmaları da hedefler arasındadır. İlgili alan yazın incelemesi sonucunda özel eğitim öğretmenliği programına yönelik araştırmalardan çıkan ortak sonuçlardan biri de teorik derslerin uygulamalarla desteklenmesi gerektiği, öğrencilerin hizmet öncesi özel gereksinimli bireylerde etkileşimlerini artıracak öğretim modellerine yer verilmesi gerektiğidir (Karasu vd.,2014a, 2014b; Ergül vd., 2013;Eret- Orhan, 2017; Eret ve Ok, 2010; Ergül, Baydık ve Demir, 2013; Beşoluk ve Horzum, 2011; Kılıç, 2007, Kozikoğlu ve Senemoğlu, 2018; Gül ve Köse 2021;Kubilay ve Sipahioglu, 2022;). Araştırma bulgularının vurguladıkları sonuçlar üzerinden bu çalışmanın amacı öğrencilerin ZY sahip yetişkin bireylere, mesleki eğitim ve isitihdama ve dersin kazanımlarına yönelik görüşlerinin değerlendirilmesidir. Araştırma da nitel araştırma yaklaşımlarından "olgu bilim" yöntemi kullanılmıştır.

Hedef dersin seçimi: Özel Eğitim Öğretmenliği programında yer alan seçmeli "ZY Yetişkinliğe Geçiş Dersi" kapsamında bu dersin içeriği ve kapsam alanı düşünüldüğünde özel eğitim öğretmenliği lisans programında yürütülen staj uygulamalarında öğrencilerin yetişkin ZY olan bireyleri görme şansları mümkün olamamaktadır. Bu nedenle ders kapsamında ders kazanımlarına ulaşabilmek için roller değişiyor etkinliği planlanmıştır.

Ders yürütme süreci: Etkinlik kapsamında bir sivil toplum örgütünün tarafından açılan korumalı işyerinde çalışan 8 ZY olan yetişkin birey, eğitim koordinatörleri derse davet edilmiştir. Derste ZY olan bireyler öğretmen adaylarına iş öncesi ve işbaşında neler öğrendiklerini videolarla destekli biçimde sunmuşlardır. ZY olan yetişkin çalışanlar özel eğitim öğretmeni adaylarına bilgilerini ve deneyimlerini ve sahada en çok nerelerde zorlandıklarını ve hizmet öncesi eğitimde nelere dikkat edileceği konusunda bilgi aktarımında bulunmuşlardır. Ders aralarında öğretmen adayları ve ZY yetişkin bireylerin etkileşim kurmaları sağlanmıştır. Uygulama iki haftalık ders süresi boyunca devam etmiştir.

Veri toplama Süreci ve Analizi: İki haftanın sonunda öğrencilerden hazırlanan veri toplama aracıyla görüşleri yazılı olarak alınmıştır. Çalışmaya derse devam eden iki hafta boyunca derste aktif bulunan ve ZY olan yetişkin çalışanlarla etkileşim gerçekleştiren 30 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerden elde edilen veriler betimsel analiz yoluyla analiz edilmiştir.

Bulgular incelendiğinde, öğrenciler ZY olan yetişkinlere yönelik algılarının değiştiği, istihdam edilebilirlikle ilgili bilgilerinin arttığı ve birebir ZY olan bireylerden birincil kaynaktan bilgiye ulaşmış olmanın çok kalıcı ve etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca öğrenciler teorik bilgilerin yanında uygulama örnekleriyle desteklenmesinin ve sahadan örnekler sunulmasının faydalı olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Bunun yanında dersin kazanımları arasında yer alan "yetişkinlere hizmet sunan sivil toplum örgütleri; mesleki becerilerin gelişimi; temel iş becerilerinin kazandırılması; istihdam edilebilirlik becerileri" gibi becerileri birincil kaynaktan dinleme ve öğretimleri görme şansı bulduklarını ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen yetiştirme, yetişkin eğitimi, zihinsel yetersizliği olan bireyler, engelli istihdamı

Özel Eğitim Alanında Çalışan Bireylerin Tükenmişlik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Ayla Toker[1], Hakan Metin[2]
[1]MEB
[2]19 Mayıs Üniversitesi

Bildiri No: 256 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu araştırmanın amacı; özel eğitim alanında çalışan bireylerin tükenmişlik düzeylerini demografik ve çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Araştırmada; yaş, cinsiyet, medeni durum, görev süresi ve türü, kendi isteğiyle bu alanda çalışma durumu, İşin çalışan kişiye uygunluğu, iş arkadaşlarından ve idarecilerden alınan destek ve ücret yeterliliği gibi değişkenlerin Türkiye'deki özel eğitim alanında çalışan bireylerin tükenmişlik düzeylerine olan etkisi incelenmiş, nicel betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada anket formu kapsamında elde edilen veriler doğrultusunda analizler yapılmıştır.

Bu çalışma, Karasar'ın (2009) belirttiği gibi "tarama modeli" kullanılarak tasarlanmış olup tarama modeli, mevcut veya geçmiş durumları olduğu gibi betimlemek için kullanılan bir araştırma yöntemidir.

Araştırma ile özel eğitim alanında çalışan bireylerin tükenmişlik düzeylerinin orta seviyede olduğu gözlenmektedir. Yaş, cinsiyet, medeni durum, görev süresi ve türü, iş arkadaşlarından ve idarecilerden alınan destek gibi değişkenlerin tükenmişlik üzerinde belirgin bir etkisi bulunmadığı gözlenmiş, ancak, bireylerin özel eğitim alanında kendi isteğiyle çalışma durumu, iş uygunluğu ve maaş memnuniyeti tükenmişlik düzeyleri ile belirgin bir ilişki göstermektedir.

İş arkadaşlarından destek almayan bireylerin tükenmişlik düzeylerive yapılan işi kendilerine uygun bulmayan bireylerin tükenmişlik düzeyleri kendilerini uygun gören bireylere göre daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır. Ayrıca, maaşını yeterli bulmayan bireylerin tükenmişlik düzeyleri, maaşını yeterli bulan bireylere göre daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır.

Araştırmamızda, medeni durum değişkenine bağlı olarak tükenmişlik düzeylerinde önemli bir fark bulunmadığı gözlemlenmiştir. Bu bulgu, birçok diğer araştırmada da desteklenmiştir. Örneğin, Kabaca ve Erdoğan'ın (2007) özel eğitimde görevli bireyler üzerinde yürüttüğü çalışma, Tümkaya'nın (1994) ve Gökçakan ve Özer'in (1999) çalışmaları, tükenmişlik yaşayan bireylerin medeni durumlarına (evli ya da bekarolmalarına) bağlı olarak tükenmişlik düzeylerinde belirgin bir farklılık olmadığını ortaya koymuştur.

Sonuç olarak, bu araştırma, özel eğitim alanında tükenmişlik düzeylerini etkileyen çeşitli faktörleri vurgulamakta ve özellikle bireylerin iş uygunluğu ve maaş memnuniyeti gibi kişisel ve işle ilgili değişkenlere odaklanmaktadır. Bu bulgular, tükenmişlikle etkin bir şekilde başa çıkmak ve iş performansını ve genel sağlığını iyileştirmek için stratejiler geliştirmede imkanı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tükenmişlik, tükenmişlik sendromu, özel eğitim, işe bağlı duygusal tükenmişlik

Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Fen Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi

Gülsüm Akkaya[1], Yunus Emre Akkaya[1]
[1]MEB

Bildiri No: 278 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Eğitim, insanın doğumundan ölümüne kadar uzanan, dünyaya ve yaşadığı topluma ayak uydurabilmesi için gerekli olan bilgileri öğrenme ve biriktirme sürecidir. Eğitim programları, bireyin kendini yeniliklere ve var olan değişikliklere uyum sağlamasına yardımcı olacak şekilde tasarlanmalıdır. Tabi ki toplumun bireyden beklentileri de göz önüne alınmalı ve bireyin toplumdaki statüsünü kaybetmesine yol açmamalıdır. Ayrıca tüm dünyada etkili ve ortak olan müzik, sanat, tarih vb. her alandaki gelişmelerden bireyi geri bırakmayacak şekilde düzenlenmelidir. Bu alanlardan en önemlisi bilim ve teknolojidir. Çünkü bireylerin karşılaştıkları zorluklarla başa çıkmaları için problem çözme becerisine sahip olmaları gerekir. Bu sebeple problem çözme becerilerinin gelişmesine en katkı sağlayan alan ise bilim ve teknoloji alanıdır. Fen ve teknoloji okuryazarlığı; öğrencilerin doğal dünyayı öğrenmesine, karşılaştığı koşullara çözüm üretmesine, fen-teknoloji arasındaki kavramsal ilişkiyi kavramasına ve bilgiye ulaşma yollarını anlamasına önemli katkılar sağlamaktadır. Özel eğitim, özel gereksinimli bireylerin bağımsız bir şekilde kendi yaşamlarını sürdürmelerini sağlamak için alanda uzman kişilerce verilen eğitimdir. Bu eğitimden yararlanan bireylere özel gereksinimli birey denir. Özel eğitimin amacı bireyin performansına uygun bir eğitim planlamak ve bu sayede en üst düzeyde bağımsız yaşayabilmesini sağlamaktır. Bu sebepten ötürü özel eğitim öğretmenleri fen öğretiminde, öğretilecek kavramı yaşantı kazandırma yoluyla öğretmeye çalışır. Bu da öğretilecek kavramın öğrencinin günlük yaşamına uygun olacak şekilde seçilmesine sebep olur. Özel gereksinimli bireyler çevrelerindeki olaylara anlam yüklediklerinde daha çok eğlenir ve anlamaya açık olur. Buradan yola çıkarak; bu çalışmanın amacı, özel eğitim öğretmen adaylarının, fen ve teknoloji okuryazarlıklarına ilişkin bilgi düzeylerinin belirlenmesidir. Bu araştırmada tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya Doğu Karadeniz bölgesinde bulunan bir eğitim fakültesinde özel eğitim öğretmenliği 3. ve 4. sınıfta öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının fen okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi için ‘Fen Okuryazarlık Başarı Testi’ uygulanmıştır. Veriler SPPS 15 paket programı ile analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda yaş, cinsiyet, sınıf değişkenlerine bağlı anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Fen okuryazarlığı, özel eğitim, özel eğitim öğretmen adayları

Özel Eğitim Öğretmenleri İçin İşlevsel İletişim Öğretimi Odaklı Mesleki Gelişim Programı Tasarlanması

Emrah Gülboy[1], Şerife Yücesoy-Özkan[2], Salih Rakap[1], Oktay Cem Adıgüzel[3]
[1]Ondokuz Mayıs Üniversitesi
[2]Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
[3]Anadolu Üniversitesi

Bildiri No: 293 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocuklar, sosyal etkileşim ve iletişim alanında yaşadıkları sorunlar nedeniyle problem davranış sergileme eğilimindedirler. Okul ortamları, OSB olan çocuklar için daha stresli ve daha fazla belirsizlik içeren ortamlar olduğundan, bu ortamlar çocukların daha fazla problem davranış sergilemelerine neden olabilmektedir. Bu nedenle problem davranışlar, OSB olan çocuklarla çalışan pek çok öğretmenin meslek yaşamı boyunca baş etmek zorunda kaldığı en önemli alanlardan birisidir. Problem davranışlar; öğretmenlerin, davranışları sergileyen öğrencilerin, özellikle de öğretimin kalitesi ve etkililiği açısından akranların üzerinde olumsuz etkiler oluşturmaktadır. Problem davranışlarla başa çıkmak için harcanan zaman ve çaba, öğretmenlerin motivasyonlarını düşürürken aynı zamanda öğretim için ayrılan süreyi de kısaltmaktadır. Araştırmalar, problem davranışlarla başa çıkmak ve etkili sınıf yönetimi sağlamak üzere pek çok kanıta dayalı uygulama olduğunu; ancak, öğretmenlerin bu tür uygulamalar hakkında yeterince bilgi sahibi olmamaları ya da bunları uygulama noktasında kendilerine güven duymamaları nedeniyle günlük sınıf uygulamalarına entegre edemediklerini göstermektedir.

Ulusal ve uluslararası alanyazında, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerin özel eğitim öğretmenlerinin problem davranışlarla başa çıkma ve sınıf yönetimi alanlarındaki bilgi ve becerilerini geliştirmede yetersiz olduğu belirtilmektedir. Araştırmalar, öğretmenlerin problem davranışlarla başa çıkmaya ilişkin eğitim almalarının, onların psikolojik olarak güçlenmelerine, çocukların sosyal-duygusal gelişimine, daha iyi öğrenebilecekleri olumlu bir sınıf ortamı oluşturulmasına ve öğretimin kalitesinin artmasına katkı sağlayacağını göstermektedir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, OSB olan çocukların problem davranışlarıyla başa çıkmada özel eğitim öğretmenlerinin gereksinimlerine dayalı olarak mesleki gelişim programı tasarlamaktır.

Çalışmada, ADDIE (Analysis-Design-Development-Implementation-Evaluation) program geliştirme modeli temelinde mesleki gelişim programı tasarlanmıştır. Araştırmanın gereksinim analizi basamağında nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Bu aşamada, OSB olan çocuklarla çalışan 17 özel eğitim öğretmeninden gözlem ve görüşmeler yoluyla veriler toplanmış ve tematik analiz yoluyla analiz edilmiştir. Analiz sürecinde elde edilen veriler doğrultusunda aşamalılık ilkesine göre program kazanımları hazırlanarak program içeriği tasarlanmıştır. Program içeriği, OSB olan çocuklar için kanıta dayalı uygulamalardan olan işlevsel iletişim öğretimi temelinde hazırlanmıştır.

Yapılan analizler sonucunda geliştirilen mesleki gelişim programı; problem davranışlar, problem davranışların işlevlerinin belirlenmesi, işlevsel iletişim davranışı seçme, işlevsel iletişim davranışının öğretimi ve etkinlik modülü olmak üzere beş modülden oluşmuştur. *Problem davranışlar modülünde;* problem davranışların tanımı, özellikleri ve işlevlerine ilişkin bilgiler yer almıştır. *Problem davranışların işlevlerini belirleme modülünde;* işlevsel değerlendirme ve işlevsel analiz süreçleri tanıtılmıştır. *İşlevsel iletişim davranışı seçme modülünde,* işlevsel iletişim davranışına karar verme sürecinde nelere dikkat edilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. *İşlevsel iletişim davranışını öğretme modülünde,* bekleme süreli öğretimi uygulama süreci anlatılmıştır. Son modül olan *etkinlik modülünde* ise program içeriğinde yer alan süreçlere ilişkin örnek etkinliklere yer verilmiştir.

Programın tasarlanmasının ardından bir öğretmen-çocuk çiftiyle pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Pilot çalışmadan elde edilen veriler doğrultusunda programa son şekli verilerek dört öğretmen-çocuk çiftiyle programın etkililiği değerlendirilmiştir. Bu aşamada tek-denekli deneysel araştırma desenlerinden katılımcılar arası çoklu başlama deseni kullanılmıştır. Bulgular, tasarlanan mesleki gelişim programının öğretmenlerin problem davranışlarla başa çıkma süreçlerine ilişkin bilgi düzeylerini artırmada, işlevsel iletişim öğretimini uygulama becerilerini edinmelerinde ve korumalarında oldukça etkili olduğunu göstermektedir.

*Çalışma, birinci yazarın doktora tezi kapsamında gerçekleştirilmiş ve Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonunca kabul edilen 1906E156 no.lu proje kapsamında desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: ADDIE modeli, problem davranışlar, işlevsel iletişim öğretimi, özel eğitim öğretmenleri, otizm spektrum bozukluğu

Yöneticilerinin Gözünden Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri

Ufuk Atmaca[1], Hamdi Gönüldaş[1], Ahmet Serhat Uçar[2]
[1]Anadolu Üniversitesi
[2]Mersin Üniversitesi

Bildiri No: 297 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Türkiye'deki özel gereksinimli bireylerin tamamı okul dış destek eğitim hizmetlerini Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinden (ÖERM) almaktadır. ÖERM; Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliği'nde "Özel eğitim değerlendirme kurulları tarafından yapılan eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda destek eğitime ihtiyacı olduğu belirlenen engelli bireylere destek eğitimi hizmeti veren doğrudan MEB'e bağlı özel öğretim kurumu" olarak tanımlanmaktadır. Ulusal alanyazında Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde (ÖERM) gerçekleştirilmiş birçok çok araştırmaya ulaşmak mümkündür. Özellikle son yıllarda ÖERM'lerle ilgili bu araştırmaların sayısı dikkat çekici bir şekilde artmıştır. Gerçekleştirilen araştırmaların genel olarak ÖERM de sunulan destek eğitim faaliyetlerinde karşılaşılan problemlere odaklandığı görülmektedir. ÖERM'lerde destek özel eğitim hizmetlerinin ve ilişkili hizmetlerin sunulmasında yaşanan bazı problemler araştırma bulgularında şu şekilde yer almaktadır; kurumlar arası iş birliğinin sağlanamaması, nitelikli personel bulma konusunda yaşanan zorluk, eğitim programlarının işlevsel oluşturulamaması, aile-personel iletişimi ve iş birliği eksikliği, tanılama ve yönlendirme sürecinde yaşanan problemler, finansal olarak kurumların yaşadığı güçlükler. Gerçekleştirilen bu çalışmaların katılımcılarını genel olarak öğretmenler oluşturmaktadır. Kurumların işleyişleri dinamikleri düşünüldüğünde ve araştırma sonuçları dikkate alındığında kurum yöneticilerinin görüşlerinin önemi açıkça ortaya çıkmaktadır. Araştırmaların tamamına yakınında katılımcılarının kurum yöneticileri olduğu araştırmalar yapılmasını önermektedir. Bu bağlamda kurum yöneticilerinin gözünden ÖERM lerde destek eğitim faaliyetlerinin sunulma sürecini inceleyen bu araştırmaya ihtiyaç duyulmuştur. Araştırma amacı, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi yöneticilerinin sunulan destek eğitim hizmetlerine yönelik deneyim, algı ve görüşlerinin incelenmesidir.

Araştırma nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji ile gerçekleştirilmiştir. Kurum müdürleri destek eğitim faaliyetlerinin yürütülmesi sürecinde birer fenomen olarak ele alınmıştır. Yöneticilerin deneyimlerinden yola çıkarak algı ve görüşlerine ulaşma amacı, fenomenoloji deseninin tercih edilmesini sağlamıştır. Araştırmanın katılımcıları, ÖERM lerde en az üç yıl görev yapmış 5 yöneticiden oluşmaktadır. Araştırmada, araştırma sorularını cevaplamak ve verilerin inandırıcılığını sağlamak amacı ile çeşitli veri toplama teknikleri kullanılmıştır. Veriler; görüşmeler, araştırmacı günlüğü ve dokümanlar yoluyla toplanmıştır. Deneyimlerden ortaya çıkan yönetici algılarına ulaşmak için yarı yapılandırılmış görüşme sorularıyla derinlemesine görüşmeler yapılmış, gerçekleştirilen beş görüşme ortalama 60 70 dakika sürmüştür. Görüşmeler yüz yüze ve online olarak 2023 yılı içerisinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmacıların üçü de ÖERM'de öğretmenlik deneyiminin yanı sıra nitel araştırma ve analiz derslerini lisansüstü düzeyde alıp nitel yöntemle araştırmalar gerçekleştirmiştir. Elde edilen görüşme ses kayıtları yazıya dökülüp özel eğitim alanında uzman bir kişiye doğrulaması yaptırılmıştır. Veriler fenomenoloji desenine uygun olarak içerik analizi ile analiz edilmiştir.

Gerçekleştirilen analiz sonrası veriler beş ana tema altında toplanmıştır. Yöneticilerin; ÖERM lerin işleyişine yönelik deneyim ve görüşleri, Eğitim öğretim sürecine yönelik deneyim ve görüşleri, İstihdam sürecine yönelik deneyim ve görüşleri, İş birliğine yönelik deneyim ve görüşleri, Yöneticilerin beklenti ve önerileri. Sonuç olarak yöneticiler genel olarak kurum işleyişinde problemlerle karşılaştıklarını, tanılama ve yönlendirme sürecinde zorluklar yaşadıkları, donanımlı personel bulmakta zorlandıkları ve sürekliliği sağlayamadıkları, finansal anlamda zorluklar yaşadıkları ve bu durumun eğitim öğretim sürecini olumsuz etkilediğini dile getirmişlerdir. Yöneticilerin deneyimlerinden yola çıkarak destek eğitim hizmetleri faaliyetlerinin yeterli nitelikli personel ve finansal destekle iyileşebileceği algısını taşıdıklarını söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim ve rehabilitasyon, destek eğitim hizmetleri, yönetici

Yeni Kurulmuş Bir Özel Eğitim Öğretmenliği Lisans Programının Niteliği

Üzeyir Emre Kıyak[1], Oğuzhan Hazır[2]
[1]Uşak üniversitesi
[2]Kilis 7 Aralık Üniversitesi

Bildiri No: 306 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu çalışma 2022-2023 yılında ilk kez mezun veren bir özel eğitim öğretmenliği bölümündeki mezunlarının ve öğretim üyelerinin deneyimlerini ve bakış açılarını ortaya çıkararak bölümün güçlü ve geliştirilmesi gereken yönlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Bölümlerdeki öğrencileri nitelikli birer öğretmen olarak yetiştirmek, bu bölümlerin temel sorumluluğudur (Sharma et al., 2006). Bu sorumluluğun genellikle niceliksel olarak tamamlanmış olması bir üst hiyerarşinin beklentisi olsa da niteliksel olarak ne düzeyde tamamlandığı da sorgulanması gereken önemli bir durumdur. Bu nedenle mezun sekiz öğretmen ile iki odak grup görüşmesi ve üç öğretim üyesi ile yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapılarak bu bölümlerdeki uygulamalar ve işleyiş hakkında bilgi edinilmiştir. Odak grup görüşmelerinde mezunlara (a) program profiline (örn., öğretim üyesi sayısı, dersleri veren öğretim elemanları, öğretim elemanlarının akademik geçmişleri, aldıkları dersler vb.), (b) programda yer alan derslerde kullanılan öğretim ve değerlendirme tekniklerine, (c) programın niteliğine, (d) özel eğitim öğretmenliği yeterliğine ilişkin algılarına ve (e) programın iyileştirilmesine yönelik önerilerine ilişkin sorular sorulmuştur. Mezunlara ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla aynı sorular bu kez öğretim elemanlarına sorulmuştur.

Sonuç olarak, katılımcıların temel endişelerinden birisi pandemi süresince niteliksiz eğitim aldıkları, sınırlı personelden dolayı alanında yetkin olmayan milli eğitim bakanlığında görevli özel eğitim öğretmenlerinin veya başka bölümlerden akademisyenlerden özel eğitim alan derslerine girdikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Bunun yanında, yetkin olarak görülen özel eğitimci akademisyenlerin her dönemde çoğu alan dersine girdikleri ve akademik çalışmaları için sınırlı zamanlarının kaldığı belirtilmiştir. Bu çalışmanın diğer bulguları ve çıkarımlar özel eğitim öğretmenliği lisans programı çıktıları çerçevesinde tartışılacak ve öneriler paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, öğretmen yetiştirme, öğretmen adayı, öğretim elemanı

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Mesleğe Yönelik Görüşleri

Cansel Aydemir[1], İrem Akçayır[1], Mahmut Çitil[1]
[1]Gazi Üniversitesi

Bildiri No: 320 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Türkiye'de özel eğitim öğretmeni yetiştirmek üzere sistemli ilk girişimler 1952 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü'nde özel eğitim şubesi açılması ile başlamış (Ataman, 2004; Enç, Çağlar ve Özsoy, 1987) takibinde 1964 yılında alınan karar ile Ankara Üniversitesi'nde özel eğitim bölümü kurulması ile devam etmiştir (Çitil, 2021; Özyürek, 2008). Süreç içerisinde yükseköğretim kurumlarında özel eğitim alanında öğretmen yetiştiren programların sayısı artmıştır (Çitil, 2007) ve 2023 itibari ile Yüksek Öğretim Kurulu'na (YÖK) bağlı 89 üniversitede özel eğitim bölümü bulunmaktadır (YÖK, 2023). Ülkemizde geçmişi 70 yılı aşkın süreye dayanan özel eğitim öğretmenliği mesleğine dair sahada görev alan öğretmenlerin; mesleğin güçlü ve zayıf yönleri, mesleğin sahip olduğu fırsatlar ve mesleğe yönelik tehditlere dair görüşlerinin belirlenmesinin önem taşıdığı düşünülmektedir. Bu kapsamda araştırmanın amacı; Türkiye'de özel eğitim öğretmenliği mesleğine dair özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesidir. İlgili doğrultuda;

-Özel eğitim öğretmenlerinin mesleklerinin güçlü yanlarına ve mesleğe yönelik fırsatlara ilişkin görüşleri nelerdir?

-Özel eğitim öğretmenlerinin mesleklerine ilişkin zayıf buldukları noktalar ve mesleğe yönelik tehdit olarak gördükleri konular nelerdir?

-Özel eğitim öğretmenlerinin mesleklerine ilişkin uymaları gerektiğini düşündükleri etik ilkeler nelerdir? sorularına yanıtlar aranmıştır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması olarak desenlenmiştir. Araştırmanın verileri 2021-2022 eğitim yılında yapılandırılmış görüşmeler yolu (paper and pencil interviewing) ile toplanmıştır. Araştırmanın katılımcılarını 119 özel eğitim öğretmeni oluşturmaktadır. İnandırıcılık ve etik için öğretmenlerin yazılı olarak ilettikleri yazılı yanıtlar değiştirilmeden analiz edilmiş ve öğretmenlere ilişkin bilgiler anonimleştirilmiştir. Toplanan veriler NVIVO programından yararlanılarak içerik analizi yapılmış, özel eğitim öğretmenlerinin mesleklerine ilişkin görüşlerinin genel eğilimleri belirlenmiştir. Yapılan ön analizler sonucunda özel eğitim öğretmenlerinin; istihdam olanaklarının çeşitliliği, geniş perspektifte ve nitelikli akademisyenlerden eğitim alma, lisans sonrası mesleki gelişim olanaklarının olması ve süreçte iki öğretmenle çalışılıyor olmayı mesleğin güçlü yanları ve fırsat olarak değerlendirdikleri belirlenirken; farklı üniversitelerde lisans programlarının denk olmaması, mesleğin istihdam olanakları sebebiyle tercih edilmesi, yapılan işe karşılık ücretin düşük olması, özel eğitim lisans mezuniyeti dışında kişilerle çalışılması konularını tehdit edici unsurlar olarak gördüklerini belirlenmiştir. Ayrıca özel eğitim öğretmenleri tarafından mesleğe ilişkin etik ilkeler; eşitlik, gizlilik ve mahremiyet, mesleki yeterlilik, öğrencilerin hak savunucuları olmak olarak sıralanmıştır. Araştırma verilerinin analizi devam etmekte olup özel eğitim öğretmenliği mesleğine ilişkin görüşler, farklı öğretmenlik branşları ve öğretmen adayları ile yapılan araştırma sonuçları ile karşılaştırılarak tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmenlik mesleği, özel eğitim öğretmenliği, durum çalışması,

Bir Mesleki Gelişim Uygulamasi Örneği: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Engelsiz Yaşam Merkezi

Elif Tekin İftar[1], Hatice Bilmez[2], Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Engelsiz Yaşam Merkezi[3]

[1]Anadolu Üniversitesi

[2]Lefke Avrupa Üniversitesi

[3]Gaziantep Büyükşehir Belediyesi

Bildiri No: 327 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Mesleki gelişim, öğrenci kazanımlarını geliştirmek için öğretmenlerin mesleki bilgi, beceri ve tutumlarını geliştirmek üzere düzenlenen etkinlikleri ifade etmektedir. Öğretmenlerin tutum ve görüşlerinde bir değişiklik yaratmak, sınıf içi uygulamaların geliştirilmesi ve bunun sonucunda öğrenci kazanımlarında istendik yönde bir değişikliğin meydana gelmesiyle mümkün olabilir. Bir mesleki gelişim programının oluşturulmasında belirleyici değişkenler hedef, içerik ve uygulama yapılacak bağlamdır. Etkili bir mesleki gelişim programı oluşturabilmek için aynı anda çeşitli mesleki gelişim modellerinden yararlanılabilir. Mesleki gelişim programlarının gelişim sürecine bakıldığında bu programların genellikle öğretmenlere kazandıkları becerileri öğrencilerle uygulama fırsatı sunmayan ve izleme desteği içermeyen bir ya da iki günlük seminer ya da kurslar aracılığıyla sunulan eğitimlerden oluştuğu görülmektedir (Knight, 2009;Morrier vd., 2011). Genelde tek seferlik olan bu programlar kapsamında yeni bir uygulama öğrenen öğretmenler; öğrendiklerini sınıf ortamında uygulama girişiminde bulunduklarında birçok sorunla karşı karşıya kalmakta ve bu uygulamaların sınıf ortamlarına doğru biçimde aktarımını yapamamaktadırlar (Değirmenci, 2018;Guskey, 2002). 2010'lu yılların başlarından itibaren mesleki gelişim kapsamında öğretmene kazandırılan becerilerin sınıf ortamında uygulamalarını talep ederek gerektiğinde sınıf içinde ya da dışında öğretmene uzman desteği sağlamak bir seçenek olarak gelişmeye başlamıştır. Öğretmen koçluğu uygulaması olarak adlandırılan bu uygulama okulun ve uzmanların özelliklerine ve olanaklarına bağlı olarak farklı biçimlerde gerçekleştirilebilmektedir. Bu kapsamda 2021-2022 Eğitim- Öğretim yılında Gaziantep Büyükşehir Belediyesine bağlı olarak hizmet vermekte olan Engelsiz Yaşam Merkezi'nde, Zihin Yetersizliği ve Otizm Spektrum Bozukluğu birimlerinde çalışmakta olan öğretmenler için kapsamlı bir mesleki gelişim modeli geliştirilerek uygulamaya geçirilmiştir. Mesleki gelişim uygulaması iki aşamada gerçekleştirilmiştir: (a) gereksinim analizi yapma, (b) iki aşamalı mesleki gelişim etkinliği sunma.

Mesleki gelişim uygulaması başlatılmadan önce gereksinim analizi yapılmış ve öğretmen gereksinimleri doğrultusunda her ay bir modül çalışılacak şekilde modüller ve içerikleri belirlenmiştir. Bu kapsamında 16 modülden oluşan bir müfredat hazırlanmıştır. Mesleki gelişim etkinliği sırasında her bir modül iki aşamalı olarak düzenlenmiştir. Birinci aşama kuramsal ve uygulamalı olarak bilgi aktarımının hedeflendiği ön eğitim aşamasıdır. Ön eğitim aşamasından hemen sonra öğretmen kazanımlarını belirleyebilmek üzere sınav yapılmıştır. Sınavlar aynı zamanda performansı yüksek olan öğretmenleri belirleyerek ödüllendirmek üzere kullanılmıştır. Ardından öğretmenlerin edindikleri kuramsal bilgileri uygulama becerilerini değerlendirmek üzere iş başında ya da hazırladıkları videolar üzerinden süpervizyonluk yapılarak geribildirim sunulmuştur. Sunu sırasında merkeze ilişkin tanıtıcı bilgilere ve bir model olarak mesleki gelişim etkinliğinin nasıl gerçekleştirildiğine ilişkin açıklamalar paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mesleki gelişim, eğitici eğitimi, öğretmen eğitimi

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Görev, Sorumluluk ve Mesleki Etik Davranışlarının Değerlendirilmesi

Cansel Aydemir[1], Sami Pektaş[2], Mahmut Çitil[1]
[1]Gazi Üniversitesi
[2]Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi

Bildiri No: 355 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Özel eğitim; gelişim özellikleri, bireysel farklılıklar, eğitim yeterlilikleri bakımından akranlarına kıyasla anlamlı derecede farklılığa sahip bireylerin, eğitsel ve sosyal gereksinimlerinin karşılanması için geliştirilen eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personeller ile uygun ortamlarda sunulan eğitim hizmetidir . Özel olarak yetiştirilmiş personel ifadesinin işaret ettiği meslek grubu özel eğitim öğretmenleridir. Özel eğitim öğretmeni; görme, işitme ve zihin yetersizlikleri, öğrenme güçlükleri, duygusal veya davranışsal problemler ya da üstün yetenek gibi öğrenme süreçlerinde farklılık yaşayan öğrencilere eğitim vermek üzere üniversitelerin özel eğitim öğretmenliği programlarından başarı ile mezun olmuş kişilerdir. Ülkemizde özel gereksinimli öğrencilere hizmet sağlamak üzere özel eğitim okulları ve sınıflarında özel eğitim öğretmenlerine ek olarak sınıf öğretmenleri, branş öğretmenleri ve ücretli öğretmenler görev almaktadır. Özel eğitim öğretmenlerinin meslek yaşantıları sürecinde yerine getirmeleri beklenen başlıca sorumlulukları bulunmaktadır. Türkiye Yeterlikler Çerçevesi kapsamınca özel eğitim öğretmenlerinin sorumluluk alma ve bağımsız çalışabilme, öğrenme, iletişim ve sosyal yetkinliklere ek olarak alana özgü yeterlilikleri sağlaması beklenmektedir. Alana özgü yeterlikler bağlamında düşünüldüğünde özel eğitim öğretmeninin; çeşitli yetersizlik grupları ve sınıf düzeylerinde hizmet verebilecek şekilde geniş bir uzmanlık alanı bilgi birikimine sahip olması, diğer uzmanlar, aileler ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği kurabilmesi gibi sorumlulukları yerine getirmesi beklenmektedir.

Bu araştırmanın amacı; özel eğitim öğretmenlerinin yerine getirmesi beklenen sorumlulukları değerlendirmeleridir. Bu doğrultuda araştırmada özel eğitim öğretmenlerinin; kendilerini, meslektaşlarını ve özel eğitim öğretmenliği mezunu olmayıp özel gereksinimli öğrencilere eğitim hizmeti sunan diğer meslek gruplarını bir ölçek aracılığıyla değerlendirmeleri sağlanmıştır. Hazırlanan ölçek "Özel Eğitim Öğretmenleri için Etik İlkeler Kılavuzu"nda belirtilen özel eğitim öğretmeninin başlıca sorumlulukları dikkate alınarak hazırlanmıştır. 2020-2021, 2021-2022 eğitim-öğretim yıllarında 194 özel eğitim öğretmenine ulaşılmıştır. Uygulanan ölçek 31 maddeden oluşmaktadır. Özel eğitim öğretmenlerinin kendilerini değerlendirdikleri ölçek maddesiyle yapı geçerliği için SPSS programı kullanılarak açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır ölçeğin tek bir faktörlü yapıda 22 maddeden oluştuğu toplam varyansın %36,60'ını açıklamaktadır. Madde faktör yüklerine bakıldığında 0,50 ile 0,70 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Maddelerin iç geçerliği için yapılan madde toplam korelasyon analizleri incelendiğine 0,48 ile 0,67 arasında değiştiği sonucuna ulaşılmıştır. Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı incelendiğinde tek faktörlü yapının 0,92 düzeyinde güvenirliğe sahip olduğu görülmektedir. Özel eğitim öğretmenlerinin kendilerini değerlendirdiği formun tek faktörlü 22 maddelik yapıda geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özel eğitim öğretmenlerinin ölçeği kullanarak özel eğitim öğretmeni olan meslektaşlarını ve özel eğitim öğretmenliği programından mezun olmayıp özel gereksinimli öğrencilere eğitim hizmeti sunan diğer meslek gruplarını değerlendirdiği veri setiyle kendilerinden toplanan tek faktörlü 22 maddelik yapının doğrulanma durumu AMOS programı kullanılarak doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucu meslektaşlarını değerlendirdikleri veri setinde ve alan dışı hizmet verenleri değerlendirdikleri veri setinin 1. düzey 22 maddelik ölçme modellerinin doğrulandığı ve modelin uyum gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Toplanan verilerden elde edilen toplam puanlar incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin, kendilerini ve meslektaşlarını değerlendirmede elde ettikleri puanların yüksek düzeyde olduğu ve alan dışı hizmet verenlenleri değerendirirken elde edilen puanın orta düzeyde olduğu görülmektedir. Özel eğitim öğretmenlerinin kendilerini değerlendirme puanlarıyla meslektaşlarını değerlendirme puanları arasında pozitif yönde yüksek düzeye yakın anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özel eğitim öğretmenlerinin kendilerini değerlendirme puanları ile alan dışı hizmet verenleri değerlendirme puanları arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, öğretmenlik mesleği, etik

Özel Gereksinimli Göçmen Bir Öğrencinin Öğretmeni Olmak: Özel Eğitim Öğretmenlerinin Görüşleri ve Deneyimleri

Şerife Yücesoy-Özkan[1], Feyat Kaya[2], Özer Özal Özdemir[3], Ayşe Killi[4], Dilek Erbaş[5]

[1]Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

[2]Hakkari Üniversitesi

[3]Kamil Akkanat Özel Eğitim Uygulama Okulu

[4]Uşak Üniversitesi

[5]Yeditepe Üniversitesi

Bildiri No: 361 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Son yıllarda dünyada yaşanan savaşlar ve krizler, insanların zorunlu bir şekilde bulundukları yerleri terk etmelerine, kimi zaman bireysel kimi zamanda kitlesel şekilde göç etmelerine neden olmaktadır. Türkiye, benzer şekilde sınır komşusu olduğu ülkelerde yaşanan siyasi istikrarsızlık ve sahip olduğu olanaklar bakımından sürekli insan göçüyle karşı karşıya kalan ülkelerden biridir. Aynı zamanda Türkiye, dünya üzerinde göçmen nüfusun en fazla olduğu ülkedir. Resmi raporlarda Türkiye'deki Suriyeli göçmen sayısının yaklaşık 3,5 milyon olduğu, bunların %12,4'ünü ise özel gereksinimli bireylerin oluşturduğu belirtilmektedir. Bu sayılara Irak, İran, Afganistan ve Ukrayna gibi halen savaşların ya da iç karışıklıkların yaşandığı ülkelerden gelen göçmenler de eklendiğinde, sayılar oldukça fazla olmaktadır.

Özel gereksinimli göçmen öğrenci olarak iki kere dezavantajlı konumda olmak, bu öğrencilerin hem topluma hem de eğitime katılımlarının önünde engeller oluşturabilmektedir. Göçmen öğrencilere eğitim vermek kolay bir süreç olmadığından, göçmen öğrencilere eğitim verecek öğretmenlerin bu konuda olumlu tutumun yanı sıra yeterli düzeyde bilgiye ve beceriye de sahip olmaları gerekmektedir. Öğretmenlere bu tür bilgilerin ve becerilerin kazandırılmaması, öğretmenlerin kendilerini yetersiz hissetmelerine yol açabilmektedir. Ayrıca öğretmenler dil ve kültür farklılığından kaynaklanan çeşitli zorluklar yaşayabilmektedirler. Alanyazında bu konuya ilişkin sınırlı sayıda çalışma yapılmıştır, oysa öğretmenlerin yaşadıkları zorlukların belirlenip bu zorluklara yönelik önlemler alınmasına gereksinim duyulmaktadır. Bu gereksinim doğrultusunda gerçekleştirilen araştırmanın temel amacı, sınıfında özel gereksinimli göçmen öğrencisi bulunan özel eğitim öğretmenlerinin özel gereksinimli göçmen öğrencilerin eğitim süreçlerine ilişkin görüşlerini ve deneyimlerini belirlemektir.

Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik desen kullanılarak gerçekleştirilmiş, araştırmada katılımcıların yaşadığı deneyimleri ayrıntılı şekilde betimlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın katılımcılarını sınıfında en az bir özel gereksinimli göçmen öğrencisi bulunan ve Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerinde görev yapan, 11'i kadın ikisi erkek toplam 13 özel eğitim öğretmeni oluşturmaktadır. Öğretmenlerin yaşları 26 ile 45 yaş, deneyim süreleri ise bir buçuk ile 23 yıl arasında değişmektedir. Yaşları yedi ile 24 arasında değişen göçmen öğrencilerin 13'ü erkek, yedisi kadındır. 13'ü zihin yetersizliği, yedisi ise otizm spektrum bozukluğu tanısı almıştır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu Suriye kökenli olmakla birlikte Irak, İran, Sudan ve Afganistan kökenli öğrenciler de bulunmaktadır. Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla toplanmış, görüşmelerden elde edilen veriler tematik analiz kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırmanın öne çıkan bulguları özel eğitim öğretmenlerinin; çoğunlukla öğrencilerle ve velilerle iletişim kurmada zorluk yaşadıklarını, bu zorluğun üstesinden gelmek amacıyla ise tercüman, dil bilen aile üyeleri, çeviri uygulamaları, görseller ya da işaret ve beden dili gibi alternatif iletişim yollarına başvurduklarını göstermektedir. Özel eğitim öğretmenleri dilsel ve kültürel farklılığı olan çocuklara ilişkin gerek hizmet öncesi dönemde gerekse hizmet içi dönemde hiç eğitim almadıklarını ve bu konuda eğitime gereksinim duyduklarını, bununla birlikte öğrencilerin yerleştirmesi yapılmadan önce öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin mutlaka bir oryantasyon sürecinden geçirilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Öğretmenler ayrıca iki kere dezavantajlı olarak nitelendirdikleri özel gereksinimli öğrencilerin eğitim sürecinde çeşitli sorunlar olduğunu ve bu sorunların çözümü için toplumdan, politika yapıcılardan, yöneticilerden ve velilerden çeşitli beklentileri olduğunu ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Özel gereksinimli öğrenci, göçmen öğrenci, geçici koruma statüsü, özel eğitim öğretmeni, deneyimler

Özel Eğitim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Doğal Afet Konusunda Farkındalığının Değerlendirilmesi

Müjdat Maraşlı[1], Canan Çolak Seymen[1], Nurdan Turhan[1], Şevki Uluhan[1], Volkan Selçuk[2], Murat Acar[1], Ahmet Usta[1], Savaş Memiş[1], Halil İbrahim Revi[1], Rıfat Yıldırım[1]

[1]Sürmene İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

[2]Trabzon İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Bildiri No: 370 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Eğitim bireylerin ve toplumların çevresel değişkenlerden zarar görmesini engelleyen temel unsurdur. Eğitimsel süreçler ile bilişsel, duyuşsal ve psikomotor beceriler gelişir, dinamik bir bilgi birikimi elde edilir. Bu bağlamda eğitim; afetlerin etkilerinin insanlığa yansımasını en aza indirgeyen temel değişkendir. Afetler doğal ve yapay yapıları, insanların yaşamsal süreçlerini olumsuz etkileyen faktörlerdendir. Afetlerin etkisini en aza indirgemek için eğitim vazgeçilmez bir unsurdur. Afetlerin etkisini azaltabilmek için; afetlere hazırlıklı olmaları konusunda yeterli donanıma sahip olmaları, müdahale ve iyileşme safhalarının organizasyonunu sağlayabilmeleri önemlidir. Bu durum da etkili afet eğitimini gerektirmektedir. Etkili bir afet yönetimi için öncelikle öğretmenlerin yeterli düzeyde afet ve acil durum yönetimi eğitimini almış olması önem arz etmektedir. Örgün eğitim kurumlarında öğretmelere afet eğitimleri verilmekte fakat söz konusu eğitimlerin yüzeysel kaldığı bilinmektedir. Tüm okullar bağlamında düşünüldüğünde özellikle özel eğitim okullarında görev yapan öğretmenlerin hitap ettikleri öğrenci gelişim durumlarından dolayı afet eğitimi konusunda sahip olmaları gereken bilgi ve becerilerin önemi daha da artmaktadır.

Bu çalışma ile özel eğitim okullarında görev yapan öğretmenlerin afet eğitimine yönelik durumlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın deseni nitel araştırma yöntemlerinde sıkça tercih edilen fenomenolojik desen olarak planlanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak görüşme formu kullanılmıştır. Taslak olarak hazırlanan görüşme formunun kapsam geçerliğinin belirlenmesi için oluşturulan Uzman Değerlendirme Formundan (UDF) elde edilen veriler ile formda gereken değişiklikler yapılmıştır. Çalışmaya özel eğitim okullarında görev yapan 26 erkek, 43 kadın olmak üzere toplam 69 öğretmen katılmıştır. Veriler betimsel analize tabi tutularak, tablolar halinde sunulmuştur.

Verilerin analizi ile araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu afet eğitimi almamış olup afet eğitimi alan öğretmenlerin tamamı aldıkları eğitimi yetersiz bulduğunu dile getirmiş olup, afet kavramının katılımcılarda çağrıştırdığı kavramlardan en sık tekrar edilenler çaresizlik, korku, felaket, yıkım, ölüm ve kayıp kavramları olmuştur. Afet kavramına verilen örnekler irdelendiğinde; Deprem, Sel, Yangın, Volkan, Heyelan ve Çığ kavramları en çok tekrar eden kavramlar olmuştur. Afet öncesi neler yapılabileceği ile ilgili katılımcı görüşleri analizi sonucunda en sık tekrarlanan tema tedbir alma teması olup bu temaya ait eşyaların yerlerine sabitlenmesi alt teması olmuştur. Afet sırasında neler yapılabileceğine ilişkin katılımcı görüşleri analizi sonucu katılımcıların çoğunluğunun tek bir tema olan güvenli toplanma bölgelerine ulaşım temasına odaklandığı görülmüştür. Afet sonrasına neler yapılabileceğine ilişkin katılımcı görüşlerinin analizi sonucunda en sık tekrarlanan tema maddi ve manevi yardım teması olmuştur. Araştırma bulgularından hareketle araştırmaya katılan öğretmenlerin afetler konusunda yeterince bilgi sahibi olmadığı, afet öncesinde, esnasında ve sonrasında neler yapılabileceği konusunda yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özel Eğitim okullarında afet süreçlerinin tamamında öğretmenlerin öğrencileri ve kendileri koordine etmesinin önemi düşünüldüğünde söz konusu okullarda görev yapan tüm öğretmenlerin etkili bir afet eğitimi sürecine tabi tutulması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, afet eğitimi, öğretmen

Özel Gereksinimli Yetişkin Bireylerin Eğitimi/istihdam

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Mesleki Becerilerin Öğretildiği Araştırmaların İncelenmesi: Sistematik Derleme

Seda Nur Akın[1], Esra Orum Çattık[2]
[1]Milli Eğitim Bakanlığı
[2]Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Bildiri No: 358 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Bildiri

Tüm dünyada otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan bireylerin işsizlik oranı tipik gelişen akranlarına görece düşüktür. Bu bireyler için sürdürülebilir biçimde istihdam edilmek oldukça zordur. Otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin çok az bir bölümü nitelikli mesleki beceri eğitimi almaktadır. OSB olan bireylerin istihdamı önünde mesleki eğitim önemli bir bariyer olarak görülmektedir. Bu nedenle yetişkinliğe geçiş ve yetişkinlik sürecinde bu bireylere hangi becerilerin kazandırıldığını incelemenin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmada OSB olan bireylere mesleki becerilerin öğretildiği tek denekli araştırma desenleri kullanılarak gerçekleştirilmiş son on yıl içerisinde yayınlanmış araştırmaları betimsel özellikler ve desen standartları açısından incelemek amaçlanmıştır.

Bu çalışma bir sistematik derleme çalışmasıdır.Bu çalışmada OSB olan bireylere mesleki becerilerin öğretildiği araştırmaların web tabanları üzerinden taranması, ulaşılan çalışmaların dahil etme kriterleri açısından incelenmesi, söz konusu kriterleri karşılayan çalışmaların betimsel olarak analiz edilmesi, çalışmaların What Works Clearinghouse (WWC, 2020) kalite standartları açısından gözden geçirilmesi ve güvenirlik analizinin yapılması amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında araştırmacılar tarafından belirlenen dahil etme kriterlerini karşılayan on yedi araştırma incelenmiştir. Bu araştırmalar metodolojik ve demografik özellikler bakımından analiz edilmiş ve WWC desen standartları açısından incelenmiştir.

Çalışmanın bulguları araştırmalarda yer alan katılımcıların yaşlarının ergenlikten yetişkinliğe kadar oldukça geniş bir aralıkta olduğunu, otizm spektrum bozukluğu olan bireylere son yıllarda mesleki becerilerin öğretiminde teknoloji destekli uygulamalara ağırlık verildiği göstermektedir. Ayrıca araştırmalarda OSB olan bireylere öğretimi yapılan mesleki becerilerin ofis becerileri, bahçıvanlık becerileri üzerinde yoğunlaştığı bununla birlikte pek çok meslek alanına ilişkin becerilerin öğretildiği görülmektedir. Desen standartlarına ilişkin bulgular ise araştırmaların büyük bölümünün desen standartlarını karşıladığını; bir bölümünün standartları koşullu karşıladığı bir araştırmanında karşılamadığını göstermektedir. Ayrıca otizm spektrum bozukluğu olan bireylere mesleki becerilerin kazandırılmasına ilişkin alanyazındaki bulgular tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, mesleki beceriler, sistematik derleme, desen standartları

Osb'li Bireyin De Dahil Olduğu Grupla Yürütülen Kurs Süreçlerinin Kurs Eğitmenleri Gözünden Değerlendirilmesi-Multidisipliner Bir Bakış

Nisan Ayşenur Akyüz[1], Ali Kaymak[2], Bensu Kayabal[1], Merve Özçetin[1]

[1]Ege Üniversitesi

[2]Anadolu Üniversitesi

Bildiri No: 117 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Araştırmalar, OSB olan bireylerin sosyal iletişim ve etkileşim becerilerinde yaşadıkları bu sınırlılıkların, yetişkinlik süresince de devam ettiğini göstermektedir (Billstedt vd., 2007; Seltzer vd., 2011; Shattuck vd., 2007). Genç yetişkinlik döneminde sosyal ilişkilerin geliştirilmesi ve sürdürülmesi, potansiyel olarak önemli bir dönüm noktasını temsil etmekle birlikte bu sürece dair daha ayrıntılı bilgiler okul temelli hizmetlerden yetişkin hizmetlerine geçişin planlanmasına katkı sağlayacaktır (Orsmond vd., 2013). Yanı sıra, OSB olan genç yetişkinlerin topluma sosyal katılımlarının incelenmesi, yaşam kalitelerinin merkezi bir yönüdür (Dünya Sağlık Örgütü, 2001; Verdugo vd., 2012). Alan yazında genç yetişkinlerin okul ve iş ortamlarına katılımlarına yönelik çalışmalar olsa da (Shattuck vd., 2012), sosyal ortamlara katılımlarına ilişkin az sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmada, İzmir ilinde faaliyet yürütmekte olan ve OSB'li bireyin de dahil olduğu bir genç yetişkin grubuna hizmet veren kurs eğitmenlerinin deneyim ve gözlemlerinin alınması planlanmaktadır. Üç farklı eğitmenle, farklı disiplinlere yönelik yürütülen kurs süreçlerinin eğitmen gözünden değerlendirilmesinin sağlanması amaçlanmaktadır. Veriler, 6 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanacak olup betimsel olarak analiz edilecektir. Çalışmanın veri toplama aşaması henüz tamamlanmamış olup, olası çalışma sonuçlarında kurs eğitmenlerinin kurs süreci başındaki beklentilerine ve değişimine dair bilgi edinileceği, OSB olan birey ve diğer katılımcıların sosyal becerilerinde, günlük yaşam becerilerinde ve kursa ilişkin becerilerinde gözlemlenen gelişmelere dair değerlendirme sağlaması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, sosyal katılım, sosyal beceriler, genç yetişkinlik dönemi.

Özel Gereksinimli Bireylerin Ortaöğretimden Meslek Hayatına Geçiş Sürecinin İncelenmesi

Esra Öztürk[1], Gülcihan Yazçayır[1]
[1]Bursa Uludağ Üniversitesi

Bildiri No: 218 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Alan yazında yapılan "geçiş" tanımlarına baktığımızda tanımlarda değinilen ortak noktanın; geçişin ortam, durum, rol, etkinlik, program değişimi gibi bir değişim içermesi ve hayat boyu devam ettiğinin vurgulanması olduğunu görebiliriz. Okul sonrası meslek hayatına geçiş; mezuniyet noktası olan lise, ardından ortaöğretim sonrası sunulan eğitim veya yetişkin hizmetleri, bireyin istihdamına yönelik hizmetler/harcamalar ve bireyin istihdamdaki ilk yıllarını da içine alan geniş bir yelpazeye sahip sonuç odaklı bir süreçtir. Ortaöğretim ve ortaöğretim sonrası sürecini başarılı şekilde geçirmek aile, okul personeli, akranlardan gelebilecek çeşitli oranlarda yardımı içermektedir. Yapılan çalışmalar; özel gereksinimli öğrencilerin, normal gelişim gösteren akranlarına göre ortaöğretim sonrası eğitime katılım, çalışma/iş hayatına katılım, toplumsal yaşam ve bağımsız yaşama geçme oranlarının daha düşük olduğunu göstermiştir.

Bu araştırma ile; özel gereksinimli bireylerin okuldan meslek hayatına geçiş süreçlerini derinlemesine anlamak ve sürecin işleyişini ortaya koymak, aynı zamanda, özel gereksinimli bireylerin okuldan meslek hayatına geçiş sürecini okul yöneticisi, öğretmen, ebeveyn, özel gereksinimli birey ve işveren deneyimleri ve bakış açılarıyla incelemek amaçlanmıştır. Gerçekleştirilen çalışmayla; özel gereksinimli bireylerin okul yaşamından meslek yaşamına geçiş süreçlerinin betimlenmesiyle süreçte var olan iyi uygulamaların ortaya koyulmasının, süreçte var olan eksikliklerin ya da sorunların belirlenmesinin, sürecin iyileştirilmesine yönelik yapılan uygulamalara ve araştırmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Özel gereksinimli bireylerin okuldan meslek hayatına geçiş süreçlerinin incelenmesini amaçlayan bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasının bir türü olan bütüncül tekli durum incelemesi olarak desenlenmiştir. Durum çalışması; güncel bir fenomenin doğal bağlamında birden çok veri kaynağına dayanarak araştırıldığı ampirik bir yöntemdir. Tek bir durumun tek bir analiz birimiyle ele alındığı durum incelemeleri "bütüncül tekli durum incelemesi" olarak adlandırılmaktadır. Araştırma katılımcıları araştırma amacına bağlı olarak özel gereksinimli bireylerin meslek hayatına geçiş sürecinde olmaları (12.sınıf) ve diğer paydaşların özel gereksinimli bireylerin okuldan meslek hayatına geçiş sürecine dahil olmaları gerekliliği sebebiyle ölçüt örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme; stratejik ve amaçlı olarak bilgi açısından zengin durumları seçmek amacıyla kullanılan amaçlı örnekleme diğer adıyla yargısal örnekleme yöntemlerinden bazı ölçütleri karşılayan tüm durumların alınmasına dayanan örnekleme yöntemidir. Özel gereksinimli bireylerin okuldan meslek hayatına geçiş süreci; bu sürecin paydaşları olan 2 okul yöneticisi, 13 öğretmen, 9 ebeveyn, 9 özel gereksinimli birey ve 9 işverenin görüşleri, deneyimleri açısından ele alınmıştır. Alan yazında veri toplamak için; dokümanlar, arşiv kayıtları, mülakat, doğrudan gözlem, katılımcı gözlem ve çeşitli somut eserler gibi veri toplama kaynaklarının kullanılması önerilmektedir. Özel gereksinimli bireylerin okul yaşamından meslek hayatına geçiş süreçlerini sürecin paydaşlarının bakış açısıyla incelemek için yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla araştırma verileri toplanmıştır. Verilerin analizi içerik analizi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir.

Sonuç olarak özel gereksinimli bireylerin okuldan meslek hayatına geçiş sürecinin plansız ve tesadüfi olarak yürütüldüğü, süreçte paydaşlar arasında gerçekleştirilen iş birliklerinin işe yerleştirme sürecinde resmi prosedürlerin gerçekleştirilmesiyle sağlandığı ve yüzeysel bir iş birliğinin olduğu anlaşılmıştır. Özel gereksinimli bireylerin meslek hayatına geçiş sürecine dair sürecin paydaşlarının bilgilendirilmesine yönelik gereksinim araştırma sonucunda ortaya koyulmuştur. Özel gereksinimli bireylere karşı işveren ön yargıları ve toplumsal ön yargıların varlığı özel gereksinimli bireylerin meslek hayatına katılımı konusunda engel oluşturduğu anlaşılmıştır. Katılımcıların özel gereksinimli bireylerin geçiş süreçlerini iyileştirmeye ve istihdamlarını kolaylaştırmaya yönelik beklentilerini ve önerilerini dile getirdikleri görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Geçiş, meslek hayatına geçiş, özel gereksinimli bireyler, işveren, okul yöneticisi, ebeveyn, öğretmen

Özel Eğitim Meslek Okullarındaki Öğrencilerin Sosyal ve Mesleki Becerilerinin Geliştirilmesinde Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı Programının Etkisi

Tülay Yatağan Bayram[1], Hasan Bayram[2]
[1]Çorum Anadolu Özel Eğitim Meslek Okuluu
[2]Çorum Rehberlik ve Araştırma Merkezi

Bildiri No: 239 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Özel gereksinimli bireyler içinde istihdam oranı en düşük ve en dezavantajlı grup, zihinsel yetersizliği olan bireylerdir. Bunun nedeni, bu bireylerin işe uyum sağlamalarındaki güçlükler, istihdam edilebilirlik becerilerindeki güçlükler, sürdürülebilir istihdamın sağlanamaması olarak sıralanabilir. Öğrencinin işe uyumunu zorlaştıran en temel etkenlerden biri, ilgi ve yeteneklerine uygun işe yönlendirilememeleri diğeri ise öğrencilerin sosyal becerilerindeki eksiklikler olarak karşımıza çıkmaktadır. Özel gereksinimli öğrencilerle normal gelişim gösteren öğrencilerin mesleki gelişim süreçlerinin aynı sırayı izlediği yalnızca özel gereksinimli öğrencilerin meslek seçimi ve kariyer süreçleri konusunda desteklenmesi gerektiği görülmektedir.

Mesleki rehberlik, bir kimsenin kendisine açık olan meslekleri çeşitli yönleri ile değerlendirip kendi ihtiyaçları ve beklentileri açısından istenilen yönleri çok, istenilmeyen yönleri az olan birine yönelmeye karar vermesidir. Günümüzde mesleki rehberlik çalışmaları, kariyer danışmanlığına doğru gelişim göstermiştir. Kariyer danışmanlığı, gençlerin kendi ilgi, beceri ve kişilik yapılarını anlamaya, keşfetmeye ve ortaya çıkan sonuçlara göre en uygun alanı seçmelerine yardımcı olmayı hedefleyen bir danışmanlık hizmetidir.

Özel gereksinimli öğrenciler, bilişsel kapasitelerindeki sınırlılıklar nedeniyle ilgi ve yeteneklerini tanıma, mesleklerini tanıma, kendi ilgi ve yeteneklerine uygun meslek seçmekte zorlanmaktadırlar. Ayrıca yetişkinliğe geçiş döneminde sosyal ve mesleki becerilerde eksiklik yaşayan öğrenciler, staj dönemlerinde çalışma arkadaşları/işverenleri ile uyum sorunları yaşamakta ve iş hayatından kopmaktadırlar. Literatür incelendiğinde ülkemizde özel eğitim meslek okulları için hazırlanmış bir mesleki rehberlik programı olmadığı görülmüştür.bu nedenle mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı programı hazırlanmıştır. Program ile rehberlik dersleri içindeki konuların, sosyal ve mesleki becerileri destekleyecek şekilde düzenlenmesi yoluyla bu sorunları çözmek amaçlanmıştır. Program, özel eğitim ve rehber öğretmenlerine yol gösterecek niteliktedir.

Özel eğitim meslek okuluna devam eden öğrencilerin sosyal ve mesleki becerilerini arttırmaya yönelik olarak hazırlanan bir rehberlik programının mesleki becerilere etkisini incelemektir.

Çalışmada ön test son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini, 2022-2023 eğitim öğretim yılı özel eğitim meslek okuluna devam eden 12. Sınıf öğrencileri, örneklemini ise Çorum Anadolu Özel Eğitim Meslek Okulu'na devam eden 20 kişilik 12. Sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Örneklemin belirlenmesinde basit seçkisiz atama yöntemi kullanılmıştır.

Çalışmada kazanımlara ulaşabilme düzeyini belirlemek amacıyla Bayram ve Bayram tarafından (2022) geliştirilen Sosyal ve Mesleki Beceri Kazanım Ölçeği kullanılmıştır. Öğrenciler, özel gereksinimli olduğundan derecelendirme ölçeği kullanılamamıştır. Programın etkililiğini ölçmek için ön test son test sonuçlarının ortalaması alınmıştır.

Uygulama öncesi deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrencilerin ön test sosyal ve mesleki beceri kazanım gösterge sayıları benzerlik göstermektedir (DG= 42, KG=38). Deney grubuna uygulanan mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı programı sonucunda, öğrencilerin son test kazanım gösterge sayıları (N=175), kontrol grubu son test gösterge sayılarına göre (N=50) önemli artış yaşandığı görülmektedir. Çalışma sonucunda, deney grubuna uygulanan mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı programının, öğrencilerin sosyal ve mesleki becerilerinin artmasına katkı sağladığı ortaya çıkmıştır. Bu yolla öğrencilerin istihdam edilebilirlik becerileri de yükseltilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mesleki rehberlik, kariyer danışmanlığı, istihdam

Bir Montaj Atölyesinde Hizmet Alan Zihin Yetersizliği Olan Yetişkinlerin Toplum Temelli Çalışma Yaşamına Geçişinde Destekli İstihdam Modelinin Geliştirilmesi

Tahir Mete Artar[1], Atilla Cavkaytar[2]
[1]Bartın Üniversitesi
[2]Maltepe Üniversitesi

Bildiri No: 242 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Çalışma yaşamı zihin yetersizliği olan bireylerin yetişkinlik yaşamında önemli bir yer ve anlam ifade etmektedir. Çalışma yaşamına katılım zihin yetersizliği olan bireylerin para kazanmaya olanak tanımasının yanında onların toplum içerisinde üretken ve bağımsız bir yetişkinlik yaşamına erişimi için fırsatlar oluşturmaktadır. Son yıllarda zihin yetersizliği olan bireyler için hedeflenen istihdam alternatifi olarak toplum temelli çalışma yaşamı ön plana çıkmaktadır. Toplum temelli çalışma yaşamı zihin yetersizliği olan bireylerin tipik gelişen çalışanlarla birlikte eşit işe eşit ücret yaklaşımıyla çalıştığı istihdam alternatiflerini kapsamaktadır. Toplum temelli çalışma yaşamının yaşam kalitesine olan katkıları bilinmekle birlikte zihin yetersizliği olan bireylerin bu istihdam alternatifinde sürdürülebilir şekilde yer almalarında sorunlar yaşanmaktadır. Destekli istihdam modeli zihin yetersizliği olan bireylerin sürdürülebilir şekilde çalışma yaşamında yer almasının önündeki engelleri aşmak amacıyla bireye ve onun çevresine sunulan destekleri kapsamaktadır. İşverenler, zihin yetersizliği olan bireyler ve ebeveynleri tarafından tercih edilen, uygulamada olumlu sonuçları gözlenen destekli istihdam modelinin Türkiye iş gücü piyasasında uygulanmasına ilişkin araştırma bulgularının sınırlı olduğu söylenebilir.

Bu araştırmanın amacı Eskişehir ilinde faaliyet gösteren Engelliler Montaj Atölyesi'nde hizmet alan zihin yetersizliği olan yetişkinlerin toplum temelli çalışma yaşamına geçişlerindeki durumun betimlenmesi ve sürdürülebilir toplum temelli çalışma yaşamına geçişleri için destekli istihdam modeli geliştirilmesidir. Araştırmanın katılımcıları Engelliler Montaj Atölyesi ve Eskişehir Organize Sanayi Bölgesi'ndeki (OSB) toplum temelli işletmelerdeki zihin yetersizliği olan bireyler, ebeveynler, atölye destek personelleri, üretim şefleri, insan kaynakları sorumluları, tipik gelişen çalışanlar, tez izleme komitesi üyeleri, geçerlik komitesi üyeleri ve araştırmacıdan oluşmaktadır. Araştırma eylem araştırmasıyla desenlenmiş, durum belirleme ve uygulama aşamalarıyla yürütülmüştür.

Araştırmanın durum saptama aşamasında Engelliler Montaj Atölyesi'nde zihin yetersizliği olan yetişkinlere sunulan mesleğe hazırlık hizmetleri ve toplum temelli işletmelere yerleştirme süreçleri betimlenmiştir. Buna göre yerleştirme öncesinde işverenlerin zihin yetersizliği olan bireylerle etkileşim kurmasının, zihin yetersizliği olan bireylerin genel çalışma alışkanlıkları ve yeterlikleri alanında desteklenmesinin yerleştirme sürecini ve başarısını olumlu yönde etkilediği ortaya konmuştur. Diğer yandan zihin yetersizliği olan bireylerin kendi özelliklerine uygun işlere yönlendirilmesine yönelik değerlendirme süreçlerinin net olmaması, yerleştirme sonrası süreçte zihin yetersizliği olan bireyi desteklemede işveren ve işletmedeki tipik gelişen çalışanların zorlanması süreci olumsuz etkileyen etmenler arasında sıralanabilir.

Araştırmanın uygulama sürecinde yerleştirme öncesi, yerleştirme ve izleme aşamaları kapsamında zihin yetersizliği olan bireylerin toplum temelli işletmelere yerleştirilmesi amacıyla destekli istihdam modeli geliştirilmiştir. Bu doğrultuda yerleştirme öncesinde birey ve işletme değerlendirmeleri, iş gücü piyasası gereksinimlerine dayalı mesleğe hazırlık eğitimi hazırlanarak uygulanmasına ilişkin çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Yerleştirme sürecinde iş geliştirme ve işle eşleştirme, işe başvuru, iş analizine dayalı iş tanımı yapma, iş başında eğitim ve koçluk çalışmalarına ilişkin eylem planları hazırlanmış ve uygulanmıştır. Yerleştirme sonrası izleme sürecindeyse paydaş görüşleri ve zihin yetersizliği olan bireyin performansının periyodik olarak takip edilmesine ilişkin eylem planları geliştirilerek uygulanmıştır.

Araştırma sonucunda zihin yetersizliği olan bireylerin toplum temelli çalışma yaşamına geçişlerinde yerleştirme öncesi, yerleştirme ve yerleştirme sonrası süreçte iş koçu tarafından gerçekleştirilmesi gereken süreçler ve iş koçunun bu süreçte yararlanabileceği materyaller ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Zihin yetersizliği, destekli istihdam, sürdürülebilir çalışma yaşamı, eylem araştırması.

Gelişimsel Yetersizliği Olan Genç Yetişkinlerin ve Ebeveynlerinin Gözünden Serbest Zaman

Tahir Mete Artar[1], Yasemin Ergenekon[2]
[1]Bartın Üniversitesi
[2]Anadolu Üniversitesi

Bildiri No: 243 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Serbest zaman etkinlikleri yaşam sorumluluklarından arta kalan zamanlarda bireylerin gönüllü olarak katılım gösterdiği ve gerçekleştirirken olumlu duygular hissettiği etkinlikleri kapsamaktadır. Serbest zamanın nitelikli şekilde geçirilmesi yaşam kalitesine fizyolojik ve psikolojik açıdan katkı sunmanın yanı sıra bireylerin yeni arkadaşlar edinme ve toplumla bütünleşme fırsatlarına erişimini de artırmaktadır. Alanyazında serbest zaman etkinlikleri niteliğine göre geçici, tek seferlik, herhangi bir organizasyon gerektirmeyen informal etkinlikler ve gerçekleştirilmesi için planlama, performans ve organizasyon gerektiren formal etkinlikler olarak sınıflandırılmaktadır. Serbest zaman gelişimsel yetersizliği (GY) olan bireylerin yaşam döngüsünde özellikle okul sonrası dönemde önemli bir yer tutmaktadır. Araştırmalar GY olan bireylerin serbest zamanlarını genellikle ev içinde, yalnız ve hareketsiz informal etkinliklerle geçirdiklerini ortaya koymaktadır. GY olan bireylerin serbest zaman etkinliklerine katılım düzeyleri; erişilebilirlik, maddi olanaklar, bireyin ve ebeveynlerinin farkındalık düzeyleri, destek personel olanağı gibi değişkenler tarafından belirlenmektedir. Serbest zaman etkinlikleri hem etkinliği gerçekleştirecek olan bireyin algısıyla ve motivasyonuyla hem de bireyin özellikleriyle ve içinde yaşadığı toplumun kültürüyle yakından ilişkilidir. Uluslararası alanyazında GY olan bireylerin serbest zaman etkinlikleri bağlamındaki durumlarına ilişkin çeşitli araştırmalar olmasına rağmen Türkiye'de bu bireylerin ve ebeveynlerinin serbest zaman etkinliklerindeki durumlarını ortaya koyan oldukça sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Yetişkinlik dönemindeki GY olan genç yetişkinlerin ve onların ebeveynlerinin yaşam kalitelerine katkı sağlayacak uygulamalar geliştirilmesi için onların serbest zamana ilişkin deneyimlerinin keşfedilmesinin önemli olduğu söylenebilir.

Buradan hareketle bu araştırmanın amacı, GY olan genç yetişkinlerin ve ebeveynlerinin gözünden serbest zaman etkinliklerine ilişkin deneyimlerin belirlenmesi ve buna yönelik öneriler geliştirilmesidir. Araştırma bu nedenle nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji ile yürütülmüştür. Araştırmaya yaşları 18 ile 35 arasında değişen 10 GY olan genç yetişkin ile toplam sekiz ebeveyn (beş anne, üç baba) katılmıştır. Veriler yarı-yapılandırılmış görüşmelerle toplanmıştır. Görüşmelerden elde edilen veriler tümevarımsal içerik analizi yoluyla analiz edilmiştir. Analiz sonucu elde edilen bulgular beş tema altında incelenmiştir.

Bulgular GY olan genç yetişkinlerin serbest zamanlarını toplum içerisinde ve nitelikli etkinliklerle geçirmeyi arzuladıklarını ortaya koymaktadır. Buna karşın GY olan genç yetişkinlerin serbest zamanlarını genellikle tek başlarına ya da ebeveynleriyle birlikte informal etkinlikler yoluyla geçirdikleri görülmektedir. Katılımcılar tarafından algılanan engeller GY olan genç yetişkinlerde serbest zamana yönelik farkındalık olmaması, maddi yetersizlikler, etkinlik kaynaklarının yeterli düzeyde olmaması, tipik gelişen bireylerin ayrıştırıcı davranışları, GY olan genç yetişkinlerin güvenlik ve ulaşım becerilerindeki yetersizlikleri şeklinde sıralanmaktadır. Araştırma bulguları incelendiğinde katılımcılar GY olan genç yetişkinlerin serbest zamanlarını nitelikli şekilde geçirmesi için kamu kurumlarının maddi destekler sunması ve yasal düzenlemeler gerçekleştirmesi, sivil toplum kuruluşlarının GY olan genç yetişkinler ve ebeveynleri için etkinlik alternatifleri yaratması ve destek personel sağlaması, eğitim programlarının GY olan genç yetişkinlerin toplum içerisinde bağımsız işlevde bulunmasını sağlamaya yönelik oluşturulması şeklinde öneriler sundukları görülmektedir. Sonuç olarak GY olan genç yetişkinlerin okul döneminden itibaren serbest zaman etkinliklerine ilişkin farkındalıklarının artırılması, ilgi ve yeterliklerinin belirlenmesi, etkinliklere katılım için gerekli becerilerde desteklenmeleri ve içinde yaşadıkları çevrenin serbest zaman etkinliği alternatifleri açısından zenginleştirilmesinin önemli olduğu söylenebilir. İleri araştırmalara ve uygulamalara yönelik GY olan genç yetişkinlerin serbest zamanlarını fiziksel ve bilişsel açıdan zengin uyaran içeren, toplumla bütünleşmeye elverişli formal etkinliklerle geçirmeleri amacıyla toplum temelli desteklerin sunulması için programların hazırlanması, destek personel sağlanması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Gelişimsel yetersizliği olan genç yetişkinler, serbest zaman etkinlikleri, toplumsal yaşama katılım, nitel araştırma.

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Genç Yetişkinlerin Ebeveynlerinin Çocuklarının İstihdama Hazırlık Sürecine İlişkin Görüşleri

Esra Orum Çattık[1], Seda Nur Akın[2]
[1]Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
[2]Milli Eğitim Bakanlığı

Bildiri No: 359 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

İstihdam otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan bireyler de dâhil olmak üzere tüm yetişkinler için bağımsız yaşama adımın temel koşulları arasında yer almaktadır. Bununla birlikte OSB olan bireyler çoğunlukla tipik gelişen akranlarıyla aynı istihdam fırsatlarına sahip olamamakta ve istihdam edilme sürecinde pek çok güçlükle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu güçlüklerin en önemli nedenlerinden birisinin istihdama hazırlık sürecinin yeterince verimli olmaması olduğu ifade edilmektedir. Ulusal alanyazında OSB olan bireylerin istihdama hazırlık süreçlerine ilişkin sınırlı sayıda araştırma olduğu görülmektedir.

Bu araştırmada OSB olan genç yetişkinlerin ebeveynlerinin, çocuklarının istihdam öncesi süreçlerine ilişkin görüşleri ve deneyimlerini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırma kapsamında İstanbul ilinde yaşayan, 15-20 yaş aralığında, meslek eğitim okulunda öğrenim gören ve OSB tanısı almış çocuğa sahip on ebeveyn ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca görüşmeler öncesinde ailelerin demografik bilgilerine ulaşmak amacıyla "Aile-Çocuk Bilgi Formu" kullanılmıştır. Araştırma öncesinde Türkiye'de bulunan bir üniversitenin Sosyal ve Beşeri Bilimler İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan çalışmanın gerçekleştirilmesinde etik açıdan bir sakınca olmadığına ilişkin etik kurul izni alınmıştır. Görüşmeler öncesinde katılımcılardan yazılı ve sözlü izin alınarak ses kayıt cihazı ile kayıt alına alınmıştır. Elde edilen bulgular içerik analiziyle analiz edilmiştir.

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre ebeveynlerin çoğunluğu istihdama hazırlık sürecinde OSB olan çocuklarının aldıkları mesleki eğitimi yeterli bulmadıklarını ve aldıkları mesleki eğitimin onların bir işe yerleşebilmeleri için yeterli olmadığını, çocuklarının mesleki becerileri iş yerlerinde bir uzman rehberliğinde öğrenmeleri gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca ebeveynler OSB olan bireylerin mesleki eğitim ve istihdamını kolaylaştıracak daha fazla ulusal politika geliştirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Araştırmada ayrıca OSB olan bireylerin mesleki eğitimlerine ilişkin ileri ve uygulamalı araştırmalara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İstihdama hazırlık, mesleki eğitim, otizm spektrum bozukluğu

Özel Eğitimde Geçiş Süreçleri

Deprem Sonrası Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Müdahalelerin Değerlendirmesi: Öğretmen Bakış Açısı

Fidan Güneş Gürgör Kılıç[1], Ayşe Büşra Subaşı Yurtçu[2], Düriye Merve Tuna[3]

[1]İstanbul Kültür Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü

[2]İstanbul Medeniyet Üniversitesi

[3]Uzman Erken Çocukluk Özel Eğitimcisi

Bildiri No: 214 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Depremler dünyanın birçok yerinde ciddi sonuçlar doğuran doğal bir afettir. Depremler çoğu zaman canlılara travmatik deneyimler sunmakta ve yaşamlarını etkilemektedir (Turcotte, 1991). Türkiye Cumhuriyeti Cumhur Başkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı raporuna göre 6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye saati ile 04:17'de ve 13:24'te merkez üssü Kahramanmaraş'ın Pazarcık ve Elbistan ilçeleri olan Mw7.7 (odak derinlik=8,6km) ve Mw7.6 (odak derinlik=7km) büyüklüklerinde iki deprem meydana gelmiştir. 20 Şubat 2023 tarihinde de Türkiye saati ile 20:04'te merkez üssü Hatay Yayladağı olan Mw6.4 büyüklüğünde bir deprem meydana gelmiştir. Söz konusu depremler toplamda 11 ilde büyük yıkımlara yol açmıştır. Yaşanan depremler sonucunda 48 binden fazla insan hayatını kaybetmiş, yarım milyondan fazla bina hasar görmüş, iletişim ve enerji alt yapısı zarar görmüş ve önemli maddi kayıplar oluşmuştur. Deprem bölgesinde kayıtlı olan özel gereksinimli birey sayısı; 1.414.643'ü erkek, 1.097.307'si kadın olmak üzere toplam 2.511.950'dir. Ağır engeli olan özel gereksinimli kişi sayısı ise 775.012'dir. Bölgede, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına (ASHB) bağlı 66 engelli ve yaşlı bakım merkezinde 5.252 kişi hizmet almaktadır. Sayılar göz önüne alındığında depremlerden etkilenen önemli sayıda özel gereksinimli birey ve ailesi ayrıca özel gereksinimli bireylerle çalışan uzmanlar bulunmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, deprem bölgesinde veya herhangi bir ilde özel gereksinimli birey ve ailesi ile buluşan/destek sunan uzmanların sürece ilişkin deneyimlerinin ve bundan sonraki afetlerle ilgili önerilerinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda deprem bölgesinde özel gereksinimli bireyler ve aileleri ile çalışan 6 öğretmen ile odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri, nitel araştırma yöntemlerinden odak grup görüşme tekniği ile toplanmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir.

Analiz sonucunda veriler gereksinimler, olumlu yönler, güçlükler ve öneriler başlıkları altında toplanmıştır. Görüşmeler sırasında katılımcılar özel gereksinimli bireylere, ailelere ve gönüllü çalışanlara yönelik gereksinimlerden söz etmişlerdir. Olumlu yönler ise; sunulan uygulamalar, kurulan işbirlikleri ve gönüllülerin sunduğu katkılar başlıkları altında sıralanmıştır. Katılımcılar ebeveynlerin ihtiyaçlarını fark etme ve ifade etmedeki sınırlılıkları, planlama, koordinasyon ve iletişim hakkında güçlükleri belirtmişlerdir. Son olarak, STK'ların daha fazla çalışması ve görünürlüğünü artırması, politikacı, STK ve araştırmacıların iş birliği içinde çalışması, dijital veri sisteminin oluşturulması, afet eğitiminin düzenlenmesi ve tatbikat ve simülasyon çalışmalarının yapılmasına ilişkin önerilerde bulunmuşlardır.

Anahtar Kelimeler: Deprem,özel gereksinimli bireyler,afet,odak grup görüşmesi

Özel Eğitimde Kademeler Arası Geçiş Sorunlarının ve Çözüm Önerilerinin Belirlenmesi: Nitel Bir Çalışma Örneği

Esra Nur Özcan[1], Erkan Karaman[2], Rukiye Konuk Er[3]
[1]Necmettin Erbakan Üniversitesi
[2]Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
[3]Necmettin Erbakan Üniversitesi

Bildiri No: 351 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Özel gereksinimli çocukların üst kademelere geçiş süreçleri beraberinde çeşitli zorlukları da getirmektedir. Bu araştırmada özel gereksinimli öğrencilerin kademeler arasında geçiş sorunlarının ve çözüm önerilerinin okul yöneticileri, öğretmen ve aile görüşlerine göre belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasına göre desenlenmiştir. Araştırmanın katılımcı grubunu özel eğitim uygulama okullarının 1.Kademe (ilkokul), 2.Kademe(ortaokul) ve 3.Kademede (lise) görev yapan 6 okul yöneticisi, 15 özel eğitim öğretmeni ve özel gereksinimli çocuğu bulunan 15 veliden oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış "özel gereksinimli öğrencilerin kademeler arası geçiş sorunları ve çözüm önerileri görüşme formu" kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre okul yöneticileri; geçiş yapan öğrencilerin yerleştirilme sürecinde ailelere geldikleri kurumdan herhangi bir bilgilendirme yapılmamasından, öğrencilerin bir önceki eğitim kurumunun imkanlarını geçiş yaptığı okulda bulamamasından kaynaklanan sorunların olduğunu, öğrencilerin yerleştirilmesinin geç yapılmasından, servis ihalelerinin okul başladıktan sonra yapılmasından kaynaklanan sorunların olduğunu belirtmişlerdir. Okul yöneticilerinin bir kısmı geçiş konusundaki yasal düzenlemeleri yeterli bulurken bir kısmı yasal düzenlemeler konusunda sorunların yaşandığını belirtmişlerdir. Özel eğitim öğretmenlerin çoğunun geçiş sürecinde bir önceki eğitim kurumu ile iş birliği yapılamadığını, öğrenciyi tanımaya yönelik herhangi bir envanterin önceki eğitim kurumundan yeni eğitim kurumuna gönderilmediği ve ailelerinde öğrenci hakkında eksik bilgi vermesinin geçiş sürecinde sorunlara sebep olduğunu belirtmişlerdir. Geçiş sürecinde yaşanan sorunların çözümüne yönelik bulgularda katılımcıların ortak vurguladıkları çözüm özellikle öğrencinin önceki okulu ile geçiş yaptığı okul arasında iş birliğinin bulunmasını gerekliliği olmuştur. Bu ortak bulgunun yanında velilerin sorunlarını; psikolojik destek alma, sorunların çözümüne yönelik araştırmalar yapma, okul yönetimi ve öğretmenler ile iletişim kurma yöntemleri ile çözdükleri görülmüştür. Okul yöneticileri ve öğretmenler geçiş sürecinde yaşanan sorunların çözümü ile ilgili olarak RAM'larda tanılama ve yerleştirmenin daha sağlıklı yapılması için öğrenciye ayrılan sürenin daha fazla tutulması ile yanlış tanılama ve yerleştirmenin önüne geçilebileceğini belirtmişlerdir. Okul yöneticileri ve öğretmenler, öğrencilerin geldiği eğitim kurumunda yapılan çalışmalar hakkında geçiş yapılan eğitim kurumuna bilgi verilmesini gerekli gördüklerini belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Geçiş, özel eğitim, nitel araştırma, özel eğitim öğretmeni

Özel Eğitimde Teknoloji Destekli Eğitim

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Sınıflarında Teknoloji Kullanımına Dair Sistematik Literatür Taraması

Bahar Çeviker[1], İrem Nur Değirmenci[1]
[1]Hacettepe Üni.

Bildiri No: 57 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Bildiri

Teknoloji, eğitim alanında önemli gelişmeler kaydederek, öğretim etkinliklerinin önemli bir unsuru haline gelmiştir. Teknoloji, bireylerin eğitim ortamlarında kazandığı bilgi ve becerileri daha etkin bir şekilde kullanabilmesine, öğrencilerin öğretim sırasında ve sonrasında anında dönüt almalarına yardımcı olmaktadır (Smith, Spooner ve Wood, 2013). Teknolojinin eğitim ortamlarında etkili bir öğretim aracı olmasının yanında sağladığı önemli bir katkı da özel gereksinimli bireylere bağımsız bireyler olmalarını sağlamasıdır. Bu bağlamda alanyazına yardımcı teknoloji kavramının kazandırıldığı görülmektedir.

Bu araştırmada özel eğitim öğretmenlerinin sınıflarında teknoloji kullanımlarına dair ulusal tez merkezindeki tezlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Günden güne gelişen teknolojilerin, yetersizlik sahibi bireylere yönelik faydalarının önemini ve ülkemiz için bu araştırmaların neresinde olduğunu anlamak ve öğretmen, öğrenci paydaşları için sunulmasının yararlı olacağı düşünülmüştür.. Bu amaçla "özel eğitim öğretmeni", "özel eğitim sınıfları" ve "teknoloji" anahtar kelimeleri kullanılarak ulusal tez merkezi üzerinde sistematik bir literatür taraması yapılmıştır. Bu süreçte PRISMA (Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses) süreci takip edilmiştir (Moher vd., 2009; Page vd., 2021). Bu taramada anahtar kelimeler ile ulaşılan tezlerin erişime açık olanlar ile sınırlandırılmıştır. Anahtar kelimelerle yapılan ilk taramada 74 teze ulaşılmıştır. Ulaşılan çalışmalar arasından özet taraması yapılarak ampirik olan ve özel eğitim alanı ile ilgili olan tezler çalışmaya dahil edilmiş, diğerleri dışarıda bırakılmıştır. Bu inceleme sonrasında 12 teze ulaşılmıştır. Araştırmanın örneklemini oluşturan 12 tez detaylı olarak incelenmesine devam edilmektedir. Bu on iki tezin özet ve giriş kısmı incelendiğinde ortaya konan genel konular şu şekilde gözlemlenmiştir; (a) öğretmenlerin yardımcı teknolojileri yetkin bir şekilde kullanmaları, (b) yetersizlik gruplarına ilişkin doğru yardımcı teknolojilerin seçimi, (c) öğretmenlerin teknoloji kullanımındaki yeterlilikleri , (d) yetersizlik gruplarına göre teknolojik materyal geliştirme, (e) akıllı oyuncakların ders konularının aktarımındaki yeri, (f) mobil eğitsel yazılım tasarımlarının gelişimi ve değerlendirilmesi, (g) sanal gerçeklik uygulamaların yetersizlikle olan etkileşimi. Bu genel bakıştan hareketle bu temalar etrafınca; Yetersizlik sahibi bireylerinin teknolojiye duyduğu ihtiyaç, öğretmenlerin teknoloji kullanımındaki yeterlilikleri, özel eğitimde teknoloji kullanımının getirileri bulgular kısmı oluşturulup olunacak buradan hareketle analiz sonuçları belirtilen temalar çerçevesinde sunum esnasında paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim sınıfları, teknoloji, yardımcı teknolojiler, özel gereksinimli bireyler, özel eğitim öğretmenleri.

Kapsayıcı Eğitim Ortamlarında İlkokul Öğretmenlerın İhtiyaçları

Elif Polat[1], Simge Cepdibi Sıbıç[1], Nazlı Ceren Işıklıgil[1], Yunus Emre Baştuğ[1], Sinan Hopcan[1]
[1]İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa

Bildiri No: 67 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu araştırmanın amacı, kapsayıcı eğitim ortamlarda çalışan ilkokul öğretmenlerinin farkındalıklarını ve eğitim teknolojisi kullanımlarını ortaya koymaktır. Bu çalışmada özellikle, öğretmenlerin kapsayıcı eğitim hakkındaki bilgi düzeylerini, eğitim teknolojilerine olan farkındalıklarını ve kullanımlarını ve hangi tür desteklere ihtiyaç duyduklarını belirlemek için bir ihtiyaç analizi yapılmıştır. Bu araştırmada karma yöntem kullanılmıştır. Nicel veriler, ihtiyaç analizi anketi aracılığıyla toplanmıştır. Nicel verilerin toplanmasının ardından, nitel veriler odak grup görüşmeleriyle elde edilmiştir. Bu çalışmada her bir odak grup çalışması, beş farklı okulda çalışan dört ila yedi öğretmenden oluşmuştur. Veriler, 133 öğretmenin katılımıyla gerçekleştirilen bir anket ve 50 öğretmenle yapılan odak grup görüşmeleri aracılığıyla toplanmıştır. Bulgular, öğretmenlerin özel eğitim gereksinimli öğrenciler hakkındaki bilgilerinin yetersiz olduğunu ve bu noktada destek ihtiyaçları olduğunu göstermiştir. Ayrıca sınıfların kalabalık olduğu ve öğretmenlerin hem özel eğitim gereksinimli öğrencilerle hem de tipik gelişim gösteren öğrencilerle etkili bir eğitim ortamı oluşturma konusunda sorunlar yaşadığı ortaya çıkmıştır. Bir başka bulgu ise öğretmenlerin kapsayıcı sınıf ortamında teknolojik araç ve materyalleri etkili bir şekilde kullanma ve özel eğitim ihtiyaçları olan öğrencilere yönelik teknoloji destekli öğretim planlamada bazı kısıtlamalar yaşadığıdır. Ayrıca, okulların teknolojik ekipmanlarının yetersiz olduğu da ortaya çıkmıştır. Son olarak, öğretmenlerin kapsayıcı ortamlarda özel eğitim ihtiyaçları olan öğrenciler için müfredatı ve öğrenme hedeflerini uyarlamada sınırlamalar yaşadığı bulunmuştur. Kapsayıcı eğitimin kalitesini artırmak için, saha deneyimlerine dayalı hizmet içi eğitimlerin planlanması önerilebilir. Kapsayıcı ortamlarda eğitim teknolojisinin etkili ve verimli bir şekilde kullanılmasını sağlamak için, müfredata eğitim teknolojisinin entegrasyonunda öğretmenlere uzman desteği sağlanması ve eğitimler verilmesi de yararlı olacaktır. Araştırma sonuçlarının, literatüre, kapsayıcı eğitim alanına ve politika yapıcılara fayda sağlaması beklenmektedir.

*Bu çalışma Bütünleştirici Eğitim için Özel Eğitim Hizmetlerinin Kalitesinin Artırılması (IQSES) Hibe Programı (Proje Numarası: TREESP2.1.IQSES/P-03/032) tarafından ve ayrıca İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından da desteklenmiştir (Proje numarası: SDP-2022-36920).

Anahtar Kelimeler: : İhtiyaç analizi, kapsayıcı eğitim, eğitim teknolojisi, özel eğitimde eğitim teknolojisi

Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrenciler İçin Kavranabilir Uygulama Geliştirilmesi

Canan Sola Özgüç[1], Sinan Hopcan[2], Elif Polat[2]
[1]Sakarya Üniversitesi
[2]İstanbul Üniversitesi

Bildiri No: 126 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Özel eğitimde teknoloji kullanımı, özel gereksinimli öğrencilerin gereksinimlerine göre gelişimlerine yardımcı olan/destekleyen yenilikçi uygulamalara ihtiyaç duymaktadır. Geleneksel bilgisayar destekli uygulamalar çok duyulu katılımı ve fiziksel etkileşimi sağlamada özel gereksinimli öğrenciler için sınırlı kalabilmektedir. Telefon veya bilgisayar gibi cihazların kavranabilir nesnelerle kullanılması, özel gereksinimli öğrencilerin görme, işitme ve dokunma gibi birden fazla duyu organına hitap ederek etkileşimli öğrenmeyi sağlamakta, öğrenme deneyimlerini zenginleştirerek motivasyonlarını artırmaktadır. Kavranabilir teknolojiler, öğrencilere dokunarak görerek işiterek çoklu duyu katılımı sağlamaktadır. Kavranabilir arayüzlerde, öğrencilerin nesneleri kavraması ve tablet/telefon/bilgisayardaki uygulama ile nesnelerin etkileşiminin sağlanması söz konusudur. Bu araştırmada belirlenen dokuz geometrik şeklin öğretimi kavranabilir arayüze sahip öğrenme aracı ile gerçekleştirilmiştir. Kavranabilir arayüz, üç boyutlu geometrik şekiller, QR kod okuyucu ve bilgisayardan oluşmaktadır. Geometrik şekillerin üç boyutlu modellemeleri araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmiş, baskıları üç boyutlu yazıcıyla alınmıştır. üç boyutlu nesnelerin alt kısımlarına birer QR kod yerleştirilmiştir. Bunlar QR kod okuyucuya okutulduğunda, kodun hangi nesneye ait olduğu bilgisi, USB seri port bağlantısı ile bilgisayara aktarılmaktadır. Öğretimin sağlanabilmesi için ayrıca eğitsel bir yazılım geliştirilmiş ve QR kod okuyucu ile entegre bir şekilde çalışması sağlanmıştır. Yazılım geometrik şekilleri tanıtmakta, öğrenciden ilgili geometrik şeklin QR kodunu okutmasını istemekte ve okutulan nesnenin doğru ya da yanlış nesne olmasına yönelik olarak dönüt, düzeltme ve pekiştireç vermektedir.

Çalışmanın katılımcısı orta düzeyde zihin yetersizliği olan sekiz yaşında bir erkek öğrencidir. Araştırma sürecinde şekiller üç gruba ayrılarak öğretimi gerçekleştirilmiştir. Katılımcının ekranda görünen şekli önündeki somut şekiller arasından bularak kart okuyucuya okutması beklenmiş, yoklama oturumlarında ismi söylenen nesneyi üç nesne arasından göstermesi beklenmiştir. Bu çalışmada kavranabilir mobil uygulamanın geliştirilmesi ve uygulamada karşılaşılan durumların belirlenerek çözümlenmesi hedeflendiği için araştırma tasarım tabanlı olarak desenlenmiştir. Uygulama süresince yazılımın kullanımında bazı sorunlarla karşılaşılmıştır. Yaşanan bu sorunlara araştırma ekibi tarafından çözümler geliştirilmiştir. Çalışmanın sonunda katılımcı, hedeflenen kavramları kazanmıştır. Elde edilen bulgular alan yazın ışığında tartışılmış, araştırmacılara ve uygulamacılara öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kavranabilir teknoloji, zihin yetersizliği, tasarım tabanlı araştırma, özel eğitimde teknoloji kullanımı

Özel Gereksinimi Olan Öğrencilere Fen Kavramlarının Öğretiminde Artırılmış Gerçeklik Teknolojisinin Etkililiğinin İncelenmesi

Emrah Gülboy[1], Hicran Denizli-Gülboy[2]
[1]Ondokuz Mayıs Üniversitesi
[2]Çarşamba Milli Eğitim Müdürlüğü

Bildiri No: 154 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Artırılmış gerçeklik (AG), öğrencilerin öğrenme deneyimlerini geliştirme potansiyeli gösteren teknolojilerden biridir. AG, sanal nesneleri ve bilgileri gerçek dünyanın üzerine yerleştiren ve kullanıcıların hem fiziksel hem de sanal ortamlarla aynı anda etkileşime girmesine olanak tanıyan teknolojiler olarak tanımlanmaktadır. AG teknolojisi, fen eğitiminde özel gereksinimli öğrencilere; çok duyulu bir öğrenme deneyimi, görsel, işitsel ve dokunsal geri bildirim, öğrencilerin bireysel gereksinimlerine ve öğrenme stillerine göre uyarlanmış kişiselleştirilmiş öğrenme deneyimleri sağlayarak soyut kavramları daha somut hale getirmeye olanak tanır. İlgi çekici ve etkileşimli bir öğrenme deneyimi sağlama, anlamayı geliştirme, motivasyonu artırma ve gerçek dünya uygulamaları sunma özelliği AG'yi eğitimciler için umut verici bir eğitim aracı haline getirmektedir. Özel gereksinimi olan öğrencilere fen kavramlarının öğretiminde AG kullanımını destekleyen bazı kanıtlar olsa da bu alandaki araştırmaların daha da yaygınlaştırılmasına gereksinim vardır. Mevcut çalışmanın amacı özel gereksinimi olan öğrencilere fen kavramlarını (uzay araçları, hayvan hücresi organelleri ve iç organlar) ve fen kavramlarıyla ilişkili hedeflenmeyen bilgileri öğretmede AG teknolojilerinin etkinliğini incelemektir. Bunun yanı sıra çalışmada özel gereksinimi olan öğrenciler için AG'nin sosyal açıdan kabul edilebilir bir uygulama olup olmadığının değerlendirilmesi de hedeflenmiştir. Çalışmada yaşları 12-13 arasında değişen, kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi alan zihin yetersizliği tanılı üç öğrenci yer almıştır. Çalışma, tek-denekli deneysel araştırma desenlerinden katılımcılar arasında yinelenen davranışlar arası çoklu yoklama deseni kullanılarak yürütülmüştür. Bulgular, AG'nin özel gereksinimi olan öğrencilerin, fen kavramlarını edinmelerinde, öğretim sona erdikten bir, üç ve beş hafta sonra koruyup farklı araç-gereçlere genelleyebilmelerinde ve fen kavramlarıyla ilişkili hedeflenmeyen bilgileri edinmelerinde etkili olduğunu göstermektedir. Çalışmanın sosyal geçerlik bulguları ise çalışmada yer alan öğrencilerin fen kavramlarını öğrenmede AG'yi sosyal açıdan kabul edilebilir bulduklarını ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Artırılmış gerçeklik, özel gereksinimi olan öğrenciler, fen bilimleri, eğitim teknolojisi, öğrenme için evrensel tasarım

Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Yardımcı Teknolojilere Yönelik Tutumları

Yasemin Ertuğrul[1], Halil İbrahim Çakır[2]
[1]Giresun Üniversitesi
[2]Giresun Üniversitesi

Bildiri No: 203 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Düşük, orta ve yüksek teknolojiler olarak sınıflandırılan yardımcı teknolojiler; yetersizlikten etkilenmiş bireylerin müfredat erişimini desteklemek, öğretimini bireyselleştirerek sınıf aktivitelerine katılmalarını sağlamak, bağımsızlıklarını teşvik etmek ve yaşam kalitelerini yükseltmek amacıyla kullanılan her türlü özel araç, hizmet, kaynak ve sistemler olarak tanımlanmaktadır (IDEA, 2004). Teknolojinin eğitim ortamlarındaki kullanımı ve özel eğitimdeki artan önemi göz önüne alındığında, yardımcı teknolojileri bilmek, geliştirmek, anlamak ve kullanmak kritik öneme sahiptir. Eğitim ortamlarında teknoloji ürünü araç ve gereç kullanımı konusunda ülkemizdeki çalışmalar incelendiğinde, eğitimcilerin, zamandan tasarruf sağlama, öğrencilerin motivasyonunu arttırma, kalıcılığı sağlama gibi alanlarda teknoloji kullanımını olumlu bulduğu öte yandan bilgi teknolojilerini kullanma düzeylerinin orta düzeyde olduğu ve bazı alanlarda teknoloji kullanımının öğrencileri olumsuz etkilemesi konusunda kaygılı oldukları tespit edilmiştir (Karasakallıoğlu, Saracalıoğlu ve Uça, 2011; Yürektürk ve Coşkun, 2020).

Bu araştırma ile, özel eğitim öğretmen adaylarının genel olarak yardımcı teknolojilere karşı nasıl bir tutum sergilediği ve öğretmen eğitimi programlarının, öğretmen adaylarının yardımcı teknolojileri etkili bir şekilde kullanmaya hazırlamak için yeterli olup olmadığı ile ilgili çıkarımlar elde edilmesi beklenmektedir. Bu çalışma ile, özel eğitim öğretmen adaylarının günümüz eğitim, çalışma ve sosyal ortamlarında yardımcı teknolojilerin kullanımına yönelik perspektiflerini incelemeyi amaçlamaktadır.

Özel eğitim öğretmen adaylarının yardımcı teknolojilere yönelik tutumlarını belirlemeyi amaçlayan bu araştırmada, bir konuya ilişkin olarak katılımcıların görüşlerinin veya ilgi, beceri, tutum gibi özelliklerinin belirlendiği ve betimsel bir araştırma modeli olan tarama modeli kullanılacaktır (Büyüköztürk, 2008). Bu kapsamda, Aslan ve Kan (2017) tarafından geliştirilen "Yardımcı Teknolojilere Yönelik Tutum Ölçeği" veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Çalışma grubu olarak üniversitelerin özel eğitim bölümlerinde eğitim görmekte olan 2, 3 ve 4. Sınıf öğrencileri seçilmiştir.

Verilerin analiz sürecinde frekans ve yüzde, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve t-testi hesaplamaları SPSS programı kullanılarak cinsiyet, yaş, bulundukları sınıf ve okunan başka bölüm durumu değişkenlerine göre tutumları analiz edilecektir. Araştırmanın analiz aşaması halen devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yardımcı teknolojiler, tutum, özel eğitim, özel eğitim öğretmeni

Otizmli Öğrencilere Yemek Yapma Becerilerinin Öğretiminde Sanal Gerçeklik Gözlüğü ile Cooking Simulator Programının Etkililiğinin İncelenmesi

Benay Tuana Tunca[1], Zekeriya Alperen Sağdıç[2]

[1]İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi- Selçuklu Otizmli Bireyler Eğitim Vakfı (SOBE)

[2]Selçuklu Otizmli Bireyler Eğitim Vakfı

Bildiri No: 221 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Sosyal iletişim ve etkileşimdeki yetersizlikler ile sınırlı, yineleyici ilgi, örüntü ve takıntılı davranışlarla kendini karakterize eden nöro-gelişimsel bir bozukluk olarak tanımlanan OSB yaşamın en erken yıllarında kendini belli eden ve yaşam boyu süregelen bir bozukluktur. Yardımcı teknolojiler Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocukların eğitiminde kanıt temelli uygulamalardan biridir. Gelişen teknoloji ile birlikte Sanal Gerçeklik Gözlükleri (SGG) etkili yardımcı teknolojilerden biri olarak sayılabilir. Ancak ilgili literatür incelendiğinde SGG'nin OSB olan çocukların eğitiminde kullanımı ile ilgili yapılan araştırmaların halen çok sınırlı olduğu görülmektedir. Bu sebeple ilgili literatürü desteklemek amacıyla bu alandaki çalışmaların artırılması gerekmektedir. OSB'li bireyler için uyum becerileri ve bağımsız yaşam becerileri hayatlarının her alanında karşılarına çıkan, öncelikli, bağımsız yaşamlarını destekleyen becerilerdir. Bunlardan biri de günlük yaşam becerilerinden yemek yapma becerisidir. Bu çalışmanın amacı, özel eğitime devam eden OSB tanılı üç öğrenciye yemek yapma becerisinin öğretiminde SGG'nin etkililiğini incelemektir. Çalışmada öğrencilere yemek yapma becerisini öğretmek amacıyla bir mutfak simülatörü olan "Cooking Simulator" programının sanal gerçeklik gözlüğü (SGG) sürümü kullanılmıştır. Çalışmaya yaşları 9-13 arasında değişen ve özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde özel eğitime devam eden üç OSB tanılı öğrenci katılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu olasılık dışı örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Bu bağlamda katılımcılara, çalışmaya katılabilmede belli ön koşul becerilere sahip olmalarına göre karar verilmiştir. Bu çalışmanın araştırma yöntemi, tek denekli araştırma modellerinden katılımcılar arası çoklu başlama modelidir. Çalışmada öğretim oturumları sanal gerçeklik ortamında gerçekleştirilmiş, yoklama oturumları rehabilitasyon merkezinin uygulama mutfağında yapılmıştır. Başlama düzeyi verileri, uygulama verileri ve diğer veriler veri kayıt formuna işlenmiştir. Çalışmanın uygulama aşaması devam etmekte olup bulguları kongrede sözel olarak paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, sanal gerçeklik gözlüğü, simülatör, yemek yapma becerisi, tek denekli araştırma modeli

Özel Eğitimde Web 2.0 Araçlarının Kullanımı ve Sınıflandırılması

Baran Yasar[1], Sezgin Vuran[2]
[1]Sakarya Üniversitesi
[2]Anadolu Üniversitesi

Bildiri No: 264 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Dijitalleşen dünyada web 2.0 araçları ve teknolojileri sürekli gelişmekte her geçen gün yeni web 2.0 araçları eklenmektedir. Web 2.0 araçlarının günlük yaşamdaki yeri eskimemek ile birlikte her geçen gün daha fazla yaşamın içinde yer edindiği söylenebilir. Bütün alanlarda varlığını gösteren bu araçlar eğitimde de önemli bir yer tutmaktadır. Web 2.0 araçlarını kullanma becerileri birçok alanda hayatı kolaylaştırdığı gibi 21. Yüzyıl öğretmen becerileri olarak da nitelendirilmektedir. Web 2.0 araçlarının etkili ve verimli eğitim ortamlarının oluşmasında önemli katkılar sağladığı söylenebilir.Ayrıca web 2.0 araçlarının her zaman kullanışlı ve erişilebilir olmaları, çok fazla uzmanlık gerektirmemeleri, düşük maliyetli olmaları ve etkileşimli ortamlar sunmaları açısından tercih edilme nedenleri arasında sayılabilir.

Eğitimin birçok alanında olduğu gibi özel eğitim alanında da web 2.0 araçlarının kullanımı oldukça önemlidir.Öğretmenler, özel gereksinimli çocuklar için öğretimsel içeriği zenginleştirmek, Ancak web 2.0 araçlarının hem sayıca fazlalığı hem de spesifik olarak bazı beceri ve amaçlara hizmet etmesi bu araçların seçimini ve kullanımını zorlaştırmaktadır.

Bu araştırmada web 2.0 araçlarının sınıflandırılması ve karşılaştırılması amaçlanmıştır. Bu araştırmada, iki araştırma sorusu belirlenmiştir. Birincisi: Özel eğitim alanında kullanılabilecek web 2.0 araçlar nelerdir? İkincisi: Özel eğitim alanında kullanılabilecek aynı kategorideki web 2.0 araçları arasındaki farklılıklar nelerdir? Web 2.0 araçlarının sınıflandırılması ve karşılaştırılması için bilişim teknolojileri alanında uzman bir kişiden görüş alınarak çeşitli kriterler belirlenmiştir. Bu kriterler doğrultusunda Web siteleri içerik analizi yöntemiyle analiz edilme sürecini dört aşamada gerçekleştirilmiştir. Bu aşamalar; araştırma sorularının oluşturulması, örneklemin oluşturulması, verilerin toplanması ve analizidir.

Bu araştırmada web 2.0 araçları, çeşitli başlıklar altında ve belirli kriterler doğrultusunda hem karşılaştırılmış hem de sınıflandırılmıştır. Bu araştırma, özel eğitim alanında çalışan personellerin veya özel gereksinimli çocukların ebeveynlerinin hangi web 2.0 aracını hangi amaçlar doğrultusunda kullanabileceği ile ilgili fikir verebilir. Bu araştırmada, sosyal öykü, çizgi roman, hikâye, kavram haritası oluşturma, eğitici oyun oluşturma, video veya çizgi animasyon oluşturma, sanal ve arttırılmış gerçeklik fırsatlarını kullanma, broşür, afiş ve sunum oluşturma gibi alanlarda yardımcı olabilecek bir karşılaştırma ve sınıflandırma yapılmıştır. Ayrıca web 2.0 araçlarının bulundukları sınıflandırma içerisinde ücretlendirme, mobil uygulama, dil desteği, dosya yükleme, çoklu ve çevrimiçi kullanım gibi kriterler doğrultusunda birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Bu kriterlerin yanı sıra her sınıflandırmaya özel kriterler de eklenmiştir. Web 2.0 araçlarının her geçen gün gelişen bir teknolojiye sahip olmalarından dolayı yapılacak her yeni sınıflandırma daha güncel ve daha verimli olabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Web 2.0 araçları, eğitimde web 2.0, özel eğitimde web 2.0, web 2.0 araçlarının sınıflandırılması

Bep ve Böp Hazırlamada Yapay Zekanın Rolü

Beyza Alpaydın[1], Oğuzhan Hazır[1], Mustafa Karnas[2]
[1]Kilis 7 Aralık Üniversitesi
[2]Kiis7 aralık Üniversitesi

Bildiri No: 300 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu çalışmanın amacı özel gereksinimli öğrenciler için Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) ve Bireyselleştirilmiş Öğretim Planı (BÖP) hazırlama ve uygulama sürecinde yapay zekanın etkililiğini araştırmaktır. Özel eğitim alanında 1990'lı yılların sonundan itibaren teknoloji odaklı öğretim programları ve müdahale yöntemleri kullanılmaya başlamıştır (Neeharika & Rhayazuddin, 2023). Son yıllarda yapay zekanın eğitim süreçlerinde aktif olarak kullanılması özel eğitim alanında da nasıl kullanılacağı yönünde tartışmaları ortaya çıkarmıştır. Yapay zekâ insani birçok yeteneğe sahipken, öğrenme ve duyguları algılama gibi birçok üst beceriye de sahiptir (Han vd., 2022). Bu nedenle, özel eğitim alanında yapay zekâ bir yardımcı teknoloji olarak kullanılabilecek potansiyeldedir. Bu çalışmada 10 özel eğitim iş okulu öğrencisinin BEP kurulu tarafından hazırlanmış matematik dersi amaçları uzun dönemli amaç (UDA), kısa dönemli amaç (KDA), öğretimsel amaçlar (ÖA) ile yapay zekanın bu öğrenciler için hazırladığı matematik dersi amaçları karşılaştırmalı analiz tekniği ile kıyaslanmıştır. Yapılan analiz sonucunda yapay zekanın BEP hazırlarken teorik standartlara uygun olarak UDA ve KDA yazdığı ve Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) özel eğitim programında yer alan basmakalıp ifadeleri kullandığı görülmüştür. Bu bağlamda yapay zekanın UDA, KDA ve ÖA yazımında sınırlı kaldığı tespit edilmiştir. Ancak, belirlenen UDA, KDA ve ÖA'ların planlanması, detaylandırılması, materyal geliştirme ve öğretim ortamını dizayn etmede yapay zekanın öğretmenler ve öğretmen adayları için destekleyici önemli bir alternatif kaynak olabileceği görülmüştür. Ayrıca yaratıcılık bağlamında da öğretmenlere farklı öğretim teknikleri ve yaklaşımları sunduğu da görülmüştür. Hazır (2019), öğretmenlerin profesyonel meslek hayatlarına başladıklarında, lisans eğitiminde öğrendikleri uygulamaları, fazla detaylı olmasından dolayı profesyonelce kullanmadıklarını ifade etmiştir. Ayrıca aynı çalışmada her öğretmenin öğrenci ile ilgili kendi geliştirdiği daha basit hatırlatıcı not alma tekniği olduğunu göstermiş ve genel anlamda öğretmenlerin farklı öğretim teknikleri ve öğretimi çeşitlendirme bağlamında sınırlı kaldıklarını ifade etmiştir. Bu bağlamda yapay zeka, öğretmenlere hem fikir vermesi hem de yaratıcılığı geliştirmesi açısından istendik veriye/tekniğe kısa zamanda ulaşma seçeneği sunacağından faydalı olabilecek yapıdadır.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zeka, BEP, BÖP

Ekran Okuyucuların Görme Engelli Öğrencilerin Yükseköğretim Sürecindeki Rolü ve Etkileri: Erişilebilirlik ve Kapsayıcı Bir Yaklaşım

Sevgi Kırboyun Tipi
İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Bildiri No: 309 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bilgisayar tabanlı uygulamalar, öğrenciler için öğrenme sürelerini kısaltması, öğrenci motivasyonunu artırması ve öğrencilerin öğrenme süreçlerini desteklemesi nedeniyle giderek daha popüler hale gelmektedir. Bilgisayar tabanlı teknoloji, görme engelli öğrenciler için bilgiye, iletişime ve çevreye hızlı erişim sağlamaktadır. Görme engelli öğrencilerin bu erişim için ekran okuyucuları etkili bir şekilde kullanması önemlidir. Görme engelli öğrenciler, yükseköğretim öğrenci nüfusu içinde küçük bir sayıdır, ancak lisans ve lisansüstü eğitimdeki sayıları giderek artmaktadır. Bu öğrencilere üniversitelerin engelli öğrenci birimleri tarafından alternatif formatta (Braille, büyük baskı ve işitsel) ders kitapları/materyalleri ve ekran okuyucular gibi bilgisayar tabanlı yazılım programları sağlanması gibi hizmetler sunulmaktadır. Görme engelli yükseköğretim öğrencilerinin ekran okuyucu kullanımı üzerine yaşanmış tecrübelerini derinlemesine incelemek için nitel bir çalışma tasarlanmıştır.

Bu nitel çalışmanın bir parçası olarak fenomenolojik bir yaklaşım uygulanarak ekran okuyucu kullanımının görme engelli lisans ve yüksek lisans öğrencilerinin akademik ve günlük yaşamları üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Araştırmada Amerika Birleşik Devletleri'nde bir devlet üniversitesinde eğitim gören görme engelli yedi yükseköğretim öğrencisiyle yüzyüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara üniversitenin engelli öğrenci birimleri aracılığıyla ve kartopu örneklem yoluyla e-posta ile ulaşılmıştır. Katılımcılardan üçü yüksek lisans, üçü doktora ve biri de lisans eğitimi almaktadır. Ses kaydı yapılan tüm görüşmeler, görüşme sırasında Dragon telefon uygulaması kullanılarak yazıya dökülmüştür. Temaları belirlemek için tümevarımsal tematik analiz kullanılmıştır. Bulgular sınıf materyallerine erişim, okuma-yazmada ekran okuyucu kullanımı, günlük yaşamda ekran okuyucu kullanımı, ekran okuyucuların avantajları, ekran okuyucuların dezavantajları ve ekran okuyucu kullanımı hakkında yetersiz bilgi olarak altı tema altında kategorize edilmiştir.

Bulgular, ekran okuyucuların görme engelli öğrencilerin başarılı ve bağımsız olmalarında büyük bir etkiye sahip olduğunu; ancak erişilebilir olmayan içeriklerin ve materyallerin başarılarını, mahremiyetlerini ve bağımsızlıklarını olumsuz etkilediğini ortaya koymuştur. Ayrıca görme engelli yükseköğretim öğrencileri, ekran okuyucuları etkili bir şekilde kullanma becerilerinin görme engelliler öğretmenlerinin ekran okuyucu kullanmayı öğretme becerileriyle doğrudan ilişkili olduğunu belirtmiştir. Bu sunumda, Amerika Birleşik Devletleri'nde lisans ve lisansüstü eğitimde görme engelli öğrenci olmanın yaşanmış tecrübeleri üzerine durulacak, ekran okuyucu kullanımına yönelik sınırlılıklar, avantajlar ve öneriler tartışılarak erişilebilirlik ve kapsayıcılık üzerine konuşulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Görme engelli, ekran okuyucular, lisans öğrencileri, lisansüstü öğrenciler, akademik çalışma

Özel Eğitimde Video Oyunlarının Öğrenmeye Etkisi: Kktc Yeşilyurt Özel Eğitim ve İş Eğitim Okulunda Bir Saha Çalışması

Ersin Çağlar[1], Akın Sabri Tuzsuz[1]
[1]Lefke Avrupa Üniversitesi

Bildiri No: 325 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Günümüzde bilişim teknolojisinin önemi giderek artmaktadır. Bu teknoloji, iş dünyasından sağlık sektörüne, eğitimden iletişime kadar pek çok alanda kritik bir rol oynamaktadır. Bilişim teknolojileri, özellikle eğitimde sağladığı imkanlar sayesinde önemini her geçen gün arttırmaktadır. Bu imkanların başında gelen video oyunları, eğitim ve öğretimde önemli bir yer tutmaktadır. Video oyunları aracılığıyla öğrencilerin becerilerini geliştirebilecekleri ve öğrenme deneyimlerini daha anlamlı hale getirebilecekleri tüm dünyada denenmektedir. Yapılan bu çalışmada, bilişim teknolojisini doğru kullanarak daha güzel bir yaşam ortamı yaratmak ve daha kolay adapte olmalarını sağlamak ise bu projenin yapı taşlarından biridir. Öğrencilerin öğrenme süreçlerini eğlenceli kılmak, motivasyonlarını arttırmak ve yeteneklerini geliştirmek için ilgilerini çekecek video oyunları uzman yönlendirmeleriyle hazırlanarak kullanılmıştır. Çalışma KKTC Yeşilyurt Özel Eğitim ve İş Eğitim Okulu'nun özel eğitim öğretmenleri gözetiminde, gönüllü öğrencileriyle yapılmıştır. Çalışmanın amacı, video oyunu tabanlı antrenman programı ile özel gereksinimli öğrencilerin belirli yeteneklerini geliştirmek bunu gözlem ve istatistik yoluyla analiz ederek ne kadar verimli olduğunu öğrenmektir. Çalışma Yeşilyurt Özel Eğitim ve İş Eğitim Okulunda 20 günlük süre zarfında, farklı özel gereksinimlere sahip 10 öğrenciyle yapılmıştır. Çalışmada, katılımcılara belirlenen video oyununda 5 farklı antrenman modu oynatılarak katılımcıların el göz koordinasyonları, ince motor becerileri, algılama kabiliyetleri, tepki sürelerindeki gelişim ve odaklanma becerileri gibi parametreler gözlenmiştir. Katılımcıların sonuçları değerlendirildiğinde ortalama 120%'lik bir artış olduğu gözlenmiştir, çalışma sonucunda elde edilen bulgular, video oyunu tabanlı eğitimin öğrencilerin el-göz koordinasyonu, ince motor becerileri ve sosyal beceriler gibi temel yeteneklerini geliştirdiğini göstermektedir. Ayrıca, öğrencilerin motivasyonlarının arttığı ve öğrenme süreçlerinin daha keyifli hale geldiği gözlemlenmiştir. Son olarak, çalışmanın sonuçları, eğitimcilerin ve uzmanların bilgisayar oyunlarını pedagojik yaklaşımlarının bir parçası olarak değerlendirmeleri gerektiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel gereksinimli bireyler, video oyunu, eğitim, gelişim, el-göz koordinasyonu, motivasyon, bilişim teknolojisi, sosyal beceriler, teknoloji

Özel Gereksinimi Olan Çocukların Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Çerçevesindeki Haklarının Yapay Zeka ile Güvence Altına Alınmasının Desteklenmesine Yönelik Bir İnceleme

Mümin Şen
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Bildiri No: 362 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Birleşmiş Milletler (BM) Çocuk Haklarına Dair Sözleşme BM Genel Kurulunda 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilmiş ve 2 Eylül 1990 yılında yürürlüğe girmiştir. Aynı yıl Türkiye Cumhuriyeti tarafından imzalanan sözleşme, 9 Aralık 1994 tarih ve 4058 sayılı Kanun ile onaylanmıştır. Sözleşme çerçevesinde çocuk haklarının korunması amaçlanmış ve taraf ülkelerin yükümlülükleri belirlenmiştir. Toplamda 54 maddeden oluşan sözleşmenin temel ilkeleri ayrım gözetmeme, çocuğun yüksek yararı, yaşama ve gelişme hakkı ve katılım hakkı olarak özetlenebilir. Özel gereksinimi olan çocuklar yaşantılarında fiziksel, psikolojik, sosyolojik vb. birçok güçlük ve aynı zamanda da birçok hak ihlali ile karşılaşmaktadır. Bu güçlükler ve hak ihlalleri ile yüzleşmeleri durumunda bazıları almış olduğu eğitim ve çevre desteği ile sorunların üstesinden kısmen de olsa gelebilmekte, ancak birçoğu için hakkını korumak ve güçlükleri aşmak çok zor olabilmektedir. Bu farklılıklar özel eğitimden yararlanma oranı, ailenin eğitim düzeyi ve sosyoekonomik durum gibi etmenler başta olmak üzere özünde fırsat eşitliği ilkesi ile ilişkilendirilebilir. Fırsat eşitliği ilkesi açısından çözüm önerilerinden bir olabilecek ve son yıllarda eğitimden hukuka kadar birçok alanda yaygın bir şekilde kullanılan yapay zeka karşımıza çıkmaktadır. Yapay zeka sohbet botları yapılan araştırmalarda birçok meslek dalında yapılan sınavlarda lisans derecesi alabilecek düzeyde bilgi sahibi ve analize dayalı tahmin kapasitesine sahip olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın amacı da özel gereksinimi olan çocukların ilgili sözleşmede belirtilen haklarından çalışma kapsamına alınmış olanlarını güvence altına alınmasına yönelik yapay zekanın bir danışman olarak kullanılmasını incelemektir. Çalışma kapsamında sözleşmede belirtilen ayrımcılığa maruz kalmama hakkı, her türlü şiddet ve istismardan korunma hakkı, sağlık ve bakım hakkı, eğitim hakkı, boş zaman geçirme ve oyun oynama hakkı, görüşleri açıklama ve dikkate alınma hakkı, bilgiye erişim hakkı, ekonomik sömürüden korunma hakkı ve engelli çocuklara özel koruma ve destek hakkı ele alınmış ve OpenAI tarafından geliştirilen ChatGPT'nin 3.5 versiyon yapay zeka sohbet botu kullanılmıştır. Yapay zeka botuna yukarıda belirtilen ilgili hakların nasıl korunacağı veya ihlal edilebileceğine yönelik senaryolar verilerek tavsiyede bulunması istenmiştir. Her hak ihlali için 3 senaryo olmak üzere toplamda 27 senaryo sunulmuş ve yapay zeka tarafından verilen cevaplar incelenmiştir. Cevapların değerlendirilmesinde öncelikle önerilerin çocuklar için risk barındırıp barındırmadığına ve çocuklar için uygulanabilir olup olmadığını değerlendirmek üzere özel gereksinimi olan çocuk ve bireylerle çalışan 4 uzman görüşü alınmıştır. Elde edilen veriler OpenAI tarafından geliştirilen yapay zeka sohbet botu ChatGPT 3.5 versiyonunun özel gereksinimi olan çocukların araştırma kapsamındaki haklarının korunmasına yönelik olumlu katkı sağlayabileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel gereksinimi olan çocuklar, yapay zeka, çocuk hakları

Özel Eğitimde Tanılama ve Değerlendirme

“bir Dakka! Ben O Sandığınız Kişi Değilim.”: Özel Yeteneklilerde Yanlış Tanılama

Burcu Seher Çalıkoğlu[1], Serhat Tepe[2], Servet Malgaz[2], Aykut Özdemir[2]
[1]Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
[2]İzmir Demokrasi Üniversitesi

Bildiri No: 61 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu çalışmanın amacı özel yetenekli çocuklarda yanlış tanılamaya ilişkin kasıtlı veya kasıtsız oluş biçimlerini ortaya çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda, nitel araştırma paradigması üzerinden hareket edilerek; yarı yapılandırılmış görüşmeler alanın farklı tarafları olan 13 öğretmen, 15 veli ve 10 test uygulayıcısı ile gerçekleştirilmiştir. Görüşme tekniğinin tercih edilmesinin en önemli nedeni, yanlış-tanılamanın gözlemlenmesinin oldukça zor olmasıdır. Katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Örnekleme dahil etme kriteri olarak, (1) veliler için özel yetenekli çocuğa sahip olması; (2) öğretmenler için BİLSEM kurumlarında öğretmen olarak görev yapıyor olması; (3) test uygulayıcısı için de zeka testi uygulayıcılığı ile ilgili bir eğitim almış ve Rehberlik Psikolojik Danışmanlık ya da Psikiyatri bölüm mezunu veya Rehberlik Araştırma Merkezi’nde görev yapmış olması şartları getirilmiştir.

Bu kriterler doğrultusunda görüşülen 38 katılımcının verisi gömülü teori yaklaşımıyla analiz edilmiştir. Veri seti, yanlış tanılama durumunu etkileyen veya bundan etkilenen tarafların bireysel gözlemlerini ve bunları kendi açılarından anlamlandırmalarını içermektedir. Analiz sürecinde, gömülü teorisyenlerinden Charmaz’ın (2000, 2006) yapılandırmacı yaklaşımı benimsenmiştir. Bu yaklaşım, verilerin kodlanması sırasında sıkı sıkıya bağlı prensipleri olmaması, belli şekillerde serbestlik sağlaması ve anlamın araştırmacı ve katılımcı işbirliği sürecinde geliştiği varsayımına dayanmaktadır. Çalışmanın inanırlık, güvenilebilirlik, onaylanabilirlik ve aktarılabilirlik düzeylerinin artırılması için çeşitli adımlar izlenmiştir. Başlangıç, odaklanılmış ve kuramsal kodlama arasında ilişkiler kurularak, problem ve çözüm davranışların temel kaynaklarının (1) bilgi düzeyi ile (2) motivasyon olduğu ve bunların da üç olasılığı meydana getirdiği gözlemlenmiştir. İlk olasılıkta, Olumsuz motivasyona (-M) sahip olan bir birey bilgi (-B) konusunda bir eksiklik yaşıyorsa davranış olumsuz (-D) olarak gözlemlenmekte; ikinci olasılıkta olumsuz motivasyona (-M) sahip olan bir birey bilgi konusunda bir eksiklik yaşamıyorsa (+B) davranış yeniden olumsuz (-D) olarak gözlemlenmektedir. Örneğin, bir öğrencinin sınıf içerisindeki arkadaşları tarafından özel yetenekliymiş gibi görünmesini isteyen bir veli, çocuğuna zekâ testi çalıştırması için bir uzman tutabilir. Halbuki zekâ testi hazırlık gerektiren bir test değil, aksine ön çalışması yapılmadan alınması önerilen bir testtir. Bu örnekte veli bilgi sahibi olmasına rağmen motivasyonundan kaynaklı istenmedik bir davranış sergilemektedir. Üçüncü olasılıkta ise, olumlu bir davranışın (+D) sergilenmesi ancak ve ancak olumlu bir motivasyon (+M) ile doğru bilgiye (+B) sahip olmanın birlikteliğinde mümkün olmaktadır. Bilginin bir varlık olarak kendi başına etkili olmamasının nedeni, yönsüz (undirectional) bir kavram olmasından kaynaklanmaktadır; motivasyon ise yönlüdür (directional). Bütün hareketlerimize yön veren en önemli yaşam kaynağıdır. Çalışma sonunda elde edilen gömülü teoriye ilişkin tartışmalar kongre sunumunda paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Özel yetenek, zeka testi, BİLSEM, yanlış tanılama

Otizmli Çocuğu Olan Ebeveynlerin Tanı Alma Sürecinde Yaşadıkları Deneyimlere İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

Sinan Kalkan[1], Tarık Akay[2]
[1]Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
[2]İstanbul Aydın Üniversitesi

Bildiri No: 88 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Otizm, belirtilerin erken çocukluk çağında başladığı, sosyal etkileşim ve iletişimde önemli düzeyde zorlukların görüldüğü, yineleyici davranışlar ile sınırlı ilgi alanlarının gözlemlendiği nörogelişimsel bir farklılık olarak tanımlanmaktadır. Otizmin tanımlanan özellikleri, otizmin karakteristik yönünü oluştururken, aynı zamanda onu bu yönleriyle diğer özel gereksinimli gruplardan da ayırmaktadır. Otizme özgü bu karakteristik özellikler, otizmden etkilenmiş çocukların yaşam alanlarını büyük oranda sınırlandırmasıyla birlikte, onların günlük yaşama katılımını zorlaştırmaktadır. Dahası otizmin karakteristik yanlarının çocuğun gelişimi üzerindeki etkileri oldukça sınırlayıcıdır. Otizm sadece bundan etkilenen çocuğu değil, aynı zamanda çocuğun ailesini ve sosyal çevresini de etkilemektedir. Araştırmacılar, otizmin çocuğun gelişimi üzerindeki bu olumsuz etkileri azaltabilmenin en etkili yollarından birinin erken müdahaleler olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda otizmli çocukların en erken dönemde tanılanmaları ve uygun müdahale hizmetlerine başlamaları gerekmektedir. Bu zorlu sürecin hem çocuk hem de aile açısından işlevsel bir hale gelebilmesi, tanılamanın ve bu sürecin önemini ortaya çıkarmaktadır. Otizmli çocuğu olan ebeveynlerin tanı alma sürecinde yaşadıkları deneyimlere ilişkin görüşlerinin incelenmesinin amaçlandığı bu araştırmada nitel araştırma modellerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmaya, otizmli çocuğu olan 39 ebeveyn katılmıştır. Araştırmada verilerin toplanması aşamasında yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırma kapsamında hazırlanan görüşme formunda 10 açık uçlu soru kullanılmıştır. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu toplanan veriler, içerik analizi ile analiz edilmiştir. Bu kapsamda katılımcıların görüşmelerinden dökümler elde edilmiş olup bu dökümler tekrar tekrar okunarak görüşme kodlama anahtarları doldurulmuştur. Araştırma sonunda, katılımcıların görüşleri (a) otizmin belirtileri, (b) tanılanma süreci, (c) otizmin etkileri ve (d) otizmin özellikleri olmak üzere dört tema ve 13 alt tema altında sınıflandırılmıştır. Katılımcıların görüşleri bu alt temalar altında tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Otizm, tanılama, müdahale, aile, gelişim.

Formel Olmayan İletişim Becerileri Envanteri Dikkati Yöneltme Becerilerinin Analizi

Esra Genç[1], Yıldız Uzuner[2]
[1]Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitresi
[2]Anadolu Üniversitesi

Bildiri No: 192 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

İletişim becerileri dilin geliştirilmesinde temel görev görmektedirler. Çocuklarda erken çocukluk döneminde dil ve iletişim becerilerinin gelişimini inceleyen araştırmacılar iletişim becerilerini; iletişimsel amaçlar, dikkati yöneltme, sıra alma, taklit ve sohbet olarak sınıflamaktadırlar.

Dil ve iletişim gelişiminde temel becerilerden birisi olan dikkati yöneltme becerileri iletişimi başlatan ilk kıvılcım gibidir. Kişilere, varlıklara, olaylara dikkat yöneltmek etkileşim içerisine girebilmenin, iletişim kurabilmenin temel adımıdır. Dikkati yöneltme becerileri rastgele bakıştan farklıdırlar; amaçlı, farkındalıklı bakışlardır. Çocuklar kendilerine yöneltilen dikkat içeren bakışlara karşı duyarlıdırlar ve bu bakışların iletişim niyeti olduğunun farkındadırlar. Aynı şekilde kendileri de iletişim niyetleri ile dikkatlerini yöneltmektedirler.

Bilişsel gelişimle yakından ilişkili olan dikkati yöneltme becerileri; bakış yöneltme, göz göze gelme, ortak bir şeye bakma, bakışlarını kaydırma gibi becerileri içermektedir. Başlangıçta yalnızca bakışlarını yönelten çocukların, zamanla ustalaşarak iletişim eşi ve nesne arasında bakışlarını kaydırabilir hale gelmektedirler. Dikkati yöneltme becerileri, tipik gelişim gösteren çocuklarda erken çocukluk döneminde büyük oranda kazanılmaktadır. Özel gereksinimli çocuklarda ise dikkati yöneltme becerilerinde sorun yaşayan çocukların olabildiğince erken dönemde belirlenip uygun eğitimlerle desteklenmesi gerekmektedir. Uygun eğitimin ilk basamağı kapsamlı bir değerlendirmedir.

İletişim becerilerinin değerlendirilmesinde formel ve formel olmayan ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin kullanıldığı görülmektedir. Ülkemizde çocuklarda dil ve iletişim becerilerine ilişkin yapılan araştırmalarda formel ölçme ve değerlendirme yöntemine dayalı araçların kullanıldığı, sürecin dikkate alınmadığı görülmektedir. Ancak söz konusu dil ve iletişim gelişimi olduğunda yapılacak olan değerlendirmelerde sürecin de sonuç kadar önem kazandığı bir gerçektir. Sürecin ele alınması daha sonra planlanacak olan öğretim programı konusunda uzman veya öğretmene yol gösterici nitelik taşımaktadır. Envanterler formel olmayan ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin tekniklerinden biri olarak süreç değerlendirmesine olanak sağlamaktadır. Bu nedenlere bağlı olarak İkinci yazar danışmanlığında birinci yazarın doktora tezi kapsamında ana dili Türkçe olan 0-5,11 yaş arası çocukların iletişim becerilerinin ölçme ve değerlendirilmesini sağlayan geçerli, güvenilir ve kullanışlı Formel Olmayan İletişim Becerileri Envanteri (FOİBE) geliştirilmiştir. FOİBE, çocukların iletişim becerilerine ilişkin çeşitli bağlamlardaki doğal etkileşimlerinden alınan kapsamlı ve doğru örneklerle çocukların iletişim becerilerindeki güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koymayı amaçlayan, alanyazınla örtüşür şekilde; dikkati yöneltme becerileri, taklit, sıra alma, iletişimsel işlevler ve sohbetin yapısı, işlevi becerilerine ilişkin kontrol listelerinden oluşan bir ölçme aracıdır. FOİBE ile 3-5,11 yaş arası koklear implant kullanan işitme kayıplı ve normal işiten çocukların iletişim becerilerinin incelenmesi ve iletişim becerileriyle ilişkili değişkenlerin belirlenmesi çalışması yapılmıştır. FOİBE kapsamında verilerin çeşitli bağlamlarda doğal etkileşimlerden elde edilmesine bağlı olarak çocukların işlevsel iletişim becerilerinin, kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi mümkün olabilmektedir. Buna bağlı olarak dikkati yöneltme becerileri özelinde de işlevsel ve kapsamlı bir değerlendirme yapılabilmektedir. Ayrıca dikkati yöneltme becerilerinin örneklendirilebilmesi sayesinde öğretmenlere, ailelere, uzmanlara eğitim planlarının geliştirilmesi, uygulanan eğitim programlarının etkililiğinin incelenmesi için geçerli, güvenilir veriler sağlamaktadır.

Yukarıda belirtilen nedenlere bağlı olarak bu sununun amacı geliştirilen FOİBE yönergesine uyularak toplanan, dikkati yöneltme becerilerine ilişkin veri toplama ve analiz etme sürecini video örnekleriyle birlikte açıklamaktır.

Anahtar Kelimeler: Dikkati yöneltme becerileri, İletişim becerileri, formel olmayan iletişim becerileri envanteri.

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerde Ortak Dikkat Becerilerinin Göz İzleme Teknolojisi Kullanılarak Değerlendirildiği Çalışmaların İncelenmesi

Maşallah Özer Gündoğdu[1], İlyas Gürses[2]
[1]Gazi Üniversitesi
[2]Anadolu Üniversitesi

Bildiri No: 290 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Spektrumun etkisi bireyler arasında farklılık gösterse de birçok OSB'li çocuk ortak dikkat becerilerinin gelişmesi konusunda ciddi güçlükler yaşamaktadır. Ortak dikkat, çocuğun kendi dikkatinin sağladığı bilgilerle, diğer insanların dikkatinin çevresine aktardığı bilgileri eşzamanlı dikkate alma yeteneğidir. Çocukların bu şekilde dikkatlerini sosyal bir biçimde koordine etmeleri aynı zamanda yaşam boyu devam eden sosyal öğrenme süreçleri için bir temel oluşturmaktadır. Bir çocuk dikkatini çevresiyle ne kadar çok paylaşırsa, karşısına çıkan sosyal öğrenme fırsatları da o kadar artmaktadır. Ortak dikkatteki bozulmaların dil ediniminden önce belirgin bir şekilde görülüyor olması ve daha sonraki birçok sosyal ve iletişim becerilerini öngördüğüne yönelik kanıtlar, OSB araştırmalarında ortak dikkatin kilit bir rolü olduğu düşüncesini desteklemektedir. OSB'li çocuklarda sosyal ve iletişim becerilerinin gelişmesinde ortak dikkatin bu kritik rolü olduğu düşünüldüğünde, dikkati paylaşmaya yönelik davranışlar, otizmli çocuklarda erken müdahale programları için önemli bir hedefi temsil etmektedir. Erken müdahale, OSB'li bireyler için uzun vadede sosyal iletişim becerilerine yönelik davranışları desteklemek, bebeklerin ve çocukların gözlerini nasıl kullandıklarını anlamak, gelişimlerinde ne gibi fırsatlar sağladığını öğrenmek açısından önemlidir. Bu konuda gözün sağladığı bilgileri incelemenin, alanyazındaki en etkili yollarından biri ise göz izleme teknolojisidir. Göz izleme, çeşitli görsel uyaranların sunduğu bilgileri işlemeyi ve hedefe yönelik bakış davranışlarını temsil etmektedir. Göz izleme, OSB'li çocuklarda görsel dikkat ve bakış eylemini incelemek ve OSB'li çocukları çok küçük yaşlarda normal gelişim gösteren akranlarından ayırt edebilmek için kullanılan güvenilir bir tekniktir. Göz izleme teknolojilerinin kullanımı, motor veya dil becerilerinin işe koşulmasını gerektirmediğinden, OSB'li bebekler ve yeni yürümeye başlayan çocuklarla çalışıldığında önemli bulgular sağlayabileceği düşünülmektedir. Alanyazın incelendiğinde göz izleme teknolojisi kullanılarak ortak dikkat becerilerinin gözlendiği araştırmaların derlendiği bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Bu önem çerçevesinde; bu çalışmada, OSB teşhisinin temel ölçütlerinden biri olan ortak dikkat becerilerinin göz izleme teknolojileriyle değerlendirildiği araştırmaların incelenmesi amaçlanmıştır. Göz izleme teknolojileri son yıllarda yoğun olarak kullanılan bir değerlendirme yöntemi olduğu için bu çalışmada 2012-2023 yılları arasında erken çocukluk döneminde olan OSB'den etkilenen çocuklarda ortak dikkat becerilerinin göz izleme teknolojisiyle değerlendirildiği çalışmalar incelenmiştir. Araştırmaya ortak dikkat, göz izleme, değerlendirme ve otizm spektrum bozukluğu anahtar kelimeleri Web of Science, ERIC ve Google Scholar veri tabanları aracılığıyla taratıldıktan sonra ulaşılan araştırmalar dahil edilmiştir.

Ulaşılan çalışmaların incelenmesi sonucunda: birçok çalışma OSB'den etkilenen çocuklarda azalan bakış takibi, hedef nesneye kısa süreli ve gecikmiş ilk odaklanma, sosyal uyaranlara karşı azalan ilgi ve hedef nesneden yüze geçişlerde sınırlılık bildirse de bazı çalışmalarda OSB'den etkilenen çocukların ortak dikkat becerilerinin erken yaşta gelişimi yönünde olumlu sonuçlara ulaşıldığı da görülmektedir. Bu çalışmaların, OSB tanısıyla ilgili daha fazla bilgi edinmemize olanak sağlayacak ileri araştırmalar için güçlü nedenler oluşturduğu düşünülmektedir. Göz izleme çalışmalarının yapılandırılmış bir ortamda gerçekleştirilmesi ve bu ortamların doğal ortamlardan farklı olması ekolojik bir sınırlılık olarak düşünülse de doğal ortamlarda gerçekleştirilen ölçüm sonuçlarıyla göz izleme sonuçlarının büyük oranda örtüşmesi bu araçların güvenilir ölçüm araçları olduğunu göstermektedir. Ortak dikkat üzerine gerçekleştirilen göz izleme çalışma sonuçlarının, hem OSB tanısının daha iyi anlaşılması hem de erken müdahalelere katkı sağlaması bakımından etkili bir bilgi kaynağı olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ortak dikkat, göz izleme, değerlendirme, otizm spektrum bozukluğu

Türkiye'deki 3-6 Yaş Arasındaki Çocukların Pragmatik Dil Becerilerini Değerlendirmeye Yönelik Ölçme Araçlarının Sistematik İncelemesi

Çiğdem Keleş Karaşahin[1], Latife Özaydın[1]

[1]Hasan Kalyoncu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü

Bildiri No: 341 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Pragmatik dil becerileri, bireyin iletişim amacını iletmek istediği kişiyle sosyal bağlamlarda dili nasıl kullandığıyla ilgilenen dilin önemli bir bileşenidir. Bireyin iletişim amacını, bağlama, ortama, kültüre ve dinleyicilere göre biçimlendirmeyi içeren pragmatik dil becerileri için değerlendirme yapmak becerinin çok boyutlu özelliklerinden ötürü oldukça karmaşık ve güçtür. Bu çalışma ile Türkiye'deki 3-6 yaş arasındaki çocukların pragmatik dil becerilerini değerlendirmek amacıyla geliştirilen veya Türkçeye uyarlanan ölçme araçlarının sistematik olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Sistematik inceleme, araştırma sorusu, konu veya alana ilişkin mevcut araştırma literatürünü özetlemeye ve sentezlemeye yönelik yapılandırılmış bir yaklaşımdır. İlgili çalışmaların kapsamlı ve sistematik bir şekilde araştırılmasını, çalışmaların dâhil edilmesi ve hariç tutulması için önceden tanımlanmış ölçütlerin uygulanmasını ve bu çalışmalardan elde edilen bulguların analiz edilmesini içerir. Araştırmada tarama yöntemi kullanılmış ve doküman incelemesi yoluyla verilere ulaşılmıştır. İncelemeye dahil edilecek ölçme araçlarını belirlemek amacıyla yapılan literatür taraması ile 3-6 yaş aralığındaki çocukların pragmatik dil becerilerini değerlendiren beş nicel çalışmaya ulaşılmıştır. Bu değerlendirme araçlarının üçü standardize test ikisi ise kontrol listesiyken araçların sadece bir tanesi ölçek geliştirme çalışmasıdır. İnceleme kapsamında yer alan diğer dört çalışmanın uyarlama sonucu literatüre kazandırıldığı belirlenmiştir. Ölçme araçları; yayın yılına, hedef kitleye, örneklem grubuna, uygulayıcıya, ölçmeyi hedefledikleri boyutlara, kuramsal yapı ve geçerlik-güvenirlik verilerine göre betimsel olarak analiz edilmiştir. Türkiye'de 3-6 yaş arasındaki çocukların pragmatik dil becerilerini tek bileşen olarak değerlendiren bir ölçme aracının olmaması, kullanılan araçların sınırlı sayıda ve becerinin farklı boyutlarını değerlendiriyor olması incelemenin dikkat çeken sonuçları arasında yer almaktadır. Yapılan bu sistematik inceleme çalışması, ülkemizde 3-6 yaş arasındaki çocukların pragmatik dil becerilerini değerlendiren geniş kapsamlı bir ölçme aracına olan ihtiyacı da ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Pragmatik dil becerileri, ölçme araçları, sistematik inceleme

Tipik Gelişen ve Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Yürütücü İşlevlerinin Karşılaştırılması

Burcu Kılıç Tülü[1], Rumeysa Çakır[1], Samet Burak Taylan[1], Burak Çarşanbalı[1], Fadime Yanaç Taylan[2], Şemsi Kübra Akkuş[3]

[1]Ankara Üniversitesi

[2]Gülümser Akademi

[3]Hacettepe Üniversitesi

Bildiri No: 352 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Yürütücü işlevler (Yİ), bir hedef belirlemek ve hedefi gerçekleştirmek için gerekli olan üst düzey bilişsel süreçleri kapsayan şemsiye bir terimdir ve dikkat, planlama, çalışma belleği, bilişsel esneklik ve engelleyici kontrol gibi alanları içermektedir (Cristofori vd., 2019). Yİ'nin zihin kuramı, sosyal biliş gibi pek çok alanla ilişkisi ve bu alanlar üzerindeki etkisi son yıllarda Yİ ile ilgili çok sayıda çalışmanın yapılmasına neden olmuştur. Bununla birlikte Yİ'nin otizm spektrum bozukluğundaki (OSB) rolü belirsizliğini korumaktadır. Bu kapsamda, bu araştırmanın amacı, tipik gelişen (TG) ve OSB olan çocukların yürütücü işlevlerinin (çalışma belleği ve engelleyici kontrol) karşılaştırılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda takvim yaşı ve sözel olmayan zekâ düzeyi açısından eşleştirilen TG ve OSB olan çocukların yürütücü işlev performansları karşılaştırılmıştır. Bu çalışma, nedensel karşılaştırma araştırması deseninde yürütülmüştür. Katılımcılar, Ankara ilindeki özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri ve özel anaokullarından seçilmiştir. Tüm çocuklar, ebeveynlerinden gerekli izinler alınarak çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırma kapsamında, sözel olmayan bilişsel yeterliğin değerlendirilmesinde Renkli Progresif Matrisler Testi, yürütücü işlevlerin değerlendirilmesinde ise çalışma belleği için Çalışma Belleği Ölçeği'nin (ÇBÖ) sözel bellek alt boyutu ile engelleyici kontrol için Ayı-Ejderha (Bear-Dragon) işlemi kullanılmıştır. OSB olan çocukların tanıları, Çocukluk Otizmi Derecelendirme Ölçeği (ÇODÖ) ile doğrulanmış; ÇODÖ skoru kesme puanı olan 29.5'in üzerinde olan çocuklar çalışmada yer almıştır.

Çalışmaya, yaşları 47-75 ay aralığında (Ort.=63.90, SS=2.07) ve sözel olmayan zekâ puanları 14 ila 29 aralığında olan (Ort.=20.21, SS=1.12) 19 TG çocuk (K=6, E=13) ile yaşları 47-75 ay aralığında (Ort.=64.42, SS=2.03) ve sözel olmayan zekâ puanları 13 ila 28 aralığında olan (Ort.=19.00, SS=1.07) 19 OSB tanılı çocuk (K=10, E=9) katılmıştır. Çocukların yaşları ve sözel olmayan zekâ puanları karşılaştırılmış, gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür (sırasıyla; p=.885, p=.339). OSB tanılı çocukların ÇODÖ skorları ise 29.5 ile 43.5 aralığında olup ortalaması 32.13'tür (SS=1.03).

Çalışma kapsamında TG ve OSB olan çocukların sözel kısa süreli bellek, sözel çalışma belleği, sözel bellek puanları ve Ayı-Ejderha işleminden elde ettikleri puanlar Mann Whitney-U testi kullanılarak karşılaştırılmıştır. Analiz sonucunda, takvim yaşları ve sözel olmayan zekâ puanları eşleştirilmiş TG ve OSB olan çocuklar arasında sözel kısa süreli bellek dışındaki tüm değişkenlerde anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<.05$). Anlamlı farklılığın olduğu değişkenlerden sözel çalışma belleği (p=.022), sözel bellek (p=.023) ve engelleyici kontrol puanları (p=.000) TG çocuklar lehine farklılaşmıştır. Gruplar arasındaki farklar için etki büyüklüğü incelendiğinde ise etki düzeylerinin sözel kısa süreli bellek, sözel çalışma belleği ve sözel bellek için orta etkiye sahip olduğu (sırasıyla r=-.314, r=-.406, r=-.368), engelleyici kontrol için (r=-.631) büyük etkiye sahip olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, tipik gelişen, yürütücü işlevler, çalışma belleği, engelleyici kontrol

Öğrenci Risk Değerlendirme Aracı – Öğretmen Formu Geliştirme Çalışması: Pilot Çalışma Sonuçları

Cihan Sert[1], Çığıl Aykut[1], Gamze Apaydın[1], Banu Karaahmetoğlu[1], Damla Işıtan Kılıç[1], Şenol Demirtaş[2], Cihat Ergün Çorbacı[3], Necdet Karasu[1]

[1]Gazi Üniversitesi

[2]Artvin Çoruh Üniversitesi

[3]Sinop Üniversitesi

Bildiri No: 368 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu çalışmada, ilgili boyutlar bakımından risk altında olan ilkokul öğrencilerini değerlendirmeye ve izlemeye yönelik Öğrenci Risk Değerlendirme Aracı-Öğretmen Formu'nun (ÖRDA) geliştirilmesi amaçlanmaktadır. ÖRDA-Öğretmen Formu 1., 2., 3. ve 4. sınıfa devam eden öğrencilerin öğretmenleri için geliştirilecektir. Akademik, sosyal ve duygusal riske ilişkin göstergeler göz önünde bulundurularak akademik risk değerlendirme ölçeği için dokuz, sosyal risk değerlendirme ölçeği için 22, duygusal risk değerlendirme ölçeği için ise 20 madde hazırlanmıştır. Ölçeklerin deneme formları, doktora derecesine sahip özel eğitim alanından üç uzman ve eğitim bilimleri alanından bir uzman tarafından değerlendirilmiştir. Ayrıca, uzmanlardan gelen dönütler doğrultusunda tekrar düzenlenen deneme formları üç sınıf öğretmeninin ifadelerin anlaşılırlığı açısından incelenmesi ile tekrar düzenlenmiştir. Öğretmenlerin, ölçekteki maddelere katılma düzeylerini belirlemek üzere Likert tipi beşli derecelendirme ölçeği kullanılmıştır. Bu amaçla ölçek geliştirme çalışması olarak tasarlanan araştırmanın evrenini, Ankara ilinde görev yapan 500 öğretmenin oluşturması planlanmaktadır. Ölçek maddelerinin anlaşılabilirliğini ve kullanılabilirliğini belirlemek amacıyla pilot çalışma yapılmıştır.

ÖRDA-Öğretmen Formu'nun akademik, sosyal ve duygusal risk ölçeklerinin yapı geçerliğine ilişkin kanıt toplamak üzere açımlayıcı faktör analizinden faydalanılmıştır. Faktör sayısına karar vermede öz değer (eigenvalue) ve yamaç grafiği (scree test) kullanılmıştır. Akademik Risk Değerlendirme Ölçeği'ne uygulanan açımlayıcı faktör analizi sonucunda, KMO değeri .95 ve Barlett Küresellik değeri $\chi2=1719.82$, sd=21, $p<0.000$ olarak elde edilmiştir. Her bir maddeye ait ortak varyans (communality) değerleri ise .77 ile .86 arasında değişmektedir. İlk öz değere ait değer 6.00 olup, açıklanan varyans oranı 83.37'dir. Ölçekte yer alan maddelerin faktör yük değerleri .88 ile .94 arasında değişmektedir. Ölçümlerin güvenirliği için hesaplanan Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0.97'dir. Elde edilen bulgular sonucunda, ölçekte yer alan 7 maddenin (iki madde ölçekte yer alan diğer bir madde ile .90'ın üzerinde korelasyona sahip olduğu için çıkarılmıştır) tek boyutlu bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Sosyal Risk Değerlendirme Ölçeği'nin yapı geçerliğine ilişkin geçerlik kanıtı toplamak üzere uygulanan açımlayıcı faktör analizi sonucunda KMO değeri .94 ve Barlett's Test of Sphericity değeri $\chi2=4214.06$, sd=190, $p<0.000$ olarak elde edilmiştir. Her bir maddeye ait ortak varyans (communality) değerleri ise .63 ile .90 arasında değişmektedir. İlk öz değere ait değer 13.19 olup, açıklanan varyans oranı 64.61'dir. Ölçekte yer alan maddelerin faktör yük değerleri .61 ile .91 arasında değişmektedir. Ölçümlerin güvenirliği için hesaplanan Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0.97'dir. Elde edilen bulgular sonucunda, ölçekte yer alan 20 maddenin (2 madde yeterince varyansa sahip olmadığından ölçekten çıkarılmıştır) tek boyutlu bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Duygusal Risk Değerlendirme Ölçeği'nin yapı geçerliğine ilişkin geçerlik kanıtı toplamak üzere uygulanan açımlayıcı faktör analizi sonucunda KMO değeri .94 ve Barlett's Test of Sphericity değeri $\chi2=2681.47$, sd=136, $p<0.000$ olarak elde edilmiştir. Her bir maddeye ait ortak varyans (communality) değerleri ise .60 ile .82 arasında değişmektedir. İlk öz değere ait değer 10.31 olup, açıklanan varyans oranı 58.64'tür. Ölçekte yer alan maddelerin faktör yük değerleri .66 ile .88 arasında değişmektedir. Ölçümlerin güvenirliği için hesaplanan Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0.96'dır. Elde edilen bulgular sonucunda, ölçekte yer alan 17 maddenin (3 madde diğer maddeler ile olan yüksek korelasyondan dolayı ölçekten çıkarılmıştır) tek boyutlu bir yapıya sahip olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: İlkokul, risk, akademik, sosyal, duygusal

Özel Eğitimde Yasal Konular

Özel Eğitimde İş Birliği: Türkiye'de Durum

Ahmet İlkhan Yetkin[1], Hüsne Öz Alkoyak[2], Zehra Cevher[2], Esra Orum Çattık[3]
[1]İnönü Üniversitesi
[2]Anadolu Üniversitesi
[3]Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Bildiri No: 202 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Özel gereksinimli bireylerin değerlendirilmesi, gereksinimlerine uygun eğitim programlarının hazırlanması, verilerin toplanması ve gelişimlerinin değerlendirilmesi gibi birden fazla alanda uzmanlık ve çokça etkileşim gerektiren bir alan olan özel eğitimde işbirliği neredeyse zorunludur. Özel eğitim, içerisinde pek çok yetersizlik grubunu barındıran heterojen bir yapıdır. Bu yapı içerisinde hastaneden eve geçiş süreciyle başlayan ve özel gereksinimli bireyler ve yakın çevreleri için oldukça zorlu olan geçiş süreçlerinin her birinde birey ve yakın çevresinin gereksinimlerini bütüncül ve kapsamlı bir biçimde karşılayabilecek pek çok disiplin alanından uzman yer almalıdır. Disiplin alanlarının birbirinden farklı olması ve uzman sayısının çeşitliliği özel eğitim hizmetlerinin sistematik bir biçimde sürdürebilmesi için bir ekip yaklaşımının benimsenerek, uzmanların işbirliği içerisinde çalışmasını gerektirmektedir.

Bu araştırmada özel eğitimde işbirliği, işbirliğinin önemi ve gerekliliği açıklanmış, ulusal alanyazında özel eğitimde işbirliğine ilişkin gerçekleştirilmiş araştırmalar incelenerek betimsel olarak analiz edilmiş ve elde edilen bulgular incelenerek var olan durum hakkında detaylı bilgi verilmesi amaçlanmıştır. İncelenen araştırmaların sonuçları gerçekleştirilen çalışmaların büyük bir bölümünün öğretmenlerin kaynaştırma/bütünleştirme ortamlarında özel gereksinimli öğrencilerinin eğitim süreçlerindeki işbirliğine ilişkin görüşlerinin incelendiği araştırmalardan oluştuğunu, çok az sayıda çalışmanın farklı disiplin alanlarından uzmanlarla gerçekleştirildiğini göstermektedir.

Bulgular öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencileriyle çalışırken yoğun biçimde işbirliğine gereksinim duyduklarını göstermiştir. Buna ek olarak ulusal alanyazında yer alan çalışmaların yalnızca işbirliğine ilişkin var olan durumu ortaya koyduğu, işbirliğinin arttırılmasına ilişkin daha fazla araştırma ve uygulama yapılmasına gereksinim olduğunu görülmektedir. Son olarak çalışmada özel eğitimde işbirliğine ilişkin olması gereken durum ile hâlihazırda var olan durum alanyazınla ilişkilendirilerek tartışılmıştır. Ayrıca çalışmada özel eğitimde işbirliğinin geliştirilmesine ilişkin gerçekleştirilebilecek araştırmalar, uygulamalar ve politikalara ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Özel Eğitim, işbirliği, ekip çalışması, disiplinlerarası çalışma

Destek Eğitim Odasında Görevlendirilen Öğretmenlerin Karşılaştıkları Sorunların ve Çözüm Önerilerinin Kaynaştırma/bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamaları Ulusal Eylem Planı ve Alanyazın Bağlamında İncelenmesi

Seyda Nur Burgan Özdemir[1], Necdet Karasu[2]
[1]İstanbul Üniversitesi - Cerrahpaşa
[2]Gazi Üniversitesi

Bildiri No: 217 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Türkiye'de özel gereksinimli bireyleri genel eğitime dahil etme uygulamaları kaynaştırma/bütünleştirme politikaları üzerinden yürütülmektedir. Kaynaştırma/bütünleştirme kapsamında eğitimlerine devam eden öğrencilere sunulan en yaygın destek eğitim hizmeti ise destek eğitim odası hizmeti olarak karşımıza çıkmaktadır (Gürgür, 2008). Destek eğitim odaları, tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yolu ile eğitimlerine devam eden ve özel yetenekli öğrencilerin bulunduğu okullarda açılmaktadır. Aynı zamanda "tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler ve özel yetenekli öğrencilere ihtiyaçları doğrultusunda bireysel veya grup eğitimi şeklinde destek eğitim hizmeti verilmesi amacıyla düzenlenen ortamlar" olarak tanımlanmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018). Destek eğitim odasında verilen hizmetler disiplinlerarası bir çalışma ile sunulmaktadır. Öğretmenler ise bu hizmet bağlamında önemli birer paydaş olarak karşımıza çıkmaktadır. Heward (2013) destek eğitim odasında görevlendirilen öğretmeni, birincil hedefi destek eğitim odasına yönlendirilen öğrenciye akademik, sosyal beceri ve öğrenme stratejilerini kazandırmayı hedefleyen özel eğitim öğretmeni olarak tanımlar. Ülkemizde ise Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde belirtildiği üzere destek eğitim odalarında özel eğitim öğretmenleri ile birlikte okul öncesi öğretmenleri, sınıf öğretmenleri ve alan öğretmenleri görevlendirilebilmektedir. Ancak yapılan çalışmalar destek eğitim odası hizmetine ilişkin olarak uygulamalar ve politikalar arasında farklılıklar olduğunu ve destek eğitim odasında görevlendirilen öğretmenlerin bazı güçlükler yaşadıklarını işaret etmektedir. Etkili bir politika geliştirme sürecinin mevcut sorunlara yanıt verecek şekilde daha etkili uygulamaları teşvik etmesi veya karşılaşılan sorunları önlemeye yönelik tedbirler içermesi gerektiği düşünülmektedir. Bununla birlikte bir politika metninin doğrudan ve çift yönlü olarak araştırmalar ve uygulamalar ile ilişkili olması beklenmektedir (Whitty, 2006). Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2022 yılında yayınlanan Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamaları Ulusal Eylem Planı ilgili sorunlara yönelik çözüm önerileri sunabilecek en güncel politika metni olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu araştırmada destek eğitim odasında görevlendirilen öğretmenlerin yaşadıkları güçlükleri belirleyen araştırmalar ve bu araştırmalarda sunulan çözüm önerileri derlenmiş ve Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamaları Ulusal Eylem Planı'nda ilgili sorunlara ve çözüm önerilerine yer verilip verilmediği incelenmiştir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında ele alınan araştırmalar içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiş ve destek eğitim odasında görevlendirilen öğretmenlerin yaşadıkları sorunların bilgi eksikliği, fiziki koşullar, kaynaklar, işbirliği, planlama, motivasyon ve politika metinleri olmak üzere yedi ana tema altında toplandığı görülmüştür.

Araştırma sonucunda ilgili eylem planının alanyazında belirtilen sorunlara yanıt vermede yetersiz kaldığı ve alanyazında sunulan çözüm önerileri ile ilişkisinin düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Bu noktada Türkiye'deki özel eğitim politikaları ile alanyazın arasında bir boşluktan söz etmek mümkündür. İlgili sorunlar, alanyazında sunulan çözüm önerileri ve ilgili politika metninde yer alan faaliyetler her bir tema için tartışılmış ve çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Destek eğitim odası, özel eğitim politikaları, kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları

Marazi Ruhiyat'tan Özel Eğitim'e: Türkiye'de Özel Eğitim Alanında Kullanılan Terimlerin İncelenmesi

Ahmet Göncü

Bildiri No: 339 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu çalışmanın amacı özel eğitim alanında kullanılan terimlerin zaman içerisinde geçirdiği değişimlerin toplum, aile, birey ve yasa koyucular ve uygulayıcılar üzerine olası etkilerini tartışmaktır. Özel eğitim alanında kullanılan terimlerin analiz edilmesi; hizmetlerin sunulması aşamasında kullanımda olan mevcut terimlerden kaynaklı sorunların açığa çıkartılması yönüyle önemlidir. Çalışmada öncelikle, spesifik bir alan için kullanılan 'dilin'; tutumlar, sosyal eğilimler ve toplumsal değerlerdeki değişimleri yansıtabilmesi yönüyle önemi vurgulanmıştır. Ardından alanda kullanılan terimlerin etki sınırları belirlenmeye çalışılmıştır (birey, aile, toplum, yasa koyucular ve uygulayıcılar açısından). Özel eğitim alanındaki terimlerin zaman içerisinde geçirdikleri değişimler ve nedenleri irdelenmiştir. Kullanılan terimler uzun yıllar boyunca kayda değer bir değişim geçirmiş olsa da kelimelerin ardındaki anlam boşlukları uygulamalar esnasında sorunlara yol açması nedeniyle tartışma ve eleştiri ihtiyacı doğurmuştur. Bu durumun en önemli sebeplerinden biri de eğitim reformlarının alan paydaşlarının ihtiyaçları doğrultusunda gerçekleştirilmesi yerine, politika belgeleri doğrultusunda alan paydaşlarına yön verilerek gerçekleştirilmeye çalışılmasıdır. Araştırmanın veri kaynağı literatür ve yasal metinlerden oluşmaktadır. Elde edilen veriler nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman analizi yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Verilerin analizi betimsel analiz yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Analiz neticesinde ortaya çıkan bulgular; birey, aile, toplum, yasa koyucular ve uygulayıcılar kategorileri altında değerlendirilmiştir. Tartışma bölümünde özel eğitim alanında kullanılan terimlerin birey, aile, toplum, yasa koyucular ve uygulayıcılar kategorileri için ayrı ayrı olumlu ve olumsuz etkileri tartışılmıştır. Sonuç olarak özel eğitim alanında kullanılan terimler, özel gereksinimli bireylerin hizmet almasında ve bu hizmetlerin içeriğini ve yönünü belirlemesi açısından oldukça önemlidir. Ancak unutulmalı ki özel eğitim alanının sorunları yalnızca kullanılan terimlerin gözden geçirilmesiyle değil aynı zamanda diğer tüm bileşenlerle toptan ele alınmasıyla çözülecektir.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, terimler, terminoloji

Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Ebeveynlerin Yerel Yönetimler Tarafından Sunulan Hizmetlere İlişkin Görüşleri

Latife Özaydın[1], Özge Şener[2], Didem Özden[3]
[1]Hasan Kalyoncu Üniversitesi
[2]Gaziantep Engelsiz Yaşam Merkezi Müdürü Uzm. Klinik Psikolog
[3]Gaziantep Engelsiz Yaşam Merkezi Yük. Mühendis

Bildiri No: 350 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Özel gereksinimi olan çocukların aileleri çocuklarının büyüme, gelişme ve refahını sağlamak için özel destek ve hizmetlere ihtiyaç duyarlar. Türkiye'de engelli bireylere sunulan hizmetler, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Çalışma Bakanlığı gibi farklı birimlerce karşılanmaktadır. 5393 sayılı Belediye Kanunu ile Belediyelerin görev, yetki ve sorumlulukları arasında hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunması kararlaştırılmıştır. Kanun ile hizmet sunumunda engelli, yaşlı, düşkün ve dar gelirlilerin durumuna uygun eğitim, spor, sağlık, kültür alanlarındaki görev ve sorumlulukları belirtilmiştir. Bu bağlamda ülkemizde yerel yönetimlerin engelli bireyler için sunduğu hizmetlerin çeşitlendiği ve yaygınlaştığı görülmüştür. Yerel yönetimlerin sundukları hizmetlerin; özel eğitim, sağlık hizmetleri, terapi, geçici bakım, ekonomik destek ve topluma katılım programları gibi hem bireyi ve dolayısıyla ailelerini destekledikleri görülmektedir. Özel gereksinimli çocukların bireysel gereksinimleri ailelerin ihtiyaçlarını çeşitlendirmekte ve özelleştirmektedir.

Bu çalışmanın amacı; güneydoğu bölgesinde yer alan bir ilde (Gaziantep) yerel yönetim tarafından engelli çocuk ve aileleri için sunulan hizmetleri ve bu hizmetlere erişim ve katılımlarını ebeveyn görüşleri doğrultusunda belirlemektir. Çalışmanın katılımcıları 18 yaş altı özel gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerdir. Yerel yönetim tarafından sunulan en az bir hizmet grubundan (eğitim, sağlık, bakım, ulaşım vb.) yararlanmış aileler arasından gönüllü katılım gösteren 10 ebeveyn ile odak grup görüşmesi yapılarak yürütülen çalışma nitel araştırma desenlerinden durum çalışması olarak tasarlanmıştır. Doksan dakika süren ve ses kaydı alınan görüşme verileri Word ortamına aktarılmış ve içerik analizi ile görüşler analiz edilmiştir.

Ebeveyn görüşleri doğrultusunda çalışmanın bulguları; yerel yönetimlerin sunduğu hizmetler, hizmetlere erişim ve katılım, engelli hakları ve savunuculuk, kriz ve acil durum yönetimi olmak üzere dört tema ile açıklanmıştır. Her bir tema, temayı açıklayan, oluşturan ve örnekleyen alt temaları içermiştir. Elde edilen bulgular, özel gereksinimi olan çocukların ve ailelerinin genel refahına, bağımsızlığına ve yaşam kalitesine katkıları açısından tartışılmıştır. Bu tartışma ışığında yerel yönetim hizmetlerine ve ilgili aktörlere kapsayıcı ve eşitlikçi hizmetler ve sürdürülebilirlik için öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Özel gereksinimli çocuk, ebeveyn gereksinimi, yerel yönetim

Bilimsel Dayanaklı Uygulamalar/etkili Uygulamalar

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bir Öğrenciye Temel Toplama İşlemlerinde Akıcılık Kazandırmada Performans Dönütü Verilerek Sunulan Belirgin Süreli Alıştırmalar: Bir Uygulama Örneği

Sevda Gevşek[1], Serpil Alptekin[2]
[1]İlkadım Özel Eğitim Uygulama Okulu
[2]Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Bildiri No: 128 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Bildiri

Temel işlemlerde akıcılık, bir matematik işleminin sözlü ya da yazılı olarak hızlı ve doğru bir biçimde yanıtlanması anlamına gelmektedir. Akıcılık üst düzey matematik becerilerinin öğrencilere kazandırılması gereken önemli bir beceridir. Temel işlemlerde akıcılığı geliştirmek için kullanılan pek çok etkili uygulama mevcuttur. Belirgin Süreli Alıştırmalar (BSA) da temel işlemlerde akıcılık geliştirmek için kullanılan uygulamalardan biridir. Bu uygulamada öğrenciler sınırlı zamanda matematik görevlerini yerine getirirler. BSA uygulamaları için bir zaman aralığı belirlenir. Araştırmalarda bu aralık genellikle 30 dakika olarak kullanılmıştır. Ancak öğrencinin özelliğine göre bu aralık daha kısa süreli de belirlenebilir. Zaman aralığı belirlendikten sonra öğrencilere bu sürede yapabildiği kadar çok sayıda 1 dakika süreli alıştırmalar yaptırılır (Alptekin, 2019). Alanyazın incelendiğinde daha çok normal gelişim gösteren öğrencilerde etkisi denenmiş bir uygulamadır. Bu çalışmada ise otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan bir öğrenciye temel toplama işlemlerinde akıcılık kazandırmada performans dönütü verilerek sunulan BSA uygulamasına yönelik bir uygulama örneği gerçekleştirilerek farklı özellikteki öğrencilerde de uygulanabilirliği gözden geçirilmek istenmiştir. Araştırmada tek denekli deneysel desenlerden A-B deseni kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcı öğrencisi temel toplama işlemlerini %90 düzeyinde doğruluk oranı ile yapan ancak yavaş yapan, OSB olan 12 yaşında bir erkek öğrencidir. Araştırmada uygulama oturumları için çok sayıda toplama işleminin olduğu çalışma kağıtları (100 kombinasyonun yer aldığı temel toplama işlemleri) kullanılmıştır. Uygulama zaman aralığı öğrenci özelliği göz önünde bulundurularak 5 dakika olarak belirlenmiş ve günde 2 oturum olacak şekilde planlanmıştır. Araştırmanın ilerleyen süreçlerinde oturum sayısı günde 3, daha sonra da 4 oturuma çıkarılmıştır. BSA uygulaması tamamlandıktan sonra öğrenci ile günlük yoklama oturumları gerçekleştirilmiştir ve öğrencinin dakikada yaptığı işlem sayısını belirlemeye yönelik değerlendirme yapılmıştır. Öğrencinin doğru işlem sayısı sayılarak grafiğe işlenmiş ve bir önceki performansı ile karşılaştırılmıştır.

Araştırma bulgularına bakıldığında BSA nın uygulandığı 12 uygulama oturumu gerçekleştirilmiştir. Son oturumun verileri göz önünde bulundurulduğunda öğrencinin 1 dakikalık sürede yaptığı temel toplama işlemi sayısının 16 doğru işlem olduğu görülmüştür. Öğrencinin başlama düzeyi evresinde 1 dakikalık sürede 5 işlemi doğru yaptığı göz önünde bulundurulduğunda, araştırma sonunda bir dakikada yaptığı doğru toplama işlem sayısında artış meydana geldiği görülmüştür.

Yurt dışında BSA uygulamasının etkililiğini inceleyen araştırmalar mevcuttur, ülkemizde bu uygulamanın etkililiğini inceleyen bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu araştırmanın bulgularını desteklemek için ileri araştırmalara gereksinim duyulduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, akıcılık, belirgin süreli alıştırmalar

Otizmli Çocuğu Olan Ailelerin Otizm Tanısında Alternatif Tedavi Yaklaşımlarına İlişkin Görüş ve Tutumlarının İncelenmesi

Damla Kütük[1], Benay Tuana Tunca[2], Zekeriya Alperen Sağdıç[1]
[1]Selçuklu Otizmli Bireyler Eğitim Vakfı (SOBE)
[2]İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

Bildiri No: 258 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Bildiri

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) belirtileri erken gelişimsel dönemde ortaya çıkan sosyal iletişimde yaşanılan eksiklikler ve tekrarlayıcı davranışların bulunduğu karmaşık bir gelişimsel yetersizlik olarak tanımlanmaktadır. OSB tanısında erken müdahale ve erken özel eğitim bireyler açısından büyük önem arz etmektedir. Bunlara ek olarak hekim kontrolünde çeşitli medikal ilaçlar ve diyetler de önerilmektedir. Ancak OSB'li çocuğa sahip aileler tanı sonrası tanı üzerinde bilimsel olarak etkililiği kanıtlanmamış ve güçlü olmayan alternatif tedavi yaklaşımlarına başvurabilmektedirler. Alternatif tedavi yaklaşımları çeşitli tıbbi uygulama, tedavi protokolleri, farmakolojik temelli tedaviler ve dahasını ifade etmektedir. Ancak ilgili alanyazın incelendiğinde alternatif tedavi yaklaşımlarının çoğu ile ilgili yeterli çalışma bulunmamaktadır. Var olan bulgular, alternatif tedavi yaklaşımlarının otizm tanısı üzerinde tek başına anlamlı sonuç vermediklerini bir çoğununsa olumsuz sonuçlara yol açtığını göstermektedir. Bu çalışmanın amacı, otizmli çocuğu olan ailelerin otizm tanısına müdahalede alternatif tedavi yaklaşımları hakkındaki görüş, tutum ve faaliyetlerinin neler olduğunun anket formu yapılarak elde edilen verilerle tespit edilmesidir. Bu çalışma, otizm tanısında ailelerin, etkililiği bilimsel olarak kanıtlanmamış tedavi yaklaşımlarına karşın var olan tutumlarının ortaya konmasına hizmet etmesi açısından önemlidir. Bu araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örneklem yöntemlerinden benzeşik örneklem türü ile seçilmiş Selçuklu Otizmli Bireyler Eğitim Vakfı (SOBE) Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi'nde eğitim gören 35 otizmli çocuğun velisidir. Veriler literatür taraması ve uzman görüşü ışığında hazırlanmış olan anket formu ile toplanmıştır. Güvenilir ve gerçek veriler elde edebilmek amacıyla kişisel aile bilgileri anket içeriğinden çıkarılmıştır. Çalışmaya ilişkin anketler ailelere dağıtılmış ve toplanarak veriler analiz edilmiştir. Araştırma verileri analiz türlerinden içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. İçerik analizi sonucunda temalar ve kategoriler oluşturulmuştur. Çalışmanın bulgularına göre, velilerin alternatif tedavi yaklaşımlarına ilişkin görüşleri tartışmaya açık şekildedir.

Anahtar Kelimeler: Alternatif tedavi yaklaşımları, otizmli çocuklar, anket formu, veli tutumları

Osb Olan Çocuklara Kaybolduklarında Yardım İsteme Becerilerinin Öğretiminde Video Animasyon Temelli Öğretim Sürecinin Etkililiği

Çetin Topuz[1], Burcu Ülke-Kürkçüoğlu[2]
[1]Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
[2]Anadolu Üniversitesi

Bildiri No: 75 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu araştırmada, toplumsal ortamlarda sunulan ve ipucunun giderek arttırılmasıyla öğretim yöntemini içeren video animasyon temelli öğretim sürecinin otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara kaybolduklarında yardım isteme becerisinin edinimi, kalıcılığı ve genellemesi üzerindeki etkililiği incelenmiş ve uygulanan öğretim sürecinin kaybolduklarında yüksek teknolojili ve düşük teknolojili ürünler kullanarak yardım isteme becerilerine ilişkin örtüşmeyen veri yüzdesi, ortancayı aşan veri yüzdesi ve Tau-U etki büyüklükleri hesaplanmıştır. Ayrıca, otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarla çalışan öğretmenlerin ve katılımcı çocukların ailelerinin çalışmaya ilişkin görüşleri değerlendirilmiştir. Uygulama süreci Eskişehir il merkezindeki VEGA Outlet AVM'de, genelleme süreci ise hem VEGA Outlet AVM'de hem de Eskişehir il merkezindeki Hamam Yolu Caddesi'nde yürütülmüştür.

Araştırmaya, yaşları beş yaş ila altı yaş arasında değişen ve otizm spektrum bozukluğu tanısı olan üç çocuk ve anneleri katılmıştır. Araştırmada, tek denekli araştırma yöntemlerinden yoklama denemeli çoklu yoklama modeli temel alınmış ve bağımlı değişkenlerin dönüşümlü öğretimi için bu modelin içine uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modelinin kullanım özellikleri eklenmiştir. Uygulamanın ana bağımlı değişkeni, kaybolduğunda yardım isteme becerisidir. Kaybolduğunda akıllı saat ve tanıtıcı kart kullanarak yardım isteme becerileri ise alt bağımlı değişkenler olarak belirlenmiş ve bu bağımlı değişkenlerin öğretimi dönüşümlü olarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın etkililik bulguları, toplumsal ortamlarda sunulan ve ipucunun giderek arttırılmasıyla öğretim yöntemini içeren video animasyon temelli öğretim sürecinin çocukların kaybolduklarında akıllı saat ve tanıtıcı kart kullanarak yardım isteme becerilerini edinmelerinde ve becerileri farklı ortamlara ve kişilere genellemelerinde etkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca, çocukların edindikleri becerileri uygulama sona erdikten 30, 75 ve 135 gün sonra da korudukları görülmüştür. Araştırmanın etki büyüklüğü bulguları incelendiğinde, uygulama sürecinin bir katılımcı için kaybolduğunda hem akıllı saat hem de tanıtıcı kart kullanarak yardım isteme becerilerinin öğretiminde örtüşmeyen veri yüzdesi, ortancayı aşan veri yüzdesi ve Tau-U etki büyüklüklerinin orta düzeyde etkili olduğunu diğer iki katılımcı için ise yüksek düzeyde etkili olduğunu göstermektedir. Sosyal geçerlik verilerinden elde edilen bulgulara göre özel eğitim öğretmenleri ve aileler kaybolduğunda yardım isteme becerilerine ve uygulamaya ilişkin olumlu görüş bildirmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, video model, video animasyon model, güvenlik becerileri, kaybolduğunda yardım isteme becerileri

Gelişimsel Yetersizliği Olan Bireylere Depremden Korunmanın Öğretiminde Güç Kartı Stratejisinin Etkililiği

Metehan Kutlu[1], Savaş Berk[2], Zehra Cevher[3], Onur Kurt[3]

[1]Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

[2]Hakkari Üniversitesi

[3]Anadolu Üniversitesi

Bildiri No: 81 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu araştırmada gelişimsel yetersizliği olan bireylere depremden korunmanın öğretiminde güç kartı stratejisinin etkililiğini incelenmiştir. Çalışmada tek denekli araştırma yöntemlerinden katılımcılar arası yoklama evreli çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırmaya gelişimsel yetersizliği olan ve yaşları 8-14 arasında değişen üç çocuk katılmıştır. Katılımcılardan ikisinin zihinsel yetersizlik, birinin ise öğrenme güçlüğü tanısı bulunmaktadır. Başlama düzeyi, toplu yoklama ve uygulama oturumları katılımcıların devam ettikleri okulun özel eğitim sınıfında gerçekleştirilmiştir. Uygulama oturumları sırasında katılımcı ve uygulamacı yan yana oturmuştur. Bu araştırmada uygulanan güç kartı stratejisi güç kartı öyküsü ve güç kartı bileşenlerinden oluşmuştur. Güç kartı öyküsü katılımcılara tablet bilgisayar aracılığıyla sunulmuştur. Katılımcıların ilgi duydukları veya kendilerine rol-model aldıkları kahramanlar farklılaştığı için her bir öyküde ve güç kartında yer alan kahramanlar farklılaşmıştır. Ancak geri kalan cümle sayıları, cümle uzunlukları ve stratejinin uygulanma biçiminde bir farklılık olmamıştır. Bu araştırmada belirlenen depremden korunma davranışları; çök-kapan-tutun yapmak ve deprem sonrası binayı tahliye etmektir.

Araştırma bulguları güç kartı stratejisinin gelişimsel yetersizliği olan bireylere depremden korunmanın öğretiminde etkili olduğunu göstermiştir. Tüm katılımcılar hedef beceriyi ölçüt düzeyinde sergilemişlerdir. Katılımcılar öğrendikleri becerileri sürdürmüşler ve farklı ortamlara genelleyebilmişlerdir. Bu araştırmada elde edilen bulguların gelişimsel yetersizliği olan bireylere sosyal ve uyumsal becerilerin öğretiminde güç kartı stratejisinin etkililiğinin incelendiği çalışmalarda elde edilen bulgularla tutarlılık gösterdiği söylenebilir. Araştırmada katılımcıların kendilerinden, ebeveynlerinden ve öğretmenlerinden sosyal geçerlik verileri toplanmıştır. Sosyal geçerlilik bulguları; katılımcıların kendilerinin, ebeveynlerinin ve öğretmenlerinin çalışma hakkında olumlu görüşler ifade ettiklerini göstermiştir. Araştırmada uygulama güvenirliği ve gözlemciler arası güvenirlik verileri toplanmıştır. Bu araştırmanın yalnızca okul ortamında gerçekleştirilmiş olması bir sınırlılık olarak düşünülmektedir. Bu araştırmanın bulgularına dayalı olarak ileri araştırmalara ve uygulamaya yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Güç kartı stratejisi, gelişimsel yetersizlik, güvenlik becerileri, depremden korunma.

Aşamalı Yardımla Öğretim Yönteminin Etkililiğini İnceleyen Araştırmaların Meta-Analizi

Elif Tekin-İftar[1], Melinda Ault[2], Belva Collins[3], Seray Olcay[4], Hatice Deniz Değirmenci[1], Orhan Aydın[5]

[1]Anadolu Üniversitesi

[2]Kentucky Üniversitesi

[4]Hacettepe Üniversites

[5]Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

Bildiri No: 131 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu araştırmanın amacı aşamalı yardımla öğretim yönteminin etkililiğini inceleyen tek denekli araştırmaların betimsel ve meta analizini gerçekleştirmektir. Bu amaçla araştırmada ilk olarak Web of Science, JSTOR, Worldcat.org, PsycINFO, PsycARTICLES, EBSCOhost, ScienceDirect, ERIC, ProQuest, UMI, Thesis Global ve Open Dissertation veri tabanlarında aşamalı yardım (graduated guidance), fiziksel ipucu (physical prompting), elle yönlendirme (manual prompting) gibi anahtar kelimeler kullanılarak taramalar yapılmıştır. Ardından ulaşılan makaleler ve tezler dahil etme ve dışlama ölçütleri açısından ayrıntılı olarak incelenmiştir. Dahil etme ölçütlerini karşılayan 27 araştırma What Works Clearinghouse (WWC) Standartları kapsamında belirlenen niteliksel göstergelere göre incelenmiş, niteliksel göstergeleri karşılayan ya da koşullu karşılayan 11 araştırma ileri analizlere alınmıştır. Bu kapsamda ilgili araştırmalar hem katılımcı özellikleri, bağımlı ve bağımsız değişken özellikleri, ortam özellikleri, öğretim düzenlemesi, araştırma deseni, uygulama özellikleri, sosyal geçerlik, kalıcılık, genellemeye ilişkin özellikler ve bulguları açısından betimsel olarak analiz edilmiş hem de bu araştırmalar için örtüşmeyen veri yüzdesi, Tau-U ve ilerleme oran farkı teknikleri kullanılarak etki büyüklüğü hesaplaması yapılmıştır. Son aşamada ise aşamalı yardımla öğretim yönteminin bilimsel dayanaklı bir uygulama olup olmadığını belirlemek üzere yüksek düzeyde etki büyüklüğüne sahip 7 araştırma "5 (niteliksel göstergeleri karşılayan ya da koşullu karşılayan en az beş araştırmanın olması)-3 (araştırmaların en az üç farklı coğrafi bölgede yazarları örtüşmeyen en az üç araştırmacı grubu tarafından yürütülmüş olması)-20 (araştırmaların en az 20 katılımcı ile yürütülmüş olması)" kuralı dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Araştırmada dahil etme ve dışlama ölçütleri, niteliksel göstergeler, görsel analiz, betimsel analiz, verilerin dijitalleştirilmesi ve etki büyüklüğü olmak üzere altı aşamada güvenirlik verisi toplanmıştır. Güvenirlik bulgularının %88.3–100 aralığında değiştiği araştırmanın bulguları aşamalı yardımla öğretim yönteminin bilimsel dayanaklı bir uygulama olduğunu, ancak araştırmaların büyük çoğunluğunun (n=20) etkisiz olarak değerlendirildiğini göstermiştir. Elde edilen bulgular alanyazın bağlamında tartışılmış, yeni araştırmalara ve uygulamacılara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Aşamalı yardımla öğretim, tepki ipuçları, sistematik öğretim

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Bilimsel-Dayanaklı Uygulamalara İlişkin Bilgileri, Deneyimleri ve Mesleki Gelişim Gereksinimleri

Elif Tekin-İftar[1], Derya Genç-Tosun[2], Arzu Özen[3]
[1]Anadolu Üniversitesi
[2]Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
[3]İstanbul Kültür Üniversitesi

Bildiri No: 142 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bilimsel-dayanaklı uygulamalar konusu 2000'li yıllardan itibaren özel eğitim alanında araştırmacıların ve uzmanların ilgi gösterdiği konuların başında gelmektedir. Bu kapsamda yürütülen çalışmalar bilimsel-dayanaklı uygulamalar kavramının tanımlanması, bir uygulamanın bilimsel-dayanaklı bir uygulama olarak değerlendirilebilmesi için gerekli standartların belirlenmesi ve bilimsel-dayanaklı uygulamaların kullanımının okullarda yaygınlaştırılması gibi konuları içermektedir. Bilimsel-dayanaklı uygulamalar araştırma modelleri için önerilen standartları karşılayan çalışmalar kapsamında etkililikleri belirlenmiş olan ve özel gereksinimli öğrencilerde benimsenen öğretim hedeflerini en yüksek düzeyde karşılayan uygulamalar olarak tanımlanmaktadır. Bilimsel-dayanaklı uygulamaların kullanımı konusunda hem yasal gereklilikler dikkate alınarak hem de yukarıda ifade edilen araştırma bulgularından hareketle, 2000'li yılların başlarından itibaren özel eğitim alanında bilimsel-dayanaklı uygulamaların kullanımını yaygınlaştırabilmek üzere çeşitli bağımsız kuruluşların (örn., National Professional Pevelopment Center on Autism Spectrum Disorder [NPDC]), National Autism Center [NAC]) ve meslek örgütlerinin (örn., Council for Exceptional Children) konuyla ilgili çalışmalar yürüttükleri görülmektedir. Ülkemizde, henüz NPDC'de ya da NCAEP'te olduğu gibi kurumsal düzeyde, bilimsel-dayanaklı uygulamaların tanıtıldığı öğretmen ve ailelerin kullanmalarını teşvik eden oluşumlar yoktur. Diğer taraftan ülkemizde bu konularda kamusal düzeyde girişimlerin az olmasıyla birlikte özel eğitim bölümü programlarında öğretim uygulamalarının tanıtıldığı derslerin olduğu ve fiilen bu derslerde bu öğretim uygulamalarının bazılarının tanıtıldığı bilinmektedir. Bunun dışında ise, Milli Eğitim Bakanlığı'nca hazırlanan ve sunulan mesleki gelişim etkinlikleri ve özel kuruluşların önayak olarak düzenledikleri kurs ve seminerler söz konusudur. Dolayısıyla, bu açıdan bakıldığında kamu ve özel sektörde görev yapan özel eğitim öğretmenlerinin bilimsel-dayanaklı uygulamalara ilişkin sahip oldukları bilgiler, hazır bulunuşlukları ve mesleki gelişim gereksinimlerinin neler olduğunun belirlenmesi bu alanda hizmet sunan kurumlar ve kuruşlar ve aynı zamanda araştırmacılar açısından da önemlidir. Bu bakış açısından hareketle bu araştırmanın amacı özel eğitim öğretmenlerin bilimsel-dayanaklı uygulamalara ilişkin bilgi sahibi olup olmadıklarını, deneyimlerini ve bu konudaki mesleki gelişim gereksinimlerinin neler olduğunu belirlemektir. Araştırmanın katılımcıları 2021-2022 eğitim-öğretim yılında kamu ya da özel sektörde görev yapan 216 özel eğitim öğretmenidir. Araştırmacılar veri toplamak amacıyla "Bilimsel-dayanaklı Uygulamalar Konusunda Özel Eğitim Öğretmenlerinin Bilgileri, Deneyimleri ve Mesleki Gelişim Gereksinimlerini Belirleme Anketi"ni geliştirmiştir ve anket sorularına verilen yanıtlar betimsel olarak analiz edilmiştir. Öğretmenlerin demografik özellikleri açısından en dikkat çeken bulgular genç bir öğretmen kitlesinden veri toplanmış olması ve aynı zamanda öğretmenlerin üçte ikisinden daha fazlasının lisans dercesine sahip olmasıdır. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu (%90 ve üzeri) bilimsel dayanaklı uygulamaların yarısından fazlasına, bilimsel dayanaklı olmayan uygulamaların ise yarısına yakınına ilişkin bilgi sahibi olduklarını bildirmişlerdir. Öğretmenlerin bildiklerini ifade ettikleri bilimsel-dayanaklı uygulamaları kullanmaları halinde ise öğrencilerine hedeflenen becerileri öğretmedeki etkililiğine yönelik çoğunlukla etkili ya da çok etkili olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Öğretmenler bilimsel-dayanaklı uygulamalardan hangisini kullanacağını seçerken en çok öğrenci özelliklerini, hedef davranışın özelliklerini, kullandıkları uygulamaya ilişkin sahip oldukları bilgi ve beceri düzeyini dikkate aldıklarını belirtmişlerdir. Son olarak öğretmenlerin bilimsel-dayanaklı uygulamalara yönelik aldıkları eğitimin niteliğine ilişkin görüşleri çeşitlilik göstermektedir. Öğretmenlerin nitelikli ve uygulama ağırlıklı tasarlanan eğitimlere ihtiyaç duyduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim öğretmenleri, bilimsel dayanaklı uygulamalar, mesleki gelişim gereksinimleri

Gelişimsel Yetersizliği Olan Bireylere Depreme Hazırlıklı Olma Becerilerinin Öğretiminde Davranışsal Beceri Öğretiminin Etkililiği

Seray Olçay[1], Çimen Oğur[1], Dinçer Saral[1]
[1]Hacettepe Üniversitesi

Bildiri No: 179 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Afetler toplumun tamamı/belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal yaşamı ve insan faaliyetlerini durduran/kesintiye uğratan doğal ya da insan kaynaklı olaylardır. Özel gereksinimli bireylerin bir afette zarar görme olasılığı özel gereksinimli olmayanlara göre dört kat daha fazladır. Bu da özel gereksinimli bireylere afete hazırlık olma becerilerinin öğretimini zorunlu kılmaktadır. Bu araştırmada da doğal afetlerden biri olan "deprem" konu alınmıştır.

Araştırmada, hedef depreme hazırlıklı olma becerilerinin (deprem çantası hazırlama, çök-kapan-tutun ve kişisel güvenlik uygulaması ile konum paylaşma becerileri) öğretiminde küçük grup öğretim düzenlemesiyle sunulan davranışsal beceri öğretiminin etkililiğinin sınanması amaçlanmıştır. Bu amaçla araştırmada yaşları 18-19 arasında değişen, ikisi erkek biri kadın olmak üzere toplam üç gelişimsel yetersizliği olan bireyle çalışılmıştır. Katılımcıların ikisinin zihin yetersizliği, birinin ise zihin yetersizliği ve otizm spektrum bozukluğu tanısı bulunmaktadır. Davranışlar arası yoklama evreli çoklu yoklama modelinin kullanıldığı ve katılımcılarla yinelendiği araştırmada katılımcıların edindikleri becerileri koruyup koruyamadıklarını ve farklı koşullara genelleyip genellemediklerini belirlemek üzere izleme ve genelleme verileri toplanmıştır. Ek olarak, katılımcılardan ve katılımcıların öğretmenlerinden hedef becerilerin sosyal açıdan önemine, sunulan yöntemin kabul edilebilirliğine ve bulguların anlamlılığına ilişkin sosyal geçerlik verisi toplanmıştır.

Araştırma bulguları, küçük grup öğretim düzenlemesiyle sunulan davranışsal beceri öğretiminin gelişimsel yetersizliği olan tüm katılımcılara hedef depreme hazırlıklı olma becerilerinin öğretiminde etkili olduğu göstermiştir. Ek olarak, tüm katılımcıların edindikleri becerileri öğretim tamamlandıktan 2 ve 4 hafta sonra da sürdürdükleri ve farklı ortam ve kişilere genelledikleri görülmüştür. Katılımcılardan ve katılımcıların öğretmenlerinden toplanan sosyal geçerlik verileri ise hedef becerilerin sosyal açıdan önemli olduğunu, küçük grup öğretim düzenlemesiyle sunulan davranışsal beceri öğretiminin kabul edilebilir bir yöntem olduğunu ve öğretimi yapılan hedef depreme hazırlıklı olma becerilerinin anlamlı olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Otizm, zihin yetersizliği, deprem, afet, davranışsal beceri öğretimi

Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuklar ve Gençler İçin Kanıta-Dayalı Uygulamalar*

Şerife Yücesoy-Özkan[1], Sima Mart[2], Dilara Ecem Altun[2], Nuray Öncül[2], Gülden Bozkuş-Genç[2], Derya Genç-Tosun[1], Merve Karaaslan[2], Hamdi Gönüldaş[2], Eren Can Aybek[3]

[1]Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

[2]Anadolu Üniversitesi

[3]Pamukkale Üniversitesi

Bildiri No: 210 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Zihinsel yetersizlik, bireylerin hem eğitim hem de günlük yaşamını önemli ölçüde etkileyen ve bu etkinin en az düzeyde kalmasını sağlamak için ek önlemler almayı gerektiren bir yetersizlik türüdür (AAIDD, 2022). Uluslararası yaygınlık araştırmalarına göre, küresel nüfusun yaklaşık %1'ini zihinsel yetersizliği olan bireylerin oluşturduğu tahmin edilmektedir (Maulik vd., 2011). Yasal gereklilikler doğrultusunda zihinsel yetersizliği olan bireylere tam bir eğitim fırsatı sunmak ve bağımsız şekilde yaşamlarını sürdürmelerini sağlamak, özel eğitimin temel amaçları arasında yer alır (Browder ve Spooner, 2011). Bu amaç, eğitim hizmetlerinin en iyi şekilde nasıl sunulacağı konusunu öncelikli hale getirmektedir. Tüm öğrenciler için kanıta-dayalı uygulamalarla hizmet almak önemli bir hak olmakla birlikte, yetersizliği olan öğrenciler, uygulamada araştırma bulguları arka plana atılan ve kanıt dayanağı olmayan müdahalelere en çok maruz kalan gruplardan biridir (Jones, 2009). Öğrencilerin en üst yararının gözetildiği eğitim sisteminde, zihinsel yetersizliği olan öğrenciler için en iyi çıktılara ulaşabilmek amacıyla kanıta-dayalı uygulamaları belirlemek ve kullanmak oldukça önemlidir. *Kanıta-dayalı uygulamalar (KDU),* hedeflenen alanda öğrenci çıktılarını geliştirmek üzere uygulanan, etkili olduğu çok sayıda yüksek kaliteli tam-deneysel ya da yarı-deneysel araştırmalarla ortaya konan müdahale ya da uygulamalardır (Cook ve Cook, 2013). Bu araştırmanın amacı; zihinsel yetersizliği olan 0-22 yaş arası çocuklar ve gençler için KDU'ları, aynı zamanda da umut vadeden ya da kanıt dayanağı olmayan uygulamaları belirlemektir.

Araştırma amacına ulaşmak üzere araştırma yöntemi olarak sistematik derleme ve meta-analiz kullanılmıştır. Araştırmada 100 yıllık (1921- 2020) zaman diliminde yapılmış ve hakemli bilimsel dergilerde yayımlanmış çalışmalar incelenmiştir. Kapsama alınacak çalışmaları belirlemek amacıyla veri tabanlarında kapsamlı bir elektronik arama yapılmıştır. Ulaşılan 49.147 çalışma, dahil etme ve dışlama ölçütleri dikkate alınarak ön eleme sürecinden geçirilmiştir. Ön eleme sürecinde 45.742 çalışma dahil etme ve dışlama ölçütlerini karşılamadığı için elenmiştir. Ölçütleri karşılayan 2.470 tek-denekli deneysel, 885 grup-deneysel ve 50 karma yöntem araştırması, What Work Clearinghouse (WWC) tarafından belirlenen desen standartları doğrultusunda değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda desen standartlarını karşılayan ya da koşullu karşılayan 717 çalışma için kalite değerlendirmesi yapılmıştır. Kalite değerlendirmesinde Horner ve diğerleri (2005) tarafından geliştirilen 21 maddelik kalite göstergelerinin uyarlaması kullanılmıştır. Kalite değerlendirmesinden geçen tek-denekli deneysel çalışmalar için görsel analiz yapılmış ve elde edilen 300 çalışma, çeşitli değişkenlere göre betimsel olarak analiz edilmiştir. Bu adımda, çalışmalardaki bağımsız değişkenlere yönelik içerik analizi yapılarak aynı/benzer uygulamalar bir araya getirilmiştir. Daha sonra bu uygulamaların kanıta-dayalı olma durumu değerlendirilmiştir. Bu amaçla, Ayrıcalıklı Çocuklar Konseyi (Council for Exceptional Children [CEC]) tarafından geliştirilen ölçütlerin uyarlaması kullanılmıştır. Bir müdahalenin KDU olabilmesi için (a) çalışma sayısı, (b) katılımcı sayısı ve (c) coğrafi bölge ölçütlerini karşılaması gerekir. Yapılan tüm değerlendirmeler sonucunda CEC'nin ölçütlerini karşılayan 17 uygulamanın zihinsel yetersizliği olan bireylerin eğitiminde KDU, 19 uygulamanın ise umut vadeden uygulama olduğu ortaya konmuştur. Uygulamaların, hangi gelişim alanı ve yaş grubuna yönelik kanıt sağladığı belirlenmiştir. KDU olduğu belirlenen uygulamalar için genel etki büyüklükleri hesaplanmıştır. Araştırmanın her bir adımı, en az iki araştırmacı tarafından eş zamanlı; ancak birbirinden bağımsız olarak gerçekleştirilmiş ve elde edilen kodlayıcılar arası güvenirlik katsayıları raporlanmıştır.

*Bu bildiri, TÜBİTAK 1001-Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Projelerini Destekleme Programı tarafından desteklenen, 120K852-Zihin Yetersizliği Olan Çocuklar ve Gençler İçin Kanıta-Dayalı Uygulamalar: Saptanması ve Kullanılması isimli projeden üretilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Zihinsel yetersizlik, kanıta-dayalı uygulama, sistematik derleme ve meta-analiz, tek-denekli deneysel araştırmalar, grup-deneysel araştırmalar

Zihin Yetersizliği Olan Bireylere Bulaşık Makinesi Kullanma Becerisinin Öğretiminde Tablet Aracılığıyla Sunulan Video İpucu Olma Yönteminin Etkiliği

Yiğit Yavuz[1], Başak Bağlama[2], Cahit Nuri[2]
[1]Gazimağusa Özel Eğitim Okulu
[2]Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi

Bildiri No: 274 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu araştırmanın genel amacı, hafif düzeyde zihin yetersizliğine sahip olan bireylerde bulaşık makinesi kullanma becerisinin öğretiminde video ipucu olma yönteminin etkililiğini belirlemektir. Araştırmanın bağımlı değişkeni, günlük yaşama becerilerinden olan bulaşık makinesi kullanarak bulaşıkları yıkama becerisinin öğretilmesidir. Araştırmanın bağımsız değişkeni ise, video ipucu olma yöntemiyle hazırlanan öğretim programıdır. Araştırmada tek denekli araştırma yöntemlerinden katılımcılar arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırmaya hafif düzeyde zihin yetersizliği tanısı olan yaşları 14-16 arasında değişen 2 kız ve 1 erkek öğrenci katılmıştır. Araştırma Gazimağusa ilçesinde bulunan Gazimağusa Özel Eğitim ve İş Eğitim Okulunun mutfak atölyesinde gerçekleşmiştir.

Araştırma sonucunda hafif düzey zihin yetersizliği bulunan öğrencilere tablet aracılığıyla sunulan bulaşık makinesi kullanma becerisinin öğretiminde video ipucu olma yönteminin etkili olduğu ortaya konulmuştur. Birinci katılımcı olan Taner'le 7 uygulama sonununda hedef beceri kazandırılmıştır. İkinci katılımcı Zekiye ile 7 uygulama oturum sonunda hedef beceri kazandırılmıştır. Son katılımcı olan olan İlayda ile de 6 uygulama oturumu sonunda hedef beceri kazandırılmıştır. Bunun yanı sıra katılımcıların öğrendikleri beceriyi 1, 2 ve 3 hafta sonra dahi %100 oranında sergiledikleri gözlemlenmiştir. Farklı ortam ve kişilerde de her 3 katılımcınında beceriyi %100 oranında sürdürdükleri gözlemlenmiştir. Ayrıca katılımcıların derslerine giren sınıf öğretmenlerinden elde elinen sosyal geçerlilik görüşlerine göre de çalışmayı olumlu buldukları ve kendilerinin de yöntemi kullanmaya olumlu baktıkları görülmüştür. Bu araştırmada günlük yaşam becerilerinden olan bulaşık makinesi kullanarak bulaşıkları yıkama becerisinin öğretiminde video ipucu olma yöntemi etkili olduğu için alanda çalışan özel eğitimcilere günlük yaşam becerilerinin öğretiminde video ipucu olma yönteminin kullanılması önerilebilir. Bulaşık makinesi kullanma becerisinin öğretimi için hazırlanan video klipler diğer öğrenciler için de kullanılabilir.

Anahtar Kelimeler: Bulaşık makinesi, günlük yaşam becerileri, kullanma video ipucu olma, video model olma.

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Kişilerle Çalışan Uzmanların Doğal Öğretim Uygulamalarıyla İlgili Farkındalıklarının ve Uygulamaları Kullanma Düzeylerinin Belirlenmesi: Türkiye ve Azerbaycan Karşılaştırması

Gila Safarova[1], Şerife Yücesoy-Özkan[1]

[1]Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Bildiri No: 311 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Otizmli spektrum bozukluğu olan çocukların tipik gelişim gösteren akranları ile aynı ortamlarda, gerekli sınıf içi ve sınıf dışı destekler sağlanarak eğitim almaları, başka bir ifadeyle, kaynaştırma ortamlarında eğitim öğretimlerine devam etmeleri, gelişimleri açısından oldukça önemlidir (Odom, 2000). Ancak, otizm spektrum bozukluğu olan çocukların kaynaştırma ortamlarına erişimi tek başına yeterli değildir. Bu çocukların gelişim ve öğrenmeleri, öğretmenlerin sınıf etkinlikleri ve rutinleri sırasında kullanacakları etkili doğal öğretim uygulamalarıyla da doğrudan ilişkilidir (Rakap, 2017). Doğal öğretim uygulamaları, otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara, başta dil ve iletişim ile sosyal etkileşim ve oyun becerileri olmak üzere pek çok becerinin öğretiminde etkili şekilde kullanılmaktadır. Dolayısıyla, otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarla çalışan öğretmenlerin ve diğer uzmanların doğal öğretim uygulamaları hakkında bilgi sahibi olmaları, ayrıca öğretimde uyarlama yapma, etkili doğal öğretim uygulamalarını belirleme ve bu uygulamaları kullanma becerilerine sahip olmaları önemlidir. Doğal öğretim uygulamalarının otizm spektrum bozukluğu olan çocukların gelişim ve öğrenmelerinin desteklenmesinde doğru ve güvenilir bir şekilde sıklıkla kullanılması ise, ancak uygulama desteği içeren kaliteli mesleki gelişim programları sayesinde gerçekleşir (Boyd, Kucharczyk ve Wong, 2016). Araştırmalar, doğal öğretim uygulamalarının yıllardır kullanıldığı Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkelerde dahi öğretmenlerin ya da özel gereksinimli çocuklarla çalışan uzmanların bu uygulamaları doğru ve etkili bir şekilde kullanamadıklarını göstermektedir (Rakap, 2017; Snyder vd., 2015). Bu nedenle hem hizmet öncesi hem de hizmet içi dönemde düzenlenecek olan mesleki gelişim etkinliklerini planlayabilmek amacıyla öncelikle, otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarla çalışan öğretmenlerin ve diğer uzmanların doğal öğretim uygulamaları konusunda fikir sahibi olup olmadıklarının ve bu uygulamaları sınıflarında kullanıp kullanmadıklarının belirlenmesine gereksinim duyulmaktadır (Horn vd., 2000). Bu gereksinimden yola çıkarak araştırmada, Türkiye ve Azerbaycan'da otizm spektrum bozukluğu olan bireylerle çalışan uzmanların doğal öğretim uygulamalarıyla ilgili farkındalıklarını ve doğal öğretim uygulamalarını kullanma düzeylerini belirlemek amaçlanmıştır.

Bu araştırmada, nicel araştırma yöntemlerinden betimsel desen kullanılmıştır (Mills & Airasian, 2019). Araştırma'nın evrenini, Türkiye ve Azerbaycan'da Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda ya da rehabilitasyon merkezlerinde görev yapan ve öğretmen, psikolog ya da dil ve konuşma terapisti gibi otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarla çalışan uzmanlar oluşturmaktadır. Araştırmada, seçkisiz olmayan örnekleme biçimlerinden uygun örnekleme kullanılmıştır. Araştırmaya Türkiye'den 154, Azerbaycan'dan 50 olmak üzere toplam 204 uzman katılmıştır. Araştırmada veriler, çevrimiçi anket yoluyla toplanmıştır. Elde edilen veriler frekans ve yüzde şeklinde betimsel olarak analiz edilmiş, tablolar üzerinde özetlenmiş ve karşılaştırma yapılarak yorumlanmıştır.

Bulgular hem Türkiye'de hem de Azerbaycan'da otizm spektrum bozukluğu olan kişilerle çalışan uzmanların büyük bir çoğunluğunun doğal öğretim konusunda bilgi sahibi olduklarını, söz konusu bilgiyi üniversite eğitimleri sırasında edindiklerini, doğal öğretimi en fazla dil, sosyal etkileşim ve iletişim ile sosyal becerilerin öğretiminde kullandıklarını ve doğal öğretimi kullanırken sıklıkla çevresel düzenlemelerden yararlandıklarını göstermektedir. Bulgular ayrıca her iki grup uzmanın da doğal öğretimi kullanmak için sistematik planlama yaptıklarını, uygulamaları sırasında en fazla fırsat öğretimi ve etkinlik temelli öğretimi kullandığını, doğal öğretim uygulamalarından her gün ya da en azından haftada bir kez yararlandıklarını; doğal öğretim uygulamalarını genellikle etkinlikler, rutinler ve geçişlere gömerek gerçekleştirdiklerini, ancak doğal öğretimi kullanırken desteğe gereksinim duyduklarını ortaya koymuştur.

* Bu çalışma, birinci yazarın yüksek lisans tezine zemin oluşturması amacıyla, yazarın tezine dayanarak üretilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, Sosyal Etkileşim ve İletişim, Doğal öğretim, Özel eğitim ve destek özel eğitim personeli.

Özel Gereksinimli Öğrencilerle Çalışan Öğretmenlerin Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına Yönelik Görüşleri

Dudu Çatalkaya[1], Rukiye Konuk Er[1]
[1]Necmettin Erbakan Üniversitesi

Bildiri No: 349 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu araştırmanın amacı birinci kademede görev yapan özel eğitim öğretmenleri ve sınıf öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik görüşlerinin incelenmesidir. Nitel araştırma yaklaşımında durum araştırması olarak desenlenmiştir. Çalışma grubu birinci kademede görev yapan 10 özel eğitim öğretmeni ve özel gereksinimli öğrencileri bulunan 10 sınıf öğretmeninden oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen ve iki öğretim üyesi tarafından uygunluğu kontrol edilen 12 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmada görüşme sorularıyla elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırma bulgularına göre öğretmenler okul dışı öğrenme ortamını en çok okula yardımcı çatı altında gerçekleşen öğrenme olarak tanımlamıştır. Resmî kurumlar, sosyal tesisler, doğal ve tarihi alanlar öğretmenler tarafından en sık kullanılan okul dışı öğretim ortamı olmuştur. Öğretmelerin hayat bilgisi- sosyal bilimler, fen bilimleri derslerinde bilişsel, duyuşsal, sosyal ve günlük yaşam becerileri alanlarında okul dışı öğretim ortamını yaygın kullandıkları belirlenmiştir. Öğretmenler okul dışı öğrenme etkinliklerinde en çok velilerle işbirliği yapmayı düşündükleri tespit edilmiştir. Öğretmenin okul dışı öğrenme ortamlarında çoğunlukla rehber danışman rolünü üstlendikleri sonucuna varılmıştır. Öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamının planlanmasında ortam seçimi, hedef kazanım ve öğrencilerin bireysel özelliklerini dikkate aldıkları görülmüştür. Okul dışı öğrenme ortamına yönelik somut nesnelerle yaparak yaşayarak öğrenmenin gerçekleşmesi bilişsel becerilere yönelik avantaj olurken; ortamda dikkat dağıtıcı unsurların olması öğrencilerin dikkatlerini öğretime odaklayamamaları sık belirtilen dezavantaj görüşü olmuştur. Öğretmenler okul dışı öğrenme ortamı faaliyetlerini düzenlerken en çok maddi olanakların ve ulaşım imkânlarının yetersizliğinden etkilendiklerini belirtmişlerdir. Çalışma grubuna dâhil edilen öğretmenlerin tamamının okul dışı öğrenme ortamı faaliyetlerinde veli ile iletişim kurdukları ve çoğunlukla velilerden olumlu destek gördükleri tespit edilmiştir. Özel eğitim alanında okul dışı öğrenme ortamlarının kullanım sıklığının artırılmasına yönelik öğretmenlerin, maddi destek, ulaşım imkânlarının iyileştirilmesi, eğitimi bulunan yardımcı personellerin sürece dâhil edilmesi ve sayılarının artırılması, velilere ve okul dışı öğrenme faaliyetlerinin düzenlenebileceği ilgili kurumlara yönelik bilinçlendirme çalışmalarının yapılmasına yönelik önerilerin sunulduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul dışı öğrenme ortamı, özel eğitim, özel gereksinimli çocuk.

Akademik Becerilerin Öğretimi

Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrenciler İçin İlk Okuma Yazma Öğretim Yöntemleri ve Öğretmen Görüşleri Konulu Araştırmaların Sistematik Taraması

Damla Cilveli[1], Emine Erden[1]
[1]Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Bildiri No: 170 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu çalışmanın amacı Türkiye'de öğretmenlerin zihinsel yetersizlik (ZY) tanılı öğrencilere okuma yazma öğretimlerinde kullandıkları yöntemleri, karşılaştıkları sorunları ve alanyazında etkililiği sınanan ilk okuma yazma öğretim müdahalelerini incelemektir. Bu doğrultuda Google Akademik arama motoruna "okuma yazma'' + ''zihinsel yetersizlik" anahtar kelimeleri yazılarak, 2000-2023 yılları arasında yayımlanmış 764 dokümana ulaşılmıştır. Taramaya dahil etme ölçütleri şu şekilde sıralanmıştır: Araştırma makalesi olması, araştırma içeren yüksek lisans/doktora tezi olması, Türkiye'de gerçekleştirilmiş ve Türkçe dilinde yayımlanmış olması, çalışmanın bir öğretim yöntemi üzerine olması veya ilk okuma yazma öğretim müdahalesi içermesi, katılımcılarının öğretmenler olması veya ilkokul, ortaokul, liseye devam eden ZY tanılı öğrencilerden oluşması'dır. Bununla birlikte kitap ve kitap bölümleri, konu ile ilgili kuram ve düşünce yazıları, tarama çalışmaları ve katılımcıları ZY'den başka yetersizlik türüne sahip olan çalışmalar bu alanyazın taramasına dahil edilmemiştir. Sonuçta 20 çalışma elde edilmiş ve iki ana başlık altında incelenmiştir: *Türkiye'de ZY olan öğrencilere okuma yazma öğretiminde kullanılan yöntemler* ve *Türkiye'de ZY olan öğrencilere okuma-yazma öğretiminde öğretmen görüşleri*. Yedi deneysel araştırmada katılımcılar hafif ve orta düzey ZY olan öğrencilerdir. Ağır düzey ZY olan öğrencilere işlevsel okuma-yazma öğretimine ilişkin 2000-2023 yılları arasında yapılmış araştırmaya rastlanmamıştır. Bir çalışmada okuma-yazma öğretiminde ses temelli cümle yönteminin, iki çalışmada cümle çözümleme yönteminin etkililiği sınanmış ve etkili bulunmuştur.. Okuma yazma öğretim yöntemlerinin yanlışsız öğretim yöntemleri ile birlikte uygulandığı iki çalışma tespit edilmiştir. Biri deneysel biri öğretmen görüşlerine dayanan iki çalışmada ses temelli cümle yöntemi ve cümle çözümleme yöntemlerinin etkililik açısından kıyaslandıkları ve ses temelli cümle yönteminin daha çok kullanıldığı, daha etkili olduğu tespit edilmiştir. İşlevsel okuma yazma öğretiminin etkililiğini sınayan üç çalışmanın tamamında yapılan öğretim uygulamaları etkili bulunmuştur. Öğretmen görüşlerine dayanan on üç araştırmanın sekizinde öğretmenler ses temelli cümle yöntemini ZY olan öğrencilere okuma öğretiminde etkili bulurken, ikisinde bu yöntemi yetersiz bulduklarını ifade etmişlerdir. Sınıflarında ZY tanılı kaynaştırma öğrencisi olan sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin alındığı iki çalışmada, öğretmenler ses temelli cümle yöntemini etkili bulduklarını söylemişlerdir. Dört çalışmada öğretmenler, öğrencilerinin bireysel özellikleri doğrultusunda farklı okuma yazma öğretim yöntemlerini kullandıklarını belirtmişlerdir. Okuma yazma öğretiminde karşılaşılan sorunları inceleyen çalışmalarda (n=8), velilerin evde çocuklarını akademik olarak destekleyememesi (n=5), materyal eksikliği (n=7) ve tekdüzeliği (n=3), okul idarelerinin ortam, materyal, öğrencilerin sınıflara dağılımı gibi konularda öğretmenlere yeterli düzeyde destek sağlamaması (n=3), aynı sınıfa devam eden öğrencilerin okuma yazma beceri gereksinimlerinin birbirlerinden farklı olması (n=3), öğretim yöntemlerinin dezavantajları olması veya yetersiz kalması (n=6), öğrencilerin okuma yazma hazırbulunuşluk düzeylerinin düşük olması (n=4) dikkat çeken sorunlar olarak ele alınmıştır.

Sonuç olarak, araştırmaların ZY olan öğrencilere okuma-yazma öğretiminde ses temelli ve cümle çözümleme yöntemlerine yoğunlaşıldığı ancak öğretmenler tarafından kullanılan tüm yöntemlerin her birinin etkililiğini ölçen çalışmaların bulunmadığı tespit edilmiştir. Ağır düzey ZY olan öğrenciler için herhangi bir çalışmanın ortaya çıkmaması, bu öğrencilerin işlevsel okur-yazarlık becerilerine odaklanan araştırmalara olan ihtiyacı göz önüne sermiştir. Okuma-yazma öğretiminde karşılaşılan sorunların çalışmaların çoğunda tekrarlanması, bahsi geçen sorunların günümüzde süregeldiğini ve bu sorunlara değinilmesi gerektiğini göstermektedir.

Bu çalışma, Dr. Öğr.Üyesi Emine ERDEN danışmanlığında yürütülen "Özel Eğitim Öğretmenlerinin Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Okuma-Yazma Öğretimlerindeki Uygulamaları ve Karşılıklı Problemler" başlıklı yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Zihinsel yetersizlik, okuma yazma öğretim yöntemleri, okuma yazma öğretimindeki sorunlar, öğretmen

Özel Gereksinimi Olan Öğrencilerin Mühendislik Algıları

Okan Sıbıç[1], Simge Cepdibi-Sıbıç[1], Selime Deliktaş[1], Seda Usta-Gezer[1], Emine Şahin-Topalcengiz[2], Burçin Şeşen[1]

[1]İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa

[2]Muş Alparslan Üniversitesi

Bildiri No: 181 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Sunulan çalışma, özel gereksinimi olan öğrencilerin mühendislik algılarını belirlemeyi amaçlamaktadır. İstanbul STEM Öğrenme Merkezi bünyesinde bir hafta süreyle yürütülen STEM etkinliklerine katılan 17 özel gereksinimli öğrenci ile gerçekleştirilen çalışmada temel nitel araştırma yöntemi (Merriam & Tisdell, 2015) kullanılmıştır. Katılımcılar, amaçlı örnekleme yöntemine dayalı olarak seçilmiştir (Patton, 2002). Eğitim öncesinde veli onamları ve gerekli resmi izinler alınmıştır. Bu çalışmanın özel durumları; öğrencilerin özel gereksinimi olması ve İstanbul STEM Öğrenme Merkezinde verilen bir haftalık eğitime katılması olarak belirlenmiştir. Veri toplama aracı olarak öğrencilere "Mühendis nedir?" sorusu yöneltilmiş ve cevapları kaydedilmiş, ardından Knight ve Cunningham (2004) tarafından geliştirilen Bir Mühendis Çiz Testi (BMÇT) eğitim öncesinde ve sonrasında uygulanmıştır. Öğrencilerin BMÇT'deki çizimlerini tamamlamalarına yönelik bir süre kısıtlaması uygulanmamıştır. Öğrencilerin çizimlerini yaparken rahat hissetmeleri ve çizimlerinin yanlış, doğru ya da eksik olarak değerlendirilmeyeceği söylenmiştir. Öğrenciler çizimleri yaptıkları süreçte bireysel olarak değerlendirmeye alınmış ve her öğrenciye bir araştırmacı eşlik etmiştir. Araştırmacı gerektiğinde yönergeyi tekrar edip açıklamalarda bulunmuştur. Öğrencilerin çizimleri bittikten sonra öğrencilere eşlik eden araştırmacı anlaşılmayan çizimlere yönelik öğrencilere sorular yönelterek notlarını araştırmacı günlüğüne kaydetmiştir. Öğrencilerin çizimlerine yönelik sorulan sorularla katılımcı teyidi sağlanarak verilerin güvenirliğini arttırmak amaçlanmıştır. "Mühendis nedir?" sorusuna verilen cevaplar ve BMÇT'den toplanan veriler araştırmacılar tarafından içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi sürecinde kodlar ve kodlara yönelik kategoriler belirlenmiştir. Çalışmada takip edilen içerik analizi süreci dört aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk olarak öğrencilerin çizimleri ve cevapları incelenmiş, kodlar oluşturulmuş ve ardından kodlar incelenerek temalar oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar ve temalar yeniden düzenlenmiştir. Son aşamada ise bulgular tanımlanmış ve yorumlanmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2021). Öğrenci cevapları ve yaptıkları çizimler beraber incelenerek veri çeşitliliği sağlanmaya çalışılmıştır. Kodlama sürecinde iki araştırmacı öncelikle kodlamaları bireysel gerçekleştirmişler ve sonrasında bir araya gelerek kodlar, kategoriler ve temalar üzerinde tartışarak fikir birliğine varmışlardır. Eğitimden önce ve sonra elde edilen bulgular birlikte sunulmuş ve eğitimden sonra yeni eklenen tema ve kategoriler farklı renklerle vurgulanarak bulgular görselleştirilerek sunulmuştur. Sonuç olarak, İstanbul STEM Öğrenme Merkezinde edindikleri somut deneyimlerin özel gereksinimli öğrencilerin var olan algılarını çeşitlendirdiği ve bu deneyimlerin yaptıkları çizimlere yansıdığını belirtmek mümkündür. Son olarak bu tarz merkezlerde sunulan somut deneyimlerin özel gereksinimi olan öğrencilerin algılarına veya kavram öğrenimine ilişkin olan etkisinin daha detaylı olarak ele alınması adına yapılacak çalışmaların önemli olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Mühendislik algısı, STEM eğitimi, özel gereksinimi olan öğrenciler

Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilerin Toplama İşleminde Gösterdikleri Performans Düzeylerinin İncelenmesi

Deniz Akdal[1], Ayşegül Çağlıyan[2]
[1]Ahi Evran Üniverstesi
[2]15 Temmuz Şehitleri Ortaokulu

Bildiri No: 287 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Öğretim süreçlerinde matematiğe ilişkin öğrencilerin beceri ve kavramlara yönelik performans düzeylerinin belirlenmesinin birçok yararı bulunmaktadır. Öğretim öncesinde performans düzeyinin belirlenmesi matematik öğretim planlarının hazırlanmasında ,öğretim sırasında öğrencilerin yaptıkları hataların türünü ve nedenlerini belirlemede, öğrenmenin kalıcı hale gelmesinde bununla birlikte tam öğrenmeyi gerçekleştirmede öğretmene yol gösterici olmaktadır. Bu araştırmanın genel amacı öğrenme güçlüğü olan 1. 2. ve 3. sınıf öğrencilerinin toplama işlemlerindeki gösterdikleri yazılı ve sözlü performans düzeylerini belirlemektir. Araştırmanın yönteminde nitel ve nicel araştırma yöntemleri karma olarak uygulanmıştır. Öğrencilerin toplama işlemine ilişkin düzeylerinin belirlenmesinde nicel veri analizi, öğrencilerin yaptıkları hataların belirlenmesinde ise nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Toplama işlemi ile ilişkili eldesiz toplama işlemi, zihinden toplama işlemi, eldeli toplama işlemi, sözel olarak gerçekleştirilen toplama işlemi,toplama işlemi gerektiren problemlerin çözüm sürecinde öğrencilerin gösterdikleri hata türlerini tespit etmek amaçlanmıştır. Bu çalışmada öğretmen görüşleri ile öğrencinin performansının arasındaki tutarlılık düzeyleri incelenmiştir. Araştırma DÜZCE ili Merkez ilçesinde öğrenme güçlüğü tanısı almış 1. 2. ve 3. sınıfa devam eden 9 öğrenci ve öğrencilerin derslerini devam ettiren 9 öğretmen ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan 'Toplama İşlemi Değerlendirme Formu' ve 'Öğretmen Görüşme Formu' araştırmaclar tarafından birlikte geliştirilmiştir. Geliştirilen form iki alan uzmanı tarafından incelenmiş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Öğrencilerle yapılan görüşmelerin analizinde hata analizi yöntemi ve öğretmenlerle yapılan görüşmelerin analizi için içerik analiz yöntemi kullanılmıştır. Yapılan analizlerden elde edilen sonuclarla bulgular frekans tabloları oluşturulup yorumlanmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin en çok ve en az zorlandıkları soru tipleri belirlenmiştir. Öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin yaptıkları hata türleri ve sıklıkları belirlenmiştir.Ayrıca öğretmen görüşleri ve öğrenci performansları arasındaki tutarlılık düzeyi belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Toplama işlemi, hata düzeyi, performans belirleme

Akademik Olmayan Becerilerin Öğretimi

Özel Gereksinimli Çocuklarda Oyun Tabanlı Yürütücü İşlev Müdahaleleri: Sistematik Tarama

Fatma Atalay[1], Cevriye Ergül[2]
[1]Hacettepe Üniversitesi
[2]Ankara Üniversitesi

Bildiri No: 98 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Yürütücü işlevler, davranışları düzenlemek için gerekli olan ketleme, çalışma belleği, esneklik ve planlama gibi bir dizi bilişsel yeteneği ifade etmektedir. Özellikle eğitim araştırmalarında çalışma belleği, bilişsel esneklik ve ketleme olarak yürütücü işlev bileşenlerinin kavramsallaştırıldığı görülmektedir. Yürütücü işlevlerin fiziksel ve zihinsel sağlık, akademik performans gibi kısa ve uzun vadeli yaşam sonuçları üzerinde önemli bir etkisi olduğundan hem hangi değişkenler bağlamında değişiklik göstereceği hem de eğitim ortamlarında nasıl geliştirilebileceğine ilişkin araştırmalar önemini korumaktadır. Oyun, çocukların gelişimini destekleyen ve öğrenmeyi teşvik eden etkili araçlardan biri olarak kabul edilmektedir. Oyun temelli yürütücü işlev müdahaleleri, özel gereksinimli çocukların dikkatini çekmek, görevde kalma sürelerini, göreve ilişkin motivasyonlarını artırmak ve öğrenme süreçlerine aktif katılımını sağlamak gibi nedenlerle sıklıkla kullanılmaktadır. Mevcut sistematik derleme, özel gereksinimli çocuklarda oyun tabanlı yürütücü işlev müdahalelerin etkililiği üzerine deneysel araştırmaları belgelemeyi ve bunların çalışma tasarımını, metodolojisini ve etkilerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Ek olarak, çocukların bilişsel eksiklikleri gidermek için oyunlardan yararlanan araştırmacılar, uzmanlar, öğretmenler ve aileler için dikkat edilmesi gereken hususlar konusunda bilgi verilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçlarla WOS, SCOPUS ve PUBMED dizinlerinde taranan makalelerin sistematik taraması yapılmış ve çalışmalar özel gereksinim ve oyun türüne, yürütücü işlev bileşenine, metodolojik özelliklerine, oyun özellikleri ve etkilerine göre incelenmiştir.

Toplamda 562 çalışmaya ulaşılmıştır. Çalışmalar oyun tabanlı yürütücü işlev müdahalesine yer vermesi ve katılımcıların bilişsel ya da klinik açıdan teşhis edilmiş 4-18 yaş aralığında nörogelişimsel bozukluğu olan çocuklardan oluşması kriterlerini karşılaması halinde dahil edilmiştir. Oyun tabanlı müdahaleleri sinirbilimle (nörofeedback, EEG) birleştiren, vaka, tek denekli, FASD, Down Sendromu gibi bozuklukların eşlik ettiği katılımcıları olan, deneysel olmayan ve sonucu verilmeyen çalışmalar bu çalışmanın dışında tutulmuştur. Sonuç olarak tüm dahil edilme ve dışlama kriterlerine uygun olan 29 çalışma sistematik tarama kapsamında incelenmiştir. İncelenen çalışmalar özel gereksinim türüne, oyun türüne, hedeflenen yürütücü işlev bileşenine, metodolojik özelliklerine, oyun özellikleri ve etkilerine göre değerlendirilmiştir. Özel gereksinim türüne göre; çalışmaların 17'si DEHB'li çocuklarla, dokuzu OSB'li çocuklarla, biri zihin yetersizliği olan çocuklarla, biri ÖG'li çocuklarla, bir çalışmanın ise matematik güçlüğü riski olan çocuklarla yürütüldüğü görülmüştür. Oyun türüne göre çalışmalar gruplandırıldığında Exergaming- (Antroyun) iki çalışmada, dijital oyun 18 çalışmada, etkileşimli oyun üç çalışmada, masa-kart oyunları iki çalışmada kullanılmıştır. Yedi çalışmada hedeflenen becerilerde anlamlı bir değişim görülmezken diğer çalışmalarda düşük-orta düzeyde müdahale etkisi gözlemlenmiştir. Özellikle öğretmenle yürütülen veya koçluk içeren, fiziksel oyunların dahil edildiği çalışmalarda müdahale etkisi gözlemlenmiştir.

Antroyunların DEHB'li çocukların ketleme ve esneklik düzeylerinde etkili olabileceği, artırılmış gerçeklikle sunulan dijital oyunun OSB'li çocukların stereotipik davranışlarını azalttığı, yürütücü işlevlerini geliştirdiği bulunmuştur. Ciddi oyunların DEHB'li öğrencilerde zaman yönetimi, planlama, çalışma belleğini geliştirdiği görülmüştür. Alt grupların müdahaleye tepkisinin değerlendirdiği çalışmalarda en yüksek verimin; DEHB semptom şiddetinin fazla, hiperaktivite düzeyinin düşük davranım bozukluğunun yüksek olduğu DEHB'li çocuklardan ve DEHB semptomlarının eşlik ettiği OSB'li çocuklardan alındığı bulunmuştur.

Sonuç olarak dijital oyun tabanlı müdahalelerin etkililiklerine ilişkin sonuçların tartışmalı olduğu, DEHB'li çocuklar için bilişsel eğitim denemelerinin, şimdiye kadar bu alana yön veren büyük beklentileri karşılamadığı görülmüştür. Bilişsel eğitim çalışmalarındaki genel bir sorun olarak katılımcıların mevcut bilişsel eksikliklerine göre uyarlanmamış müdahalelerin kullanılması . Yürütücü işlev özellikleri özel gereksinim türlerine göre farklılık göstermektedir dolayısıyla bu spesifik yürütücü işlevler üzerindeki eğitim etkilerinin araştırılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Oyun, özel gereksinim, yürütücü işlev

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Ergenlere Hijyenik Kadın Pedi Kullanımının Öğretilmesi

Aslıhan Sezik[1], Pınar Yaşar Hayal[2]
[1]MEB
[2]Trabzon Üniversitesi

Bildiri No: 114 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu tez çalışmasının amacı otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan ergenlere hijyenik kadın pedi kullanımı becerisinin öğretilmesinde kendini izleme stratejisinin etkisinin değerlendirilmesidir. Bu çalışmada tek denekli araştırma desenlerinden yoklama evreli katılımcılar arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Çalışma kapsamına araştırmacı tarafından belirlenen ön koşul özelliklerine uygun olduğu düşünülen 11 ve 13 yaşında, hafif ve orta düzeyde OSB olan iki katılımcı Trabzon Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu tarafından belirlenen katılımcı ve veli onam formlarını imzaladıktan sonra dahil edilmiştir. Çalışmanın uygulama oturumları üç hafta boyunca ara vermeden, günde 30'ar dakikalık iki oturum şeklinde yürütülmüştür. Araştırma verilerini toplamak için araştırmacı tarafından hazırlanan kendini izleme stratejisi katılımcı gözlem formu ve hijyenik kadın pedi katılımcı gözlem formu kullanılmıştır. Katılımcılarla çalışma kapsamında kendini izleme stratejisinin 10 adımdan oluşan uygulama adımları gerçekleştirilmiştir. Bu uygulamanın temel amacı katılımcılara kendini izleme ve değerlendirme becerileri kazandırarak hijyenik kadın pedi kullanımı becerisini kazandırmaktır. Araştırma kapsamında veriler; uygulama öncesi ve sonrası yoklama oturumları, öğretim oturumları, izleme oturumları şeklinde toplanmış ve elde edilen veriler grafiksel analiz yöntemi ile analiz edilerek grafiğe işlenmiş ve çalışmanın sonuçlarına ilişkin katılımcıların ailelerinin görüşleri alınmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; katılımcıların hijyenik kadın pedi kullanım becerisini kazanmalarında kendini izleme stratejisinin etkili olduğu ve çalışmadan iki hafta sonra yapılan izleme ve genelleme oturumlarında katılımcıların hijyenik kadın pedi kullanımı becerisini sürdürdükleri ve farklı ortama genelledikleri gözlenmiştir. Çalışmanın sonuçlarına ilişkin görüşme yapılan ailelerden katılımcıların hijyenik kadın pedi kullanımı becerisini sürdürdükleri ve günlük yaşamlarındaki ortamlara genelleyebildikleri, çalışmanın sonuçlarından memnun oldukları bilgisi elde edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular alanyazındaki çalışmalar ile karşılaştırılarak değerlendirilmiş, uygulamaya ve gelecek araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, menstrüasyon, hijyenik ped, kendini izleme stratejisi, kişisel bakım

"Augmentive And Alternative Communicatıon" Dergisinde Son Beş Yılda Yayımlanan Çalışmaların İncelenmesi

Kübra Sayar[1], Zeynep Çam Alegöz[2], Hicran Denizli Gülboy[3], Derya Genç Tosun[1]

[1]Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

[2]Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

[3]Çarşamba Bilim ve Sanat Merkezi

Bildiri No: 251 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bilimsel dergiler, belli bir disipline ait alanyazının oluşturulmasına katkıda bulunan, üretilen bilgilerin ve güncel gelişmelerin paylaşıldığı akademik ortamlardır. Bu nedenle, belirli bir disiplindeki çalışmaları ve güncel gelişmeleri takip etmek amacıyla ilgili bilimsel dergilerde yayımlanan makalelerin incelenmesi oldukça önemlidir. Alternatif ve destekleyici iletişim alanına bakıldığında, sınırlı sayıda derginin olduğu ve bu dergiler arasında etki faktörü yüksek "Augmentive and Alternative Communication" dergisinin öne çıktığı görülmektedir. "Augmentive and Alternative Communication", Uluslararası Alternatif ve Destekleyici İletişim Topluluğunun (International Society for Augmentive and Alternative Communication) resmi dergisidir. Yılda dört kere yayımlanan ve 2022 yılı etki faktörü 2,0, beş yıllık etki faktörü 3,6 olan derginin kabul oranı %57'dir. "Augmentive and Alternative Communication" dergisi alternatif ya da destekleyici iletişim sistemlerini kullanan ya da kullanabilecek bireylerin değerlendirilmesi, tedavisi, rehabilitasyonu ve eğitimi ile ilgili makaleler yayınlamaktadır. Ayrıca alternatif ve destekleyici iletişim sistemleri ile ilgili teori, teknoloji ve sistemlerin gelişimine katkı sağlayabilecek makalelere de yer verilmektedir. Dergide, nitel ve nicel araştırma makaleleri, sistematik derleme ve meta-analizlerin yanı sırasında uygulamaya yönelik makaleler, kongre bildirileri ve vaka çalışmaları da yayımlanmaktadır. Bu çalışmanın amacı, "Augmentive and Alternative Communication" dergisinde son beş yıllık dönemde (2019-2023) yayımlanmış makaleleri incelemek ve güncel çalışmalar ile ilgili bir izlenim oluşturmaktır. Çalışmada, nicel araştırma yöntemlerinden betimsel araştırma deseni kullanılmıştır. Veri toplamak amacıyla, derginin web sayfası incelenerek son beş yılda yayımlanan 109 makaleye erişilmiştir. Dergide yayımlanan makalelerin belli özelliklerine (ör. katılımcı grubu, araştırma deseni) ilişkin veriler toplanmıştır. Makaleler araştırmacılar tarafından geliştirilen veri toplama aracı kullanılarak kodlanmış ve doküman analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Makaleler yayım yılı, yapıldığı ülke, katılımcı grubu, araştırma deseni, ele alınan konular açılarından analiz edildikten sonra, ortaya çıkan bulgular grafikler yoluyla gösterilerek tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Augmentive and Alternative Communication, alternatif ve destekleyici iletişim, dergi inceleme, doküman analizi.

Özel Yetenekli Bireylerin Eğitimi

Gerçekten "disleksi, Dahilerin Hastalığı" Mı? Öğrenme Güçlüğüne Üstün Zekânın Eşlik Etme Olasılığının İncelenmesi

Furkan Atmaca[1], Mustafa Baloğlu[2]
[1]Muş Alparslan Üniversitesi
[2]Hacettepe Üniversitesi

Bildiri No: 87 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Disleksi, öğrenme güçlüğünün okuma alanında görülen bir türü olarak ifade edilebilir. Öğrenme güçlüğü, genel zihinsel yetenek ile açıklanamayan ve akademik becerilerde bireyin akranlarından manidar şekilde düşük performans göstermesine sebep olan nörogelişimsel bir bozukluk olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir deyişle öğrenme güçlüğü olan bireyler ortalama ya da ortalama üstünde bir zekâya sahip olmalarına rağmen akademik alanlarda güçlükler yaşamaktadır. Son yıllarda, sosyal medyada ve ulusal medya organlarında "Disleksi, Dahilerin Hastalığı!" başlıklı çok sayıda haber ve paylaşım yer aldığı görülmektedir. Toplumun büyük kesimine ulaşma potansiyeli olan bu paylaşımlarla disleksi, hatalı bir şekilde hem "hastalık" hem de "dahilik" ile eşleştirilmektedir. Bu durum kimi zaman öğrenme güçlüğü olan bireylerin hepsinin dahi, üstün zekâlı olduklarına yönelik yanlış inanışlara yol açabilmektedir. Bu mitin gerçekliğini incelemeyi hedefleyen araştırmanın temel amacı, çok değişkenli Monte Carlo simülasyonu kullanarak öğrenme güçlüğü olan bireylerde üstün zekânın görülme olasılığının hesaplanmasıdır. Monte Carlo simülasyonları, karmaşık sistemlerin modellenmesinde ve belirli parametrelere dayalı sentetik veriler üretiminde kullanılan güçlü istatistiksel tekniklerdir. Bu nedenle öğrenme güçlüğüne üstün zekânın eşlik etme olasılığını hesaplamada kullanılabilecek bir teknik olduğuna karar verilmiştir. Simülasyona başlamadan önce popülasyon özellikleri, öğrenme güçlüğüyle ilişkili temel faktörler ve öğrenme güçlüğü tanılama modellerine ilişkin parametreler belirlenmiştir. Simülasyon çalışmasının okuma, IQ, çalışma belleği ve işlemleme hızı puanlarını içeren bir veri üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir. Bu değişkenlerin arasındaki ilişkileri de hesaba katarak çok değişkenli normal dağılım varsayımına uygun parametreler kodlanmıştır. Ardından bu dağılımdan, her biri 100 kişilik örneklemlerden oluşan 100,000 farklı örnekleme yapılmıştır. Dolayısıyla toplam örneklem 10,000,000 X 4 (Okuma, IQ, Çalışma Belleği, İşlemleme Hızı) veriden oluşmuştur. Analiz süreçleri R programında yürütülmüştür. İlk aşamada, okumada ortalama altında performansı olan ancak IQ puanında ortalama altında olmayan veriler ayıklanmıştır. Farklı kesme noktalarını içeren üç farklı kriterde bu şartları sağlayan verilerin tüm verilere oranı (disleksinin oranı) sırasıyla %15, %6 ve %2 olarak hesaplanmıştır. Bu gruplar içerisinde üstün zekâlı olanların oranı ise üç farklı kriterde sırasıyla %7, %2 ve %0,2 olarak hesaplanmıştır. Diğer bir deyişle, disleksiye üstün zekânın eşlik etme olasılığı en yüksek ihtimalde %7 olarak hesaplanmıştır. Dolayısıyla, çeşitli haber siteleri ve sosyal medya hesaplarında aktarıldığı şekliyle disleksinin dahilik ile eşleştirilmesinin yanlış olacağını düşünülmektedir. Bunun yanında, disleksili öğrenciler içerisinde üstün zekâlı olanların olabileceği ve bu öğrencilere farklılaşan ihtiyaçları doğrultusunda farklılaştırılmış eğitim sunulması gerekliliği vurgulanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Üstün zekâ, öğrenme güçlüğü, disleksi, simülasyon

Üstün Zekâlı/yetenekli Bireylerde Yürütücü İşlevler Üzerine Çok Düzeyli Bayes Meta-Analizi

Furkan Atmaca[1], Şule Kılınç[2], Fatma Atalay[2]
[1]Muş Alparslan Üniversitesi
[2]Hacettepe Üniversitesi

Bildiri No: 90 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Yürütücü işlevler, bilişsel süreçlerin üst düzey kontrolünü sağlayan ve karmaşık zihinsel görevleri yöneten bilişsel beceri ve yeteneklerdir. Yürütücü işlevler, kişinin hedef belirlemesine, strateji geliştirmesine, dikkatini sürdürmesine, gereksiz bilgi veya uyaranları filtrelemesine ve farklı görevler arasında geçiş yapmasına yardımcı olur. Bu işlevler, günlük yaşamda etkili problem çözme, öğrenme ve davranış kontrolü sağlama açısından önemlidir. Üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin yürütücü işlevlerine yönelik çok sayıda araştırma yürütülmüştür. Ancak bu araştırmaların sonuçlarında tutarsızlıklar olduğu görülmektedir. Bu meta-analiz çalışmasının temel amacı üstün zekâlı / yetenekli bireylerin yürütücü işlevlerinin tipik gelişen akranlarından farklılaşma düzeyini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda anahtar kelimeler ve veri tabanları belirlenmiştir. Herhangi bir yıl sınırlaması olmadan yapılan taramalarda toplam 2918 çalışmaya ulaşılmıştır. Tekrar eden çalışmalar elendikten sonra 1800 çalışma incelemeye alınmıştır. Dahil etme kriterleri doğrultusunda önce başlık ve özet incelemesi yapılmış, bu aşamadan geçen çalışmaların tam metinleri detaylıca incelenmiştir. Süreç sonunda 33 çalışma analizlere dahil edilmek üzere seçilmiştir. Bu çalışmalardan toplam 179 etki büyüklüğü hesaplaması yapılmıştır. Etki büyüklüğü parametresi olarak Hedges *g* kullanılmıştır. Hesaplanan 179 etki büyüklüğünün 33 çalışma içerisinde kümelenmesi etki büyüklükleri arasında bağımlılık sorunu oluşturacağından meta-analizin çok düzeyli olarak yürütülmesine karar verilmiştir. Ayrıca frekansçı analizlere karşı sağladığı avantajlar nedeniyle analizler, Bayes Teoremi çerçevesinde yürütülmüştür. Bu nedenle, analiz sonuçları Bayes Faktör ve %95 Yüksek Yoğunluklu Güvenilebilir Aralık parametreleri ile değerlendirilmiştir. Moderatör analizleri kullanılarak iki kere farklılık durumunun, ölçümün performans temelli olup olmamasının, yürütücü işlev alanlarının (çalışma belleği, tepki ketleme, esneklik ve planlama), kullanılan tanı kriterinin ve cinsiyet, yaş, araştırma yılı gibi demografik değişkenlerin sonuçlar üzerindeki etkileri incelenmiştir. Analizler R programında "metafor", "brms" ve "bayestestR" paketleri kullanılarak yapılmıştır. Analiz sonuçları üstün zekâlı / yetenekli bireylerin yürütücü işlevlerde tipik gelişen akranlarından manidar şekilde yüksek performans sergilediğini göstermiştir. Ancak yüksek düzeyde heterojenlik olduğu belirlendiği için moderatör analizler yapılmıştır. Moderatör analizleri sonucunda, iki kere farklılık moderatör değişkenin manidar şekilde heterojenliği açıkladığı ve iki kere farklı olan bireylerin tipik gelişen akranlarıyla aynı düzeyde bir performansa sahip olduğu belirlenmiştir. Ancak üstün zekâlı / yetenekli bireylerin akranlarından daha yüksek bir performans sergiledikleri belirlenmiştir. İkinci moderatör analiz sonucunda, üstün zekâlı / yetenekli bireylerin akranlarından çalışma belleği ve esneklik alanlarında daha yüksek performans sergilediği belirlenmiştir. Ancak tepki ketleme ve planlamada manidar bir fark olmadığı görülmüştür. Tanı kriterleri incelendiğinde, 120 IQ puanı altında bir tanı kriteri kullanan araştırmalarda gruplar arasında manidar fark olmadığı belirlenmiştir. Yürütücü işlevler performans temelli ölçümler ile değerlendirildiğinde gruplar arasında düşük düzeyde bir farklılık belirlenirken ebeveyn ya da öğretmen değerlendirmelerinde orta ve yüksek düzeylerde farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Araştırma yılı ve cinsiyet değişkenlerinin sonuçlar üzerinde manidar bir etkiye sebep olmadığı belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlar, tanılama süreçlerine yürütücü işlev değerlendirmelerinin eklenmesinin faydalı olacağını göstermektedir. Özellikle iki kere farklı öğrencilerin belirlenmesinde yürütücü işlev değerlendirmeleri anlamlı sonuçlar üretme potansiyeli taşımaktadır. Bunun yanında, yürütücü işlevlerin farklı değerlendirme biçimleri arasındaki yüksek heterojenlik, bu ölçümlerin aynı yapıyı ne kadar değerlendirdiği sorusunu gündeme getirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yürütücü işlevler, üstün zekâ, meta-analiz

Özel Yetenekli Bireylerin Eğitimi Konusunda Velilerin Görüşleri

Üzeyir Çetin
Fethiye BİLSEM

Bildiri No: 122 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu çalışmanın amacı özel yetenekli bireylerin eğitimi konusunda velilerin görüşlerini araştırmaktır.

Saha incelemesi yapılarak velilerle birebir görüşüldü.(ev ve işyeri ziyaretleri) Velilere öğrencinin kişilik özellikleri, sosyal ve sportif etkinlikleri , bilsem'deki etkinlikler ve öğrencilerin devam ettikleri örgün eğitim kurumların akademik çalışmalar hakkındaki görüşlerini sorgulayan bir form doldurmaları sağlandı. Formların değerlendirilmesi sonucunda velilerin öğrencilerinin gerek bilsem eğitimi gerekse mevcut devam ettiği okuldaki eğitimi konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları bu nedenle tedirginlik yaşadıkları değerlendirildi. Okullarda mevcut bulunan ve bu sorunu çözümlemek amacıyla kullanılan destek eğitim odalarından velilerin yeterince bilgisi olmadığı tespit edildi. Özel yetenekli öğrenciler ailelerinin yeterince bilgiye sahip olmaması nedeniyle ilgili oldukları alanlarda çeşitli zorluklar yaşamakta, ailelerdeki tedirginlikten kısmen olumsuz etkilenmektedirler. Bu konu hakkında yapılmış bir çalışmada ebeveynlerin çocuklarının özel yetenekli olması nedeniyle herhangi bir sorun yaşamadıklarını belirtmiştir. Ancak çalışma incelendiğinde bu ailelerin tanı almadan ve yeterli bilgilendirme yapılmadan önce okul programına ve sosyal çevreye yeterince adapte olamadıkları, ev ödevlerini yapmada zorluk yaşadıkları, endişeli oldukları tespit edilmiştir (1). Diğer bir çalışmada ise ebeveynlerin çocuklarının özel yetenekli olduğunu öğrendiğinde kendi çocukları olduğu için ne olursa olsun sahiplendikleri ,mutlu oldukları ve zamanla bu duygusal karmaşayı aşabildiklerini söylemişlerdir. Çocuklarını başka çocuklarla kıyaslamaya gerek duymadıklarını belirtmişlerdir (2).

Tüm bu çalışmalar ışığında özel yetenekli öğrencilerin ailelerinin bilgilendirilmesinde eksik kalındığı okul ve bilsem işbirliğinin istenilen seviyede uygulanamadığı tespit edilmiştir. Velilerin bilim sanat merkezlerindeki uygulanan uyum ve destek eğitim, bireysel yetenek fark ettirme programı .özel yetenekleri geliştirme programı ve proje üretimi ve yönetimi programı gibi eğitim programları hakkında bilgilendirmek veli ve öğrencinin yaşadığı endişe ve zorlukların giderilmesinde etkili olacağı değerlendirildi. Ayrıca öğrencinin devam ettiği mevcut okulundaki destek eğitim odalarındaki eğitimlerden velilerin daha fazla bilgilendirilmesinin öğrencinin eğitimine olumlu katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Özel yetenekli birey . veli . bilsem , destek eğitim odası

Özel Yetenekli Öğrencilerin Fomo Kavramı Çerçevesinde Yaşadıkları Zorluklar ve Bu Zorlukların Aile ve Sosyalleşmesine Etkilerinin İncelenmesi

Yazgül Karadaş[1], Özge Ünlü[2]
[1]Sultan Alparslan İlkokulu
[2]İzmir Demokrasi Üniversitesi

Bildiri No: 129 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Özel yetenekli öğrenciler zihinsel farklılıklarının yanında, olağandışı farklılaşabilen sosyal ve duygusal gelişimleri ile bunlara paralel olarak gelişemeyen fiziksel özellikleri nedeniyle özel eğitim grupları içinde kabul edilmektedir. Bu farklılıklar çoğu zaman erken olgunlaşma ve sosyalleşme durumlarını da beraberinde getirebilmektedir. Özel yetenekli öğrenciler erken gelişim süreçleri ve akran gruplarından farklılaşmaları sebebiyle teknolojiye ve sosyal medyaya daha fazla ilgi duyabilmekte ve bu ilgileri erken dönemde yoğun internet kullanımı ve sosyal medya üyelikleri ile sonuçlanabilmektedir. Akran gruplarıyla okul, park ve sinema gibi doğal çevrelerde hızlı bir şekilde sosyalleşmekte sorun yaşayan ya da daha geniş bir kitleye ulaşmak isteyen özel yetenekli öğrencilerin sosyal medya ve ekran kullanım süreleri artmakta ve aileleri tarafından kontrol edilmesi zorlaşmaktadır. Kontrol dışı artan internet kullanımı ve erken dönemde sosyal medya hesaplarına sahip olunmasından doğan gelişmeleri kaçırma korkusu-FoMO'nun (Fear of Missing Out) günümüzde yetişkin gruplarla yapılan çalışma sayısının hızla arttığı görülmektedir ancak küçük yaş grupları ve ergenlik döneminde olan öğrenci gruplarıyla yapılan çalışmalara ise gereksinim duyulduğu düşünülmektedir. Bu gereksinimden hareketle mevcut araştırmada, özel yetenekli öğrencilerin sosyal medya kullanımı sürecinde gelişmeleri kaçırma durumlarının ve yaşadıkları zorlukların tespit edilerek bu zorlukların aile yaşantılarına ve akranlarıyla sosyalleşmelerine ilişkin etkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, ortaokul ve lise seviyelerinde öğrenim gören özel yetenekli kaynaştırma öğrencilerinin görüş ve önerilerinin alındığı betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın verilerinin sayısal çözümlemesinde frekans kullanılarak bulgular nicel olarak sunulmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgular; özel yetenekli öğrencilerin çoğunlukla internet kullanımı esnasında çevresinde olanları kaçırmış hissettiklerini, internet kullanamadıkları zamanlarda sosyal medyadaki süreci kaçırdıklarını ve gelişmelerden geri kaldıklarını düşündüklerini ve sosyal medya kullanımlarının anı kaçırma bağlamında sosyalleşme süreçlerine hem olumlu hem de olumsuz yönde etkilediğini belirttiklerini ortaya koymaktadır. Araştırmanın sonuçları ışığında ileriye yönelik öneriler dinleyiciler ile paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Özel yetenek, FoMO (gelişmeleri kaçırma korkusu), aile iletişimi, sosyalleşme.

Bir Psikolojik Sağlamlık İncelemesi: İki Kere Farklı Öğrenciler

Osman Yağbasanlar[1], Mustafa Baloğlu[2]
[1]MEB
[2]Hacettepe Üniversitesi

Bildiri No: 161 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Psikolojik sağlamlık; güçlükler karşısında olumlu sonuçlar elde etmeyi sağlayan süreç, özellik ya da çıktı; yüksek riskli olarak değerlendirilen durumlarda olumlu sonuçlar elde edebilme ve sosyal yeterliği sürdürebilme, travmatik etkilerden kurtulabilme olarak tanımlanmaktadır. İki kere farklı birey ise matematik, bilim, teknoloji, sosyal sanatlar, görsel, mekânsal veya sahne sanatları veya insan üretkenliğinin diğer alanları gibi bir veya daha fazla alanda yüksek başarı veya yaratıcı üretkenlik potansiyeli ile resmi makamlarca belirlenen kriterlere göre tanımlanmış bir ya da daha fazla engel/yetersizlik gösteren bireyler olarak tanımlanmaktadır. Bu araştırma, özel yetenekli öğrencilerin yeteneklerinin yanında eşlik eden bir yetersizlik türüne sahip olan bireylerin yani iki kere farklı bireylerin psikolojik sağlamlıklarını incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini, ulaşılabilir örnekleme yoluyla, BİLSEM'lerde öğrenim gören ve yetersizlik türüne sahip olduğunu belirten 11-18 yaş arasındaki 116 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın bağımlı değişkeni olan psikolojik sağlamlığı ölçmek için Ergen Psikolojik Sağlamlık Ölçeği, cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, yetenek alanı, yeteneğine yönelik tutumu, yeteneğine eşlik eden yetersizlik alanı gibi değişkenlerin belirlenmesi için araştırmacı tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analizinde öğrencilerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin, cinsiyete, göre değişip değişmediğini test etmek amacıyla ilişkisiz örneklemler için t-Testi, yaş düzeyine, sınıf düzeyine, yetenek alanına ve yetersizlik türü durumlarına göre değişip değişmediğini belirlemek için Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) uygulanmıştır. Yapılan t testi sonucunda iki kere farklı öğrencilerin psikolojik sağlamlığında cinsiyete göre farklılaşma bulunmamıştır. Ayrıca, araştırma grubunda yapılan ANOVA sonucunda psikolojik sağlamlığın yaşa göre farklılaştığı ancak bu farklılaşmanın anlamlı olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Sınıf düzeyine göre bir farklılaşma oluşmamıştır. Yetenek alanı ve yetersizlik türüne göre yapılan analizde karşılaştırma yapılacak gruplardaki katılımcı sayılarının birbirlerine yakın olmamalarından kaynaklı ANOVA yapılamamıştır. Bulgular, ilgili araştırmalarla tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İki kere farklı, özel yetenek, psikolojik sağlamlık, iki kere farklı bireylerin psikolojik sağlamlığı, betimsel analiz.

İki Kere Farklı Bireylerin Sözeylem Kavrama ve Üretme Becerisi: Bir Dizi Karakterinin Analizi

Erol Yıldız
Hacettepe Üniversitesi

Bildiri No: 162 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Dilbilimin alt disiplini olan edim bilim, belirli bir bağlamda sözce üretirken konuşmacıların niyetleri de dahil olmak üzere iletişimde dil kullanımını inceler (Leech, 1983; Yule, 2020). Edim bilimin temel başlıklarından biri olan Sözeylem Kuramı, bireyin sözlerinin arkasındaki eylemi tanımlar, sınıflandırır ve bağlam içinde değerlendirir. Kurama göre, dil dünyayı betimleyen bir araçtan ziyade bir eylem biçimidir. (Collavin, 2011). Bir cümlenin arkasındaki gizil niyeti çözümleme "sözeylemi kavrama"; iletişim süreci içinde üretilen ifadeye dinleyici ya da okuyucudan beklenen eylemi yükleme ise "sözeylem üretme" becerisi olarak tanımlanabilir. Bu niyet doğrudan ifade edilebileceği gibi dolaylı da olabilir. Örnek diyalog incelenirse:

Salih: Telefonun yeni mi? Bakabilir miyim?

Cengiz: Tabi ki, al bak!

Salih: Hımm, bu telefonu çok mu aradın!

Diyalogda, "Bu telefonu çok mu aradın!" ifadesiyle, Salih'in, kelime anlamının ötesinde, Cengiz'in telefonunu beğenmediğini; hatta tonlama, jest ve mimik gibi parasodik unsurlarla alay ettiğini bile anlayabiliriz.

Öte yandan dil, sosyal bir olgudur ve toplumu oluşturan bireylerin sosyal ve duygusal gelişimleri üzerinde etkisi vardır (Botting ve Conti-Ramsden, 2010). Birey, etkileşim kurduğu kişinin düşüncesini anlamanın yanı sıra, arka plandaki niyeti, amacı ve beklenen eylemi de çözümleyerek ona göre harekete geçmek durumundadır. Benzer şekilde kendi isteklerini dile eylem olarak kodlayabilmelidir. Özellikle metafor, analoji, kinaye, şaka ve ironi gibi mecazi unsurlar barındıran dolaylı sözeylemlerin kavranması ve buna uygun eylem gerçekleştirilmesi önemli bir yetidir ve sosyal ve duygusal gelişimi derinden etkileyebilir.

Bu bildiride ulusal bir kanalda 11 bölümü yayımlanmış olan bir dizinin ana kahramanı iki kere farklı bir bireyin dil örneklerinden sözeylem kavrama ve üretme becerisinin analizi amaçlanmaktadır. Dizi karakteri, Asperger Sendromu tanısının yanı sıra tıp bilimine karşı yoğun ilgisi ve resim alanında özel yeteneği ile betimlenmektedir. Çalışmanın yöntemi, söylem analizine dayalı çoklu durum çalışmasıdır (Şen ve Yıldırım, 2019). Karakterin diyalogları, çoklu bağlam ve paydaşları çerçevesinde analiz edilecektir. Analiz aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen yapılandırılmış bir değerlendirme aracı kullanılacaktır. Araç ile dizi karakterinin paydaşı olduğu iletişim süreçlerinden diyaloglar toplanarak barındırdığı sözeylemin türü, içerdiği niyet/amaç, duygu ve karakterin sözeylemi kavrama/üretme becerisi analiz edilecek ve bireyin sözeylemleri kavrama ve üretme becerisinin sosyal ve duygusal gelişimine etkisi bulgular ve dizideki yansımaları çerçevesinde değerlendirilecektir. Kurgusal içeriğin kanıtlanmış gerçekle örtüşme düzeyi tartışılarak iki kere farklı bireylerin topluma anlatılması ve farkındalık oluşturması amacıyla kullanılması tartışılacaktır. Çalışma sonunda, iki kere farklı bireylerin günlük hayatta ailesi, arkadaşları; okulda öğretmenleri ve akranları ile iletişimde yaşadıkları sorunlara ilişkin örnek durumlar elde edilmesi ve bu durumların gerek aileler gerekse eğitim paydaşlarının bilgilendirilmesinde ve geliştirilecek müdahale programlarında örnek olay olarak kullanılması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: İki kere farklılık, sözeylem becerisi, söylem analizi, sosyal-duygusal gelişim

Türkiye'de Üstün Yeteneklilerle Stem Konusu Çalışılan Tezlerin Durumu Üzerine Bir Çalışma

Gizem Adıgüzel[1], Şerife Şenay İlik[1]
[1]Necmettin Erbakan Üniversitesi

Bildiri No: 211 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

STEM içeriğinde Bilim, Matematik, Mühendislik ve Eğitim alanlarını barındıran ülkemizde hızla yaygınlaşan bir eğitim modelidir. Bu çalışma Türkiye'de Üstün Yeteneklilerle STEM Konusu Çalışılan Tezlerin bazı değişkenler açısından incelenerek, ilerleyen çalışmalara ışık tutacaktır. Çalışma kapsamında 18 tane tez incelenmiştir ve incelenen tezler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Veri toplamada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Veri toplanırken "STEM, STEM Eğitimi, FeTeMM, STEM Uygulaması" anahtar kelimeler olarak belirlenip bu doğrultuda veriler toplanmıştır. İncelenen tezlerin örneklemini BİLSEM'de eğitim gören öğrenciler, BİLSEM'de görev yapan öğretmenler, farklı branşlardan öğretmen adayları ve normal gelişim gösteren öğrenciler oluşturmaktadır. Yapılan analizler sonucunda ülkemizde STEM ve Üstün Yeteneklilerle ilgili toplam 18 Y. L. tezi ve Doktora tezi yıllara göre, tezlerin yürütüldüğü üniversitelere göre, tezlerde kullanılan yöntemlere göre, tezlerin veri analizi yöntemlerine ve örneklem grubuna göre tablo haline getirilmiştir. Toplamda 6 tablo elde edilmiştir. Elde edilen tablolara göre Tablo 1'de Üstün Yeteneklilerle STEM konusunu ele alan tezlerin %72,22lik kısmını Yüksek Lisans tezleri, %27,77lik kısmı ise Doktora tezleri oluşturmaktadır. Üstün Yeteneklilerle STEM konusunu ele alan tezlerin en eskisi 2017 yılında yazılmıştır. 2017 Yılında 1 tez, 2018 yılında 5 tez, 2019 yılında 7 tez, 2020 yılında 1 tez, 2021 yılında 2 tez ve 2022 yılında da 2 tez yazılmıştır. Tezlerin yazıldığı üniversite sayısı 16'dır. Konu ile alakalı tezlerin yazımında çoğunlukla karma yöntem kullanılmıştır. Tezlerin analizleri çoğunluk (%44,4) karma yöntem olmak üzere, büyük bir kısmında da(%33,3) SPSS ve Paket programlar kullanılmıştır. Analiz edilen bu veriler frekans ve yüzde olarak belirtilmiştir. Analizler sonucunda ülkemizde STEM ve Üstün Yeteneklilerle alakalı çalışmaların sayısının yeterli olmadığı, STEM'in üstün yeteneklilerin eğitiminde daha çok kullanılması gerektiği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Üstün yetenek, STEM, FeTeMM, STEM uygulaması, STEM eğitimi

Özel Yetenekli Öğrencilerin Öğretmenlerinin Akademik Destek Uyarlama Yetkinlikleri Üzerine Bir Araştırma

***Zekai Ayık*[1], *Muhammet Davut Gül*[2]**
[1]*Harran Üniversitesi*
[2]*Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi*

Bildiri No: 317 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Özel yetenekli öğrencilerin farklı öğrenme özellikleri ve ihtiyaçları vardır (Davis vd., 2014). Bu gerçek göz önüne alındığında, öğrenme etkinliklerinde ve görevlerinde özel ve uyarlanmış desteğe ihtiyaç duyarlar (Reis et al., 2021). Müfredat türü teorisine (Christie, 1993) göre öğrenciler sınıflardaki öğretim faaliyetlerine karşılık gelen mikro türler de dahil olmak üzere farklı müfredat düzeylerini deneyimlerler. Özel yetenekli öğrencilerin özel öğrenme ihtiyaçlarının ele alınması, müfredat türünün tüm seviyelerini içerir ve bu nedenle özel yetenekli öğrencilerin öğretim sırasında uyarlanmış öğrenme deneyimlerine ihtiyaçları vardır (Tomlinson, 1999). Bu bağlamda, mevcut beceri düzeylerine ve öğrenme özelliklerine göre uyarlanmış akademik destek, öğrenme hedeflerine ulaşmada kilit bir rol oynar (van de Pol vd., 2022). Ancak, Özel yeteneklilerin eğitimi alanında yapılan araştırmaların büyük çoğunluğu öğrencilere verilen desteğin program düzeyine (makro) odaklanmaktadır ve özel eğitim öğretmenlerinin öğretimlerini özel yetenekli öğrencilerin bireysel öğrenme ve ihtiyaçlarına göre ne kadar yetkin bir şekilde uyarladıkları konusunda çok az araştırma bulunmaktadır. Bu boşluk göz önüne alındığında, bu çalışma öğretmenlerin özel yetenekliler sınıfındaki öğretim faaliyetleri sırasında destek uyarlama yeterliliklerine odaklanmaktadır. Bu amaçla, yöntem olarak betimleyici tarama yöntemi benimsenmiş ve araştırmaya 133 öğretmen katılmıştır. van de Pol vd. (2022) tarafından geliştirilen Öğretmen Destek Uyarlayabilme Ölçeği'nin uyarlanmış bir versiyonu kullanılmıştır. Veriler nicel olarak analiz edilmiştir.

Sonuçlara bakıldığında özel yeteneklilerin öğretmenleri, öğrencilerin anlamakta güçlük çektiği konularda çok fazla düzenleme sağlayarak uyarlanabilir destek sağladıkları bulunmuştur. Öte yandan, özel yetenekli öğrencilerin kolayca anladıkları konularda daha zorlayıcı bir öğretim süreci ve materyali sağlamada ise az düzenleme bir diğer ifadeyle yüksek zorlayıcılık sağlayamadıkları bulunmuştur. Yine bu öğrencilerin çok iyi anladıkları konularda çok fazla düzenleme yani aynı konuların tekrar tekrar üzerinde durdukları ortaya çıkmıştır. Bu sonuçların sınıf düzeyinde nasıl farklılaştığına bakıldığında ise, sınıf düzeyleri arasında herhangi bir anlamlı fark bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Akademik destek uyarlaması; öğretmen yetkinliği; özel yetenekliler eğitimi

Zihin Yetersizliği Olan Bireylerin Eğitimi

Deprem Yaşayan Ya Da Depremden Etkilenen Özel Gereksinimli Öğrencilerinve Ailelerinin Gereksinimlerinin Öğretmen Görüşleri ile Belirlenmesi

Hatice Ulu Aydın[1], Çiğdem Türker Yıldırım[2], Emine Eratay[3]

[1]B.A.İ.B.Ü.

[2]B.A.İ.B.Ü.

[3]B.A.İ.B.Ü.

Bildiri No: 92 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Büyük bir deprem, insanların psikolojik işleyişi üzerinde potansiyel olarak yüksek derecede travmatik bir etkiye sahiptir. Bu, özellikle afetlerin travmatik sonuçlarına karşı oldukça savunmasız olan ve savunmasızlığı bilişsel ve duygusal gelişim düzeyine bağlı olan çocuklar için geçerlidir. Birçok araştırmanın odak noktası yetişkinler üzerindedir. Bununla birlikte, çocuklar üzerinde yapılan bu araştırmaların çoğu, ruh sağlığı ve psikiyatrik bozukluklar açısından olumsuz sonuçları tanımlarken, afetlere maruz kalmanın ardından duyguların gelişimsel süreçlerinin nasıl etkilenebileceği konusunda çok az şey bilinmektedir. Çocukların depremden etkilenme derecesini, ailenin tepkisi, kayıp derecesi, yaş/cinsiyet, daha önceki yaşantılar, depremin dolaylı etkileri, günlük yaşantı, ayrılık, aile içi ilişkiler, ekonomik koşullar ve sosyal destek gibi birtakım faktörler belirlemektedir. Literatüre bakıldığında zihinsel sağlığın çok ciddi şekilde bozulmasından hem yetişkinlerde hem de bir afet yaşayan çocuklarda dayanıklılığın artmasına kadar uzanan geniş bir psikolojik sonuç yelpazesine göze çarpmaktadır. Doğal afetlerin çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri değerlendirilirken, psikiyatrik bozukluklardan, özellikle özel gereksinimli çocuklara etkilenen özel dikkat gösterilmelidir. Yapılan bir çalışmada, zihinsel yetersizliği (ZY) olan bireylerde TSSB yaygınlığı, değerlendirilmesi ve tedavisi değerlendirilmiştir (Mevissen and de Jongh 2010) ve ZY olan bireylerin travmanın yıkıcı etkilerinden mağdur olma riskinin daha yüksek olduğunu bulunmuştur. Bu araştırmada deprem yaşayan ya da depremden etkilenen özel gereksinimli öğrencilerin ve ailelerinin gereksinimlerinin öğretmen görüşleri ile belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya bakanlığa bağlı bir özel eğitim okulunda görev yapan 13 öğretmen katılmıştır. Araştırma verileri odak grup görüşmesi aracılığıyla elde edilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz ve içerik analizi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin görüşlerine dayalı olarak deprem öncesinde aile eğitimi verilmesi gerektiği ve özel gereksinimli öğrencilere tatbikatların yapılması gerektiği, deprem sırasında özel gereksinimli öğrencilere çök-kapan-tutun yaptırılması ve sakin ve güvende kalınması, deprem sonrasında ise okullarda özel gereksinimli öğrencilere ve ailelerine psikososyal eğitimlerin verilmesi gerektiğine ilişkin bulgular tespit edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular alanyazına dayalı olarak tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Deprem, depremin etkileri, özel gereksinimli çocuklar

Kapalı Kapılar Ardında Cinsel İstismar: Bir Örnek Olay Çalışması

Gizem Yıldız
Anadolu Üniversitesi

Bildiri No: 112 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Araştırmalar gelişimsel yetersizliği olan bireylerin zihinsel özellikleri nedeniyle sıklıkla cinsel istismara maruz kaldıklarını, yetersizliği olmayan bireylere kıyasla cinsel istismara daha açık olduklarını (Bryne, 2018; Hickson vd., 2008) göstermektedir. Araştırmalara göre her 3 zihin yetersizliği (ZY) olan yetişkinden biri cinsel istismara maruz kalmaktadır (Tomsa vd., 2021). İlgili araştırmalar incelendiğinde çoğu araştırmanın genel bilgi sunan incelemeler ya da sistematik derlemeler şeklinde olduğu görülmektedir (Bryne, 2018; Tomsa vd., 2021). GYO gruplarda cinsel istismara maruz kalmış kişiler veya paydaşlarıyla yürütülen çalışmalar oldukça sınırlıdır (Eastgate vd., 2011; Kenny vd., 2020). Eastgate vd. (2011) ZY olan 9 kadınla görüşme yaparak onların cinsel istismarı nasıl anladıklarını, istismarın yaşamları üzerindeki etkilerini ve kendilerini ne kadar koruduklarını araştırmıştır (Kenny vd., 2020). Bir vaka çalışması otizmli bir çocuğun cinsel istismarı nasıl yorumladığını araştırmış ve durumu nasıl normalleştirdiğini göstermiştir (Carbajal vd., 2020). Konuyla ilgili araştırmalar oldukça sınırlıdır ve bu araştırma sonuçları da gelişimsel yetersizliği olan bireylerde cinsel istismarın daha fazla ele alınması gerektiğini, aile bireylerinin ve gençlerin güçlendirilmesi gerektiğini göstermektedir (Bryne, 2018; Tomsa vd., 2021).

Bu araştırmanın amacı otizm ve ağır düzey zihin yetersizliği bulunan 32 yaşındaki bir kadının yaşadığı cinsel istismar olayını ve genç kadının deneyimlerini annesi, büyük annesi ve dedesinden gözünden dinlemek, olaya ilişkin aile bireylerinin deneyim ve görüşlerini belirlemektir. Araştırma nitel araştırma desenlerinden örnek olay çalışması (vaka analizi) olarak planlanmıştır. Genç kadının yaşadığı cinsel istismar vakasının analizi olarak ele alınan araştırmaya genç kadın, annesi, büyük annesi ve dedesi olmak üzere 4 kişi katılmıştır. Araştırmada gözlem, görüşme ve doküman analizi (günlük ve saha notu) veri toplama teknikleri birlikte kullanılmıştır. Tüm aşamalarda sözlü ve yazılı onay alınmıştır. Araştırmacı genç kadının çalıştığı yere iş ziyareti ve ev ziyareti yaparak çalışma arkadaşlarıyla, işvereniyle ve ailesiyle etkileşimlerini gözlemlemiştir. Genç kadın ağır düzeyde zihin yetersizliği ve otizmi tanısı olması ve olayın öznesi olması nedeniyle etik açıdan ve mahremiyet sınırları gereği kendisiyle görüşme yapılamamış, annesi, büyük annesi ve dedesiyle yarı yapılandırılmış görüşmeler yürütülmüştür. Araştırmacı gözlem ve görüşme süreçlerinde saha notları almış, her etkileşim sonrası günlük tutmuştur. Tüm nitel veriler içerik analizi tekniğiyle analiz edilmiştir. Veri analizi aşamasında inandırıcılık çalışması kapsamında kodlama güvenirliği hesaplanmıştır.

Araştırma bulguları Tablo 1'de özetlenmiştir. Bulgulara göre aile bireyleri cinsel istismarı çok geç fark etmiş, istenmeyen bir gebelik oluşması sonrasında olay adli sürece taşınmıştır.

Tablo 1. *Temalar ve Alt Temalar*

Cinsel İstismarın Fark Edilmesi
-Mağdurun davranışsal belirtileri
-Failin davranışsal belirtileri
-Fiziksel/maddi kanıtlar
Cinsel İstismar Sonrası Yaşananlar
-Aile içinde sessiz kalma
-İstenmeyen gebelik

-Geniş ailenin dağılması -Adli süreç -Cinsel istismar sonrası mağdurun yaşamı
Aile Bireylerine Göre Cinsel İstismarın Mağdurdaki Etkileri -Psikolojik etkiler -Davranışsal etkiler
Aile Bireylerine Göre Cinsel İstismarın Nedenleri -Mağdurun dezavantajlı durumda olması -Cezai yaptırımların yetersizliği
Aile Bireylerinin Sürece İlişkin Gereksinimleri -Psikolojik destek gereksinimi -Mağdura yönelik cinsel eğitim desteği -Toplumsal kabul ve onaylanma gereksinimi -Adli sürece yönelik hukuki destek

Alanyazında araştırmalara benzer şekilde istismarı gerçekleştiren fail yakın çevreden çıkmıştır (Eastgate vd., 2011; Tomsa vd., 2021). Yine araştırmalarda olduğu gibi olayın fark edilmesi, gelişimsel yetersizliği bulunan kadının durumu bildirmesi ve olayın adli sürece yansıması uzun sürmüştür (Tomsa vd., 2021).

Anahtar Kelimeler: Cinsel istismar, gelişimsel yetersizlik, örnek olay.

Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilere İngilizce Tanışma Cümlelerinin Öğretiminde Dijital Diyalog Kartlarıyla Öğretimin Etkililiği

Ayşegül Gökdağ[1], Özge Ünlü[1]
[1]İzmir Demokrasi Üniversitesi

Bildiri No: 115 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Zihin yetersizliği olan öğrencilerin yabancı dil olarak İngilizce edinimi hakkında yapılan araştırmalar incelendiğinde, bu öğrencilerin yabancı dil olarak İngilizce'yi sınıflarında yaygın olarak uygulanan yöntemlerle öğrenemedikleri görülmektedir ancak yabancı dil öğrenme kabiliyetlerinin olduğu, bunun için öğrencinin özelliklerine göre bilimsel olarak kanıtlanmış öğretim yöntemleri kullanılarak profesyonel bir şekilde öğretim ve öğrenme süreçlerinin planlanması gerektiği belirtilmektedir (McLean, Heagney ve Gardner, 2003; Krapez, 2010; Zeybek, 2015; Rodriguez Carreon ve Serratı Salazar, 2017). Ayrıca bütünleştirme uygulamalarının yaygınlaşmasıyla gün geçtikçe daha fazla sayıda özel gereksinimli öğrenci İngilizce derslerine girmekte ve okullarında yapılan projeler aracılığıyla yurt dışına çıkarak o ülkenin vatandaşları ile evrensel dil olan İngilizce'yi kullanarak iletişim kurmaları beklenmektedir. Alanyazında ikinci dilin birinci dilden bağımsız bir şekilde öğrenilebileceği ve yabancı bir dil öğrenmenin özel gereksinimli öğrencilerin sosyal çevreye katılımlarını olumlu yönde etkileyeceği (Florian ve Rouse, 2001; Wire, 2005; Bawa ve Osei, 2018) vurgulanmaktadır.

Bu araştırmada, zihin yetersizliği olan öğrencilere İngilizce tanışma cümlelerinin ve karşılıklı diyalog kurmanın öğretilmesinde doğrudan öğretimin görselleştirilmiş diyalog kartı ile birlikte kullanımının etkililiği araştırılmıştır. Araştırmaya hafif derecede zihin yetersizliği olan dört öğrenci ile başlanmış ancak bir öğrenci devamsızlık yaptığı için çalışmadan ayrılmış ve araştırma üç öğrenci ile tamamlanmıştır. Araştırmada, İngilizce tanışma cümlelerinin ve karşılıklı diyalog kurma becerisinin öğretilmesinde tek denekli araştırma modellerinden yoklama evreli çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın üç bağımlı değişkeni bulunmaktadır. Araştırmanın birinci bağımlı değişkeni katılımcıların tanışma diyaloğu için belirlenmiş olan sekiz İngilizce cümleyi doğru telaffuz ederek okumaları, ikinci bağımlı değişkeni bu cümlelerin Türkçe anlamlarını söylemeleri, üçüncü bağımlı değişkeni ise katılımcıların karşılarndaki kişiyle anlamlı şelide diyaloğu başlatarak uygun şekilde sürdürmeleridir. Araştırmanın bağımsız değişkeni, İngilizce diyalog becerisinin öğretiminde görselleştirilmiş dijital diyalog kartının kullanıldığı doğrudan öğretim yöntemidir.

Araştırma bulguları doğrudan öğretim yönteminin görselleştirilmiş diyalog kartı ile birlikte kullanılmasının üç katılımcıya hedef davranışları öğretmede etkili olduğunu göstermiştir. Katılımcıların öğretim bittikten sonra hedef davranışlara ilişkin kişiler, ortamlar ve araçlar arası genellemeyi sağladıkları ve 2, 4 ve 6 hafta sonra hedef davranışları yüksek oranda sürdürdükleri görülmektedir. Araştırmanın sosyal geçerlik bulguları katılımcıların ebeveynlerinin çalışmadan memnun kaldıklarını ve araştırmaya ilişkin olumlu görüşler ifade ettiklerini göstermektedir. Araştırma sonunda ileriye yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Zihin yetersizliği, İngilizce cümle öğretimi, İngilizce diyalog kurma becerisi öğretimi, dijital teknoloji, yabancı dil olarak İngilizce öğretimi

6 Şubat Kahramanmaraş Depreminin Orta-Ağır Düzey Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilerin Davranışlarına Etkisi

Nurettin Akçay[1], Fatmanur Girevi[2]
[1]Malatya Recai Kutan Ortaokulu
[2]Adıyaman Özel Öğitim Uygulama Okulu

Bildiri No: 145 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu çalışmanın amacı 6 Şubat Maraş depremi sonucunda Adıyaman'da yaşayan orta –ağır düzey zihin yetersizliği olan öğrencilerin davranışlarında yaşanan değişimlerin tespit edilmesi ve bunun sonucunda yaşanacak olası afetlerde uygulanacak müdahale, çalışma ve yöntemlere ışık tutmaktır.

Yaşanan 6 Şubat Kahramanmaraş merkezli deprem de Adıyaman'da yaşayan aileleri sosyoekonomik, günlük ve sosyal yaşam anlamlarında olumsuz olarak etkilemiştir. Ancak depremin, özel gereksinimli çocuklar ile onların aileleri üzerindeki etkisi daha fazladır. Çünkü zarargörebilir grupların en zayıf halkalarından birisini özel gereksinime ihtiyaç duyan engelli nüfus grupları oluşturmaktadır (Özel Gereksinimli Bireyler ve Ebeveynleri Açısından Afet Zorlukları: 2011 Van Depremi Örneği Mehmet Baki Bilik, Murat Akdağ) Engelden etkilenme derecelerine göre bireyler kendi ihtiyaçlarını giderme konusunda sınırlılıklara sahiptirler. Bu yüzden ailelerine bağımlılık düzeleri normal gelişim gösteren bireylere kıyasla çok fazladır. Yine zihin engelli bireyler farklı çevre ve ortama uyum sağlamada güçlük yaşamakta ve değişikliklere direnç göstermektedir. Farklı olay, ortam ve durumlarda davranışlarında farklılıklar meydana gelebilmektedir. Bu yüzden özel gereksinimli çocukların deprem gibi yıkıcı etkisi büyük afetlerden sonra yaşadıkları davranış değişiklikleri bu çalışmanın problemini oluşturmaktadır.

6 Şubat Maraş depreminden sonra Adıyaman'da yaşayan orta-ağır düzey zihin yetersizliği olan öğrencilerde ortaya çıkan davranış değişiklerini belirlemek için yapılan bu çalışmada nitel araştırma, tekil-bütüncül durum çalışması yöntemi kullanılmıştır.

Bu araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış bireysel görüşme formu soruları ile toplanmıştır. Bütün görüşmeler yüz yüze ve görüşmelerin bir kısmı ailelerin geçici konakladıkları konteyner alanlarında bir kısmı da ailelerin kendi evlerinde yapılmıştır. Bu çalışma sonucunda öğrencilerde depremden önce var olan iletişim başlatma ve iletişim sürdürme becerileri veli görüş ve gözlemlerine göre depremden önceki performans seviyelerine kıyasla gerileme olduğu kanısına varılmıştır. Öğrencilerin var olan öz bakım becerileri kimi öğrencilerde depremden sonra beceriyi yapmak istememe şeklinde ortaya çıkmıştır. Bazı öğrencilerde var olan kazanılmış tuvalet alışkınlıkları deprem sonrası ortam değişikliği, travma vb. sebeplerle gerileyerek alta kaçırma, sadece beze yapma ya da tuvaleti yapmama şeklinde ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin günlük yaşam rutinleri değiştiği için kapalı ortamlarda problem davranışlar sergilediği çocuklarda hırçınlaşma ve şiddet davranışlarının (insanlara ve nesnelere vurma, kırma, eşyaları atma vb.) ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin depremden önceki yemek yeme alışkanlıklarında da değişikler olduğu tespit edilmiştir. Buna göre önceden kendi başına yemek yeme becerisi olan öğrencilerde yemeği ailenin yedirmeye başlaması tespit edilmiştir. Birkaç öğrencide de depremden önce istediği yemeği yemese bile alternatif yemekleri yediği ancak deprem sonrası istediği yemekleri de yemediği ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Deprem, davranış değişikliği, özel eğitim, orta-ağır düzey zihinsel yetersizlik

Olumlu Davranışsal Destek İkinci Kademe Müdahale Programlarından Check-In/check-Out ile Yapılan Çalışmaların İncelenmesi: Sistematik Derleme

Muhammet Fatih Sertkaya[1], Zehra Atbaşı[2]
[1]Selçuk Üniversitesi
[2]Necmettin Erbakan Üniversitesi

Bildiri No: 150 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Okul çapında olumlu davranışsal müdahaleler ve destekler, okullarda davranışsal ve akademik sorunların önlenmesi için kapsamlı bir model sunmaktadır. Olumlu Davranışsal Destek (ODD), olumlu davranışı güçlendirmeye çalışırken problem davranışları önlemeye çalışan, öğrencinin olumlu davranışlarını geliştirmek ve yeni davranışlar öğretmek için Uygulamalı Davranış Analizi (UDA) ilkeleri ve işlevsel analiz bulgularına dayalı, bireyin yaşam kalitesini artırmak ve problem davranışlarını azaltmak için bireyin yaşadığı çevreyi desenleyen ya da değiştiren veriye dayalı kapsamlı davranış değiştirme uygulamalarıdır. ODD üç aşamalı piramit modeliyle açıklanmaktadır. Üç aşamalı bu modelde okuldaki tüm öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik uygulamalar bulunmaktadır.

İkincil düzey müdahaleler, daha çok birincil düzey müdahalelerden yararlanamayan benzer kazanım veya performans eksiklikleri olan öğrencilere sunulan müdahaleleri kapsamaktadır. İkincil düzey müdahaleler, birincil düzey ve üçüncül düzey arasında köprü görevi görerek risk grubundaki öğrencilerin daha yoğun programa tabi tutulmalarının önüne geçmektedir. Böylelikle farklı disiplinlerle çalışmayı gerektirecek bireyselleştirilmiş öğretim programlarının hazırlandığı, zaman ve emek bakımından daha yoğun bir çabanın olduğu üçüncül düzey müdahalenin yürütüleceği öğrencilerin sayıları azalmaktadır.

ODD ikincil düzey müdahalelerden bir diğer olan Check-in/Check-out yetersiz akran ilişkileri olan ve akademik başarısızlık yaşayan öğrencilere yönelik geliştirilmiş bir önleme programıdır. Check-in/check-out (CICO), okul çapında olumlu davranış müdahaleleri ve destekleri içinde ikinci kademe bir müdahale olarak yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. CICO, her okul gününün başında ve sonunda bir öğrencinin davranışı hakkında sistematik geri bildirim sağlamak için kullanılan davranışsal bir müdahaledir ve uygulamasının uygun davranışları artırmadaki etkinliğini gösteren uzun süreli araştırma bulguları vardır.

Bu çalışmanın amacı olumlu davranışsal destek ikinci kademe müdahale programlarından check-in/check-out ile yapılan çalışmaların çeşitli özellikleri bakımından betimlenmesidir. Makalelere erişme sürecinde; elektronik veri tabanları, dergi indeksleri ve araştırma kaynakçaları temel alınarak kapsamlı bir tarama gerçekleştirilmiştir. Sistematik derleme, belli bir alan içinde yayınlanmış tüm çalışmaların yine alan uzmanları tarafından kapsamlı bir şekilde taranarak bir araştırma kanıtına götüren sentez çalışmasıdır. Taramalar sonucunda CICO veya uyarlanmış CICO'nun öğrenci çıktıları üzerindeki etkililiğini deneysel olarak araştıran 30 çalışma dahil edilmiştir. Belirlenen araştırmaların; adı, yayımlandığı yıl, yöntem, uygulayıcılar, hedef grup, hedef davranışlar, uygulama süresi; silikleştirme, kalıcılık, genelleme ve sosyal geçerlik verilerinin sistematik ve kapsamlı bir şekilde sentezlenmesiyle yürütülmüştür.

Araştırma bulguları; check-in/check-out ile şu ana kadar yapılan müdahale çalışmalarının 2008-2023 yılları arasında yapıldığını; araştırma yöntemi olarak en çok denekler arası çoklu başlama deseninin kullanıldığı; müdahale uygulayıcıları olarak öğretmenlerin ve akranların araştırmalara dahil edildiğini; otizm, zihinsel engel, duygu ve davranış bozukluğu ve risk altındaki bireyler ile çalışmaların gerçekleştirildiği; uygulama sürelerinin 15 ile 90 oturum arasında değiştiği; müdahalelerde belirlenen hedef davranışların içselleştirme davranışları, sosyal beceriler, yıkıcı davranışlar ve ders dışı davranışlar olarak belirlendiğini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Olumlu davranışsal destek, check-in/check-out, davranış müdahale programları, sistematik derleme

2022 Özel Eğitim Meslek Okulu Akademik Programına İlişkin Özel Eğitim Öğretmenlerinin Görüşleri

Seniha Kurtoğlu[1], Funda Ulugöl[1]
[1]MEB

Bildiri No: 195 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından 2022 yılında Özel Eğitim Meslek Okulu Akademik Programı yayınlanmıştır. Yeni programda akademik ders saatlerinin değiştiği, öğrenme alanlarının eklendiği ve bazı hedeflerin programlardan çıkarıldığı görülmektedir. Bu çalışma, özel eğitim meslek okullarında çalışmakta olan özel eğitim öğretmenlerinin Türkçe, Matematik ve Sosyal Hayat derslerinin yeni programlarını öğrenme alanları, hedefler, akademik ders saatleri ve öğrenci çıktıları açılarından nasıl değerlendirdiklerini belirlemeyi amaçlamaktadır.

Çalışmada, özel eğitim öğretmenlerinin programın içeriğinde yapılan değişiklikleri olumlu ya da olumsuz değerlendirme durumlarının nedenleriyle sunulmasına ve tüm durumların birbiriyle ilişkisinin karşılaştırılmasına olanak sağladığından nitel durum çalışması deseni kullanılmıştır. Çalışmanın katılımcılarını MEB'e bağlı bir özel eğitim meslek okulunda görev yapmakta olan 12 özel eğitim öğretmeni oluşturmuştur. Veriler yarı-yapılandırılmış görüşme sorularının katılımcılara yöneltildiği, yüz yüze görüşmelerde toplanmış ve içerik analiziyle analiz edilmiştir.

Öğretmenlerin bakış açısından, yeni akademik program; (a) Programın öğrenme alanları ve hedefler kapsamında değerlendirilmesi, (b) programın haftalık ders saatleri açısından değerlendirilmesi, (c) eski ve yeni programın kıyaslanması, (d) BEP'lere en sık alınan hedefler olmak üzere dört ana tema altında değerlendirilmiştir. Öğretmenler, yeni programın öğrenme alanlarının ve hedeflerinin öğrenci performansına göre üst düzeyde olduğu, öğrencilerin performansları gereği çalışılması gereken bazı hedeflere programda yer verilmediği, Rehberlik Araştırma Merkezleri tarafından Özel Eğitim Meslek Okullarına yapılan yönlendirmelerin okula ve hazırlanan programa uygun olmadığı yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenler programdaki bazı hedefleri gereksiz ve uygulanması zor bulmaktadırlar. Bunun yanı sıra öğretmenler programa yeni eklenen istismar ve kendini koruma, teknoloji ve güncel konuları barındıran hedefleri çok beğendiklerini belirtmektedirler.

Bazı öğretmenler haftalık akademik ders saatlerinin çok yetersiz olduğu yönünde görüş belirtirlerken bazıları ise yeterli olduğunu düşünmektedirler. Öğretmenler öğrencilerin meslek derslerine olan ilgisinin daha fazla olması ve ders saatlerine göre BEP'lere amaç almaları sebebiyle ders saatlerinin yeterli olduğunu düşünmektedirler. Karşıt görüşte olan öğretmenler ise öğrencilerin akademik performanslarının düşük olması, bireysel eğitime ve sık tekrara ihtiyaç duymaları, mevcut haftalık ders saatlerinde konuların yetişmemesi ve toplumsal uygulamaların yetersiz kalması durumlarından ötürü ders saatlerinin yetersiz olduğunu belirtmekte ve okul bazında haftalık ders saatlerinin lise kademesine göre az olduğunu ve meslek dersi saatlerinin ise fazla olduğunu düşünmektedirler.

Eski ve yeni programı kıyasladıklarında, öğretmenler eski programın yeni programa kıyasla daha kapsamlı ve öğrenci seviyesine daha uygun olduğunu düşünmektedirler. Yeni programın ise eskisine göre daha işlevsel ve esnek olduğunu, özellikle sosyal hayat dersi için hazırlanan programa, toplumsal hayata katılımı kolaylaştıran, güncel hedeflerin eklenmiş olmasının ise programın en büyük katkısı olduğunu belirtmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim meslek okulu, akademik program, durum çalışması, müfredat

Özel Gereksinimli Öğrencilerin Müzik Eğitimi ile İlgili Yapılmış Çalışmaların İncelenmesi

Ezgi Odabaş[1], Sinan Kalkan[2], Bahar Güdek[3]
[1]Adem Özdemir Anadolu LİsesI
[2]Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü
[3]Ondokuz Mayıs Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi ABD Müzik Eğitimi

Bildiri No: 223 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Özel eğitim ihtiyacı duyan bütün öğrencilerin eğitiminde müziğin, duygularını her seviyede ve etkin bir şekilde ifade etmek için araç olarak kullanılabilecek en fonksiyonel branşların başında geldiği söylenebilir. Müzik eğitimi bu bireylerin gelişimlerinin yanı sıra diğer akranlarıyla sosyal ilişkilerine ve diğer branşlardaki akademik başarılarına olumlu etkisi yapılan çalışmalarla desteklenmektedir. Öğrencilerin gereksinimleri göz önünde bulundurularak ihtiyaç duydukları etkinlikler de farklılık göstermektedirler. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan Özel Eğitim Müzik Dersi Öğretim Programı doğrultusunda oluşturulan planlar ile öğrencilerin seviyelerine uygun ders etkinliklerinin planlanması noktasında müzik öğretmenlerinin rolü büyüktür. Bu alanda yapılmış bütün çalışmalar hem bu bireylerin eğitimlerinde başarıyı arttırmak, hem de müzik öğretmeni ve adaylarına farkındalık oluşturarak sahada kullanabilecekleri yeni fikir ve çalışmalara öncülük etmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Öğrenme deneyimlerini zenginleştirmek için yapılan her çalışmanın özelleştirilmiş ve çok yönlü olması amaca giden yolda, geri dönüt alınmasında ama en önemlisi bu bireylerin topluma kazandırılmalarında atılan büyük adımların etkin hamleleri olamaktadır. Bütün bunların yanı sıra başarıyı arttırmak için atılan adımlarda denkleme aileyi de dahil etmek ve öğrenmeyi konfor alanlarında en güvendikleri kişilerle devam ettirebilmek elde edilecek sonuçlar üzerinde büyük bir fark yaratmaktadır. Yani özel gereksinimli birey ve müzik öğretmeninin yanında bakıcı ya da aile desteği motivasyonu devam ettirme açısından büyük önem taşımaktadır. Bu bilgiler göz önünde bulundurularak yapılacak olan çalışmada bu bireylerin gereksinimleri doğrultusunda yapılan müzik eğitimi çalışmaları ve araştırmalarının incelenmesi amaçlanmaktadır. Nitel bir araştırma olan bu çalışmada doküman analizi yöntemiyle verilerek toplanacak, toplanan veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Taranan çalışmalar çeşitli değişkenler altında gruplara ayrılarak, bu alanda müzik eğitimi ile ilgili genel bir durum değerlendirmesi yapılmıştır. Zihinsel yetersizlik, Görme Yetersizliği, İşitme Yetersizliği, Down Sendromlu ve Otizm Spektrum başlıkları altında yapılan çalışmalar gruplandırılarak söz konusu çalışmalar hakkında bilgilendirmeler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Özel gereksinim, müzik eğitimi, özel eğitimde müzik.

Tekrarlı Okuma ve Görsel Anlama Programının (Togap) Orta Düzey Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilerin Okuma Becerilerine Etkisi

Hayrunnisa Dağdeviren[1], Orhan Çakıroğlu[1]
[1]Trabzon Üniversitesi

Bildiri No: 225 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu araştırmanın amacı, Tekrarlı Okuma ve Görsel Anlama Programının (TOGAP) orta düzey zihin yetersizliği olan öğrencilerin akıcı okuma ve okuduğunu anlama becerilerine etkisini değerlendirmektir. Bu amaçla araştırmada, TOGAP, orta düzey zihin yetersizliği olan öğrencilerin; (1) Bir dakikada okuduğu doğru kelime sayısını artırmada etkili midir? (2) Doğru okuma yüzdesini artırmada etkili midir? (3) Okuduğunu anlama sorularından aldıkları puanı artırmada etkili midir? (4) Uygulandıktan iki ve üç hafta sonra bir dakikada okunan doğru kelime sayısı, doğru okuma yüzdesi ve okuduğunu anlama sorularından alınan puan ile ilgili kazanımlarını koruyabilmekte midir? (5) Akıcı okuma ve okuduğunu anlama becerilerini farklı metinlere genelleyebilmekte midir? sorularına yanıt aranmıştır. Bu araştırmada tek-denekli araştırma yöntemlerinden değişen ölçütler modeli kullanılmıştır. Araştırma kapsamında okuma öncesi, okuma sırası ve okuma sonrası becerileri içeren Tekrarlı Okuma ve Görsel Anlama Programı (TOGAP) uygulanmıştır. Araştırma grubunu 2022-2023 eğitim öğretim yılında Yozgat ilinin Sarıkaya ilçesinde bir ortaöğretim kurumunda eğitim gören orta düzey zihinsel yetersizlik tanısı almış üç öğrenci oluşturmaktadır. Uygulamaya başlamadan önce ortaya çıkabilecek sorunları tespit etmek ve TOGAP'ın öğrenci tarafından anlaşılıp anlaşılmadığını belirlemek amacıyla bir orta düzey zihinsel yetersizlik tanılı ortaöğretim öğrencisi ile pilot uygulama çalışması gerçekleştirilmiştir. Uygulama süreci her öğrenci farklı performans gösterdiği için farklı sürelerde tamamlanmıştır. Uygulama süreci ortalama altı ile dokuz hafta arasında sürmüştür. Araştırma 2022-2023 eğitim öğretim yılında araştırmacının görev yaptığı ortaöğretim kurumunda gerçekleştirilmiştir. Veri analizi için dört tür veri toplanılmış ve analiz edilmiştir. Bunlar; (a) etkililik verileri, (b) sosyal geçerlik verileri, (c) uygulama güvenirlik verileri ve (d) gözlemciler arası güvenirlik verileridir. Etkililik verileri grafiksel analiz yoluyla analiz edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrenciler, öğrencilerin öğretmenleri ve ailelerinden sosyal geçerlik verileri toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre üç öğrencinin de bir dakikada doğru okunan kelime sayısında, doğru okuma yüzdesinde ve okuduğunu anlama puanında artış olduğu gözlenmiştir. Çalışmalar tamamlandıktan iki ve üç hafta sonra yapılan izleme oturumlarında öğrencilerin bazı izleme oturumlarında son yoklama oturumlarındaki performanslarını koruyabildikleri, bazı izleme oturumlarında ise son yoklama oturumlarındaki performanslarını koruyamadıkları görülmüştür. Bunun yanında öğrencilerin izleme oturumlarında başlama düzeyindeki performanslarının üzerinde performans gösterdikleri görülmüştür. Haftanın beş günü öğrencilerle sistemli ve planlı çalışmaların yapılmasının; strateji eğitim oturumları düzenlenerek okuma öncesi, okuma sırası ve okuma sonrası stratejilerin birlikte kullanılmasının TOGAP'ın başarıya ulaşmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: TOGAP, okuduğunu anlama, akıcı okuma, zihin yetersizliği, orta düzey zihin yetersizliği

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Özel Eğitim Meslek Okulu Sosyal Hayat Dersi Öğretim Programına İlişkin Görüşleri

Kerem Dinçel[1], Ebru Ünay[2]
[1]Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitisü
[2]Trabzon Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Bildiri No: 281 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Özel Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından 2022 Yılı Eylül ayında yeni eğitim öğretim yılında uygulanmak üzere öğretim programları yayınlanmıştır. Bu programların içerisinde Özel Eğitim Meslek Okullarını kapsayan Özel Eğitim Öğretim Programı olarak Türkçe, Matematik ve Sosyal Hayat dersleri yer almaktadır. Sosyal Hayat Öğretim Programı (2022)'na göre Sosyal Hayat Dersinin amaçlarından biri de sosyal ortamlarda sergilenecek beceri, sorumluluk ve tecrübeleri kazandırmaktır. Bu çalışmanın amacı, Özel eğitim meslek okullarında görev yapan özel eğitim öğretmenlerinin, 2022-2023 yılında yenilenen sosyal hayat dersi öğretim programında yer alan toplumsal yaşam becerileri öğrenme alanına ilişkin görüş ve önerilerinin incelenmesidir. Nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde fenomenolojik desen ile yürütülen çalışmada veriler yarı yapılandırılmış görüşmelerle toplanmıştır. Çalışma kapsamında Özel Eğitim Meslek Okullarında görev yapan 9 özel eğitim öğretmeni ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin analizi sonucunda, toplumsal yaşam becerileri öğrenme alanının öğrenciye sosyal yaşamda bağımsızlık kazandırılması gerektiği, öğrencilerin tanısına uygun olduğu ancak ders kitaplarının yetersiz ve uyumsuz olduğu, hedef davranışların yazılış şeklinin özel eğitime uygun olmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Ayrıca öğrenme alanında yer alan hedef davranışları uygulamada ve öğrenciye kazandırmada bazı öğrencilerin hazır olmadığı, aileden, idareden, programdan, okulların sosyal alanlara uzak olmasından dolayı sorunlar yaşandığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Çalışmanın bulgularına dayanarak; hedef davranışların yüklem kısmının düzeltilmesi, yeni açılacak olan özel eğitim meslek okullarının konumunun öğrencilerin sosyal yaşam ve becerilerini edinmesi göz önünde bulundurularak daha merkezi yerlerde açılması önerilmektedir. Ayrıca ders kitaplarının öğretim programlarına ve hedef davranışlara uygun olarak güncellenmesi gerektiği ve ders kitaplarının ve öğrenme alanının farklı içeriklerle desteklenmesi gerektiği önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, toplumsal yaşam becerileri, özel eğitim meslek okulu.

Zihin Engelli Çocukların Doğa Algılarının Resimler Yoluyla İncelenmesi

Hamide Kamacı[1], Hasan Hüseyin Yıldırım[2]
[1]MEB
[2]Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Bildiri No: 284 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu çalışmanın amacı zihin engelli çocukların doğa algılarının resimler yoluyla incelenmesidir. Araştırmanın uygulaması 2022-2023 eğitim öğretim yılında Ankara ilinde bir rehabilitasyona devam eden 20 zihin engelli çocuk ile sürdürülmüştür. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından bir görüşme formu hazırlanmıştır. Zihin engelli çocuklara uygulanan bu görüşme formu üç adet açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Çocuklardan doğa ile ilgili resim yapmaları istendiğinde; Yaptığın resimde hangi doğa figürleri bulunmaktadır? Yaptığın resimde hangi renkleri kullanmak istedin? Yaptığın resimde kimler bulunuyor? soruları sorulmuştur. Bu sorular zihin engelli çocukların doğa ile ilgili yapmış oldukları resimlerle alakalıdır. Araştırmanın uygulanması esnasında zihin engeli çocuklara doğa ile alakalı resim yapmaları söylenmiş aynı zamanda görüşme formunda yer alan sorular yöneltilmiştir. Zihin engelli çocuklara resim sayfaları ve pastel & kuru boyalar masa üzerine hazır halde bırakılıp doğa ile serbest resim çalışması yapmaları talep edilmiştir. Zihin engeli çocuklar resimlerini yaptıktan sonra görüşme formunda bulunan açık uçlu sorular yöneltilmiş ve çocukların verdiği yanıtlar araştırmacı tarafından kayıt altına alınmıştır. Zihin engelli çocukların doğa algıları yaptıkları resimlerle ve verdikleri yanıtlar ile belirlenmeye çalışılmıştır. Resimlerde zihin engelli çocuklar doğada yer alan figürleri, hayvanları, eşyaları, doğa olaylarını, insanları, taşıtları, eşyaları, doğada karşılarına çıkabileceğini düşündükleri canlı ve cansız öğeleri resmetmişlerdir. Resimlerde zihin engeli çocukların en çok yer verdikleri figür insan figürü, ağaç, bitkiler, güneş ve bulut olmuştur**.** Zihin engeli çocukların genellikle doğayı temiz olarak çizdikleri çöp çizmedikleri görülmüştür. Zihin engelli çocuklar doğaya ait resim yaparken genellikle tüm renkleri kullanmışlardır. Zihin engelli çocukların herhangi bir renge belirgin yönelimi olmamış hemen hemen tüm renkleri resimlerinde kullanmışlardır. Bu da zihin engelli çocukların doğayı tasvir ederken renkli bir algıya sahip oldukları gösterir niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Zihin engelli birey, doğa algısı, çocuk resimleri

Zihin Yetersizliği Olan Bireylere Dijital Vatandaşlık Becerilerinin Öğretiminde Doğrudan ve Video-Modelle Öğretimin Karşılaştırılması

Funda Ulugöl[1], Sezgin Vuran[2]
[1]Mehmet Akif Ersoy İlkokulu
[2]Anadolu Üniversitesi

Bildiri No: 288 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Hızlı gelişen teknoloji ve değişen dünya, insanları bağımsız yaşam becerileri kapsamına giren; sosyal becerileri, meslekle ilişkili becerileri, tüketici becerilerini, serbest zaman becerilerini, vatandaşlık sorumluluklarını yerine getirmek için gerekli olan becerileri, bilgi ve kaynağa ulaşma becerilerini dijital ortamlarda gerçekleştirmeye yöneltmiştir. Teknolojinin ve internetin kullanımını da içeren dijital okuryazarlık becerileri; eğitim, sağlık, iş başvurusu, mesleki yeterlilik ve günlük yaşamın gerektirdiği becerileri yerine getirmede sahip olunması gereken beceriler olarak önümüzde durmaktadır. Günümüz şartlarında her bireyin yaşamını sürdürebilmesi için teknolojiyi bir dereceye kadar kullanması gerekmektedir. Zihin yetersizliği olan bireylerle gerçekleştirilen çalışmaların çok azında doğrudan teknoloji kullanımının öğretimine odaklanıldığı, dijital vatandaşlık unsurlarının ise müdahalelere dahil edilmediği görülmektedir. Bununla birlikte zihin yetersizliği olan bireylere teknoloji kullanımının öğretiminde hangi yöntemlerin kullanılabileceğine ilişkin öneriler ortaya koyan ve yöntemlerin etkililik ve verimliliklerini karşılaştıran müdahale çalışmalarına ihtiyaç duyulduğu görülmektedir.

Bu çalışma, "dijital vatandaşlık becerileri" olarak adlandırdığımız devletin dijital ortamda sunmuş olduğu hizmetleri (e-Devlet, MHRS, e-okul, e-Nabız) içeren beceri belirleme kontrol listesinden katılımcıların ihtiyaçlarına yönelik belirlenen iki becerinin öğretiminde model-rehberlik-test ve video-modelle öğretimin etkililiklerini ve verimliliklerini karşılaştırmayı amaçlamıştır. Karşılaştırma için tek denekli araştırma modellerinden uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli kullanılmıştır. Çalışmaya 15-26 yaş aralığında zihin yetersizliği olan dört genç yetişkin katılmıştır. Beceri öğretimleri süresince katılımcılara dijital vatandaşlık unsurlarından oluşan bazı hedeflenmeyen bilgiler de sunulmuştur. Çalışmada hedeflenmeyen bilgilerin kazanım düzeylerinin nasıl olduğu ve hangi uygulamayla daha yüksek düzeyde edinildiği de incelenmiştir.

Çalışma sonucunda, katılımcılara dijital vatandaşlık becerilerini kazandırmada hem video model hem de model-rehberlik-test yöntemleri etkili bulunmuştur. Katılımcıların edindikleri becerileri korunmalarında ve farklı cihaza genellemelerinde yöntemlerin etkililikleri farklılaşmamıştır. Tüm katılımcılarda oturum sayısı ve öğretim süresi açısından model-rehberlik-testin daha verimli olduğu bulunmuştur. Hata yüzdesi açısından ise üç katılımcıda model-rehberlik-testin, bir katılımcıda video modelin daha verimli olduğu görülmüştür. Dijital vatandaşlık unsurlarıyla ilgili sunulan hedeflenmeyen bilgiler, katılımcıların bu bilgilere ilişkin bilgi düzeylerini arttırmıştır. Katılımcılar hedeflenmeyen bilgi sorularına ön-testte ortalama %10 düzeyinde doğru cevap verirken doğru cevapların oranı son-testte ortalama %56,75 düzeyine yükselmiştir. Katılımcıların model-rehberlik-test uygulamasında sunulan hedeflenmeyen bilgileri ortalama %13,25 daha yüksek düzeyde edindiği görülmüştür. Çalışmanın sosyal geçerliği için katılımcılar ve ebeveynlerin çalışmaya ilişkin görüşleri incelenmiştir. Sosyal geçerlik bulgularında hem ebeveynler hem de katılımcılar öğrenilen becerilerin ileride kullanacakları, yararlı ve faydalı beceriler olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Dijital vatandaşlık, karşılaştırma, model-rehberlik-test, video-model, zihin yetersizliği

“özel Eğitim Uygulama Okulu Öğrencilerinin Okula Devam Durumlarını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi”

Ahmet Serdar Karlı[1], Veis Bayraktar[2]
[1]KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
[2]KIRŞEHİR RAM

Bildiri No: 345 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bakanlığımızın hazırladığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde özel eğitim ’’Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitimi olarak tanımlanmıştır’’. Bu tanımdan yola çıkarak özel eğitim uygulama okullarının özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için büyük önem taşıdığı görülmektedir. Bu araştırmada özel eğitim uygulama okulu öğrencilerinin okula devam durumlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma hem betimsel hem de ilişkisel tarama modeli kullanılarak yürütülmüştür. Betimsel araştırmalarda bir konudaki mevcut durum araştırılıp belirlenirken, İlişkisel Tarama Modelinde ise iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişki düzeyi istatistiksel testler kullanılarak ölçülmeye çalışılır (Karasar, 2010). Araştırmanın çalışma grubunu Kırşehir Rehberlik Ve Araştırma Merkezi tarafından 2019-2023 öğretim yılları arasında Özel Eğitim Uygulama Okullarına yönlendirilmesi yapılan öğrencilerin velilerinden kolay ulaşılabilir durum örneklemi kapsamında 90 veli oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen yapılandırılmış görüş formu aracılığıyla elde edilmiştir. Elde edilen verilerin betimsel analizi frekans (*f*), yüzde (%) ve kümülatif yüzde (%) ile, ilişkisel analizi ise cinsiyet, yaş ve engel türü açısından ki kare bağımsızlık testi tekniği kullanılarak karşılaştırmalı incelenmiştir. Elde edilen veriler ışığında araştırma sonuçları; okulda yardımcı personelin (servis rehber personeli) özbakımda kullanılmaması, diğer çocukların olumsuz davranışları, okulun konumunun uzak olması, okulun fiziki imkanlarının (tuvaletler, sınıfortamı vb.) yetersiz olması, öğretmenlerin ilgisiz olması, okul servis imkanlarının kısıtlı olması, okul yöneticilerinin bakış açısı, okulda verilen eğitimin içeriği /kalitesinin düşük olması, aile eğitim düzeyinin ve ailelerin ekonomik durumunun düşük düzeyde olması şeklinde sıralanmıştır. İlişkisel analiz sonucunda ise devamsızlığa neden olan etkenlerin kız öğrencileri erkek öğrencilere göre daha fazla etkilediği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim uygulama okulu, özel eğitim, devamsızlık, özel eğitim öğrencileri

Sporda +1'iz Projesi Pilot Uygulamasının Etkililiği

Hikmet Taha Acartürk[1], Abdülhamid Ülvan[2], Erkdem Zekeriya Kapıcı[3], Uğur Karakaş[4]

[1]Sıdıka Doğruöz Özel Eğitim Uygulama Okulu

[2]Hacı Bektaş-ı Veli Ortaokulu

[3]Sani Konukoğlu İlkokulu

[4]Naim Süleymanoğlu Spor Lisesi

Bildiri No: 354 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu çalışma zihin yetersizliğine sahip bireylerin fiziksel, sosyal-duygusal ve bilişsel gelişimlerini destekleyecek, kapsayıcı eğitim ilkeleri doğrultusunda yürütülen ‘’Sporda +1’İz’’ adlı projenin pilot uygulamasının etkililiğini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Türkiye Down Sendromu Derneği ve İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü iş birliğinde gerçekleştirilen projede, teması her ay değişen kapsayıcı spor aktivitelerine yer verilmiştir. Zihin yetersizliğine sahip bireyler fiziksel, sosyal-duygusal ve zihinsel gelişim alanlarında tipik gelişim gösteren bireylere kıyasla daha fazla desteğe ihtiyaç duymaktadırlar. Bu destek kapsayıcı eğitim ortamlarında çeşitli uyarlamalarla verilebilmektedir. ‘’Sporda +1’İz’’ projesi kapsamında spor eğitmeni adayı olan spor lisesi son sınıf öğrencilerinden 30 kişiye uyarlamalar ve özel eğitim hakkında temel düzeyde eğitimler verilmiştir. Bu eğitimlerin ardından 16 hafta boyunca spor lisesi öğrencileri iki farklı özel eğitim uygulama okulundan toplamda 30 öğrenci ve spor lisesinde kaynaştırma yoluyla eğitim gören 2 özel gereksinimli öğrenciyle bir araya gelerek özel eğitim öğretmenleri ve beden eğitimi öğretmenlerinin gözetiminde teması her ay değişen kapsayıcı spor aktivitelerine katılım göstermişlerdir. Her proje günü spor lisesi öğrencilerine dönüt verilmiş ve soruları cevaplandırılmıştır. Araştırma, projenin etkililiğini ölçebilmek için iki aşamalı kurgulanmıştır. 1. aşamada spor lisesi öğrencilerinin bilgi düzeylerini karşılaştırmak için ön test son test tek gruplu desen kullanılmıştır. Bu veriler incelendiğinde spor lisesi öğrencilerinin özel eğitim ve uyarlamalarla ilgili bilgi düzeylerinde anlamlı bir artış olduğu görülmüştür. 2. aşamada zihin yetersizliği olan öğrencilerin aileleriyle yarı yapılandırılmış görüşme uygulanarak projenin zihin yetersizliği olan bireylerdeki katkıları ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu veriler incelendiğinde ise zihin yetersizliği olan bireylerin fiziksel aktivite düzeylerinin arttığı ve sosyal becerilerinde artış olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca aileler proje sonunda çocuklarının karmaşık yönergeleri almakta daha başarılı olduklarını ifade etmişlerdir. Veriler genel olarak incelendiğinde proje pilot uygulamasının amacına ulaştığı düşünülmektedir. Projenin tüm Türkiye’de yaygınlaştırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Zihin yetersizliği, uyarlama, kapsayıcı eğitim, fiziksel aktivite

Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilere Cinsel İstismarı Önlemeye Yönelik Teknoloji Destekli Eğitimin Etkileri

Özge Ünlü[1], Macid Ayhan Melekoğlu[2]
[1]İzmir Demokrasi Üniversitesi
[2]Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Bildiri No: 363 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Zihin yetersizliği olan öğrenciler normal gelişim gösteren akranlarına oranla daha yüksek oranda istismara maruz kalmaktadırlar. Bu araştırmanın amacı hafif ve orta düzeyde zihin yetersizliği olan öğrencilere sunulan teknoloji destekli cinsel istismarı önleme eğitiminin etkililiğini değerlendirmektir. Ayrıca, araştırmaya katılan çocukların, annelerinin ve öğretmenlerinin araştırma hakkındaki görüşlerine dayalı olarak araştırmanın sosyal geçerliği belirlenmiştir.

Araştırma, zihin yetersizliği olan 10-16 yaşları arasında üç kız, bir erkek öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırmada tek denekli araştırma modellerinden, katılımcılar arası yoklama evreli çoklu yoklama modeli kullanılmıştır.

Araştırmanın etkililik bulguları, teknoloji destekli cinsel istismarı önleme eğitiminin zihin yetersizliği olan bireylere cinsel istismarı önleme bilgi ve becerilerinin öğretiminde etkili olduğunu göstermektedir. Tüm katılımcılar bilgi düzeyi kapsamında özel bölge adlarını, çamaşırlarını çıkarabilecekleri yerleri ve iyi-kötü dokunuşu; beceri düzeyi kapsamında ise "Hayır" deyip uzaklaşmayı ve durumu güvenilir birine rapor etmeyi öğrenmişlerdir. Ayrıca tüm katılımcıların öğretim oturumları sona erdikten 2, 4, 8 ve 28 hafta sonra hedef bilgi ve becerileri korudukları ve farklı araç, ortam ve kişilere genelledikleri görülmüştür. Araştırmanın sosyal geçerlik bulguları katılımcıların annelerinin, öğretmenlerinin ve kendilerinin araştırmaya ilişkin olumlu görüşler ifade ettiğini göstermiştir.

Araştırmanın sonuçları geçmişte yapılan pek çok çalışmanın sonuçları ile tutarlılık göstermektedir. Çalışmada teknoloji kullanımı katılımcıların hedeflenen bilgi ve becerileri çok kısa sürede edinmelerini ve edindikleri bu bilgi ve becerileri yedi ay gibi uzun bir zaman sonra da sürdürmelerini sağlamıştır. Bu çalışma farklı yetersizlik türüne sahip çocuklarla ve daha fazla katılımcının yer aldığı deneysel araştırma çalışmaları ile gerçekleştirilebilir. Farklı yaş aralığındaki zihin yetersizliği olan çocuklar ile çalışma yinelenerek erken çocukluk dönemi gibi dönemlerdeki etkililiği incelenebilir.

Anahtar Kelimeler: Cinsel istismarı önleme eğitimi, Teknoloji desteği, Cinsel istismar, İstismar, Zihin yetersizliği.

Özel Eğitim Öğrencilerinin Öğrenme Süreçlerine Yönelik Öğretmen Görüşleri

Halil İbrahim Revi[1], Savaş Memiş[1], Murat Acar[1], Rıfat Yıldırım[1], Ahmet Usta[1], Nurdan Turhan[1], Canan Çolak Seymen[1], Şevki Uluhan[1], Müjdat Maraşlı[1], Volkan Selçuk[2]

[1]Sürmene İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

[2]Trabzon İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Bildiri No: 371 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Dünyaya gelen tüm çocuklar birbirine benzememekte, fiziksel duyuşsal ve bilişsel açıdan farklı özellikler göstermektedir. Akranlarına göre daha düşük veya daha yüksek performans gösteren çocuklar özel eğitime gereksinim duyabilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine (2000) göre, özel gereksinimli birey "*çeşitli nedenlerle bireysel özellikleri ve yeterlikleri açısından akranlarından beklenilen düzeyde anlamlı farklılık gösteren bireyler*" olarak tanımlanmaktadır. Özel gereksinimli bireylerin de tipik gelişim gösteren akranları gibi uygun eğitim ortamlarında alanında uzman öğretmenler tarafından, güçlü okul -aile –veli iletişimi ve diğer tüm eğitim paydaşlarının aktif katılımının sağlandığı bir öğrenme sürecine maruz kalması önem arz etmektedir. Özel eğitim öğrencilerinin öğrenme süreçleri aynı zamanda söz konusu öğrencilerin ailelerinin maruz kaldıkları toplumsal ve duygusal problemlerin azaltılmasınna yönelik durumları da kapsaması önemli bir gereklilik olarak görülmektedir. Bu çalışma ile özel eğitim öğrencilerinin öğrenme süreçlerine yönelik öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın deseni nitel araştırma yöntemlerinde sıkça tercih edilen fenomenolojik desen olarak planlanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak görüşme formu kullanılmıştır. Taslak olarak hazırlanan görüşme formunun kapsam geçerliğinin belirlenmesi için oluşturulan Uzman Değerlendirme Formundan (UDF) elde edilen veriler ile formda gereken değişiklikler yapılmıştır. Veriler betimsel analize tabi tutularak, tablolar halinde sunulmuştur Çalışmaya özel eğitim okullarında görev yapan 22 erkek, 34 kadın olmak üzere toplam 56 öğretmen katılmıştır. Verilerin analizi sonucunda Eğitim Öğretim sürecinde veliler ile yaşanılan problemlere ilişkin olarak, katılımcıların çoğunluğu problem yaşadığını dile getirirken bu problemleri; ilgisizlik, kabullenememe, iletişim problemi, bilgilendirme isteğinde tutarsızlık ve yetersizlik hissi temaları ile açıklamış ve bu katılımcıların çoğunluğu bu problemleri sıklıkla yaşadığının ifade etmiştir. Velilerle iş birliği ve iletişim sürecinin geliştirilmesine yönelik olarak 'veli eğitimleri yapılmalı, velilerle etkili iletişim ve işbirliği, her ay bir kez veli toplantısı yapılmalı adlı temalarda görüş birliğine varıldığı görülmüştür. Araştırma sonucunda öğretmenlerin veliler ile iletişim kurma konusunda problem yaşadığı, öğretmelerin eğitimler ile sürekli yenilenme ihtiyacı hissettikleri, özel eğitim okullarının alternatif materyallerle sürekli desteklenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Özel gereksinsimli bireylerin gün geçtikçe sayılarının artmasının söz konusu olduğu düşünüldüğünde, özel eğitim öğrenme süreçlerinin verimliliğinin artması adına öğretmenlerin sürekli olarak hizmet içi eğitimlerle desteklenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, öğretmen, öğrenme süreçleri

İşitme Yetersizliği Olan Bireylerin Eğitimi

Türkiye'de İşitme Engelliler ile İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi

Ayşenur Nazik[1], Seyhan Soğancı[2]
[1]Bartın Üniversitesi
[2]Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Bildiri No: 144 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de işitme engelliler eğitimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda 2010-2023 yılları içerisinde yapılan 47 lisansüstü tez çeşitli özellikleri açısından ele alınmıştır. Nitel araştırma yöntemi ile yürütülen çalışmada veriler doküman incelemesi tekniğiyle toplanmıştır. Araştırmanın örneklemi amaçsal örnekleme stratejilerinden biri olan ölçüt örnekleme ile belirlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Yüksek Öğretim Kurulunun Ulusal Tez Merkezinde konuyla ilgili ulaşılan 47 lisansüstü tez oluşturmaktadır. Ulaşılan tezleri incelemek üzere araştırmacılar tarafından çalışmanın amacına yönelik olarak "Tez inceleme ve değerlendirme formu" geliştirilmiş ve tezler "tür, yıl, anabilim dalı, çalışma grubu, araştırma yöntemi ve konu" başlıklarına göre kategorilere ayrılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre "işitme engelli" anahtar kelimeli tezlerin 35'inin yüksek lisans, 12'sinin doktora tezi olarak yürütüldüğü, yıl açısından yapılan değerlendirmede yürütülen tezlerin en çok 2021 ve 2016 yılında (n=7) olduğu, tezlerin büyük kısmının özel eğitim anabilim dalında yürütüldüğü ancak; bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi, Türkçe eğitimi, matematik eğitimi, kulak burun ve boğaz hastalıkları, eğitim programları, engelli çalışmaları, okul öncesi eğitim anabilim dallarında da "işitme engelli" çalışma alanı olan tezlerin de olduğu belirlenmiştir. İncelenen lisansüstü tezlerin çalışma grubunun sıklıkla işitme engelli çocuklar, işitme engelli çocuğa sahip aileler ve bu çocuklarla çalışan öğretmenler olduğu belirlenmiştir. Lisansüstü tezlerde kullanılan araştırma yöntemleri açısından yapılan değerlendirmede; lisansüstü tezlerde ağırlıklı olarak nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı (n=22) ancak nicel (n=15) ve karma (n=10) yöntem kullanılan çalışmaların olduğu da ortaya koyulmuştur. Konu açısından yapılan sınıflandırmada ise yürütülen lisansüstü tezlerin çoğunun eğitim (n=38) konusunda olduğu görülmüştür. Ancak sağlık, güzel sanatlar ve psikoloji alanında yapılan tezlere de rastlanmıştır. Tezlerle ilgili sayısal veriler sunum esnasında ayrıntılı olarak paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: İşitme engeli, içerik analizi, yüksek lisans tezi, doktora tezi

İşitme Kayıplı ve İşiten Çocukların Yürütücü İşlev ve Pragmatik Dil Becerilerinin Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi

Tamer Genç[1], Murat Doğan[2]
[1]Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
[2]Anadolu Üniversitesi

Bildiri No: 178 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

İnsanlar yaşam boyu birçok bilişsel süreci aktif bir şekilde kullanmaktadırlar. Belirli bir amaç doğrultusunda iletişim kurma, etkinlik planlama, neden sonuç ilişkisi kurma, problem çözme gibi birçok bilişsel süreç yürütücü işlevlerle ilgilidir. Alanyazında işitme kayıplı çocukların yürütücü işlevlerde sorun yaşadıklarını belirten araştırmalar olduğu gibi bazı araştırmalarda sorun yaşamadıkları da belirtilmektedir. Yürütücü işlevlerde yaşanan sorunlar başta dil becerileri olmakla birlikte akademik ve sosyal problemlerle de ilişkilidir. Ülkemizde işitme kayıplı çocukların dil becerileri üzerinde etkisi olabileceği düşünülen eğitsel ve odyolojik birçok değişken sıklıkla incelenmiştir. Ancak karşılıklı ilişki içerisinde olduğu bilinen yürütücü işlevler ve dil becerilerinin birlikte ele alındığı sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmaya ihtiyaç duyulmasının diğer sebebi ise kaynaştırma uygulamalarıdır. Yürütücü işlevlerde yaşanan sorunlar sınıf ortamındaki eğitimin kalitesini de etkilemektedir. Etkili kaynaştırma uygulamalarının yürütülebilmesi, eğitim sürecinde yaşanan ortak sorunlara ilişkin genel eğitim programlarında uyarlamalar yapılabilmesi, işitme kayıplı çocukların yaşadıkları sorunlara ilişkin önlemler alınabilmesi ve destek eğitimlerin sağlanabilmesi açısından her iki grubun birlikte değerlendirilmesi oldukça önemlidir. Bu gerekçeler doğrultusunda araştırmada işitme kayıplı ve işiten çocukların yürütücü işlev ve dil becerilerinin karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır. 1) Yürütücü işlevler (YİÖ-Ebeveyn) ile pragmatik dil becerileri ölçümleri arasındaki korelasyonlar (a) işitme kayıplı ve (b) işiten çocuk gruplarında nasıldır? 2)Yürütücü işlevler ölçümü (YİÖ-Ebeveyn) açısından işitme kayıplı ve işiten çocuklar arasında fark var mıdır?

Gruplar arasında farklılık olup olmadığının belirlenmesi amacıyla nicel araştırma yöntemlerinden nedensel-karşılaştırmalı model kullanılmıştır. Araştırmada yürütücü işlevleri değerlendirmek için birinci yazarın doktora tezi kapsamında geliştirilen, 3;0-11;11 yaş aralığını kapsayan Yürütücü İşlevler Ölçekleri (YİÖ) Ebeveyn Formu, dil becerilerini değerlendirmek içinse Türkçeye uyarlaması yapılan Pragmatik Profil kullanılmıştır.

Analizler sonucunda işitme kayıplı çocuklarda yürütücü işlevlerle pragmatik dil becerileri ilişkili bulunmuştur. Alıcı pragmatik dil becerilerinde söylenen ifadeleri anlayıp uygun davranışlar sergileyen çocukların yürütücü işlevlerde başarılı oldukları görülmektedir. İfade edici pragmatik dil becerilerinde cümle kullanan, o an orada olanların ötesinde konuşmaktan hoşlanan çocukların yürütücü işlevlerde başarılı oldukları; sözel olmayan ifadeler kullanan, sadece ses çıkaran ve bir ya da iki sözcük kullanan çocukların ise yürütücü işlevlerde başarısız oldukları belirlenmiştir. İşiten çocuklarda da yürütücü işlevlerle pragmatik dil becerileri ilişkili bulunmuştur. İfade edici pragmatik dil becerilerinde sözel olmayan ifadeler, cümleler kullanan ve o an orada olanlar hakkında konuşmaktan hoşlanan çocukların yürütücü işlevlerde başarılı oldukları; bir ya da iki sözcük kullanan çocukların ise yürütücü işlevlerde başarısız oldukları görülmektedir. İşitme kayıplı ve işiten çocukların yürütücü işlev karşılaştırmalarında ise işiten çocuklar lehine istatistiksel olarak anlamlı fark belirlenmiştir. Ancak yürütücü işlevler alt boyutları açısından bakıldığında tüm alt boyutlarda işiten çocukların ortalama puanları işitme kayıplı çocuklardan yüksek olsa da ÇB-depolama haricinde işitme kayıplı ve işiten çocuklar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur. ÇB-depolama alt boyutundaysa farkın işiten çocuklar lehine olduğu belirlenmiştir.

Sonuç olarak işitme kayıplı ve işiten çocuklarda yürütücü işlevlerle pragmatik dil becerilerinin ilişkili olduğu, yürütücü işlevlerde başarı için gelişkin pragmatik dil becerilerine, pragmatik dil becerilerinde yetkinlik için de yürütücü işlevlere ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Bu anlamda özellikle ülkemizde işitme kayıplı çocuklarda dil ve iletişim becerilerini yordayan değişkenler içerisinde yürütücü işlevleri ele alan araştırmaların tasarlanmasının yürütücü işlevler ve dil becerileri arasındaki ilişkinin daha iyi anlaşılması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yürütücü işlevler, pragmatik dil becerileri, ölçme ve değerlendirme.

Bir Salgın Dört Tez: İşitme Engellilerin Eğitimi Alanındaki Doktorantlar

Yunus Yılmaz
Anadolu Üniversitesi

Bildiri No: 188 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu araştırma kapsamında COVİD-19 salgını öncesinde tezine başlayan ve salgın sürecinde tezini tamamlamak durumunda kalan doktorantların görüşleri incelenmiştir. Çalışmaya işitme engellilerin eğitimi alanında çalışan dört doktorant katılmıştır. Katılımcıların her biri farklı yöntem ve konularda doktora tezlerini tamamlamıştır. Katılımcılarla salgın sürecinde nicel, nitel, karma ve eylem araştırması ile yürütülen tezlere ilişkin yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analizle bulgulaştırılmıştır. Tema başlıkları salgının; araştırma basamaklarına, veri toplama sürecine, katılımcı-danışman-komite üyeleri ilişkisine etkisi şeklinde sıralanmıştır. Ek olarak benzer senaryolara ilişkin öneriler de temalar arasında yer almaktadır.

Araştırma basamakları incelendiğinde tüm katılımcılar, salgına rağmen araştırma konusunda ısrarcı olmuştur. Doktorantlar çalıştıkları konuda zaman zaman zorlansa da aynı konuda kısıtlı düzenlemeler yaparak süreci tamamlamıştır. Diğer yandan salgın öncesi tercih edilen yöntemler de değiştirilmemiştir. Ancak nicel araştırma yöntemleriyle çalışan doktorantın desen değişikliği yaptığı anlaşılmaktadır. Salgının yöntemsel olarak en çok eylem araştırması yapan doktorantı sürece müdahale aşamasında zorladığı görülmektedir. Veri toplama sürecinde salgının, nicel tasarımla gerçekleştirilen araştırmaya avantaj sağladığı, diğer doktorantları ise olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Tüm doktorantlar salgının, raporlaştırma basamağını olumlu etkilediğini aktarmıştır. Bu olumlu etki, kapanma nedeniyle örgün olarak gerçekleştirilen rutinin dışına çıkılmasıyla doğan ilave zamanın raporlaştırma basamağını kolaylaştırdığıyla ilişkilendirilmiştir.

Doktorantları en çok zorlayan unsur katılımcıların araştırmalardan çekilmesidir. Bulaş korkusuyla birlikte çekilenlerin yerine yeni katılımcıların araştırmaya eklenmesi tezlerin bitiş sürecini uzatmıştır. Hali hazırda tamamlanmış bazı uygulamalar yeni katılımcılarla birlikte başa dönmüştür. Karma ve nicel tasarımla yürütülen araştırmalarda ise ölçeklerin online olarak doldurulması katılımcı grubunun genişlemesini sağlayarak çalışmalara olumlu yansımıştır. Doktorantların üçü salgın sürecinde danışman ve tez izleme komite üyeleriyle etkili iletişimi sürdürmüştür. Bir doktorant ise zaman zaman iletişim kopukluğu yaşandığını, hem danışmanın hem komitenin salgın şartlarını göz ardı ederek zorlayıcı taleplerde bulunduğunu aktarmıştır.

Yeni varyantların ortaya çıkması ya da benzer salgınların yaşanabileceği senaryolara ilişkin B planının mutlaka hazırlanması gerektiği dikkat çekici öneriler arasındadır. Ek öneriler arasında ise veri toplama sürecinde online basamakların yer alması, araştırma uygulamalarının bilgisayar ortamında gerçekleştirebilecek şekilde tasarlanması yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: İşitme engellilerin eğitimi, COVİD-19 salgını, doktorant, tez

Netnografi Deseninin Özel Eğitim Bağlamında İncelenmesi

Ramazan Bekar[1], Yıldız Uzuner[1]
[1]Anadolu Üniversitesi

Bildiri No: 208 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Özel gereksinimli çocuğu olan aile bir yandan bebeğin bakımıyla ilgili sorumluluklarını yerine getirirken bir yandan da çocuğunun özel gereksinimden meydana gelen yeni gereksinimlerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu yeni durumun üstesinden gelmek için ailelere destek olan önemli kaynaklardan biri de yine özel gereksinimli çocuğu olan diğer aileler olduğu görülmektedir. Özellikle çocukların eğitim aldıkları kurumlarda bir araya gelen aileler birbirleri için sosyal destek kaynağı olmaktadır. Son yıllarda hayatın her alanında hızlı bir şekilde dahil olan internet ailelerin bir araya geldikleri ortamlarında çeşitlenmesine sebep olmuştur. Çeşitli dijital platformlarda bir arya gelen aileler çok daha kalabalık ve daha fazla etkileşimin olduğu dijital topluluklar oluşturmaktadırlar. Bu toplulukların kültürünü araştırmanın önemli bir yolu son yıllarda özellikle pazarlama alanında ortaya çıkan netnografi olabilecektir.

Günümüzde artan internet kullanımıyla birlikte hayatımıza giren sosyal medya birçok alanda olduğu gibi kültür araştırmalarına da yenilikler getirmiştir. Özetle etnografı araştırmalarının dijital ortamlarda gerçekleştirilmesi olarak tanımlayabileceğimiz netnografi tüketici davranışlarını açıklamaya yönelik araştırmalarda yaygın olarak kullanılmaktadır. Araştırmanın gerçekleştiği ortamın yapısı etnografı araştırmalarında karmaşık, girmesi zor ve çeşitli prosedürler gerektirirken, netnografi çalışmalarında internet sayesinde bu sahalara daha kolay erişilebilir. İnternetin sağladığı bu avantaj araştırmacının doğal bir biçimde gözlemlemesine olanak sağlarken geleneksel araştırma metotlarına karşın çevrimiçi ortamların semboller, anlamlar, etkileşimler ve sosyal yapılarını içeren daha geniş bir veri zenginliği bulunmaktadır. Sosyal medya kullanımının geldiği nokta netnografi araştırmalarının giderek daha farklı alanlarda kullanılmasına neden olmaktadır. Özel eğitim alanında özellikle ailelerin ve bireylerin dahil oldukları sanal ortamlar göz önüne alındığında netnografi araştırmalarının özel eğitim alanında da kullanılabileceği düşünülmektedir. Görece çok yeni bir desen olması ve sosyal medya kullanımının son yıllarda yaygınlaşması göz önüne alındığında ilerleyen zamanlarda netnografi deseniyle yeni araştırmaların gerçekleştirilebileceği söylenebilir. Fakat özel eğitim alanında çok sınırlı çalışma olması ve yeni bir desen oluşu konuyla ilgili bilgilerimizi sınırlandırmaktadır.

Bu çalışmanın amacı özel gereksinimli çocuğu olan alilelerin oluşturdukları dijital kültürün araştırılmasında netnografi deseninin kullanımının incelenmesidir. Alanyazın incelemesi olarak gerçekleştirilecek çalışmada uluslararası ve ulusal çalışmalar incelenecektir. Bununla birlikte alan yazından elde edilen bulgular ışığında özel gereksinimli bireyler ve ailelerin özellikle sosyal medyada oluşturdukları dijital ortamlar netnografi deseni açısından değerlendirilecektir. Çalışma devam etmekle birlikte ilk bulgulara bakıldığında özel eğitim alanında çok sınırlı araştırmaya ulaşılmıştır bu çalışmalarında bir kültürü incelemekten çok bir boyuta odaklandığı görülmüştür. Özel gereksinimli bireyler ve ailelerin özellikle facebook üzerinde oluşturdukları grupların ön plana çıkmaktadır. Bu gruplar dijital kültür olma özellikleri açısından incelenmeye devam edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Netnografi, dijital kültür, özel eğitim

İşitme Kayıplı Okul Öncesi Çocukların Genel Bilişsel Yetenekleri: İşiten Akranlarıyla Karşılaştırmalı Bir Analiz

Murat Doğan[1], Halil İbrahim Yıldırım[1], Simge Cepdibi-Sıbıç[2]
[1]Anadolu Üniversitesi
[2]İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa

Bildiri No: 253 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Kilit bir gelişim evresi olan erken çocukluktaki tüm müdahaleler bilişsel potansiyeller, kişilik ve davranışlar üzerinde kalıcı etkiler bırakır. Özellikle bilişsel gelişim doğumdan itibaren dil ve iletişim gelişimi ile birlikte ilerler ve eğitim hayatının başlamasıyla birlikte çocuğun ileriki yaşamı için çok önemli hale gelir. İşitsel deneyim sınırlılığı işitme kayıplı (İK) çocukların biliş ve dil gibi gelişim alanlarına olumsuz yansıyabilmektedir. Öte yandan erken tanı ve buna bağlı erken cihazlandırma ve müdahale yoluyla işitsel deneyim ve bağlantılı becerileri artırmaya yönelik gelişmeler gözlenebilmektedir. İK çocukların genel bilişsel özelliklerinin belirlenmesi çocuğun gelişim düzeyi hakkında fikir sağladığı ve hangi alanlarda destek ihtiyacı olduğunu daha iyi anlamaya ve çocuğun gelişimini takip etmeye yardımcı olduğu için önemlidir. Bu durum uzmanlar, öğretmenler ve aileler için çocuğun ilerlemesini değerlendirmek ve gerektiğinde müdahale ve eğitim stratejilerini düzenlemek için yol göstericidir. Bilişsel yeteneklerinin belirlenmesi, ayrıca eşit eğitim fırsatları sunulmasına da katkıda bulunmaktadır. Her çocuğun performansını mümkün olan en üst düzeye çıkarmak için genel bilişsel yeteneklerin belirlenmesi kaçınılmazdır. Bu çerçevede çalışmanın amacı İK okul öncesi çocukların genel bilişsel yeteneklerini gruplar arası ve grup içi analizler yoluyla irdelemektir. Bu amaç doğrultusunda önce İK çocuklar ile işiten akranları genel bilişsel yetenekleri yönünden karşılaştırılmış, ardından İK çocuklarda genel bilişsel becerilerle bağlantılı odyolojik ve demografik değişkenler belirlenmeye çalışılmıştır.

Nicel yöntem ile yürütülen araştırma nedensel-karşılaştırmalı ve korelasyonel tasarımları içermektedir. Araştırmanın katılımcıları 91 İK ve 109 işiten olmak üzere 200 okulöncesi dönem çocuktur. Tüm İK çocuklar koklear implant kullanıcısıdır. Veriler Raven'in Renkli Progresif Matrisler Testi (Raven's Coloured Progressive Matrices Test [CPM]) ve her grup için ayrı ayrı oluşturulan katılımcı bilgi formları ile toplanmıştır. Verilerin analizinde (a) yaş kontrol edilerek İK ve işiten çocuklar arasındaki genel bilişsel düzey farkını belirlemek üzere Kovaryans Analizi (ANCOVA), (b) Gruplarda ayrı ayrı olmak üzere genel bilişsel yetenek ile katılımcı değişkenleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için Pearson korelasyon analizi, (c) Genel bilişsel yeteneğin İK çocuklara özgü bazı değişkenler yönünden farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere *t* testi ve Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yaş değişkeninin istatistiksel olarak kontrol edildiği ANCOVA sonuçlarına göre, İK çocuklar ile işiten akranları arasında genel bilişsel yetenekler yönünden anlamlı fark yoktur. Korelasyon analizinde işiten çocukların genel bilişsel yetenekleri ile yaş, anne-baba eğitim durumu, kardeş sayısı, okul öncesi eğitim süresi ve cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Öte yandan, İK çocukların genel bilişsel yetenekleri ile yaş, implant kullanım süresi ve okul öncesi eğitim süresi arasında anlamlı pozitif korelasyon bulunmuştur. Ayrıca, İK grup içinde, 5 yaşındakiler 4 yaşındakilerden, aile eğitimi alanlar almayanlardan daha yüksek CPM puanı aldıkları belirlenmiştir.

İK çocuklar ile işiten çocuklar arasında bilişsel yetenekler açısından fark çıkmaması alanyazınla kısmen tutarlıdır. Fark çıkmaması İK çocukların büyük oranda erken tanılanması, koklear implant kullanması ve aile eğitimi alma gibi erken müdahale süreçlerinden geçmesiyle açıklanabilir. Bilişsel yeteneklerle ilişkili çıkan değişkenler ise, artan işitsel deneyimlerin bilişsel gelişim üzerindeki olumlu etkileriyle açıklanabilir. Erken tanı ve müdahale İK çocukların bilişsel potansiyellerinin performansa dönüşmesinde etkili görünmektedir.

Anahtar Kelimeler: Genel bilişsel yetenek, işitme kayıplı çocuklar, işiten çocuklar, okul öncesi, Raven Renkli Progresif Matrisler Testi

Okul Öncesi Dönemde İşitme Yetersizliği Olan Çocukların Erken Okuryazarlık Becerilerinin Geliştirilmesinde Kullanılan Materyallerin İncelenmesi

İsmail Köse[1], Aleyna Aksoy[2], Selva Topal[1], Necmiye Hilal Ekmekçi[1], Özlem Aslan Bağcı[1]

[1]Sakarya Üniversitesi

[2]Medipol Üniversitesi

Bildiri No: 310 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Okuryazar olmak insanlık tarihi boyunca önemli görülmüş bir beceridir. İnsanların okuryazar olabilmeleri için hayatlarının erken dönemlerinde okuma-yazma için önkoşul olan becerileri edinmeleri önemli görülmektedir. Okuma-yazma için önkoşul olan beceriler, erken okuryazarlık olarak isimlendirilmektedir. Erken çocukluk yıllarında çocuklar, erken okuryazarlık becerilerini edinmektedirler. Erken okuryazarlık becerileri; fonolojik farkındalık, yazı farkındalığı, harf ve alfabe bilgisi, dinlediğini anlama ve sözcük bilgisi olarak sınıflandırılmaktadır. Fonolojik farkındalık, ses bilgisel farkındalık olarak da adlandırılmaktadır ve temelde, seslerin ayırt edilmesi olarak tanımlanabilir. Yazı farkındalığı ise yazının farkına varmayı, yazının yazılış yönü, soldan sağa doğru okunması gibi becerileri kapsamaktadır. Alfabe ve harf bilgisi ise, çocuğun seslerin harfleri oluşturduğunu anlaması, harfleri tanımlamasıdır. Dinlediğini anlama ve sözcük bilgisi ise çocuğun duyduğunu anlamlandırabilmesi ve bildiği sözcüklerdir. Erken okuryazarlık zaman zaman okuma-yazma eğitimi ile karıştırılabilmektedir ancak erken okuryazarlık okuma-yazma öğretimi değildir. Erken okuryazarlık, çocukların ilkokula geçmeden önce okuma-yazma için kazanması beklenen becerilerdir. Erken okuryazarlık becerileri çocukların dil becerileri ile doğrudan bir ilişki içerisindedir. Tüm gelişim alanlarının birbirini etkilediği gibi dil becerileri ve erken okuryazarlık becerileri de birbirlerini karşılıklı olarak etkiler. Çocukların dil becerileri düşünüldüğünde, normal gelişim gösteren çocukların dilin sözlü boyutuna ulaşabilmelerinden dolayı işitme yetersizliği olan çocuklara göre daha avantajlı bir konumda olduğu söylenebilir. İşitme yetersizliği olan çocukların yaşadıkları işitme kaybından dolayı normal gelişim gösteren akranlarına göre dil girdisinin daha az olduğu bilinmektedir. Bu durumda işitme yetersizliği olan çocukların erken okuryazarlık becerilerinin gelişiminde de problemler yaşanabilmektedir. İşitme yetersizliği olan çocukların erken yaşlarda tanılanması ve ihtiyacına göre koklear implant ya da işitme cihazı ile cihazlandırılması çok önemlidir. İşitme yetersizliği olan çocukların ne kadar erken yaşta tanılansa ve cihazlandırılsa bile yine de dil becerilerinde ve erken okuryazarlık becerilerinde olumsuz etkilendiğini gösteren araştırmalar bulunmaktadır.

Erken okuryazarlık becerilerini edinen çocuklar hayatları boyunca akademik, davranışsal vb. alanlarda iyi bir gelişim gösterebilirler. Ancak erken okuryazarlık becerisini yaşamın kritik evrelerinde edinemeyen çocukların ise akademik becerileri kazanmada yaş ve gelişim düzeylerine uygun bir gelişim gösterme ihtimalleri daha düşük olmaktadır.

Bu çalışmada okul öncesi dönemde işitme yetersizliği olan çocukların erken okuryazarlık becerilerinin desteklenmesinde hem özel eğitim öğretmenlerinin hem de okul öncesi öğretmenlerinin kullandıkları materyallerin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Araştırma nitel araştırma olarak desenlenmiştir. Araştırmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmanın verilerini öğretmenlerin erken okuryazarlık çalışma ve etkinliklerinde kullandıkları materyaller oluşturmaktadır. Verilerin analizi için araştırmacılar tarafından hazırlanan kontrol listesi kullanılmıştır. Araştırma bulgularının analizi devam etmekte olup sonuçlar ve öneriler kongrede sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: İşitme yetersizliği, erken okuryazarlık becerileri, okul öncesi eğitim, materyal, doküman incelemesi

İşitme Yetersizliği Olan Bireylerde İşaret Dili Kullanımının Sözel Dil Gelişimine Etkileri Konusunda Ebeveyn Görüşlerinin İncelenmesi

Tüncay Tutuk[1], Osman Yaşar[1]
[1]Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Bildiri No: 314 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

İşitme yetersizliği olan bireylerin eğitim ya da sosyal iletişim dilinin ne olması gerektiği konusundaki tartışmalar oldukça uzun bir geçmişe sahiptir. Geçmişten günümüze kadarki süreçte doğru iletişim modunun ne olduğu sorusu yerini insan hakları, dil hakları, kültür hakları ve eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması konularına bırakmış ve işitme yetersizliği olan bireylerin eğitimlerinde ulusal işaret dillerine yer verilmesi gerektiği ortak bir fikir haline gelmiştir. İşitme yetersizliği olan bireylerin eğitimlerinde işaret dilinin ne şekilde ve hangi boyutlarda yer alacağı ise ülkelerin ulusal eğitim programlarında ve ilgili yasal düzenlemelerde farklı şekillerde ele alınmaktadır. İletişim modu tercihlerine göre temelde dört farklı başlık altında toplanan bu programlar; işitsel-sözel yöntem, işaret dili, ikidil/iki kültür yöntemi ve total iletişim yöntemleridir. Kullanılan eğitim programı yaklaşımının ne olduğu farketmeksizin, araştırmacıların ve işitme yetersizliği olan bireylerin eğitimiyle ilginen meslek elemanlarının cevap aradıkları bir diğer soru ise işitsel-sözel yönteme dayalı olarak eğitim yaşantısı planlanan işitme yetersizliği olan bir çocuk bu eğitimle eş zamanlı olarak ya da ilerleyen yaşlarda işaret dili kullanmaya başlarsa sözel dil gelişiminde gerileme görülebilir mi sorusudur. Bununla ilgili olarak yapılan çok az sayıda araştırmada işaret dili öğreniminin sözel dil ediniminde köprü vazifesi göreceği şeklinde olmasına karşın halen aksininin doğruluğuna inanan birçok aile, öğretmen ve araştırmacı bulunmaktadır. Ülkemizde gerçekleştirilen araştırmalarda ise bu konunun araştırılmadığı o nedenle Türkçe özelinde işaret dili kullanımının sözel dil gelişimine etkisinin ne olduğu olgusunun cevaplanması gereken sorular içerdiği görülmektedir.

Olgubilimsel (fenomenolojik) bir araştırma olarak desenlenen bu çalışmanın amacı, işitme yetersizliği olan bireylerde işaret dili kullanımının sözel dil gelişimine etkisi olgusunun bu bireylerin ailelerinin deneyimlerine ve görüşlerine dayalı olarak incelemesidir. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın katılımcıları amaçlı örneklem yöntemiyle belirlenmiş olup, işitme yetersizliği olan çocukları sözel dille eğitime başlayan ve sonraki yıllarda ikincil bir dil olarak işaret dilini öğrenen yedi aileden oluşmaktadır. Araştırma amacı doğrultusunda; (1) "*Ailelerinin deneyim ve gözlemlerine göre işitme yetersizliği olan bireylerde işaret dili kullanımının sözel dil gelişimi üzerindeki etkisi nasıldır?*" ve (2) "*Ailelerin işitme yetersizliği olan bireylerin yaşamında işaret dilinin yeri ve önemi konusundaki görüşleri nedir?*" sorularına cevaplar aranmıştır. Analizler sonucunda ailelerin; çocuklarının tanılanma sürecindeki deneyimleri, süreçte destek aldıkları uzmanlar ve bu desteğin niteliği, eğitim dilinin ne olacağına ilişkin karar süreçleri, çocuklarının eğitim yaşantıları, işaret diliyle tanışmalarının nasıl gerçekleştiği, işaret dilinin çocuklarının yaşantısına hangi boyutlarda nasıl bir etkisinin olduğu, ailelerin işaret diline ilişkin görüşleri ve bu görüşlerinin zaman içerisindeki değişimi gibi bulgular literatürdeki mevcut bilgilerle birlikte ele alınarak tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İşitme yetersizliği, sözel dil gelişimi, türk işaret dili, iletişim modu tercihi, fenomoloji.

Görme Yetersizliği Olan Bireylerin Eğitimi

Görme Engelli Bireylerin Alışveriş Becerilerinde Yaşadıkları Güçlüklerin Belirlenmesi

Elif Aslı Kiler[1], Atlas Ayşe Bogenç[2], Elvan Baran[3]

[1]Pera kampüs

[2]Biruni üniversitesi

[3]Biruni Üniversitesi

Bildiri No: 267 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Yetersizlik, kişinin doğuştan veya sonradan işlevlerini yerine getirememesidir. Kişi yetersizlik durumunda kimsenin duyduğu gibi duymayabilir, kimsenin gördüğü gibi görmeyebilir, kimsenin öğrendiği gibi öğrenmeyebilir (Eripek, 2005). Yetersizlik türlerinden biri olan görme yetersizliği TÜİK in en son yayınladığı verilere göre toplumun %1,4 ünü kapsamaktadır (TÜİK, 2022). Görme yetersizliği hiç görmeyenler ve az görenler olarak ikiye ayrılmaktadır (Karakoç & Çelik, 2022). Hiç göremeyen bireyler ve az gören bireyle arasında belirli ölçütler vardır. Yapılan tüm düzeltmeler tıbbi düzeltmelere rağmen iyi bir şekilde gören bireylere göre görme gücü en fazla onda biri bulunan ve görüş açısı yirmi dereceden az olan bireylere "kör" (tamamen göremeyen bireyler) denilmektedir (Enç, Çağlar, & Özsoy, 1975). Az görenler bireyler ise, bütün tıbbi düzeltmelere rağmen görme gücü 20/200 normal görme gücüne sahip olan bir bireyin 200 feet (ayak) mesafeden görebildiğini, daha az görenler 20-60 feet (ayak) mesafesinden görebilen bireylerdir (MEB, 2016). Eğitim ortamında özel gereksinimli bireylerin bağımsızlık becerilerini desteklemek adına birçok çalışma yapılsa da tam bağımsızlıklarını sağlamaları için günlük yaşamlarının içerisinde çeşitli alanlarda uyarlamalar yapılmaktadır. Bu bireylerin günlük yaşamlarında yapılan düzenlemelerde evrensel tasarımın temel alınmaktadır.

Evrensel tasarım: bireyin yaşına, cinsiyetine, fizyolojik özelliklerine, engel gurubuna bakılmaksızın yapılan düzenlemeleri her bireyin rahatlıkla kullanmasıdır (Zeyrek Çapan & Güler, 2020). Evrensel tasarımın temel prensibine de uygun olarak total görme yetersizliği bulunan bireyler için günlük yaşamda yapılan düzenlemeler ve az görme yetersizliğine sahip bireylere yapılan düzenlemeler değişiklik göstermez. Günlük yaşamda yapılan düzenlemeler hem total hem de az gören bireylere uygun bir şekilde evrensel desene uygun olarak yapılmaktadır. Günlük yaşamda yapılan düzenlemelere bakıldığında; yollarını rahatlıkla bulabilmeleri için iz yol, asansörlerde Braille yazı ve ses sistemi ile bu düzenlemenin desteklenmesi, para çekme makinelerinde Braille yazılar, sesli trafik lambaları, hastanelerde tabelalarda kullanılan Braille yazılar ve sesli bir şekilde sıradaki hastaların çağrılması, toplu taşımalarda kullanılan sesli sistemler vb. düzenlemelere bakıldığında bu düzenlemeler evrensel desene uygun olduğu için hem total görme yetersizliği hem de az gören bireyler için uygun düzenlemelerdir. Fakat yapılan düzenlemelere bakıldığında gerçek bir ortamda bağımsız olarak alışveriş yapmaları için alışveriş merkezi, alışveriş alanları gibi yerlerde yeterli düzenlemeler bulunmamaktadır (Arslan, Şahin, Gülnar, & Şahbudak, 2014). Bu da bazı sorunlara özellikle görme yetersizliği olan bireyler alışveriş yaparken bir takım sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu güçlükler; etiket okuma, para verme, para üstü alma, ürün seçme, ürünün yerini bulma vb. sorunlardır. Az gören bireyler büyüteç gözlük gibi araçlarla bir şekilde bu zorlukların üstesinden gelebilseler de total görme yetersizliği olan bireyler genelde gören rehber desteğine ihtiyaç duymaktadır. Bu araştırmanın amacı günlük yaşam becerilerinden biri olan alışveriş becerilerinde total görme yetersizliği olan bireylerin yaşadıkları güçlüklerin tespiti ve bu güçlüklerle ilgili baş etme konusunda istek ve çözüm önerilerinin belirlenmesidir.

Anahtar Kelimeler: Görme yetersizliği, alışveriş yapma becerisi, bağımsız yaşam becerileri

Görme Yetersizliği Olan Ortaokul Öğrencilerine Çevre Sorunları Konularının Öğretimi: Çoklu Duyusal Bir Öğretim Materyali Örneği

Maşide Güler[1], Mustafa Ürey[1]
[1]Trabzon Üniversitesi

Bildiri No: 340 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Mevcut çalışma ile görme yetersizliği olan ortaokul öğrencilerine çevre sorunları konularının öğretiminde kullanılmak üzere hazırlanan çoklu duyusal bir öğretim materyali tanıtılmıştır. Materyalin hazırlanmasından önce öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını tespit etmek için özel durum yöntemi yaklaşımı kullanılmıştır. Bu çalışmada çevre sorunlarından özel olarak küresel ısınma konusu ele alınmış ve bu konunun öğretimine yönelik tasarlanan öğretim materyali tanıtılmıştır. Konunun belirlenmesi aşamasında literatür taramasının yanında fen bilimleri öğretim programında yer alan konu ve kazanımlardan yararlanılmıştır. Sonrasında öğretmenler ve öğrencilerle mülakatlar yürütülerek öğrencilerin daha çok hangi konu ve kavramaları öğrenmede zorluklar yaşadıkları tespit edilmiştir. Mülakatlar bir görme engelli ortaokulunda görev yapan iki fen bilimleri öğretmeni ve aynı okulda öğrenim gören 10 görme yetersizliği olan öğrenci ile yürütülmüştür. Öğretmenler 10 yıldan fazla süredir aynı okulda görev yapmaktadır. Öğrenciler ise 7. Sınıf düzeyinde olup bunlardan 3'ü az gören, 7'si tamamen görmeyen öğrencilerdir. Öğretmen ve öğrenci mülakatlarından elde edilen sonuçlar, literatürdeki araştırma sonuçlarına benzer şekilde görme yetersizliği olan ortaokul öğrencilerinin küresel ısınma konusuna yönelik yanlış ve/veya eksik bilgi ve hatta bazı kavram yanılgılarına sahip olduklarını göstermiştir. Ortaya çıkan bu sonuçtan hareketle uzman görüşlerine de başvurularak ilgili konu ve kavramlara yönelik çoklu duyusal bir öğretim materyali hazırlanmıştır. Bu materyal görme duyusu dışında kalan dokunma ve işitme duyularına da hitap eden bir öğretim materyalidir. Materyalde öğrencinin dokunarak öğrenmesine yardımcı olacak farklı kalınlıkta keçe kumaşlar ve evalar kullanılmıştır. Şekil üzerine yapıştırılmaya olanak tanınan cırt cırtlı kartlar sayesinde öğrencilerin aktif olarak öğrenme sürecinde yer almaları amaçlanmıştır. Öğrencilerin güneşten gelen, geri yansıyan ya da atmosferden geçen ışınları anlamlandırabilmeleri için şekiller silikon ile kabartılmıştır. Ayrıca materyalde küresel ısınma konu ve kavramlarını açıklayan metin, kabartma yazı olarak bulunmaktadır ve bu konuyu açıklayan ilgili video da kare koda gömülü olarak metnin altına yerleştirilmiştir. Kare kodun etrafı evayla çerçevelendirilmiş böylece tamamen görmeyen öğrencinin kare kodu bulup telefon ya da tabletine okutmasına olanak tanınmıştır. Materyalin ders kapsamında uygulanmasından sonra öğrencilerle yapılan görüşmeler neticesinde öğrenciler derste ilgili materyalin kullanılmasına ilişkin konuyu daha iyi anlama(f=10), konunun kalıcı olması (f=8), farkındalık kazanma (f=6) gibi kendilerine katkısından bahsederken; eğlenceli (f=10), alışılmışın dışında (f=8), ilgi çekici (f=8), sıkıcı olmayan (f=4), oyun gibi (f=6) kodlarıyla da çoklu duyusal materyal ve içeriğin genel değerlendirmesine vurgu yapmışlardır. Sonuç olarak öğrencilerin küresel ısınma konusuna yönelik kavramsal öğrenmelerinin arttığı görülmüştür. Ayrıca öğrenciler genelde pasif dinleyici olarak yer aldıklarını belirttikleri fen bilimleri dersinde daha aktif katılımcı olarak yer aldıklarını ve dersin kendileri için eğlenceli ve kalıcı olduğunu ifade ettikleri ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Görme yetersizliği, ortaokul öğrencileri, çoklu duyusal öğretim materyali, çevre sorunları, küresel ısınma

Görme Engelli Bireylere Yönelik Web Tabanlı Sınav Uygulamasının Tasarımı, Geliştirilmesi ve Kullanılabilirliği

Mustafa Doğuş
Anadolu Üniversitesi

Bildiri No: 369 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Araştırmanın amacı, görme engelli bireylere yönelik web tabanlı sınav uygulamasının (WTSU) ihtiyaç analizinin yapılması, tasarımı, geliştirilmesi, kullanılabilirliğinin incelenmesi ve tasarım ilkelerinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda, WTSU'nun görme engelli bireyler için kullanılabilirliği; etkililik, verimlilik ve kullanıcı memnuniyeti açısından değerlendirilmiştir. Tasarım ve geliştirme araştırma modelinin kullanıldığı bu araştırma; problemlerin analiz edilmesi, çözümlerin geliştirilmesi, çözümlerin uygulanması ve değerlendirilmesi ve tasarım ilkelerinin belirlenmesi olmak üzere dört aşamada tamamlanmıştır. Araştırmanın farklı aşamalarında toplam 9 akademisyen, 4 merkezi sınavlarda görev alan gözetmen ve 37 görme engelli birey yer almıştır. Çözümlerin uygulanması ve değerlendirilmesi aşaması kapsamında yürütülen kullanılabilirlik testlerine 24 görme engelli birey katılmıştır. Bu bireylerin 14'ü görmeyen ve 10'u az görendir. Ayrıca çalışma grubu ortaöğretim düzeyi (n=8), yükseköğretim düzeyi (n=8) ve yükseköğretim mezunu (n=8) olmak üzere üç gruptan oluşmuştur. Araştırmada, öncelikle problemlerin analiz edilmesi aşamasında WTSU ilişkin ihtiyaç analizi yapılmış ve ön prototip geliştirilmiştir. Çözümlerin geliştirilmesi aşamasında ise ihtiyaç analizinden elde edilen veriler doğrultusunda WTSU'ya ilişkin geçici tasarım ilkeleri tanımlanmış ve görsel taslak hazırlanmıştır. Ardından geliştirme süreci ilk prototipin geliştirilmesi, ikinci prototipin geliştirilmesi ve nihai ürünün geliştirilmesi olmak üzere üç döngü halinde tamamlanmıştır. Nihai ürün geliştirilmesinin ardından pilot uygulama yapılmıştır. Daha sonra, çözümlerin uygulanması ve değerlendirilmesi aşamasında gerçek koşullar altında kullanılabilirlik testleri yürütülmüştür. Kullanılabilirlik testlerinde WTSU'nun kullanılabilirliği etkililik, verimlilik ve kullanıcı memnuniyeti açısından değerlendirilmiştir. Buna göre; (a) etkililik için kullanılabilirlik testine ilişkin belirlenen görevlerde katılımcıların başarı düzeyleri, (b) verimlilik için belirlenen görevleri tamamlama süreleri ve yapılan hata sayıları ile (c) kullanıcı memnuniyeti için ise memnuniyet anketi ve yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla elde edilen geribildirimler incelenmiştir. Kullanılabilirlik testleri, gözlem, kullanım kayıtlarının tutulması, memnuniyet anketi ve görüşme yoluyla yürütülmüştür. Son olarak tasarım ilkelerinin belirlenmesi aşamasında ise WTSU'ya ilişkin araştırma boyunca elde edilen tasarım ilkeleri gözden geçirilmiş ve raporlaştırılmıştır. Verilerin analizi kapsamında, nitel veri analizi, betimsel istatistiklerin hesaplanması (frekans, ortalama, standart sapma vb.) ve fark testlerine (Kruskal-Wallis ve Mann-Whitney U) yer verilmiştir. Araştırma bulgularına göre kullanılabilirlik testlerine katılan görme engelli bireylerin başarı düzeyleri ortalamalarının belirgin olarak yüksek olduğu belirlenmiştir. Kullanılabilirlik testlerinde hata yapma sıklıklarının ise oldukça düşük olduğu görülmüştür. Ayrıca görme engelli bireylerin memnuniyet düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buna ek olarak çalışma grubu açısından görme engelli bireylerin başarı düzeyleri, hata sıklıkları, görev tamamlama süreleri ve kullanıcı memnuniyetinin benzer olduğu belirlenmiştir. Görme engeli durumu (görmeyen ve az gören) açısından ise görme engelli bireylerin başarı düzeyleri, görev tamamlama süreleri ve kullanıcı memnuniyeti benzerlik gösterirken; hata sıklıkları bakımından anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Buna göre görmeyen bireylerin az gören bireylere göre daha sık hata yaptığı görülmüştür. Sonuç olarak etkililik, verimlilik ve kullanıcı memnuniyeti bulguları göz önüne alındığında WTSU'nun görme engelli bireyler için kullanılabilir olduğu sonucuna varılmıştır. Buradan hareketle görme engelli bireylerin geniş kitlelerin katılımıyla gerçekleşen merkezi sınavlara erişim ve katılımlarını desteklemeye yönelik somut bir ürünün ortaya çıktığı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Görme engelli bireyler, tasarım tabanlı araştırma, sınav uygulaması, kullanılabilirlik

Otizmli Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerin Eğitimi

Otizmli Çocuklarda Okul Öncesi Dönemde Duyusal Oyuncak Kullanımının Duyusal Farkındalık Üzerindeki Etkililiği

Feyyaz Şentürk

Kızılay Şükrü Nurten Topçuoğlu Özel Eğitim Uygulama Merkezi

Bildiri No: 149 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Bildiri

Otizm, duyusal hassasiyetlerin arttığı veya azaldığı,bu nedenle uyaranlara farklı tepkiler verme eğiliminin olduğu bir durum olarak karşımıza çıkabilmektedir. Otizmli bireylerin uyaranlara doğru tepkiler verebilmesini sağlamak otizmli bireylere sunulan özel eğitim hizmetlerinin temel amaçlarından biridir. Bu öğretim sürecinin erken çocukluk ve okul öncesi dönemden itibaren başlatılması ve yoğun şekilde sunulması otizmli bireylerin ilerleyen dönemlerde uyaran farkındalığına sahip olmalarına katkı sağlayacaktır. Özel gereksinimli bireylerin eğitiminde oyun ve oyunlaştırma sürece öğrenci katılımını ve davamlılığını sağlamakta büyük rol oynamakta, öğretimin zenginleştirilmesine yarar sağlamaktadır. Oyun ve oyunlaştırma süreçlerinde bireysel veya grup oyunları tercih edilebilmektedir. Okul öncesi dönemdeki otizmli bireylerde ise oyun tercihlerinde bireysel oyunların çocuk tarafından tercih edildiği gözlemlenmektedir. Bu aşamada oyuncaklarla oynamanın bireyin uyaran farkındalığına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Tüm çocuklarda olduğu gibi otizmli bireylerde de oyuncak seçimine dikkat edilmelidir. Gelişim alanlarına yada oyun türlerine odaklı bir oyuncak seçilip seçilmeyeceğine karar verilmelidir. Oyuncağın öğretim sürecinin bir parçası mı yoksa süreç sonrasının bir ödülü mü olacağına karar verilmelidir. Öğretimsel açıdan bakıldığında oyun ve oyunlaştırma sürecin bir parçası olarak görülmelidir. Dolayısıyla tercih edilecek oyuncaklar da sürece katkı sağlayacak nitelikte olmalıdır. Araştırmamızda otizmli çocuklarda okul öncesi deöende duyusal oyuncak kullanımının duyusal farkındalığa etkililiği araştırılmıştır. Araştırmada özel eğitim anasınıfına devam eden 3 öğrenci yer almıştır. Tek denekli araştırma desenlerinden denekler arası yoklama evreli çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni, okul öncesi dönemde otizmli öğrencilerin duyusal farkındalıklarının arttırılmasıdır. Araştırmanın bağımsız değişkeni ise duyusal oyuncaklarla oynanan oyunlardır. Uygulama süreci araştırmacı tarafından; yoklama, öğretim, izleme ve genelleme oturumları olarak düzenlenmiştir. Tüm oturumlar birebir öğretim düzenlemesi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda görülmektedir ki duyusal oyuncakların kullanımı otizmli bireylerde duyusal farkındalık oluşturmada etkilidir. Duyusal oyuncakların kullanımı otizmli bireylerde duyusal düzenleme, stres azaltma, iletişim ve işbirliği kurma, dikkat ve odaklanma, kendine güvenin arttırılması noktasında da gözlemlenebilir davranış değişikliklerinin gerçekleşmesini sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Otizm, duyusal farkındalık, oyun, okul öncesi, duyusal oyuncak

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Sosyal İletişim ve İfade Edici Dil Becerilerinin Gelişiminde Etkileşimli Kitap Okuma Programının Etkilerinin İncelenmesi

***Safiye Ateş*[1], *Emine Değirmenci*[1]**

[1]*Evin Özel Eğitim Danışmanlık Merkezi*

Bildiri No: 224 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Bildiri

Sosyal iletişim ve dil gelişimindeki sorunlar otizm spektrum bozukluğun karakteristik özelliklerindendir. Otizmli çocukların büyük bir kısmı işlevsel iletişim becerilerine yaşamları boyunca sahip olamazken, iletişim becerileri geliştiren ve konuşma becerilerine sahip olan çocukların da bu becerileri çok sınırlı düzeydedir. Bu çocuklar, karşılıklı etkileşim ve sohbet başlatmada ve başlatılan sohbeti sürdürmede problem yaşadıkları gibi konuşulanları anlamada da zorluklar yaşayabilirler.

Etkileşimli kitap okuma(EKO) temelde yetişkin ve çocuğun yer değiştirdiği , yetişkinlerin rehberliğiyle çocukların öyküyü anlatan kişi konumuna geçmeyi öğrendiği, yetişkinlerin okuma sırasında çocuklara konuşmaları için fırsatlar vererek, sorular sorarak, öyküyü tanımlamasına, yorumlamasına, çocukların soru sormalarına izin vererek, bilinmeyen kelimeleri açıklayarak, okuma aktivitesi boyunca öğrenilen yeni kelimeleri tekrarlayarak öğrenmelerine yardımcı olduğu, tekrarlı okumaya dayanan ve çocuğun okuma etkinliğine aktif katılımını sağlayan bir süreci ifade etmektedir(Ergül vd., 2013; Ergül vd., 2015; Justice ve Pullen, 2003; Lonigan vd., 1999).

EKO çocukların alıcı ve ifade edici dil becerilerini geliştirmeyi hedefleyen üç temel uygulama prensibine dayanmaktadır. Bunlar, çocuğu okuma etkinliğine katılıma teşvik etme, çocuğa konuştuklarıyla ilgili dönüt verme ve çocuğun ilgi alanlarını yansıtan kitaplar seçerek üzerinde konuşulacak konular belirlemedir (Hargrave ve Senechal, 2000; Justice ve Pullen, 2003; Morgan ve Meier, 2008).

Bu çalışmanın amacı, sosyal iletişim ve ifade edici dil becerilerinin gelişmesi için etkileşimli kitap okuma programının etkinliğini kavramak ve bunun artırılmasına yönelik stratejiler geliştirmektir. Bu amaçla aşağıda verilen çalışma sorularına yanıt aranmıştır:

1.Etkileşimli kitap okuma programı ile otizm spektrum bozukluğundan(OSB) etkilenen çocukların ifade edici dil becerilerini geliştirmek mümkün mü?

2.OSB'dan etkilenmiş çocukların sosyal iletişim becerilerinin gelişmesi için etkileşimli kitap okuma programının katkısı nedir?

Bu çalışma , beş yaşında OSB tanılı bir erkek çocuk ile uygulanmıştır. Çalışmada sosyal pekiştireçler, etkileşimli kitap okuma programına uygun resimli hikaye kitabı ve hedef davranışa ilişkin bazı öğretim materyalleri kullanılmış olup, sosyal iletişim ve ifade edici dil becerisine ilişkin çalışmalar etkileşimli kitap okuma programı yöntem ve tekniklerine göre uygulanmıştır. Uygulama haftanın beş günü, günde en az üç oturum şeklinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma çocuğun kendi evinde desteklenmiştir. Çalışmanın sonunda çocuğun bu programla sosyal iletişim ve ifade edici dil becerisinin arttığı gözlemlenmiş, iletişim daha hızlı ve doğal bir seyirde gerçekleşmiştir.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu , sosyal iletişim, ifade edici dil gelişimi , etkileşimli kitap okuma programı

Otizm Spektrum Bozukluğu Tanısı Olan Üç Yaşındaki Bir Erkek Çocukta Isırma Davranışını Azaltmaya Yönelik Davranış Değiştirme Programı

Safiye Ateş[1], Emine Değirmenci[1]
[1]Evin Özel Eğitim Danışmanlık Merkezi

Bildiri No: 227 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Bildiri

Problem davranışlar bireylerin toplumda işlev görmelerini engelleyen, kendilerini ve çevresinin güvenliğini tehlikeye sokan herhangi bir davranış olarak tanımlanabilir. (Sönmez ve Diken,2010)

Çeşitli yetersizliği olan bireylerin, her yaş düzeyinde, yetersizliği olmayan bireylerden daha fazla problem davranış sergilediği vurgulanmaktadır. (Erbaş,Kırcaali-İftar ve Tekin İftar,2005)Yetersizlikleri olan bireylerin iletişim becerileri ile davranış problemleri arasında ters orantı olduğunu göstermektedir. Problem davranışlar çoğu kez bireyin yetersizlikleri ile çevrenin bir etkileşimi olarak ortaya çıkmakta iken, problem davranış sergileyen bireylerin bu davranışları kendi gereksinimlerini karşılamak ve çevrelerindeki kişilerin davranışlarını kontrol etmek için kullandıkları vurgulanmaktadır.

Birçok aile , bakım veren ve eğitimci, OSB'li bireylerin öfke nöbeti davranışı, saldırgan davranış, kendine zarar verme davranışı, mülke zarar verme ve kurallara uymama gibi davranışsal zorluklar sergilediğini bildirmektedirler.

Bu çalışma İstanbul ili Kadıköy ilçesinde bulunan Evin Özel Eğitim Danışmanlık Merkezi öğretmenleri tarafından erken yoğun davranışsal eğitim programı ile evde özel eğitim desteği verilen üç yaşında otizm spektrum bozukluğu tanısı almış erkek bir çocukla ders esnasında elini ısırma davranışının azaltılmasına yönelik uygulamalı davranış analizi yöntem ve tekniklerine dayalı davranış değiştirme programı uygulanmıştır

Çalışmada azaltılmak istenen davranışı değiştirmeye yönelik kontrollü olay kaydı formu oluşturuldu ve karşıt davranışı pekiştirme tekniği kullanıldı. Uygulama haftanın beş günü günde üç oturum bir oturumda on denemeye yer verildi. Öğretim oturumları öğrencinin evinde gerçekleştirildi.

Çalışma sonucunda uygulama sürecinde kullanılan pekiştirme tarifelerine göre sürekli pekiştirme, sabit oranlı pekiştirme ve değişken oranlı pekiştirme tarifeleri ile belirlenen yiyecek-sosyal pekiştireçler kullanıldıktan sonra öğrencide elini ısırma davranışının aza indirgendiği gözlemlenmiştir. Öğretim sürecinde dikkat edilmesi gereken hususlar aileye gösterilerek genelleme evde ailesi tarafından desteklendi.

Öğretim süreci poster bildirisinde ayrıntılı olarak sergilenecektir.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, uygulamalı davranış analizi, davranış değiştirme.

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerle Ortak Dikkat Becerilerine İlişkin Tek Denekli Araştırmaların İncelenmesi

Selin Özer[1], Derya Genç-Tosun[2]
[1]Anadolu Üniversitesi
[2]Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Bildiri No: 241 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Bildiri

Ortak dikkat, çevreye ilişkin farkındalığın bir başkasıyla paylaşılabilmesi amacıyla kişinin dikkatini bir olay, nesne veya duruma yönlendirmesidir. Ortak dikkat becerileri, ortak dikkat başlatma ve ortak dikkate tepki verme olarak kendi içerisinde ikiye ayrılmaktadır. Jest-mimik, bakışlar veya sözel ifadeler ile karşıdaki kişinin dikkatini çekmek ortak dikkat başlatma becerileri olarak adlandırılırken ortak dikkate tepki verme becerileri ise karşıdaki kişiden gelen paylaşımın farkına varmak ve buna katılmak ile kurulmaktadır. Ortak dikkat becerileri, sosyal iletişim, dil, taklit ve oyun gibi pek çok beceriye önkoşul sağlaması nedeniyle önemlidir. Otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan bireylerin ortak dikkat becerilerinde tipik gelişim gösteren akranlarına göre sınırlıklar yaşadığı yapılan araştırmalarda görülmektedir.

Bu nedenle bu araştırmanın amacı OSB olan bireylere ortak dikkat becerilerinin öğretiminde kullanılan güncel yöntem ve uygulamalar hakkında bilgi vermek için 2013 yılı sonrası yayımlanan tek denekli araştırmaların incelenmesidir. Bu doğrultuda "autism", "autism spectrum disorder", "asd", "autis*" ve "joint attention" anahtar sözcükleri kullanılarak Anadolu Üniversitesi Kütüphanesinden yararlanılarak Academic Search Ultimate, ERIC, Scopus, Wiley, Web of Science, APA PsycInfo veritabanları üzerinde tarama gerçekleştirilmiştir. Ulaşılan çalışmaların bu araştırmaya dahil edilmesinde dikkate alınan ölçütler şu şekildedir; a) çalışmanın 2013 yılından sonra yayımlanmış olması, b) tek denekli araştırma modeli desenlerinden biri ile desenlenmiş olması, c) hakemli bilimsel dergilerde tam metin yayımlanmış olması, d) İngilizce veya Türkçe yayımlanmış olması, e) katılımcıların OSB olan bireyler olması, f) araştırmaların bağımlı değişkeninin ortak dikkat becerileri olması. Bu çalışma kapsamında dahil etme ölçütlerini karşılayan 15 araştırma, a) katılımcı özellikleri, b) uygulamacı, c) ortam, d) yöntem, e) bağımlı değişken, f) bağımsız değişken, g) izleme-genelleme, h) gözlemciler arası güvenirlik-uygulama güvenirliği-sosyal geçerlik ve i) bulgular başlıkları altında incelenmiştir.

Ulaşılan 15 araştırmada yaşları 1-19 yaş arasında değişen toplam 59 katılımcı yer almaktadır. Araştırmaların yarısından fazlası tek denekli araştırma modellerinden çoklu yoklama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmalarda ele alınan bağımlı değişkenler incelendiğinde beş araştırmada ortak dikkat başlatma, altı araştırmada ortak dikkate tepki verme dört araştırmada ise hem ortak dikkat başlatma hem de ortak dikkate tepki verme becerilerinin ele alındığı belirlenmiştir. Gerçekleştirilen araştırmalarda ortak dikkat becerileri üzerinde replikli öğretim, ipucu ve pekiştirmeye dayalı öğretim yöntemleri, sosyal iletişim müdahalesi, video modelle öğretim, bekleme süreli öğretim, ebeveyn/bakıcı aracılı öğretim, akran aracılı öğretim, işlevsel oyun müdahalesi ve artırılmış gerçeklik teknolojisinin etkililiklerinin sınandığı görülmektedir. Araştırma bulguları ve ileri araştırmalara yönelik öneriler oturum sırasında ayrıntılı olarak paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, ortak dikkat, sistematik derleme

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Mincerft'ta Yapı İnşa Etme Becerisinin Kazandırılmasında Etkinlik Çizelgelerinin Etkililiğinin İncelenmesi

Muhammed Sait Zeybek[1], Nidal Sancak[1]

[1]SOBE

Bildiri No: 326 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Bildiri

Muhammed Sait Zeybek - Nidal Sancak

Otizm spektrum bozukluğu, doğuştan gelen, belirtileri erken çocukluk dönemlerinde görülmeye başlanan beyin ve sinir sisteminin farklı yapıda ve işleyişte olmasından kaynaklanan norobiyolojik bir bozukluktur. Otizm spektrum bozukluğuna sahip bireylerin beyin ve sinir sistemleri normal gelişim gösteren akranlarına oranla duyuları farklı işlemelerinden ötürü bilişsel pek çok becerinin kazanımında geri kalmaktadırlar. Bu durum otizmli bireylerin yaratıcı düşünme becerilerini olumsuz etkilemektedir. Akranlarının tek oyunculu ve birlikte çevrimiçi olmak üzere oynadıkları; hem zihinsel hem de sosyal becerileri edinmesine yardımcı olan bilgisayar oyunlarını oynamakta güçlük çekmektedirler. Minecraft oyunu ise göründüğü gibi değerlendirildiğinde anlamak zordur. Oyunun, oyuncuları yönlendiren doğrusal bir anlatı yapısı yoktur. Oyuncuları özgür bırakan ve yapılar inşa etmede sınırsız bir alan tanıyan bir oyundur. Bu sebeple Minecraft oyunu, bütün platformlarda 238.000.000'dan fazla kopya satarak dünyanın en çok satış yapan ve oynanılan oyunudur. Tipik gelişim gösteren akranlarına oranla OSB tanısı almış bireylerin Minecraft oynama becerilerinin daha düşük seviyelerde olması sebebiyle araştırmada kullanılmak üzere Minecraft oyunu tercih edilmiştir. Çalışmanın amacı 19-29 yaş aralığındaki otizm spektrum bozukluğuna sahip Minecraft oynamayı bilmeyen bireylere temel Minecraft mekaniklerini öğretmek ve bu mekaniklerin kullanımını sağlayarak oyunda yapı inşa etme becerilerini bilişim teknolojileri araçlarının desteğiyle arttırmaktır. Çalışmaya otizm spektrum bozukluğu tanısı almış 19-29 yaş aralığında 3 öğrenci katılmıştır. Araştırmada tek denekli araştırma modellerinden katılımcılar arası yoklama evreli çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkeni yazılı ve videolu olarak hazırlanmış etkinlik çizelgeleridir. Çalışmada öğrencilerin etkinlik çizelgelerini takip edip oyundaki öğeleri birbirine dönüştürerek temel yapılar inşa etmeleri beklenmektedir. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından hazırlanan veri kayıt formu ile toplanmıştır. Çalışmanın sonucu ve değerlendirilmesi kongrede sözlü olarak sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, minecraft, etkinlik çizelgeleri

Osb'li Çocuklara Yüz İfadelerinden Duyguları Tanıma Becerisi Kazandırmada Eşzamanlı İpucu Yöntemi ile Sunulan Gömülü Öğretim Uygulamalarının Etkililiğinin İncelenmesi

***Büşra Virdil*[1], *Sinan Kalkan*[2]**

[2]*Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi*

Bildiri No: 71 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Otizmli çocukları diğerlerinden ayıran birçok özellik bulunmaktadır. Bu çocukların ayırt edici ve aynı zamanda karakteristik özelliklerinden biri de sosyal iletişim ve etkileşim becerilerindeki sınırlılıklardır. Otizmli çocuklarda duyguları tanımada yaşadıkları güçlükler pek çok araştırmada incelenmiş ve yüz ifadelerinden duyguları tanıma yetersizliklere sahip oldukları görülmüştür (Baron-Cohen, 1991). Otizmli çocukların sosyal yaşamda yaşadıkları etkili iletişim gerçekleştirememe, karşılıklı sohbet başlatma ve sürdürmede zorluk yaşama, konuşmaya uygun konular bulamama (Hale ve Tager-Flusberg, 2005), sosyal ifadeleri anlamama, başkalarının ilgilerini ve sevinçlerini paylaşamama (Atwood, 2000) gibi sorunların temelinde duyguları tanımadaki yetersizlikler yatmaktadır. Araştırmada eşzamanlı ipucu yöntemi ile sunulan gömülü öğretim uygulamalarının, OSB'li çocukların yüz ifadelerinden duygu tanıma becerisini kazanmalarına, uygulama oturumları sona erdikten sonra kazandıkları bu beceriyi korumalarına ve farklı materyaller ve farklı ortamlarda bu beceriyi sergileyebilmeleri üzerine etkililiği incelenmiştir. Bu araştırmada tek denekli araştırma yöntemlerinden katılımcılar arası yoklama evreli çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni yüz ifadelerinden duygu tanıma becerisidir. Bağımsız değişkeni ise eşzamanlı ipucu ile sunulan gömülü öğretim uygulamalarıdır. Araştırmaya yaşları 8 olan üç OSB'li çocuk katılmıştır. Araştırmanın her aşamasında uygulama güvenirliği ve gözlemciler arası güvenilirlik verileri toplanmıştır. Bu bağlamda araştırmanın uygulama gü venirlik katsayısı ile gözlemcilerarası güvenirlik katsayısı %100 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca, araştırmaya katılan üç OSB'li çocuğun ebeveynlerinden araştırma hakkındaki görüşlerini öğrenmek amacıyla sosyal geçerlik verileri toplanmıştır. Bulgular, eşzamanlı ipucu işlem süreciyle sunulan gömülü öğretim yönteminin, OSB'li çocuklara yüz ifadelerinden duygu tanıma becerisinin kazandırılmasında etkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca OSB'li çocuklar kazandıkları bu beceriyi farklı ortam ve farklı materyaller ile de genelleyebilmiş olup bu becerileri öğretim oturumları sona erdikten 7, 14 ve 21 gün sonra da sürdürdükleri görülmüştür.

* Yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yüz ifadeleri, duygu tanıma, eşzamanlı ipucu ile öğretim, gömülü öğretim.

Osb'li Çocukların Günlük Rutinler ile İşlevsel Becerileri Kazanmada ve Bağımsız Sürdürmede Etkinlik Çizelgelerinin Etkililiğinin İncelenmesi

Büşra Virdil[1], Sinan Kalkan[2]

[1]-

[2]*Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi*

Bildiri No: 72 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Etkinlik çizelgeleri, özel gereksinimli çocukların günlük yaşamını bağımsız bir şekilde sürdürmesini destekleyen her türlü beceriyi öğrenmesini kolaylaştırmak amacıyla geliştirilmiş, çocuğu gün içerisinde planlanan sıralı etkinlikleri ya da beceri basamaklarını yapmaya yönlendiren fotoğraflı ya da yazılı setler olarak tanımlanmaktadır. Bu araştırmanın amacı, otizm spektrum bozukluğuna sahip çocukların günlük rutin (kitap okumak, diş fırçalama, ders programı takip etme, serbest zamanlarda etkinlik yapma, yatağını düzeltme) oluşturma ve bağımsız bir şeklide sürdürmede etkinlik çizelgelerinin etkililiğini incelemektir. Araştırmaya, kaynaştırma eğitimine devam eden 8 yaşında hafif OSB tanısı almış bir erkek çocuk katılmıştır. Katılımcı ilkokul 2. sınıfa devam etmektedir. Katılımcıda (a) 2-3 kelimelik yönergeleri yerine getirmesi, (b) dikkatini bir etkinlikte en az 5 dk sürdürebilmesi, (c) davranış problemlerinin olmaması ve (d) okuma becerisine sahip olması önkoşul beceriler olarak belirlenmiştir. Araştırmada, tek denekli araştırma modellerinden beceriler arası yoklama evreli çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırmada etkililik verileri için başlama düzeyi, aralıklı yoklama, öğretim ve genelleme verileri toplanmıştır. Araştırmada, başlama, uygulama, genelleme ve güvenirlik verisi toplanmıştır. Araştırmanın uygulama güvenirlik katsayısı %98, gözlemciler arası güvenirlik katsayısı ise %92 olarak hesaplanmıştır. Araştırmanın uygulama verileri, katılımcının evinde gerçekleştirilmiş olup genelleme verileri ise katılımcının destek eğitim hizmeti aldığı eğiti kurumunun bireysel eğitim odasında toplanmıştır. Araştırmanın sonunda toplanan veriler grafik yoluyla analiz edilmiştir. Öğretime başlanmadan önce başlama düzeyi verisi alınmış ve katılımcının etkinlik çizelgesini takip edemediği gözlemlenmiştir. Araştırma süresi boyunca bireye kazandırılması hedeflenen günlük rutin becerileri tablet bilgisayar ve yazılı çizelgeler ile sunulmuştur. Araştırmanın sonunda, katılımcı hedeflenen becerilerde kendisinden beklenen ölçütleri karşılamış, öğretim oturumları sona erdikten 1 hafta sonra öğretimin gerçekleştiği ortamdan farklı bir ortamda da bu becerileri sergilemeye devam ettiği gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, etkinlik çizelgeleri, günlük rutin oluşturma, serbest zaman etkinlikleri.

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Ekran Maruziyetlerinin Ebeveyn Görüşlerine Göre Belirlenmesi

Hatice Ulu Aydın[1], Müzeyyen Eldeniz Çetin[2], İlknur Çifci Tekinarslan[3]

[1]Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

[2]Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

[3]Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Bildiri No: 94 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Teknolojinin gelişmesi ile giderek artan ekrana bağlı TV kanallarının, dijital cihazların ve uygulamaların küçük çocuklar tarafından kullanılması, çocukların beyin gelişimini olumsuz etkileyerek ekran maruziyetine yol açmaktadır. Erken çocukluk döneminde çocukların aşırı ekran maruziyeti yaşamaları çok sayıda sağlık ve gelişimsel sorunla ilişkilendirilmiştir. Dil gecikmesi, bilişsel bozukluk, DEHB, davranışsal güçlükler, düzensiz konuşma, duygusal düzenleme ve yürütücü işlevlerle ilgili güçlükler gibi yüksek düzeyde ekrana maruz kalmayla ilişkili bu gecikmelerin ve güçlüklerin birçoğu, otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocuklarda tipik akranlarına oranla daha fazla görülür. OSB'li çocuklar, tipik gelişim gösteren akranlarına göre daha fazla ekran zamanı geçirme eğilimindedir. Bu nedenle OSB olan çocuklar yüksek düzeyde ekrana maruz kalırlar ve aşırı ekran maruziyeti, OSB olan çocukların sosyal beceri gelişimini ve uyaranlara karşı duyarlılığını olumsuz yönde etkileyerek, bireylerin sosyal etkileşim fırsatlarını azaltır ve dil becerilerin gelişimini sınırlar. OSB olan çocuklar belirtilen potansiyel olumsuz etkilere karşı savunmasızdırlar. Ayrıca erken yaşta ekrana maruz kalma OSB benzeri semptomlar ve OSB teşhisi ile ilişkili olabilmektedir. Bu araştırmanın amacı görülme sıklığı hızla artan OSB'den etkilenen çocuklarda yaşanan ekran maruziyetinin ebeveyn görüşlerine göre belirlenmesidir. OSB'den etkilenen çocukların ekran maruziyetlerinin ebeveyn görüşlerine göre belirlenmesine yönelik yapılan bu çalışma bir durum çalışmasıdır. Durum çalışması, araştırmacının yaşamdaki bir durum ya da durumlar hakkında uzun süreli ve derinlemesine bilgi toplayarak o durumu betimleyerek ortaya koyduğu nitel bir yaklaşımdır. Katılımcılar belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yönteminden faydalanılmıştır. Bu bağlamda araştırmanın katılımcıları a) OSB tanılı bir çocuğa sahip olma ve b) çalışma için gönüllü olan ebeveynlerden oluşmaktadır. Araştırmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme formları, ebeveynlerden doldurmaları istenen dökümanlar ve araştırmacı günlüğü ile toplanmıştır. Elde edilen veriler içerik analiz ve döküman analizi yöntemine göre analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda ebeveynlerin çocuklarının ekran maruziyetine yönelik düşünceleri, ekranın çocuklarında olumlu ve olumsuz etkilerine yönelik görüşleri ve ekran maruziyetinin önlenmesine yönelik önerileri ele alınmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular alanyazına dayalı olarak tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, ekran maruziyeti, ebeveyn görüşleri

Farklı Gelişimsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Sosyal Beceri ve Problem Davranışlarının Karşılaştırılması

Hatice Ulu Aydın[1], İlknur Çifci Tekinarslan[1], Esra Çınar[2]
[1]Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
[2]Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Bildiri No: 95 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Farklı gelişimsel yetersizliği olan öğrenciler, birçok gelişim alanında güçlük yaşadıkları gibi, sosyal gelişim alanında da çeşitli güçlükler yaşayabilmektedirler. Bu güçlükler tanılarına, yaşlarına göre değişiklik gösterebileceği gibi her tanı ve yaş grubu için ortak bir problem olarak da karşımıza çıkabilmektedir. Çevre ile etkileşimi başlatma, sürdürme gibi durumlarda ortaya çıkan sosyal beceri yetersizlikleri çevreyle olan kısıtlı etkileşim nedeniyle, bireylerin var olan becerilerini de yitirmelerine sebep olabilmektedir. Bilişsel süreçte yaşanan birtakım güçlükler veya duygu düzenlemedeki yetersizliklerden dolayı, özel gereksinimli öğrenciler akran etkileşiminde çeşitli zorluklar yaşamaktadırlar. Gelişimsel yetersizliği olan öğrencilerin sosyal becerilerde sınırlılık yaşamaları, yaşam kalitelerinin düşmesine; ailesine, yakın çevresine ve bakımından sorumlu olan kişilere bağımlı hale gelmelerine neden olabilmektedir. Bu öğrencilerde görülen davranış problemleri ile sosyal beceriler arasında negatif bir ilişki bulunmaktadır. Öğrencilerde sosyal beceriler geliştikçe davranış problemlerinin azaldığı gözlenmektedir. Bu nedenle gelişimsel yetersizliği olan öğrencilere sosyal becerilerin kazandırılması, davranış problemleri ile baş etmede oldukça önemlidir. Alanyazına bakıldığında özel gereksinimli öğrencilerin sosyal becerileri/yeterlilikleri ile iletişim/etkileşim ve dil becerileri akranlarından az, problem davranışları ise daha fazladır. Özellikle otizm spektrum bozukluğu (OSB), öğrenme güçlüğü (ÖG), zihin yetersizliği (ZY) ve dil ve konuşma güçlüğü olan öğrencilerle yapılan çalışmalardan elde edilen bulgular, zihinsel becerilerin sosyal gelişimdeki önemli rolüne işaret etmektedir. Bu nedenle özellikle farklı gelişimsel yetersizliklerden etkilenmiş öğrencilere çeşitli sosyal ağlara katılma fırsatlarının oluşturulması ve yetişkinlerin, öğrencilerin uygun sosyal etkileşim stratejilerini geliştirmelerine yardımcı olmadaki rolü oldukça önemlidirAraştırmada farklı gelişimsel yetersizliği olan öğrencilerin sosyal becerileri ve problem davranışları belirlenerek değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden genel tarama araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırmanın verileri "Sosyal Beceri Derecelendirme Sistemi Öğretmen Formu" (SBDS- ÖF) ile 6-12 yaşları arasında yer alan otizm spektrum bozukluğu (OSB), öğrenme güçlüğü (ÖG), zihin yetersizliği (ZY) ve dil ve konuşma güçlüğü (DKG) olan 172 öğrenciden ve 18 öğretmenden toplanarak SPSS 23 programıyla analiz edilmiştir. Araştırma katılımcıları belirlenirken amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklem yöntemi seçilmiştir. Araştırma bulguları sonucunda yetersizlik türü ile sosyal beceriler ve problem davranışlar arasında anlamlı farklılık bulunmuş; SBDS ölçeğinden sosyal becerilerde en yüksek puanı ÖG olanlar, en düşük puanı ise OSB olanlar almıştır. Sosyal becerilerde kızların erkeklere kıyasla daha yüksek puan aldığı, problem davranışlarda ise erkeklerin kızlara kıyasla daha yüksek puan aldığı bulunmuştur. Eğitim kademesiyle ve yaşla birlikte SBDS ölçeğinden alınan sosyal beceri puanlarının arttığı belirlenmiştir. Eğitim ortamına göre ise sosyal beceriler en yüksek puanı alanların kaynaştırma eğitimi alanlar olduğu en düşük puanı alanların ise özel eğitim uygulama merkezinde eğitim alanlar olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca araştırma sonucunda sosyal beceri puanları ve problem davranış puanları arasında yüksek düzeyde negatif yönde anlamlı bir fark görülmüştür. Elde edilen bulgular alanyazına dayalı olarak tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gelişimsel yetersizlikler, sosyal beceriler, problem davranışlar

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Robotik Kodlama Öğretiminin Etkililiği

Feyza Gezgiç[1], Canan Sola Özgüç[1], Alpaslan Karabulut[2]
[1]Sakarya Üniversitesi
[2]Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Bildiri No: 103 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Son yıllarda; bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik (Science-Technology-Engineering-Math, [STEM]), Otizm Spektrım Bozukluğu'na (OSB) sahip bireylerin eğitiminde artan ilgi gören temel içerik öğretimi alanlarından biri haline gelmiştir. OSB'li bireylerin görsel uzamsal yetenekleri, yüksek konsantrasyonları, mantıksal düşünme becerileri ve teknolojiye duydukları ilgi STEM alanına yatkın olduklarını göstermektedir. OSB'li bireylerin üniversite tercihleri incelendiğinde, diğer yetersizlik grubundaki akranlarına kıyasla STEM ile ilişkili alanları daha fazla tercih etmelerine rağmen kabul oranlarının oldukça düşük olduğu görülmektedir. OSB'li bireylerin STEM alanlarında yetersiz temsil edilme sebebinin bilişsel becerilerdeki sınırlılıklarından ziyade; eleştirel düşünme, iletişim, iş birliği, problem çözme gibi bilgi işlemsel düşünme becerileri ile ilişkili sınırlılıklarından kaynaklandığı ve robotiklerin bu sınırlılıkları ortadan kaldırmada faydalı olabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte, OSB'li bireylerin STEM'e olan yatkınlığının erken yaşta robotiklerle desteklenmesinin, bu bireylerin STEM alanlarında kariyer yapma olanaklarını artırabileceği öngörülmektedir.

Bu araştırmanın amacı, erken çocukluk döneminde olan OSB'li bireylere doğrudan öğretim yöntemiyle sunulan robotik kodlama eğitiminin etkililiği belirlemektir. Araştırmada, tek denekli araştırma yöntemlerinden katılımcılar arası yoklama denemeli çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcı grubu, yaşları 5 ile 6 arasında değişen bir kız ve iki erkek öğrenciden oluşmaktadır. Öğretim oturumlarında, fiziksel bloklarla kodlama yapmaya imkân sağlayan "Code-a-pillar" isimli kodlama aracı tercih edilmiştir. Araştırma kapsamında iki, üç ve dört basamaklı robotik kodlama becerisine ilişkin öğretim oturumları düzenlenmiştir.

Araştırma bulguları, erken çocukluk dönemindeki OSB'li bireylere doğrudan öğretim yöntemiyle sunulan robotik kodlama eğitiminin oldukça etkili olduğunu göstermektedir. Araştırmaya katılan üç katılımcı da; ikili, üçlü ve dörtlü kodlarda hedeflenen ölçütü karşılamıştır. Öğretim oturumları sona erdikten iki ve dört hafta sonra düzenlenen izleme oturumlarında, katılımcıların edindikleri becerileri sürdürdükleri görülmüştür. Bununla birlikte, iki katılımcının edindiği kodlama becerilerini "Think&Learn Code-a-pillar" isimli sanal kodlama uygulamasına genelleyebildiği görülmüştür. Araştırmada yer alan katılımcıların sınıf öğretmenlerinden ve ebeveynlerinden elde edilen sosyal geçerlik bulguları, erken çocukluk döneminde olan OSB'li bireylere doğrudan öğretim yöntemiyle sunulan robotik kodlama öğretimine yönelik görüşlerin olumlu olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, robotik, kodlama, bilgi işlemsel düşünme becerileri, STEM

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Yetişkinlere Çevrim İçi Cinsel İstismarla Başa Çıkmada Video Görsel Sahne Sunumu ile Desteklenen Davranışsal Beceri Öğretiminin Etkililiği

Çimen Oğur[1], Seray Olçay[1]
[1]Hacettepe Üniversitesi

Bildiri No: 106 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu araştırmada video görsel sahne sunumu (video GSS) ile desteklenmiş davranışsal beceri öğretiminin (DBÖ) otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan bireylere çevrim içi cinsel istismarla başa çıkma becerisinin öğretimi üzerindeki etkililiğini incelemek amaçlanmıştır. Tek-denekli araştırma modellerinden katılımcılar arası yoklama denemeli çoklu yoklama modelinin kullanıldığı araştırmada 21-23 yaş aralığındaki üç erkek OSB olan bireyle çalışılmıştır. Araştırmanın başlama düzeyi, günlük yoklama, izleme ve genelleme oturumları çevrim içi ortamlarda, uygulama oturumları ise katılımcıların eğitim aldıkları kurumlarda gerçekleştirilmiştir. Çevrim içi ortam olarak tüm bireylerin kullandığı ortak platform olan WhatsApp belirlenmiştir. Araştırmada kullanılmak üzere GSS özelliklerini ve farklı senaryoları temel alan ortalama 2 dakika 30 saniyelik (1 dakika 39 saniye – 3 dakika - 12 saniye) dört video ve tuzak kuran kişilerin tuzak kurma basamağında yararlanmaları için 19 tane senaryo hazırlanmıştır. Videolarda akran modeller ve tuzak kuran rolünü oynayan kişiler yer almıştır. Ayrıca videolarda anne, baba, abla ve öğretmen gibi bireyin güvendiği kişileri canlandıran kişiler de rol almıştır. Videolar hazırlanan senaryolar doğrultusunda çekildikten sonra her bir videoya GSS özellikleri eklenmiştir. Bu süreçte etkileşimli noktaların eklenmesi, etkileşimli noktaların kaydedilmesi ve etkileşimli noktaların aktifleşmesi olmak üzere üç basamak izlenmiştir. Bu amaçla öncelikle öğretimi hedeflenen becerilerin olduğu sahnelerde duraklamalara yer verilmiştir. Videonun duraklatılması ile otomatik olarak becerinin sergilenişini gösteren hareketsiz fotoğraf görüntüsü oluşmuştur. Oluşan bu görüntü bir daire içine alınmış ve istenilen yazılı çıktının kaydedildiği etkileşimli noktalar görüntü ile birlikte sunulmuştur. Araştırmanın bulguları tüm bireylerin çevrim içi cinsel istismarla başa çıkma becerisini edindiklerini, edindikleri beceriyi farklı kişilere genellediklerini ve öğretim sona erdikten iki ve dört hafta sonra da koruduklarını ortaya koymuştur. Araştırmada ayrıca öznel değerlendirme yaklaşımı benimsenerek katılımcılar, katılımcıların ebeveynleri ve öğretmenlerinden sosyal geçerlilik verileri toplanmış ve hem katılımcıların hem de ebeveynlerinin ve öğretmenlerinin öğretimi yapılan beceriye, etkililiği incelenen uygulamaya ve elde edilen sonuçlara ilişkin olumlu görüş bildirdikleri gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, çevrim içi cinsel istismar, cinsel istismarla başa çıkma, video görsel sahne sunumu, davranışsal beceri öğretimi

Otizmli Çocuklara Sosyal İletişim Becerilerinin Öğretiminde Akran Aracılı Müdahalelerin Kullanıldığı Çalışmaların İncelenmesi

Gizem Türkoğlu Boyvat[1], Özlem Diken[2], Erkan Kurnaz[2]
[1]Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
[2]Anadolu Üniversitesi

Bildiri No: 116 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Sosyal etkileşim ve iletişim yetersizliklerinin ilk zamanlardan itibaren Otizm spektrum bozukluğu (OSB)'nun temel yetersizlik alanlarından biri olduğu görülmektedir. Amerika Konuşma-Dil-İşitme Birliği sosyal iletişimi "bilişsel ve duygusal bilginin yüz ifadesi, jest ve prozodi yoluyla ve edim bilim ve zihin teorisinin üstü kapalı olarak anlaşılması yoluyla iletilmesi" olarak tanımlamaktadır. Başka bir ifade ile sosyal iletişimin, karşılıklı sosyal bir etkileşimde kullanılan çeşitli sözlü ve sözlü olmayan davranışları içerdiği belirtilmektedir. Alanyazın incelendiğinde otizmle ilgili gerçekleştirilen araştırmaların önemli bir kısmının sosyal iletişim becerilerinin farklı yönlerine yönelik olarak gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu araştırmalarda, OSB'ye sahip bireylerin sosyal iletişim becerilerini desteklemeye yönelik birçok bilimsel dayanaklı uygulamanın kullanıldığı görülmektedir. Kullanılan bu yöntemlerden birisi de akran aracılı öğretim stratejileridir. Özellikle kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının giderek yaygınlaştığı düşünüldüğünde OSB'ye sahip bireylerin tipik gelişim gösteren akranları ile karşılaşma sıklığının artması, akran temelli etkileşimli uygulamalarla bu bireylerin sosyal etkileşim ve iletişimlerinin desteklenmesi gerektiği önemli görülmektedir. Alanyazında sosyal iletişim becerilerini desteklemeye yönelik akran aracılı öğretim stratejilerinin kullanıldığı çalışmaların bir araya getirildiği herhangi bir derleme çalışmasına ulaşılamamıştır. İlgili araştırmaların belirli başlıklar altında incelenmesiyle yürütülecek bir derleme çalışmasının eleştirel bir bakış açısı sunmaya yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda belirlenen veri tabanlarında bir tarama gerçekleştirilmiştir. Yapılan tarama sonucunda ulaşılan araştırmalar, dahil etme ve hariç tutma kriterlerine göre seçilmiştir. Araştırmalar araştırmaların yılları, OSB olan bireylerin katılımcı özellikleri, tipik gelişim gösteren akran katılımcıların özellikleri, kullanılan tek denekli araştırma yöntemi, kullanılan akran aracılı öğretim stratejisi, bağımlı değişkenler, izleme verisi toplanma düzeyi, genelleme verisi toplanma düzeyi, sosyal geçerlik verisi toplanma düzeyi ve türü, güvenirlik verisi toplanma düzeyi ve türleri başlıkları altında incelenmiştir. İncelenen araştırmalarda akran aracılı öğretim yönteminin sosyal iletişim becerilerinin öğretiminde etkili olduğu görülmektedir. Ancak araştırmaların genelleme ve izleme verilerindeki sınırlılıklar olduğu; toplanan verilerde görüldüğü üzere kalıcılığın ve genellemenin sağlanamaması alan yazınla farklılık göstermektedir. İleri araştırmaların var olan araştırmaların sınırlılıklarına odaklanarak gerçekleştirilmesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Otizm, sosyal iletişim, akran aracılı öğretim, bilimsel dayanaklı uygulamalar

Otizmli Çocuklara Deprem ve Deprem Sonrası Tahliye Güvenliği Becerilerinin Öğretiminde Video Modelle Öğretimin Etkililiği

Onur Kurt[1], Zehra Cevher[1], Metehan Kutlu[2]
[1]Anadolu Üniversitesi
[2]Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Bildiri No: 147 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Deprem, tüm dünyada en sık görülen ve en yıkıcı doğal afetlerden biridir. Depremler özel gereksinimli olsun veya olmasın toplumun her kesiminden bireyi etkilerken özel gereksinimli bireyler deprem gibi doğal afetler karşısında normal gelişim gösteren bireylere kıyasla daha savunmasız kalabilirler. Özellikle otizmli bireyler ani oluşan durumlar karşısında büyük stres yaşayabilirler ve davranışlarını kontrol etmede yetersizlik yaşayabilirler. Otizmli bireylerin depremden nasıl korunabileceklerini öğrenmeleri, depreme bağlı kayıpların önlenmesinde önemli rol oynayabilir. Deprem sırasında doğru davranışları sergilemek bireylerin hayatta kalma olasılığını artırabilir. "Çök, kapan ve tutun" yapmak ve binayı tahliye etmek deprem sırasında sergilenmesi gereken ve sayısız hayat kurtaran davranışlardır. "Çök, kapan ve tutun" davranışının basamakları a) güvenli bir yer bulup ellerin ve dizlerin üzerine çökmek, b) baş ve enseyi koruyacak şekilde kapanmak ve c) deprem bitene kadar güvenli bir nesneye tutunmaktır. Bu çalışmanın amacı, otizmli çocuklara depremden korunmanın öğretiminde video modelle öğretimin etkililiğini incelemektir. Çalışmanın katılımcıları yaşları 9-10 arasında değişen üç otizmli erkektir. Araştırmada tek denekli araştırma modellerinden yoklama evreli çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın etkililik bulguları, otizmli bireylere depremden korunmanın öğretiminde video modelle öğretimin etkili olduğunu göstermiştir. Tüm katılımcılar deprem sırasında "çök, kapan ve tutun" becerisini sergilemiş ve deprem sonrasında tahliye becerisini edinmiştir. Katılımcıların öğrendikleri hedef davranışları öğretim tamamlandıktan sonra yeni bir ortamda genelleyebildiği ve katılımcılardan ikisinin edindiği becerileri 4 hafta sonra da korudukları görülmüştür. Araştırmanın sosyal geçerlik bulguları, katılımcıların kendilerinin, öğretmenlerinin ve annelerinin çalışmaya ilişkin olumlu görüşler ifade ettiklerini göstermiştir. Araştırma bulgularına dayalı olarak ileri araştırmalara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

- Bu çalışma Hakkâri Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu Tarafından Desteklenmiştir.

Proje Numarası: SB20BAP4

Anahtar Kelimeler: Otizm, deprem, video modelle öğretim, güvenlik becerileri

Afet ve Acil Durumlarda Özel Gereksinimli Bireyler: "ı Learn And Get Beyond My Limits (Öğreniyorum ve Sınırlarımı Aşıyorum) Erasmus + Projesi"

Onur Kurt[1], Erkan Kurnaz[1], Zehra Cevher[1], Tezcan Çavuşoğlu[1]
[1]Anadolu Üniversitesi

Bildiri No: 148 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Ülkemiz başta deprem olmak üzere pek çok doğal afetin yaşandığı bir bölgede yer almaktadır. Toplumun tüm üyeleri doğa ya da insan kaynaklı güvenlik tehditleriyle karşı karşıya kalabilmektedir. Özel gereksinimli olsun ya da olmasın toplumdaki tüm bireylerin kendini güvende hissetmek en temel gereksinimlerden birisidir. Özel gereksinimli bireyler günlük yaşamda ev, okul, park, alışveriş merkezi, cadde ve sokaklarda deprem, sel, yangın, kazalar ve hafif yaralanmalar gibi çeşitli tehlikelerle karşılaşabilmektedir. Afet veya acil durumlarda özel gereksinimli bireyler toplumun diğer fertlerine göre daha savunmasız kalabilmektedir. Günlük yaşamda karşılaşabilecekleri bu tehlikelerden korunabilmeleri için özel gereksinimli bireylerin bazı temel güvenlik becerilerine sahip olmaları gerekmektedir. "Öğreniyorum ve Sınırlarımı Aşıyorum/ I Learn and Get Beyond My Limits" projesi Ulusal Ajans Başkanlığına Erasmus+ Yetişkin Eğitimi Stratejik Ortaklıklar faaliyeti kapsamında sunulan 256 proje teklifinden hibe almaya hak kazanan 32 projeden birisi olmuştur. Proje 31/12/2020 tarihinde başlamış ve 30/12/2022 tarihinde sona ermiştir. Proje koordinatörü Eskişehir AFAD ve farklı iller ve farklı ülkelerde yer alan sekiz ortak bulunmaktadır. Projenin amacı; otizmli ve zihinsel yetersizliği bulunan bireylerin afet ve acil durumlar sonrasında gereksinim duyacağı becerilerin kazandırılmasına yönelik eğitim çıktılarının geliştirilmesidir. Özel gereksinimli bireylerin afet ve acil durumlar sonrasındaki kriz ve kargaşa ortamında yalnız kaldıklarında doğru kişilerle iletişim kurma, güvende kalma ve çeşitli risklerin üstesinden gelme gibi doğru hareket tarzlarını gösterebilme becerilerinin kazandırılması amaçlanmıştır. Proje kapsamında;

- "Otizmli ve Zihinsel Yetersizliği Bulunan Bireyler İçin Uyarlanmış Afet ve Acil Durum Kavramları Sözlüğü",
- Bu bireylerin öğrenme yöntemlerine göre hazırlanmış video, animasyon ve dijital kitap eğitim içerikleri ve bu içeriklerin sunulduğu Uzaktan Eğitim Portalı,
- Otizmli ve zihinsel yetersizliği olan bireylerin afet ve acil durumlarla ilgili ihtiyaç duyacakları bilgilerin yer alacağı bir kaynak olması amacıyla dijital kütüphane oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Afet ve acil durum, özel gereksinimli bireyler, uzaktan eğitim

Otizm Spektrum Bozukluğuna Sahip Çocuklara Kuklalar Kullanılarak Yapılan Öğretimin Öz Bakım Becerilerini Öğrenmelerine Etkisinin İncelenmesi

Hakan Sarı[1], Hikmet Beyza Yakıcı[1], Elmas Nur İbaoğlu[1]

[1]Necmettin Erbakan Üniversitesi

Bildiri No: 155 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Otizm spektrum bozukluğuna sahip çocukların öz bakım becerilerini kazanması önemlidir. Öz bakım becerileri yemek yeme, giyinme, kişisel bakım, tuvalet vb. becerileri kapsamaktadır. Öz bakım becerileri evde, okulda ya da diğer ortamlarda bireyin bağımsız olarak yaşamını sürdürebilmek, kişisel bakım ve görünüşünü koruyabilmek için gerekli olan tüm beceriler olarak ifade edilmektedir. Yaşamın ilk yıllarında otizm spektrum bozukluğuna sahip çocukların öz bakımla ilgili ihtiyaçlarını genellikle bir yetişkin tarafından karşılanmaktadır. Çocuklar gelişimsel olarak ilerledikçe öz bakım becerilerini kendileri yapabilmelidirler. Çocukların öz bakım becerilerinin gelişebilmesinde ise ebeveynlerin ve öğretmenlerinin katkısı çok önemlidir. Alanyazını incelendiğinde kuklaların kullanılarak öz bakım becerilerinin öğretimiyle ilgili çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Bu sebeple bu araştırmanın özgün nitelikte olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı, otizm spektrum bozukluğuna sahip çocuklara kuklalar kullanılarak yapılan öğretiminin öz bakım becerilerini öğrenmelerine etkisinin incelenmesidir. Bu araştırmada Tek Denekli Araştırma Yöntemlerinden Çoklu Başlama Deseni Modeli kullanılmıştır. Bu araştırmanın çalışma grubu Necmettin Erbakan Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık-Rehberlik ve Özel Eğitim Öğrenci Uygulama Biriminde eğitim alan üç yaş sekiz aylık kız, üç yaş dokuz aylık kız dört yaş üç aylık erkek otizm spektrum bozukluğu tanısına sahip üç çocuktan oluşmaktadır. Araştırmanın bağımsız değişkeni kuklalar ile öğretimdir. Bağımlı değişkeni ise öz bakım becerilerini öğrenmedir. Veri toplama araçları kuklalar kullanılarak yapılan öğretim etkinlikleri ve performans listesinden oluşmaktadır. Öz bakım becerilerinde kuklalar aracılığıyla tuvalet eğitimi becerisinin öğretimi çalışılmıştır. Verilerin analizinde ise başlama düzeyi alınarak müdahale aşamasına geçilmiştir ve grafikler çoklu başlama düzeyine göre sunulmuştur. Araştırmanın sonucunda kuklalar kullanılarak yapılan öğretimin tuvalet becerisinin öğretiminde ve öğrenmesinde etkili olduğunu bulgusu elde edilmiştir. Bu araştırmada elde edilen bulgular alanyazını ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, tek denekli araştırma, tuvalet eğitimi, kukla aracılığıyla öğretim, çoklu başlama deseni modeli

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Sosyal Beceri Öğretiminde Temel Tepki Öğretiminin Etkililiği

Furkan Akdağ[1], Şeyda Demir[2]
[1]Gazi Üniversitesi
[2]Ankara Üniversitesi

Bildiri No: 176 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

OSB olan bireyler sosyal iletişim ve etkileşimde güçlükler yaşamalarıyla birlikte sınırlı ve yineleyici hareketler de sergilerler. Sosyal etkileşim becerilerinde; ortak dikkat başlatma ve sürdürme, isimlerine ve onlara yöneltilen diğer etkileşim girişimlerine tepkide bulunma gibi becerilerde güçlükler yaşarlar. Ayrıca sözel ve sözel olmayan iletişim becerilerinde; göz kontağı kurma, jest, mimik ve vücut hareketlerini iletişimde kullanma, konuşma başlatma ve sürdürme becerilerinde sınırlılıklar gösterirler. Davranış örüntülerine odaklanıldığında ise; tekrarlı hareketler, stereotipik/yineleyici motor hareketler, nesnelerin ve konuşmaların tekrarlı şekilde kullanılması gibi davranışlar sergilerler (APA, 2013). Otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan bireylerin sosyal beceri gelişimleri tipik gelişim gösteren akranlarına göre gecikmeli olarak devam etmektedir. Birçok otizmli birey hayatlarının büyük kısmında tipik gelişen akranlarıyla aynı sosyal becerilere sahip olamamaktadır. OSB olan bireyler bütün gelişim alanlarında olduğu gibi sosyal becerilerinde de etkili yöntemler kullanılarak desteklenmelidir. Bu kapsamda alanyazın incelendiğinde OSB olan bireylere sosyal beceri öğretiminde kullanılan yöntemler belirli birkaç yöntemle sınırlı kalmaktadır. Temel Tepki Öğretimi (TTÖ) yöntemi, uluslararası alanyazında OSB olan bireylere sosyal beceri öğretimi konusunda etkili sonuç verdiği kanıtlanan bir yöntemdir. Bu çalışmada OSB olan bireylere sosyal beceri öğretiminde TTÖ yaklaşımının etkililiğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda OSB tanısı olan 11-13 yaş aralığındaki üç çocuğa temel tepki öğretimi yöntemi uygulanmıştır. Araştırmada tek denekli deneysel desenlerden katılımcılar arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Çalışmada katılımcıların sosyal becerilerine ilişkin ön test son test verisi Sosyal Beceriler Derecelendirme Sistemi, katılımcıların öğretmenlerine uygulanarak elde edilmiştir. Müdahale etkililik ve izleme verileri, katılımcılarla yapılan müdahale oturumlarının ses ve görüntü kayıtlarının analizi ile elde edilmiştir. Çalışmanın sosyal geçerlik verilerinin elde edilmesi amacıyla katılımcıların anneleriyle görüşmeler yapılmıştır. Araştırmanın bulguları, Temel TTÖ yaklaşımının otizmli bireylere sosyal beceri öğretiminde etkili olduğunu, kazanılan sosyal becerilerin müdahalenin tamamlanmasının ardından iki hafta geçtiğinde de korunduğunu, katılımcıların müdahale öncesi ve sonrasına göre Sosyal Beceriler Derecelendirme Sisteminden alınan puanlarında artış olduğunu ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, sosyal beceri, temel tepki öğretimi

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrencilerin Okuduğunu Anlama Becerileri ile İlgili Yapılmış Tek Denekli Araştırmaların İncelenmesi: Sistematik Derleme

Tuğba Pürsün[1], Ayşenur Arat Odacı[2]

[1]Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü

[2]meb Ankara Cumhuriyet İlkokulu

Bildiri No: 184 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Okuma, anlam kurmaya veya anlama ulaşmaya yönelik karmaşık bir beceridir. Okuma eyleminin anlama ulaşma çabası; anlamanın ise okumanın temel sebebi olduğu düşünüldüğünde okumanın ve anlamanın birbiriyle ilişkili olduğu görülmektedir. Okuma bilişsel açıdan sorgulama, ilişki kurma, yorumlama, analiz etme gibi becerileri harekete geçirmeyi gerektirmekte ve bu yoğun doğası okuduğunu anlama üzerinde etkili olmaktadır. Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrenciler (OSB) bilişsel becerilerde yaşadıkları güçlükler ve bilişsel işlem farklılıkları nedeniyle okuma becerisinde zorlanmaktadırlar. Kod çözme becerisine sahip olsalar bile bir metni anlama ile ilgili sıklıkla güçlük yaşadıkları bilinmektedir. Akademik başarının yordayıcılarından biri olarak kabul edilen okuduğunu anlama becerisinin geliştirilmesi bağlamında OSB olan öğrencilere yönelik bilimsel dayanaklı uygulamaların belirlenmesi gerekmektedir. OSB olan öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerinin geliştirilmesinde tek denekli araştırmaların gözden geçirilmesine ve sistematik derleme araştırmasının yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu araştırma ile OSB olan öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerini geliştirmeye yönelik tek denekli araştırmaların katılımcı özellikleri (tanı, yaş, katılımcı sayısı), ortam, araştırma modeli, bağımlı-bağımsız değişken, güvenirlik, sosyal geçerlik, izleme verilerinin toplanması bağlamında incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Eric, Science Direct ve Google Scholar veri tabanlarında "autismspectrumdisorder, readingcomprehension, singlesubjectresearch'' anahtar kelimeleri taranmış ve 464 araştırmaya ulaşılmıştır. Ulaşılan araştırmaların a) başlığında ve özetinde anahtar kelimelerin olması, b) son 10 yılda yapılması, c) araştırma makalesi olması, d) teknoloji destekli olmaması ölçütü aranmıştır. Belirlenen ölçütü karşılayan 12 araştırma incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; araştırmaların katılımcısı olan OSB tanılı öğrencilerin yaşları 8-17 arasında değişmektedir. Denek sayıları açısından araştırmaların çoğunun 3 denek ile yürütüldüğü görülmektedir. Araştırmalar öğrencilerin evi, kaynak oda ve sınıf ortamında gerçekleştirilmiştir. Genel olarak araştırmalarda bağımlı ve bağımsız değişken, güvenirlik, sosyal geçerlik ve izleme verileri ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, okuduğunu anlama, tek denekli araştırma, sistematik derleme

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Gençlere Serbest Zamanı Yönetme Becerilerinin Öğretimi: Karma Yöntem Araştırması

Seniha Kurtoğlu[1], Yasemin Ergenekon[2]

[1]MEB

[2]Anadolu Üniversitesi

Bildiri No: 196 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Yaşamdan keyif alma, sağlıklı olma, çevresiyle sağlıklı ilişkiler kurma yaşam kalitesiyle ilişkilidir. Serbest zaman etkinliklerini gerçekleştirme, otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan bireylerin yaşam kalitesi göstergelerinden biridir ve bu bireylerin eğitim-öğretim yaşantısında yer alan önemli bir alandır. Araştırmanın amacı, OSB olan gençlerin serbest zamanlarını işlevsel olarak değerlendirme konusundaki gereksinimlerinin belirlenerek belirlenen gereksinimler doğrultusunda hazırlanan Serbest Zamanı İşlevsel Değerlendirme Eğitim Paketi'nin (SEZİDEP) etkililiğinin sınanması ve SEZİDEP'in uygulanmasının sonrasında OSB olan gençlerin serbest zaman katılımlarına yönelik olarak kendilerinin ve ebeveynlerinin görüşlerinin belirlenmesidir. Bu araştırma nicel ve nitel araştırma yaklaşımlarının birlikte kullanıldığı karma yöntem araştırması içerisinde yer alan deneysel karma yöntem deseni kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmanın birinci aşaması, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması desenine uygun olarak gerçekleştirilmiş ve katılımcıların serbest zamanlarını işlevsel şekilde değerlendirme bağlamında alanyazın incelemesi ve katılımcılarla yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler doğrultusunda gereksinimleri belirlenmiştir. Araştırmanın ikinci aşaması alanyazına ve gereksinimlere dayalı olarak SEZİDEP'in hazırlanması ve etkililiğinin sınanması aşamalarından oluşmaktadır. Bu aşamada öncelikle birinci aşamada alanyazın incelemesi ve yarı-yapılandırılmış görüşmeler sonucunda belirlenen gereksinimler doğrultusunda SEZİDEP hazırlanmıştır. SEZİDEP, OSB olan gençlerin serbest zamanlarını işlevsel olarak değerlendirebilmeleri için hazırlanan serbest zamanı yönetme becerileri olan "serbest zamanın ve kendisine uygun serbest zaman etkinliklerinin farkında olma, seçim yapma, serbest zaman kaynaklarının farkında olma ve kullanma, etkinliği başlatma, sosyal etkileşimde bulunma ve problem çözme" becerilerinin öğretim sürecine yönelik bir eğitim paketidir. Bu eğitim paketinde yer alan becerilerin öğretimi doğrudan öğretim yöntemine göre tasarlanmış ve öğretim sürecinde de doğrudan öğretim yönteminin basamakları izlenmiştir. Eğitim paketinin hazırlanmasının ardından SEZİDEP'in içeriğinde yer alan serbest zamanı yönetme becerilerinin bileşenleri olan "serbest zamanın ve kendisine uygun serbest zaman etkinliklerinin farkında olma, seçim yapma, serbest zaman kaynaklarının farkında olma ve kullanma, etkinliği başlatma, sosyal etkileşimde bulunma ve problem çözme" becerilerinin öğretim sürecine yer verilmiştir. Gereksinimlere ve alanyazına dayalı olarak hazırlanan SEZİDEP'in etkililiği yarı-deneysel desen olan tek-denekli araştırma modellerinden katılımcılar arası yoklama evreli çoklu yoklama modeli kullanılarak sınanmıştır. Araştırmanın üçüncü ve son aşamasında OSB olan katılımcıların kendilerine sunulan SEZİDEP sonrasında serbest zamanlara katılım ve serbest zamanlarını işlevsel olarak değerlendirmelerine yönelik olarak kendilerinin ve ebeveynlerinin görüşleri fenemonoloji deseni kullanılarak belirlenmiştir. Yürütülen bu araştırmanın bulguları, OSB olan gençlerin serbest zaman farkındalığı, serbest zaman etkinlikleri, seçim yapma, serbest zaman kaynakları ve kullanımı, etkinliği başlatma, sosyal etkileşimde bulunma ve problem çözmeyi içeren serbest zamanı yönetme becerilerini öğrenmeye gereksinimlerinin olduğunu göstermiştir. Gereksinimlere yönelik olarak hazırlanan SEZİDEP'in etkililiğine ilişkin bulgular OSB olan gençlerin serbest zamanı yönetme becerilerini hem bilişsel edinim aşamasında hem de toplumsal ortamlarda sergilediklerini ve edindikleri becerileri 1, 5, 12 hafta sonra da sergileyerek koruduklarını göstermektedir. Son olarak SEZİDEP sonrası OSB olan gençlerin ve ebeveynlerin de çocuklarının serbest zamanlara katılmalarına yönelik olarak memnun edici, olumlu, geliştirici yönde görüşlerinin olduğu araştırma sonucunda ortaya çıkan diğer bulgulardır.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu olan gençler, serbest zamanı yönetme becerileri, öz-belirleme, deneysel karma yöntem deseni.

Otizm Spektrum Bozukluğu ve Mizaç: Alanyazın Derlemesi

Ceren Arı Arat
Ankara Üniversitesi

Bildiri No: 199 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Otizm Spektrum Bozukluğu, bireylerin yaşamış oldukları semptomlar ve bu semptomlarda görülen farklılıklardan dolayı heterojen bir yapıya sahiptir. Bu heterojen yapı nedeniyle karakterizasyon oluşturmada önemli sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu sorunlar uygun müdahale yöntem ve ortamlarının belirlenmesinin önünde büyük bir engel olarak durmaktadır. Mizaç ise bu heterojenlikte karakterizasyon oluşturmada önemli bir kavram olarak önümüze çıkmaktadır. Aynı zamanda otizmli bireylerde semptomlar bireysel özelliklerinin de önüne geçtiği görülmektedir. Otizmde semptomları azaltan ve uyum becerilerini artıran özelliklerin belirlenmesi önemlidir. Mizaç ve otizm ile ilgili güncel alanyazında boylamsal araştırmalar, karşılaştırmalı araştırmalar ve tarama araştırmaların yapıldığı görülmektedir. Otizm tanısı alan tüm bireyler sosyal ve iletişim becerilerinde eksiklikler ve kısıtlı tekrarlayıcı davranışlar sergilemektedirler. Bununla birlikte, otizmli bireylerin özellikleri zihinsel işlevsellik temelinde beklenenin de ötesinde, son derece çeşitlidir. Bu nedenle, semptomların tek başına günlük işlevselliği tahmin etmek için yeterli bilgi sağlamadığı açıktır. Bireyler tanı aldıklarında tanıyı tanımlayan ortak özellikler, bireyin doğuştan getirdiği ve sadece bir birey olmasından kaynaklı sahip olduğu özellikleri bastırmaktadır. Daha az semptom göstermeye ya da daha fazla uyum becerisi sergilemeye neden olan faktörlerin belirlenmesi bu faktörleri hedef alan müdahalelerin geliştirilmesine yardımcı olabilir. Mizaç, OSB olan bireylerde hem otizmde görülen semptomları hem de bireylerin müdahalelere verdikleri yanıtları etkilemektedir. Gelecekte, en etkili uygulamaları ve ortam türlerini belirlemede önemli bir faktör mizaç profilini değerlendirmekle mümkün olabilir. Ancak otizmde mizaç araştırmalarının önünde de bazı engeller bulunduğu görülmüştür. Bu alanyazın derlemesinde, otizm ile mizaç ilişkisini anlamada temel kavramlar, mizaç araştırmalarının önünde bulunan engeller, mizaç ile ilgili bilgilerin deneysel araştırmalarda kullanımına ilişkin bilgiler alanyazın çerçevesinde oluşturulmuştur. Özellikle özel eğitim alanında kanıt temelli uygulamaların büyük bir kısmının tek denekli araştırmalara dayandığını düşünürsek katılımcı özellikleri tanımlanırken mizaç özelliklerinin yer alması önemli görülmüştür. Hangi özellikteki katılımcılar için hangi müdahalelerin hangi ortamlarda etkili olduğunu anlamamızda mizacın önemli bir bileşen olabileceği önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Otizm, mizaç, karakterizasyon

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerin Sohbet Etme Becerilerini Geliştirmede Replikli Öğretimin Etkisi

Emine Gürel-Boyun[1], Derya Genç-Tosun[1]
[1]Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Bildiri No: 219 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

OSB erken çocukluk döneminde ortaya çıkan, sosyal iletişim ve sosyal etkileşimde yetersizlikler ve sınırlı/yineleyici ilgi, davranış ve etkinliklerle kendini gösteren, karmaşık bir bozukluktur. OSB olan bireylerin bilinen en önemli sosyal iletişim yoksunluklarından biri, sohbeti başlatma ve sürdürmedir. OSB olan bireylerin sosyal iletişim becerilerini geliştirmek için en elverişli ortamlardan biri okuldur. Gerek okullarda gerekse diğer eğitim ortamlarında sosyal iletişim becerilerini desteklemek için oluşan bütün fırsatlar değerlendirilmelidir. Replikli öğretim OSB olan bireylere iletişim başlatma ve sürdürme becerilerini kazandırmak için kullanılan kanıta dayalı uygulamalardan biridir. Replikli öğretim OSB olan bireylere sosyal etkileşim başlatmayı ve sosyal etkileşimlere katılmayı öğretmeyi amaçlayan sesli ya da yazılı sözcük, ifade ya da cümlelerin kullanıldığı bir öğretim yöntemidir. Alanyazında OSB olan bireylere, iletişim başlatma, duyguları tanıma, ortak dikkat başlatma gibi becerilerin öğretiminde replikli öğretimin etkili olduğunu gösteren araştırmalara rastlanmaktadır. Ancak OSB olan bireylerin önemli yoksunluklarından biri olan sohbet etme becerisinin geliştirilmesini amaçlayan sınırlı araştırmaya rastlanmaktadır ve araştırma gereksinimi halen devam etmektedir.

Buradan hareketle bu araştırmanın amacı otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin fotoğraflar hakkında sohbet etme becerilerini geliştirmede replikli öğretimin etkililiğini incelemektir. Ayrıca, öğretim tamamlandıktan sonra katılımcıların edindikleri beceriyi koruma düzeyi ve farklı kişilere genelleyebilme düzeyi üzerindeki etkisi de incelenmiştir. Araştırma, yaşları 7-9 arasında değişen OSB olan iki erkek bir kız olmak üzere üç birey ile gerçekleştirilmiştir. Her katılımcının sohbet konusu ilgi duyduğu etkinlikler arasından seçilmiştir ve her katılımcı için dört replik hazırlanmıştır. Katılımcıların 4-5 sözcükten oluşan repliklerle sıra alarak sohbet etmesi amaçlanmıştır. Araştırmada sesli replikler kullanılmıştır. Replikler ve fotoğraflar iPhone aracılığıyla sunulmuştur. Araştırmada, tek denekli araştırma modellerinden katılımcılar arası yoklama denemeli çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Ayrıca araştırmanın her aşamasında gözlemciler arası güvenirlik ve uygulama bütünlüğü verileri toplanmıştır.

Etkililik bulguları replikli öğretimin OSB olan üç bireyin fotoğraflar hakkında sohbet etme becerilerini geliştirmede ve bu becerileri öğretim tamamlandıktan 1, 3, 4 ve 20 hafta sonrasında koruyup farklı kişilere genellemelerinde oldukça etkili olduğunu göstermektedir. Sosyal geçerlik bulguları ise özel eğitim öğretmenlerinin replikli öğretimi ilgi çekici bulduğu, iletişim kurmaya teşvik eden bir yöntem olduğu, sosyal becerilerdeki eksikliğin kapatılmasında yardımcı olabileceği, zaman ve maliyet açısından ekonomik olduğu gibi olumlu görüşler bildirdiğini göstermiştir. Replikli öğretimin OSB olan bireylerin sohbet etme becerilerini geliştirmede etkili olduğu belirlenmiştir. Replikli öğretim OSB olan bireylere, ortak dikkat, duyguları ayırt etme, etkileşim başlatma ve sohbet etme gibi farklı pek çok becerinin öğretiminde kullanılmaktadır. İleri araştırmalarda replikli öğretimin doğal bağlamlarda OSB olan bireylere farklı iletişim becerilerinin kazandırılmasındaki etkisi incelenebilir.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, replikli öğretim, sohbet etme, iPhone.

6 Şubat Kahramanmaraş Depremlerini Yaşayan Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerin Yaşadıkları Sorunlara Yönelik Öğretmen Görüşleri

Havva Pamuk[1], Erman Kayışdağ[1]
[1]Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Bildiri No: 247 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Zarargörebilir bireylerin içerisinde en dezavantajlı kesimi özel gereksinimi olan bireyler oluşturmaktadır. Afetlerle mücadele potansiyelinin düşük olduğu bilinen özel gereksinimli bireylerle ilgili yapılan bir araştırmada 2011 yılındaki Japonya'da felakete yol açan Tohoku Depreminde ölenlerin ve zarar görenlerin üçte ikisinin engellilerden oluştuğu açıklanmıştır. Özel gereksinimli bireylerle yapılan deprem konulu araştırmalarla fazla karşılaşılmamakla birlikte yine Japonya'da meydana gelen Hanshin-Awaji depreminin ardından 45 gün sonra gerçekleştirilen çalışmada zihin yetersizliği olan çocukların afetler sonrası bakım hizmetine ihtiyaç duydukları tespit edilmiştir (Pakalın ve Mersin, 2023). Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) tanılı öğrencilerin eğitimleri ise farklı nedenlerle tipik gelişim gösteren öğrencilerin eğitiminden ve özel eğitimin diğer alanlarından farklılaşmaktadır. OSB'li bireylerin sahip olduğu farklılıkların onların dış dünyada gerçekleşen durumlardan daha olumsuz etkilenmelerine neden olabileceği göz önünde bulundurulduğunda bu araştırmanın amacı 6 Şubat Depremleri sonrasında deprem bölgelerinde bulunan OSB'li öğrencilerin yaşadıkları sorunlara yönelik öğretmen görüşlerini ele almaktır.

Bu araştırma nitel araştırma yöntemi desenlerinden fenomenoloji desenine dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde elde edilen veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir. Sonuçlarda sekiz bulgu başlığı altında sekiz ana tema ve 25 alt temaya ulaşılmıştır. Araştırmada ‘‘öğretmenlerin deprem sonrasında göreve dönmesi sürecindeki deneyimlerine ilişkin bulgular’’ başlığı altında ‘‘öğretmenlerin deprem sonrasındaki deneyimleri’’ ana teması ve ‘‘öğrencilerle olan deneyimler, velilerle olan deneyimler, eğitim öğretim sürecine yönelik deneyimler’’ alt temalarına ulaşılmıştır. Araştırmanın ikinci bulgusu olan ‘‘öğretmenlere göre deprem sonrasında OSB olan bireylerin eğitimlerini sürdürmede okul genelinde yaşanan sorunlara ilişkin bulgular’’ başlığı ile ilgili olarak ‘‘OSB olan bireylerin eğitimini sürdürmede okul genelinde yaşanan sorunlar’’ ana teması altında ‘‘okul ortamının değişmesinden kaynaklı sorunlar ve velilerle yaşanan sorunlar’’ alt temalarına ulaşılmıştır. Araştırmada üçüncü bulgu ‘‘öğretmenlere göre deprem sonrasında OSB olan bireylerin eğitimlerini sürdürmede sınıf ortamında yaşanan sorunlara ilişkin bulgular’’ adı altında incelenmiştir. İlgili bulgu altında ‘‘OSB olan bireylerin eğitimini sürdürmede sınıf ortamında yaşanan sorunlar’’ ana teması ve ‘‘depremden kaynaklı sorunlar, sınıf ortamındaki fiziksel sorunlar, duygusal sorunlar, davranışsal sorunlar, öğrenme sorunları’’ alt temaları elde edilmiştir. Araştırmada ‘‘deprem sonrasındaki süreçte OSB olan bireylerin eğitimlerini sürdürmede okul ve sınıf ortamında yaşanan sorunların nedenlerine ilişkin bulgularda’’ ‘‘okul ve sınıf ortamında yaşanan sorunların nedenleri’’ ana teması ve ‘‘depremin yarattığı sorunlara bağlı nedenler ve okul düzeninin değişmesine bağlı nedenler’’ alt temaları elde edilmiştir. Deprem sonrasındaki süreçte OSB olan bireylerin eğitimlerini sürdürmede alınan tedbirlere ilişkin bulgularda OSB olan bireylerin eğitimini sürdürmede alınan tedbirler ana teması ve buna bağlı altı alt tema elde edilmiştir. Altıncı bulgu olan ‘‘okul aile işbirliği sürecine ilişkin bulgularda’’ ‘‘OSB olan bireylerin eğitimini sürdürmede okul aile işbirliği süreci’’ ana teması ve ‘‘okul aile işbirliğine yönelik olumlu ve olumsuz deneyimler, ebeveynlere yönelik alınan tedbirler’’ alt temalarına ulaşılmıştır. Araştırmada yedinci bulgu ise ‘‘deprem sonrasında otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin eğitimlerini sürdürmede okul genelinde yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerilerine ilişkin bulgular’’ olmuştur. Bulgularda ‘‘okul genelinde yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileri’’ ana temasında ‘‘öğretmenlere yönelik çözüm önerileri, okul aile işbirliğine yönelik çözüm önerileri ve okul ortamına yönelik çözüm önerileri’’ alt temaları elde edilmiştir. Araştırmanın son bulgusu olan ‘‘deprem sonrasında otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin eğitimlerini sürdürmede sınıf ortamında yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerilerine ilişkin bulgular’’ içerisinde ‘‘sınıf ortamına yönelik çözüm önerileri’’ ana teması elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: otizm spektrum bozukluğu olan bireyler, özel eğitim, öğretmen, afet, deprem

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Elektrikli Kaykay Sürme Becerisi Ediniminin Etkililiği

Nurullah Aybar[1], Seval Deveciler[1]
[1]MEB

Bildiri No: 248 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu araştırmada, otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocuklar için denge çalışmalarında elektrikli kaykay sürme becerisi ediniminin etkililiği araştırılmıştır. Araştırma, İstanbul ilinin Kadıköy ilçesinde bulunan bir Özel Eğitim ve Özel Rehabilitasyon Merkezine devam eden, daha önce elektrikli kaykay deneyimi olmayan, OSB tanılı 8-11 yaşları arasında iki erkek ve bir kız çocuk ile yürütülmüştür. Araştırmaya başlamadan önce hedef katılımcıların ebeveynlerinin gönüllü oluru alınmıştır. Araştırmada tek denekli araştırma desenlerinden denekler arası yoklama denemeli çoklu yoklama deseni kullanılmıştır.

Araştırmanın genel sürecinde aşamalı yardım ve sürekli pekiştirmeden oluşan davranışsal öğretim programıyla elektrikli kaykay sürme becerisinin öğretimi ve öğretimi gerçekleşen elektrikli kaykayın hedef katılımcılar için etkinlik pekiştireci olarak kullanım durumu değerlendirilmiştir. Araştırma sürecine bakıldığında üç katılımcı çocuğun %100 oranında elektrikli kaykay sürme becerisi edinmiştir. Bu üç katılımcı çocuk sırasıyla %90, %100 ve %70 oranlarında elektrikli kaykayı etkinlik pekiştireci olarak tercih ettiği gözlenmiştir.

Ayrıca bu uygulamadan sonra ikinci ve dördüncü haftalarda izleme oturumları gerçekleşmiştir. Yoklama oturumları sonucuna göre üç katılımcı çocuk %100 doğru tepkiyle elektrikli kaykay sürmeyi öğrenmiş ve sürmeyi öğrendiği elektrikli kaykayı etkinlik pekiştireci olarak talep ettiği gözlenmiştir. Uygulama sona erdiğinde araştırmanın süreci ve sonucu ile ilgili sosyal geçerlik verisi toplanmıştır.

Araştırmanın bulgularına bakıldığında OSB olan çocuklar için denge çalışmalarında elektrikli kaykay sürme becerisinin öğretiminin etkili olduğu görülmüştür. Dolayısıyla OSB olan çocukların fiziksel aktiviteye katılmaları alanyazında; tempolu koşu (Kern, Koegel ve Dunlap, 1984), paten (Powers, Thibadeau ve Rose, 1992), yüzme (Yılmaz, Yanardağ, Birkan ve Bumin, 2004), stretching (germe) egzersizleri (Reid, Factor, Freeman ve Sherman, 1988) ve futbol (Lopez-Diaz, Felgueras Custodio, Garrote Camarena., 2021) vb. gibi fiziksel aktivite içeren programların OSB olan çocuklar için önerilen çalışmalar olduğu gözlemlenmiştir. Bunun gibi fiziksel aktivite içeren çalışmaların OSB olan çocukların problem davranışlarını ve kendini uyarıcı davranışlarını azaltarak bu çocukların sakinleşmesini sağladığı, böylece etkinliklere katılımlarının arttığı belirtilmiştir.

Fiziksel aktivitelerin OSB olan çocukların yaşam becerilerine katkı sağladığı alan yazında vurgulanmaktadır. Bu bağlamda çalışmamızda bulgular fiziksel aktivitenin önemi çerçevesinde yorumlanmıştır. Sunulan öneriler ile bu çalışmanın gerçekleştirilecek olan uygulamalara ve ileri araştırmalara ışık tutması ve yol gösterici bulgular ortaya koyması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Denge çalışmaları, elektrikli kaykay, motor beceriler, otizm spektrum bozukluğu, spor

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Osb Olan Çocuklara Yönelik Taklit Becerilerinin Öğretimine İlişkin Görüşleri

Deniz Akdal[1], Erdal Demirtaş[2], Safiye Ateş[3]
[1]Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
[2]Necmettin Erbakan Üniversitesi
[3]Milli Eğitim Bakanlığı

Bildiri No: 255 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu araştırmanın amacı, özel eğitim anaokullarında çalışan özel eğitim öğretmenlerinin sınıflarındaki Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocuklara yönelik taklit becerilerinin öğretimine ilişkin görüş ve önerilerinin belirlenmesidir. Araştırma çalışmaya gönüllü olarak katılım sağlayan sekiz özel eğitim öğretmeniyle yürütülmüştür. Araştırma kapsamında nitel araştırma yöntemlerinden temel nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Temel nitel araştırmaların, çalışmaların temel amaçlarına odaklandığı ve odaklandığı anlamları ortaya çıkardığı belirtilmektedir (Merriam & Tisdell, 2015). Öğretmenlerden elde edilen veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüş formu aracığıyla elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüş formunun hazırlanmasında belirlenen sorular alanında uzman 2 kişi tarafından incelenmiş gelen dönütler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmış ve yarı yapılandırılmış görüşme formu 6 soru olarak oluşturulmuştur. Araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizinde MAXQDA programı kullanılmıştır. Verilerin analiz edilmesinde araştırmacılar tarafından ayrı ayrı kodlamalar gerçekleştirilmiştir. İki farklı araştırmacının yapmış oldukları analizlerin benzerlik ve farklılıklarının tespiti için bir araya getirilmiştir. Analiz sürecinde kod ve temalar oluşturularak analizler yapılmıştır. Analizler sonucunda elde edilen verilerin güvenirliğinin hesaplanması için Miles ve Huberman (1994) tarafından ortaya konan görüş birliği/görüş ayrılığı ilkesi kullanılmıştır. Araştırmanın bulguları, öğretmenlerin taklit becerilerinin açıklanmasında kapsamlı bir şekilde taklit becerilerini açıklayamadıkları, taklit becerilerinin neden önemli olduğuna yönelik cevaplarda becerinin kazandırılmasının çocukların gelişimlerine katkı sağlayacağı, taklit becerilerinde kalıcılığı ve genellemeyi sağlamaya yönelik materyal ve mekan genellemesi ile desteklediklerini, taklit becerilerinin kazandırılmasında karşılaştıkları sorunların çözümüne yönelik pekiştireçlerden yararlandıklarını, taklit becerilerinin kazandırılmasında başarılı olunabilmesi için, öğrencilerin ailelerinden, diğer öğretmenlerden, okul yönetiminden, Milli Eğitim Bakanlığı'ndan, Üniversitelerden, MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nden beklentilerinin velilere yönelik taklit becerileri eğitimlerinin düzenlenmesi ayrıca akademisyenler tarafından öğretmenlere yönelik hizmet içi seminerlerin düzenli periyotlarla verilmesi şeklinde bulgular tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, özel eğitim öğretmenleri, taklit becerileri eğitimi

Otizm Spektrum Bozukluğundan Etkilenen Öğrenciye Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Kazandırılmasında Sosyal Öykülerin Etkililiği

Hatice Umay Aslantaş[1], Müzeyyen Eldeniz Çetin[2]
[1]Milli Eğitim Bakalığı
[2]Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Bildiri No: 282 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu araştırmanın amacı, otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciye ev içi güvenlik becerilerinin kazandırılmasında sosyal öykülerin etkililiğini sınamaktır. Alan yazında sosyal öykülerin ev içi güvenlik becerilerinin öğretiminde kullanıldığı bir çalışmaya rastlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu belirlemek için ölçüt örnekleme modeli kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcısı otizm spektrum bozukluğu tanısı olan yedi yaşında bir erkek öğrencidir. Katılımcı iki buçuk yaşındayken otizm spektrum bozukluğu tanısı almıştır ve o yaştan beri özel eğitim desteği almaktadır. Araştırmada öncelikle, ev içi güvenlik becerileri kontrol listesi oluşturularak öğrencinin ihtiyaç duyduğu ev içi güvenlik becerileri aile ve öğretmenin görüşleri doğrultusunda belirlenmiştir. Belirlenen beceriler, elektrik ve yangın güvenliği becerileri, zehirli maddelerden korunma becerileri ve gıda güvenliği becerileridir. Bu becerilerin kazanımını sağlamak amacıyla araştırmacı tarafından uzman görüşü alınarak sosyal öyküler geliştirilmiştir. Araştırmanın etkililik verileri toplanırken tek denekli araştırma yöntemlerinden davranışlar arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Toplanan veriler grafiksel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Bu yöntemle uygulamaya yönelik veriler nicelleştirilmiş ve grafiğe aktarılmıştır. Sosyal öykü uygulamasından önce ve sonra öğrencinin bilgi düzeyinde edindiği ev içi güvenlik becerilerini davranış olarak sergilemesini gözlemlemek üzerine oturumlar düzenlenerek öğrencinin okul ortamında ve ev ortamında performansına ilişkin veri toplanmıştır. Bu verilerin analizinde de grafiksel analiz yöntemi kullanılmıştır. Veriler nicelleştirilmiş ve sütun grafiklere aktarılmıştır.

Araştırmanın bulguları sosyal öykülerin ev içi güvenlik becerilerinin edinim, izleme ve genelleme aşamalarında etkili olduğunu göstermektedir. Öğrenilen bilginin sunumu oturumlarında öğrenci sosyal öykülerde bilgi düzeyinde edindiği becerileri gerçek ortamlarda doğrulukla sergilemiştir. Araştırma sonunda ebeveynin ve öğretmenin görüşleri alınmıştır. Ortak görüşleri, sosyal öykü yöntemini başka becerilerin öğretiminde de tercih edeceklerini ve ev içi güvenlik becerilerinin öğretiminin öğrencinin bağımsız yaşamasına katkı sağlayacağı, öncelik verilmesi gereken beceriler olduğu şeklindedir.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, sosyal öykü, ev içi güvenlik becerileri

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Deprem Özelinde Afet ve Acil Durum Korunma Becerilerinin Kazandırılması

Belgin Sevgi İçyüz[1], Rifat İçyüz[2]
[1]Şehbal Baydur Ortaokulu/Muğla
[2]Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Bildiri No: 321 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Afet krizi durumuna neden olan depremden, insanların nasıl etkilendikleri, ne kadar etkilendikleri ve bu etkilere ne tepkiler verdikleri değişmekle birlikte, özel gereksinimli bireylerin en yoğun etkilenebileceği düşünülmektedir. Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocuklar özelinde riskin çok daha fazla olduğu belirtilmektedir. OSB'li çocukların depremde doğru davranışları öğrenmeleri, bu davranışların kalıp haline gelmesi hayati önem taşıdığı vurgulanmaktadır. Bunun için özel ve yoğun tekrarlar içerecek şekilde eğitimin planlanmasını gerektirdiği belirtilmektedir. Bu noktadan hareketle çalışmanın amacı, OSB'li çocuklar için muhtemel bir deprem anında ve sonrasında yapılması gereken uygun davranışları kazandırmaktır.

Deprem özelinde verilen afet ve acil durum korunma becerilerini kazandırmayı amaçlayan bu araştırmada tek grup öntest - sontest kontrol grupsuz yarı deneysel desen uygulanmıştır. Katılımcı grup OSB tanısı almış, 10-14 yaş grubunda olan, yönerge alma ve dinleme becerisine sahip, alıcı ve ifade edici dil becerisi olan, kendine veya başkasına zarar verecek problem davranışları bulunmayan çocuklar oluşturmaktadır. Katılımcıların daha önce afet eğimi almamış olması, beklenen becerilere sahip olmaması seçim kriteri olarak belirlenmiştir. Afet eğitimi ile ilgili katılımcıların eğitim öncesi performansını belirmek için deprem öncesi, sırası ve sonrası becerileri içeren 13 maddeden oluşan (beşli likert tipi) "OSB'li bireylere deprem özelinde afet ve acil durum korunma becerileri formu" oluşturulmuş olup öntest olarak velilerine uygulanmıştır. Çalışma planında belirlenen beceriler her hafta düzenli olarak katılımcı grupla çalışılmıştır. Ardından aynı form sontest olarak uygulanarak veriler elde edilmiştir.

Bulgulara bakıldığında OSB'li çocukların deprem özelinde afet ve acil durum korunma becerileri öntestin ortalaması 1,01 (*SS*=0,06), sontestin ortalaması ise 3,55 (*SS*=0,79) olduğu belirlenmiştir. Bu bilgiler ışığında ortalamalarının arttığı gibi standart sapmalarına göre öntestte katılımcıların bilgileri farklılık göstermezken sontestte farklılık artmıştır. Buna göre katılımcıların başarı öntest-sontest arasında fark olduğu ve bu farkın sontest lehine olduğu görülmektedir. Her bir maddenin öntest-sontest sonuçlarına bakıldığında öntestte kazandırılmak istenen becerilerin neredeyse olmadığı görülmüştür. Sontestte ise her bir maddenin en düşük 3 puan olan "Bazen" ve en yüksek madde değeri olan 4 "Genellikle" ve 5 "Her zaman" şeklinde işaretlendiği belirtilmektedir. Bu durumun ortalamalarına (Ort. 3,8) yüksek oranda yansımıştır.

OSB'li çocukların depremde doğru davranış örüntülerini öğrenmeleri, doğru tahliye planlarına uymaları, okulda onların ve başka çocukların hayatını kurtaracak kıymette önemli becerilerdir. Yapılan çalışmalar ise bir yakını ile afete maruz kalan özel gereksinimli bireylerin afet anında, afet sonrası akut dönemde, arama-kurtarma faaliyetlerinde, afet sonrası psikososyal destek alma noktasında sağlıklı ve net bir bilgiye sahip olmadıklarını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda afetlere karşı etkin ve başarılı bir mücadele, özel gereksinimlilere duyarlı afet yönetim stratejilerinin geliştirilmesi ve etkin bir şekilde uygulanmasıyla mümkün olacağı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu (OSB), deprem, kendini koruma becerileri.

Kolaylaştırıcı Kişi Eğitim Programı Geliştirme Süreci: Örnek Bir Pilot Uygulama

Emre Ünlü[1], Cevat Eker[2], Bora Görgün[1], Özge Ünlü[1], Bedirhan Özoğul[1], Serdal Özgörgü[3], Hüseyin Güven[3]

[1]İzmir Demokrasi Üniversitesi

[2]Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi

[3]Karabağlar RAM

Bildiri No: 324 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Otizm spektrum bozukluğu (OSB) sosyal iletişim ve etkileşimde yetersizlik, konuşmada gerilik, takıntılı davranışlar, duyusal uyaranlara aşırı duyarlılık ya da duyarsızlığın görüldüğü nörogelişimsel bir bozukluktur. İletişim kurmada sorunlar yaşadığı bilinen OSB'den etkilenen bireylerin akranlarıyla birlikte aldığı eğitim sürecinde bu sorunların perçinlenmesiyle eğitime devam edememeye kadar ilerleyen daha büyük sorunlar ortaya çıkmaktadır. Günümüzde OSB gösteren çocukların eğitim alması için birincil seçenek olarak akranları ile bir arada destek aldıkları kaynaştırma ortamları görülmektedir. Kaynaştırma ortamından alınacak yararın artması ve başarılı bir kaynaştırma uygulamasının gerçekleştirilebilmesi için OSB gösteren çocukların ekstra desteklere gereksinimi olabildiği görülmektedir. Bu noktada gölge öğretmenlik /kolaylaştırıcı kişi kavramının özellikle son yıllarda özellikle üzerinde durulduğu ve öne çıktığı görülmektedir. Bu doğrultuda OSB'den etkilenen çocukların genel eğitim sistemine katılımlarına katkı sağlamak amacı ile gölge öğretmenlik uygulamaları geliştirilmesinin hızlandığı ve yeni modeller oluşturulduğu dikkat çekmektedir. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından 06.01.2020 tarihli 314903 sayılı yayınlanan makam oluruyla birlikte OSB'li bireylerin yanında eğitim süreçlerine ve sosyal yaşamlarına yardımcı olacak kişiler olarak resmi bir isimle tanımlanmıştır.

Bu çalışmada ilgili paydaşlardan elde edilmiş ihtiyaç analizleri, alanyazın taraması ve alan uzmanlarının görüş ve önerileri doğrultusunda Kolaylaştırıcı Kişi Eğitim Programı geliştirilmesi sürecine başlanmış ve bu süreçte Taba Modeli kullanılmıştır. Hazırlanmış olan içerik özel eğitim öğretmenliği üçüncü sınıf öğrencilerine sunulmuş ve eğitimi tamamlayan lisans öğrencileri Karabağlar Rehberlik Araştırma Merkezi aracılığıyla ebeveynlerinin destek talep ettiği OSB'li öğrencilerle eşleştirilerek, kolaylaştırıcı kişi adıyla otizm tanılı ilköğretim öğrencelerine Bu bağlamda 92 lisans öğrencisi 31 otizm tanılı öğrenciye 12 haftalık süreç boyunca kolaylaştırıcı kişi olarak hizmet sunulmuştur.

Çalışma sonucunda çevrimiçi olarak hazırlanmış olan formlar aracılığı ile öğrenci, öğretmen ve ebeveynlerden geri bildirim alınarak paydaşların sürece ilişkin memnuniyetleri betimsel olarak analiz edilmiştir ve 2021-2022 Bahar Döneminin tamamında devam ettirilen çalışma, dönem sonunda ebeveyn ve öğretmenlere yollanan formlardan alınan dönütlerle sona ermiştir. Genel olarak ebeveyn ve öğretmenlerin çalışmaya yönelik olumlu görüşler bildirdikleri görülmüştür. Öğretmenlerin eğitsel performanslarında, ailelerin bağımsız yaşam becerilerinde ilerleme gördüklerini belirtmektedir. Öğretmenlerin ve ailelerin önümüzdeki dönemde kolaylaştırıcı kişi çalışmasına katılmak istediklerini belirttikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Otizm, kolaylaştırıcı kişi, bütünleştirme

Otizm Spektrum Bozukluğu Bulunan Çocukların Göz Temasının Artırılmasında Kendini İzleme Stratejisi Müdahale Paketinin Etkililiğinin Göz İzleme Teknolojisi Kullanılarak Belirlenmesi

Şenol Demirtaş[1], Çığıl Aykut[2]
[1]Artvin Çoruh Üniversitesi
[2]Gazi Üniversitesi

Bildiri No: 332 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocuklar sosyal iletişimde çeşitli sınırlılıklar gösterirler. Göz teması bu alanda öne çıkan davranışlardan biridir. Bu nedenle, göz temasını geliştirmeye yönelik çalışmalar büyük önem taşımaktadır. Alanyazındaki müdahaleler ele alındığında kendini izleme stratejisi müdahale paketinin göz kontağının artırılmasına yönelik bir araştırma, mevcut literatür kapsamında ve bilgim doğrultusunda tespit edilememiştir. Bu nedenle yapılacak olan araştırmanın temellerinden birini bu eksiklik oluşturmaktadır. Kendini izleme stratejisi OSB olan çocuklarda yaygın bir şekilde kullanılan kendini yönetme stratejilerinden biridir. Akademik göreve katılım, görevle meşgul olma, problem davranışları önleme ve sosyal becerilerin geliştirilmesinde kullanılmaktadır. Yürütülen çalışmalarda göz kontağının ölçülmesinde video kayıtlarının en çok kullanılan araçlardan biri olması dikkat çeken noktalardan bir diğeridir. Ancak video kaydının bazı sınırlılıkları söz konusudur. Sınırlıklardan biri göz hareketlerinin saniyede birden çok hareket etme potansiyeline sahip olmasıdır. Bu durum gündelik hayatta göz hareketlerinin davranışsal olarak gözlemlenmesini sınırlandırmaktadır. Bu sınırlılıklardan dolayı araştırmacılar son yıllarda hassas, objektif ve ölçülüp değerlendirmesi yapılabilen göz izleme araştırmalarına yönelmişlerdir. Ancak OSB olan çocuklarda göz kontağını artırmak için yürütülen müdahalelerde giyilebilir göz izleme cihazının ölçme aracı olarak kullanımı mevcut literatür ve bilgim kapsamında tespit edilmemiştir. Bu nedenle yapılacak olan araştırmanın temellerinden bir diğeri de bu tespittir. Kendini izleme stratejisi müdahale paketinin göz temasını artırmadaki etkililiğini değerlendirmek için denekler arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırmaya OSB'li üç çocuk katılmıştır. Uygulama, okulların kütüphanesinde yüz yüze sözel iletişime dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Veriler görsel olarak analiz edilmiştir. Araştırmanın sosyal geçerliliğini değerlendirmek için öğretmen ve ebeveyn görüşmeleri yapılmıştır. Sonuçlar, kendini izleme stratejisi müdahale paketinin, katılımcıların göz teması davranışının süresinde önemli bir artış sağladığını göstermiştir. Öğretmenler ve ebeveynler de araştırmanın sosyal geçerlilik açısından önemini vurgulamışlardır.

Anahtar Kelimeler: Otizm, göz kontağı, kendini izleme stratejisi, giyilebilir göz izleme.

Yetişkinlik Döneminde Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireyler ve Desteklenmesi Gereken Beceriler

Elif Karabulut
Tohum Otizm Vakfı

Bildiri No: 347 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Son yıllarda Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan bireylere sağlanan tanı ve müdahale hizmetlerinde ciddi bir artış olmasına rağmen yetişkinlik dönemindeki OSB olan bireylerin ihtiyaçlarını destekleyen hizmetler henüz yeterli bir düzeye ulaşamamıştır (Gerhardt ve Lainer, 2010; Howlin vd., 2015). Oysaki artan tanı ve müdahale hizmetlerinin temel amacı doğru bir şekilde geçişleri destekleyerek, gerekli planlama ve programlamaları yaparak OSB olan bireylere başkalarına bağımlı olmadan yaşamlarını devam ettirecek becerileri kazandırmak, başka bir ifadeyle onları yetişkinlik dönemine hazırlamaktır. Bu bağlamda yetişkinlik döneminde OSB olan bireylerin gereksinim duyacakları öncelikli alanları belirlemek ve işlevsel yaşam alanlarında özel eğitim hizmetlerinin yaşam boyu eğitim hizmetleri kapsamında ele alınmasını sağlamak öncelikli olmalıdır. Bu amaç doğrultusunda yetişkin OSB olan bireylere yetişkinlik döneminde sunulması gereken eğitim hizmetlerinin bağımsız yaşamı destekleyici çerçevede günlük yaşam, öz bakım, sosyal yaşam, mesleki eğitim, serbest zaman ve güvenlik becerileri olarak doğru stratejilerle planlanması gerekmektedir. Bu amaçla desteklenen yetişkin OSB olan bireyler kendi yemeğini hazırlayan, hijyenik bakımını yapan, yaşam alanını düzenleyen, toplumsal yaşamda kurallara uyan, kendi kişisel güvenliğini sağlayan, boş zamanlarını etkili geçiren ve istihdamda yer alan bağımsız bireyler olarak yaşam kalitelerini arttırarak toplumsal yaşama katılım sağlayacaktır. Bu çalışmada yetişkin OSB olan bireylerin tanısal özelliklerinin, yetişkinlik döneminde yaşanılan sorunların ve bağımsız yaşam için desteklenmesi gereken becerilerinin neler olduğu örneklerle sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: OSB, yetişkinlik dönemi, bağımsızlık, bağımsız yaşam becerileri

Öğrenme Güçlüğü Olan Bireylerin Eğitimi

İlkokul Türkçe Kitaplarındaki Okunabilirlik ve Okuduğunu Anlamanın Özel Öğrenme Güçlüğü Bağlamında İncelenmesi

Engin Yılmaz
Milli Eğitim Bakanlığı

Bildiri No: 102 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Özel öğrenme güçlüğü; özellikle okuma becerilerinde, yazmada, dikkatin toplanmasında, dinlemede veya matematikte yaşanan güçlüklerin olduğu bir özel eğitim kategorisidir. Okuma sadece harflerin sembollerinin algılanma süreci değil; akıcı okuma ve okuduğunu anlama bileşenlerini de içermektedir. Özel öğrenme güçlüğü olan öğrenciler için hazırlanan metinlerin bu bileşenleri de geliştirici nitelikte olması ve öğrencinin performansına uygun olması gerekmektedir.

Bu araştırmanın amacı; ilkokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin Ateşman, Bezirci ve Yılmaz ile ARI-Otomatik Okunabilirlik İndeksi ve metinlerin okuduğunu anlama stratejilerine uygunluğu değerlendirme formuna göre incelenmesidir. Bu doğrultuda 79 metin değerlendirilmiştir. Metinlerin "kolay" okunabilirlik düzeyine sahip olduğu, fakat öğrencilerin sınıf ve yaş düzeylerinin üzerinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tüm birinci sınıf metinlerinin Ateşman okunabilirlik değeri ortalaması 74,68'dir, "kolay" okunabilirlik düzeyindedir. Metinler ortalama 6.-7. sınıfa giden öğrenciye hitap etmektedir. ARI-Otomatik Okunabilirlik Dizini'ne (11,23) göre metinler 11-12 yaşındaki öğrenciye hitap etmektedir. Metinlerin okuduğunu anlama uygunluk yüzdesi olarak da %83 hesaplanmıştır. Tüm ikinci sınıf metinlerinin Ateşman okunabilirlik değeri ortalaması 71,65'tir, metinler "kolay" okunabilirlik düzeyindedir. Metinler ortalama 5.-6. sınıfa giden öğrenciye hitap etmektedir. ARI-Otomatik Okunabilirlik Dizini' ne (10,28) göre de metinler 10,11 yaşındaki öğrenciye hitap etmektedir. Metinlerin okuduğunu anlama uygunluk yüzdesi olarak da %76 hesaplanmıştır. Tüm üçüncü sınıf metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Değeri ortalaması 74,84'tür, "kolay" okunabilirlik düzeyindedir. Metinler ortalama 6.-7. Sınıfa giden öğrenciye hitap etmektedir. ARI-Otomatik Okunabilirlik Dizini' ne (11,28) göre de metinler 11-12 yaşındaki öğrenciye hitap etmektedir. Metinlerin okuduğunu anlama uygunluk yüzdesi olarak da %89 hesaplanmıştır. Tüm dördüncü sınıf metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Değeri ortalaması 70,94'tür, "kolay" okunabilirlik düzeyindedir. Metinler ortalama 7.-8. Sınıfa giden öğrenciye hitap etmektedir. ARI-Otomatik Okunabilirlik Dizini' ne (11,95) göre de metinler 11-12 yaşındaki öğrenciye hitap etmektedir. Metinlerin okuduğunu anlama uygunluk yüzdesi olarak da %92,2 hesaplanmıştır. Ayrıca okuduğunu anlama stratejilerine uygunluk düzeylerinin ortalaması da %76 olarak hesaplanmıştır. Özel öğrenme güçlüğü olan öğrenciler için hazırlanacak metinlerin okunabilirlik ve okuduğunu anlama stratejilerinin öğretimine uygunluğu da göz önünde bulundurulmalıdır. Hazırlanan ders kitaplarındaki okuma metinlerinin hece sayılarının, kelime ve cümle uzunluklarının öğrencilerin yaş, sınıf düzeyine uygun olması öğrencilerin okumaya, ders karşı geliştirdikleri bakış açısı ve tutumları olumlu ya da olumsuz olarak etkileyebilmektedir. Özel eğitim kategorisinde bulunan özel öğrenme güçlüğü olan öğrenciler için hazırlanacak okuma metinlerinin okunabilirlik, okuduğunu anlama stratejilerinin öğretimine uygunluğunun da göz önünde bulundurulması öğrencilerin okumaya karşı olumlu tutum sergilemelerine, performanslarına yönelik eğitim almalarına katkı sağlayacaktır. Birinci sınıf okuma metinlerinin bazılarında okuduğunu anlama sorusu hiç bulunmamaktadır. İkinci sınıf okuma metinlerinin sonunda bulunan okuduğunu anlama sorularında çıkarım yapmayı gerektiren sorulara yer verilmemiştir. Metinlerde ayrıca imla ve yazım hatalarının olduğu da gözlemlenmiştir. Yayınlanmadan önce metinlerin yazım ve dilbilgisi açısından da gözden geçirilmesi gerekmektedir. Genellikle temaların son metni ile ilgili okuduğunu anlama sorularına yer verilmemiştir. İşlenen temanın geneli ile ilgili değerlendirme çalışması yapılmıştır. Son metin için de okuduğunu anlama soruları sorulmalı, daha sonra temanın geneli ile ilgili değerlendirme çalışması yapılmalıdır. Dördüncü sınıf metinlerinin çıkarım yapmayı gerektirecek, soyut düşünmeyi geliştirici etkinliklerden oluşmasının daha faydalı olacağı düşünülmektedir. Okullarda normal gelişim gösteren akranları ile aynı öğretim materyallerini kullanmak durumunda olan özel öğrenme güçlüğü olan öğrenciler için okunabilirlik düzeylerinin, akıcı okuma ve okuduğunu anlama becerilerinin geçerli ve güvenilir formüller ile hesaplanıp, uzman görüşü alınarak hazırlanmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okunabilirlik, okuduğunu anlama, özel öğrenme güçlüğü

Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukların Psikolojik Sağlamlık ve Okula Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Semiha Atalay Göv[1], Kürşat Öğülmüş[1]
[1]Kırıkkale Üniversitesi

Bildiri No: 124 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Özel öğrenme güçlüğü (ÖÖG) olan bireylerin akademik alanda yaşadıkları güçlükler okul başarısını ve motivasyonunu etkilediği gibi bireyin psikolojik sağlamlığını da büyük ölçüde etkilemektedir. Buna karşın alanyazın incelendiğinde bu çocukların okul motivasyonları ve psikolojik sağlamlıklarını inceleyen az sayıda araştırmaya rastlanmıştır.

Bu anlamda araştırmanın amacı, ÖÖG olan çocukların psikolojik sağlamlık ve okula yönelik tutumlarını farklı demografik özelliklere göre incelemek ve bu değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Çalışma grubunu Kayseri ilinde ilkokul, ortaokul ve lise kademelerinde öğrenimine devam eden ve ÖÖG tanısı almış 7-16 yaş arasındaki bireyler oluşmaktadır. Araştırma grubunu 222 (%56,6) erkek, 170 (%43,4) kız olmak üzere 392 birey oluşturmaktadır. Katılımcıların 106'sı (%27,0) 7-10, 242'si (%61,8) 11-14, 44'ü (%11,2) 15-16 yaş aralığında yer almaktadır. Katılımcılardan 58'i (%14,8) ÖÖG haricinde ek bir tanıya sahiptir. Araştırmada nicel araştırma desenlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28) ve Okul Tutum Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon analizi ve Doğrusal Regresyon analizleri, t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Elde edilen bulgular incelendiğinde erkek katılımcıların psikolojik sağlamlıkları, kız olanların psikolojik sağlamlıklarından yüksek olduğu belirlenmiştir. Akademik başarı arttıkça bireylerin psikolojik sağlamlık düzeyleri artmaktadır. Bireylerin anne ve babalarının aynı evi paylaşması, ÖÖG olan çocukların psikolojik sağlamlıkları üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir. Katılımcıların okul tutum değerlendirme puanları erkeklerde kızlara oranla daha yüksektir. Okul tutum değerlendirme alt boyutlarından motivasyon/öz düzenleme puanları ise bireylerin akademik başarıları arttıkça pozitif yönde etkilenmektedir. ÖÖG olan bireylerin psikolojik sağlamlık düzeyi, okul tutum değerlendirme düzeyleri üzerinde pozitif yönde ve anlamlı bir etkiye sahiptir. Bireylerin psikolojik sağlamlık düzeyi okul tutum değerlendirme düzeyini anlamlı bir biçimde yordamaktadır. Psikolojik sağlamlık düzeyi arttıkça okula yönelik olumlu tutumlar geliştirme olasılığı da artmaktadır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar ilgili alanyazınla karşılaştırılarak bildiri sunumunda tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Özel öğrenme güçlüğü, psikolojik sağlamlık, okula yönelik tutum.

Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrenciler ile Düşük ve Yüksek Okuma Başarısı Gösteren Öğrencilerin Okuma ve Yazma Performanslarının Karşılaştırılması

Murat Hikmet Açıkgöz[1], Cevriye Ergül[2]
[1]Kırıkkale Üniversitesi
[2]Ankara Üniversitesi

Bildiri No: 139 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Okuma ve yazma becerileri bireylerin toplum içerisinde aktif ve üretken olmalarını sağladığı gibi akademik başarının da temelini oluşturmaktadır. Bu becerilerde yeterince ustalaşamayan öğrencilerin akademik başarısızlık yaşamaları da çoğu durumda kaçınılmaz olmaktadır. Okuma yazmada yaşanan güçlükler ek olarak düşük benlik algısı, sosyal dışlanma, problem davranışlar ve okul terki gibi çok önemli olumsuz sonuçlara da neden olabilmektedir. Bu temel becerilerde oluşan problemler bazen yetersiz öğrenme fırsatları, yetersiz ve niteliksiz öğretim, düşük sosyoekonomik düzey gibi çeşitli çevresel dezavantajlara bağlı olarak ortaya çıkabilirken önemli bir bölümü de öğrenme güçlüğü (ÖG)'ne bağlı olarak ortaya çıkabilmektedir. ÖG olan öğrencilerin en sık olarak okuma, okuduğunu anlama ve yazma becerilerinde güçlük yaşadığı bilinmektedir. Genellikle ilk olarak okuma yazmayı öğrenme aşamasında gözlenen güçlükler ilerleyen yıllarda daha belirgin hale gelmekte ve özellikle üçüncü ve dördüncü sınıflarda akranları ile aralarındaki fark daha da açılmaktadır. Yurtdışı alanyazında çok sık olarak bildirilen bu bulgulara rağmen ülkemizde öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin yaşadıkları okuma ve yazma güçlüklerinin düzeyinin ve akranları ile aralarındaki performans farklılıklarının incelendiği çalışmalar oldukça sınırlıdır. Oysa öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin üçüncü ve dördüncü sınıfta yaşadıkları güçlüklerin hangi alanlarda ne düzeyde farklılaştığının incelenmesi ve diğer öğrencilere göre ne durumda olduklarının belirlenmesi bu öğrencilerin yaşadıkları problemlerin anlaşılmasına, müdahale programlarına olan ihtiyacın belirlenmesine ve planlanmasına önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Ek olarak, üçüncü dördüncü sınıf gibi okuma-yazmanın artık öğrenmenin aracı haline dönüştüğü sınıf düzeylerinde bu farklılaşmanın ne düzeyde gerçekleştiği, öğrencilere sunulan özel eğitim hizmetleri ve kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının etkililiğine yönelik de bir fikir sunabilecektir.

Dolayısıyla bu araştırmada ÖG olan öğrenciler ile düşük okuma başarısı (DOB) gösteren ve yüksek okuma başarısı (YOB) gösteren öğrencilerin okuma ve yazma performansları karşılaştırılmış ve başarı düzeyleri incelenmiştir. Nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modelinin kullanıldığı araştırmaya ÖG tanısı olan 24 öğrenci ile bu öğrencilerle aynı sınıfa devam eden 23 DOB ve 24 YOB gösteren öğrenci dahil edilmiştir. Araştırma kapsamında okuma hızı, okuma doğruluğu, okuduğunu anlama, dikte, yazılı ifade sözcük üretimi ve yazılı ifade içerik kalitesi değişkenlerine ilişkin ölçümler gerçekleştirilmiştir. Yapılan ölçümlerde Okuma Yazma Değerlendirme Bataryasının (OYAB) Metin Okuma, Metin Anlama, Dikte ve Metin Yazma Testleri kullanılmıştır. Analizler sonucunda incelenen değişkenlerin tümünde gruplar arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Post-Hoc testi sonuçlarına göre, gruplar arası farklılıkların okuma hızı değişkeninde tüm gruplar arasında olduğu, diğer değişkenlerde ÖG ve DOB gruplarının YOB grubundan anlamlı olarak daha düşük puanlar aldıkları, buna karşın ÖG ve DOB grupları arasında anlamlı bir fark olmadığı gözlenmiştir. Gruplar arası farklılıklar z puanlarına göre incelendiğinde ise özellikle ÖG ile YOB grupları arasındaki farkın tüm değişkenlerde 1-2 standart sapma arasında olduğu belirlenmiştir. Başarı düzeylerindeki dağılımlar incelendiğinde okuma hızı ve okuduğunu anlama becerilerinde ÖG ve DOB gruplarının genellikle çok düşük ve düşük düzeyde, YOB grubun ise orta ve yüksek düzeyde yer aldığı belirlenmiştir. Okuma doğruluğunda ise ÖG ve DOB gruplarının daha çok endişe düzeyinde, YOB grubunun ise bağımsız düzeyde olduğu gözlenmiştir. Yazma becerilerinde ise dağılımların yazılı ifade sözcük üretimi ve yazılı ifade içerik kalitesinde ÖG ve DOB gruplarının düşük ve çok düşük düzeyde, YOB grubunun ise yüksek düzeyde yoğunlaştığı görülmüştür. Sonuçlar alanyazın çerçevesinde tartışılmış ve ileriki çalışmalara, uygulamalara ve eğitim politikalarına dönük öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Öğrenme güçlüğü, düşük okuma başarısı, yüksek okuma başarısı, okuma, okuduğunu anlama, yazma

Okul Öncesi Çocuklarının Çalışma Belleği Performansları ile Erken Aritmetik Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Çağla Özgür Yılmaz
Aksaray Üniversitesi

Bildiri No: 141 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Matematik becerilerinin gelişimine ilişkin erken dönemde hem aritmetik becerilerinin ilk aşamalarını hem de problem çözme becerilerinin daha sonraki gelişimini etkilemesi açısından ÇB önemli bir bilişsel faktör olarak ortaya çıkmaktadır (Alloway ve Alloway, 2010). Okul öncesinde çocukların çalışma belleği performanslarının ileri dönemlerde matematik performanslarını etkilediği ve sözel çalışma belleğinde güçlük yaşayan çocukların matematik ve okuma problemleri açısından risk altında olduğu belirtilmektedir (Krajewski ve Schneider, 2009). Erken aritmetik becerilerinin gelişimine bakıldığında görsel-mekansal ÇB'nin daha etkin bir bileşen olduğu ifade edilse de (Andersson ve Lyxell, 2007), farklı çalışma bulgularının da olduğu da görülmektedir (Krajewski ve Schneider, 2009).

Bu çerçevede bu çalışmanın amacı okul öncesi dönemde çocukların çalışma belleği performansları ile erken aritmetik becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda bu araştırma nicel araştırma modellerinden ilişkisel tarama modeli ile desenlenmiştir. Araştırmanın katılımcılarını 60-72 ay aralığındaki tipik gelişim gösteren çocuklar oluşturmaktadır. Araştırmanın veri toplama araçları veli onam formu, Çalışma Belleği Ölçeği (Ergül, Özgür Yılmaz ve Demir, 2018) ve Anasınıfı Çocuklarına Yönelik Erken Matematik Becerileri Değerlendirme Aracı (Dalga, Güldenoğlu ve Kargın, 2020)'dır. Verilerin toplanmasına ilişkin gerekli izinlerin alınmasının ardından belirlenen okullarda her sınıftan beş katılımcının seçkisiz atama yoluyla belirlenmesi planlanmıştır. Veri toplama sürecine başlanmış olup, süreç halen devam etmektedir. Araçlar her bir katılımcıya bireysel olarak uygulanmaktadır. Araçların uygulanması sıra etkisini kontrol etmek amacıyla araçlar farklı sıralarda uygulanmaktadır. Veri toplama sürecinin tamamlanmasının ardından elde edilen verilerin analizinde SPSS 22.0 paket programı kullanılacaktır. Verilerin öncelikle çalışma belleği ve erken matematik alt test puanlarına ilişkin normallik analizleri yapılarak betimsel istatistikleri incelenecektir. Verilerin normal dağılıma sahip olması durumunda Basit Doğrusal Korelasyon analizi, verilerin normal bir dağılıma sahip olmaması durumunda Spearman Sıra Farkları Korelasyon Hesabı analizi yürütülecektir.

Çalışmadan elde edilecek bulguların okul öncesindeki çocukların farklı çalışma belleği bileşenlerinde gösterdikleri performans ile erken aritmetik becerileri arasındaki ilişkiyi ortaya koyması açısından alanyazına ek bulgular sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çalışma belleği, okul öncesi, öğrenme güçlüğü risk grubu, erken aritmetik becerileri

Okumada Güçlük Yaşayan ve Yaşamayan Öğrencilerde Okuma Başarısı ile Yürütücü İşlevler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Atilla Tutuş[1], Meral Çilem Ökçün Akçamuş[2]

[1]MEB

[2]Ankara Üniversitesi

Bildiri No: 158 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Okuma becerileri, okur yazar toplumlarda bireylerin yaşam kalitesi için önemli bir beceri olarak ele alınmakta buna bağlı olarak da modern toplumlara tam katılım ve bağımsız yaşamın önemli bir gerekliliği olarak görülmektedir. Okul yıllarında ise okuma başarısının bilginin ediniminde ve akademik başarıda önemli bir rol oynadığı bilinmektedir. Nitekim okuma becerileri yeni bilgileri öğrenme sürecinde de bir araç olarak kullanıldığı için diğer alanlardaki akademik başarıyı da etkilemektedir. Ülkemizde okuma becerilerinin öğretimine ilkokul 1. sınıfta başlanılmakla birlikte okuma performansları arasında çocuklar arasında farklılıklar görülebilmektedir. Nitekim yakın zamanlı yapılmış bir çalışma, Türkçe konuşan ve birinci sınıfa devam eden çocukların %34'ünün düşük okuma performansı gösterdiğini ve bu çocukların %67'sinin ikinci sınıfta da düşük okuma performansı göstermeye devam ettiğini ortaya koymuştur (Ergül vd., 2022). Çocukların ilkokuldaki okuma başarısı dil, erken okuryazarlık gibi alan özel becerilerin yanı sıra yürütücü işlevler gibi bilişsel süreçlerle de ilişkilidir. Uluslararası alanyazında okuma ve okuduğunu anlama ile yürütücü işlevler arasındaki ilişkileri inceleyen birçok çalışma bulunmaktadır (Willoughby, vd., 2019). Türkçe konuşan çocuklarda ise sınırlı sayıda araştırma bulunmakta, bu araştırmalarda ise yürütücü işlevlerin özellikle çalışma belleği olmak üzere tek bir bileşeninin ele alındığı görülmektedir. Oysa Türkçenin sözdizimi ve biçimbilgisi yapısından ve ortografisinin şeffaf olmasından dolayı bu ilişkilerin farklılaşması olasıdır. Bu araştırmada da ilkokul ikinci sınıfa devam eden, okumada güçlük yaşayan ve yaşamayan öğrencilerin okuma başarısı ile yürütücü işlevleri arasındaki ilişkinin karşılaştırmalı incelenmesi amaçlanmaktadır. Çalışma grubu, 7,4- 8,8 yaş aralığında bulunan 37 okuma güçlüğü olan ve 54 okuma güçlüğü olmayan toplam 91 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışma ilişkisel araştırmalardan nedensel karşılaştırma ve yordayıcı korelasyonel araştırma deseninde gerçekleştirilmiştir. Veriler TONİ-3 Sözel Olmayan Zeka Testi, Türkçe Okul Çağı Dil Gelişimi Testi (TODİL), Sözel Akıcılık Testi, Stroop Testi, Hanoi Kulesi, Çalışma Belleği Ölçeği ve Okuma Yazma Değerlendirme Bataryası (OYAB) kullanılarak toplanmıştır. Araştırmada öncelikle okumada güçlük yaşayan ve yaşamayan gruplar arasında yürütücü işlevler açısından farklılık olup olmadığı bağımsız örneklem t testi ile incelenmiştir. Ardından yürütücü işlevlerin bileşenleri ile okuma ve okuduğunu anlama ölçümleri arasındaki ilişkiler Pearson korelasyonu ile analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda okumada güçlük yaşayan ve yaşamayan gruplar arasında sözel bellek puanları açısından istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılıkların olduğu belirlenmiştir. Korelasyon analizleri sonucunda ise, okumada güçlük yaşayan çocuklarda ketleme ile metin okuma ve metin anlama arasında, bilişsel esneklik ile cümle doğruluğu ve boşluk doldurma arasında, çalışma belleği ile ise cümle doğruluğu arasında anlamlı ilişkilerin olduğu bulunmuştur. Okumada güçlük yaşamayan çocuklarda, ketlemeyle anlamlı sözcük okuma, anlamsız sözcük okuma ve boşluk doldurma arasında, çalışma belleğiyle ise tüm okuma ve anlama ölçümleri arasında anlamlı ilişkilerin olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okuduğunu anlama, yürütücü işlevler, okuma başarısı, ketleme, çalışma belleği

60-72 Aylık Çocuklarda Hızlı İsimlendirme ve Erken Okuryazarlık Becerilerinin İncelenmesi

Damla Dilara Çiçek[1], Hatice Nilay Kayhan[2]
[1]MEB/BİLSEM
[2]Ege Üniversitesi

Bildiri No: 171 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu araştırmanın amacı, 60-72 aylık çocukların erken okuryazarlık ve hızlı isimlendirme becerilerinin anne baba yaşı, eğitim düzeyi, iş durumu, çocukların okul öncesi eğitim alma ve devam etme süreleri, kardeş sayıları, devam ettikleri okul sosyoekonomik düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesidir.

Nicel araştırma yöntemi ile desenlenen, ilişkisel tarama modeli kullanılan araştırmanın çalışma grubu, amaçsal örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. 2021-2022 eğitim-öğretim yılı İzmir ili merkez ilçelerinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı devlet okullarında öğrenim gören; yaş aralığı 60-72 ay olan ve tipik gelişim gösteren 111 öğrenci araştırmanın katılımcı grubunu oluşturmuştur. Araştırma verileri Demografik Bilgi Formu, Hızlı İsimlendirme Testi (HİT) ve Erken Okuryazarlık Testi (EROT) ile elde edilmiştir. Veri toplama süreci öncesinde veri toplama araçlarının kullanım izinleri, etik kurul izinleri, veli onamları ile idari izinler alınmış; araştırmanın uygulama sürecine yönelik ilgili planlamalar katılımcı öğrencilerin devam ettiği okul yöneticileri ile yüzyüze gerçekleşen toplantılarda belirlenmiştir. Veli onayları doğrultusunda öğrencilerden gönüllük esasına dayalı olarak veriler, veri toplama araçlarının ilk araştırmacı tarafından uygulanması sonucu elde edilmiş; araştırmanın modeli doğrultusunda istatistiksel olarak incelenmiştir.

Araştırmaya katılan çocukların HİT testinden elde ettikleri puanların okul öncesi eğitim alma ve eğitime devam etme süreleri, kardeş sayısı ve kardeşe sahip olma durumları ile devam ettikleri okul sosyoekonomik düzeyi, anne babalarının yaşı, eğitim ve iş durumuna göre anlamlı olarak farklılaşmadığı belirlenmiştir. Demografik değişkenlere göre Hızlı İsimlendirme Testinden aldıkları puanlara ilişkin farklılığının incelenmesi amacıyla demografik değişkenlerden grup sayısı iki olanlarda Mann Whitney U, ikiden fazla olanlarda ise Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Erken okuryazarlık becerilerinin demografik değişkenlere göre farklılığının incelenmesi amacıyla analize hazırlık aşamasında parametrik test varsayımları kontrol edilmiştir. EROT puanlarının sadece babanın yaşı değişkenine ilişkin gruplarda normal dağıldığı görülmüştür. Çocukların EROT testinden elde ettikleri puanların okul öncesi eğitim alma değişkenine göre okul öncesi eğitim alanlar lehine, devam etme sürelerine göre daha uzun süre devam edenler (6 aydan az ile 1 yıldan fazla süredir okul öncesi eğitime devam eden öğrencilerin EROT puanları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur) lehine anlamlı şekilde farklılaştığı, ailelerin eğitim düzeyine göre, eğitim düzeyi yüksek olanlar lehine farklılık görülmüştür. İlkokul-ön lisans, ilkokul-lisans, ortaokul-ön lisans ve ortaokul-lisans mezunu annelerin çocuklarının EROT puanları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur. Babanın öğrenim düzeyine ilişkin Kruskal Wallis testi sonuçları incelendiğinde, çocukların EROT toplam, EROT sözcük bilgisi ve EROT dinlediğini anlama puanları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Okul SED'e göre yüksek sosyoekonomik düzeydeki okullara devam eden öğrenciler lehine anlamlı farklılaşma belirlenmiştir. Buna karşılık EROT testi puanlarının anne babanın yaşı, iş durumu ve çocukların kardeş sayısı değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Çocukların hızlı isimlendirme becerileri ile erken okuryazarlık becerilerine yönelik yapılan karşılaştırmada ise bu iki beceri arasında yüksek bir ilişkinin olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Araştırmada elde edilen sonuçlar, hızlı isimlendirme ve erken okuryazarlık becerilerinin birbiri ile ilişkili olduğunu, erken dönemde ebeveynler, öğretmenler ve uzmanların okuma yazmaya ön koşul beceriler konusunda çocukların bu becerilerini desteklemeleri gerekliliğini göstermiştir. Anne-baba eğitim düzeyi ile çocukların okulöncesi eğitime devam etme sürelerinin önemli birer değişken olduğu belirlenmiş, bu sonuç çocukların formal okuma sürecine başlamadan önce kazanmaları gereken öncül beceriler konusunda okul öncesi eğitimin önemi ve gerekliliğini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitim, erken okuryazarlık, hızlı isimlendirme testi, okuma becerileri.

İlkokul 4. Sınıfta Kaynaştırmaya Devam Eden Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilere ve Olağan Gelişim Gösteren Öğrencilere, Fen Bilimleri Dersinde 'maddenin Özellikleri' Ünitesinin Doğrudan Öğretim Modeline Göre Öğretilmesi ve Bu Modelin Öğrencilerin Öğrenmeleri Üzerindeki Etkisi

Hakan Metin[1], Banu Altunay[2]

[1]19 Mayıs Üniversitesi

[2]

Bildiri No: 238 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Öğretim müfredatının önemli bir parçası olan fen bilimleri dersi, soyut fen kavramlarını içermesinden ve bilişsel süreç performansını gerektirmesinden dolayı öğrenme güçlüğü, zihin yetersizliği, görme ve işitme yetersizliği ve otizm gibi özel gereksinimi olan öğrencilerin genel olarak zorluk yaşadığı dersler arasında yer alır (Brigham, Scruggs & Mastropieri, 2011). Bunun sonucu olarak, genel eğitim sınıflarında öğrenim gören özel gereksinimi olan öğrencilerin fen bilimleri eğitimi derslerinde sergiledikleri performanslarının, olağan gelişim gösteren akranlarına oranla daha düşük olduğu belirtilmektedir (Aydeniz, Cihak, Graham & Retinger, 2012). Bu nedenle bir sınıfta fen bilimlerinin öğretilmesini vurgulayan yaklaşımdan bağımsız olarak, zorluklarla karşılaşabilecek öğrenme güçlüğü olan bazı öğrencilerin yeterli derecede öğrenmesini sağlamak için aktif destek gereklidir (Scruggs, Mastropieri & Okolo, 2008). Bu aktif desteğin sağlanması öğretmen çabasına ek olarak; kullanılan öğretim yöntemi, materyali ve uyarlamalarıyla mümkün olabilmektedir. Bu araştırmada ilkokul 4. sınıfta kaynaştırmaya devam eden öğrenme güçlüğü (ÖG) olan öğrencilere ve olağan gelişim gösteren öğrencilere, fen bilimleri dersinde 'Maddenin Özellikleri' ünitesinin Doğrudan Öğretim Modelin'e (DÖM) göre öğretilmesi ve bu modelin öğrencilerin öğrenmeleri üzerindeki etkisini ve bu uygulamanın fen bilimleri dersine yönelik tutumlarına etkisini belirlenmek amaçlanmıştır.

Araştırma, bir devlet okulunda öğrenim gören 3'ü ÖG olan 7'si risk grubunda yer alan toplam 107 ilkokul 4. sınıf öğrencisi ile yürütülmüştür. Araştırmada DÖM'e göre hazırlanmış öğretim materyali tüm öğrencilere uygulanmıştır. DÖM'e göre hazırlanmış öğretim materyalinin uygulanmasının etkililiğini belirlemek amacı ile tek denekli desenlerden denekler arası çoklu yoklama deseni ve tek grup ön test-son test deseni birlikte kullanılmıştır. Sosyal geçerlik amaçları için ise öğrencilerin ve öğretmenlerin DÖM'e göre geliştirilmiş öğretim materyaliyle ilgili görüşleri değerlendirilmiştir. Fen bilimleri dersine yönelik tutum amaçları kapsamında deney grubunun Fen'e Yönelik Tutumlar Ölçeğine verdiği cevaplar ön testten son teste olan değişimleri arasındaki farklılıklar incelenmiştir. Etkililik, genelleme ve tutum verilerinin analizinde parametrik testlerden eşleştirilmiş grup t testi (Paired Sample t Test) kullanarak verileri analiz etmiştir. ÖG olan öğrencilerin verileri ise çizgi grafiği kullanılmıştır. Sosyal geçerlik verileri ise betimsel olarak değerlendirilmiştir.

DÖM'e göre hazırlanmış öğretim materyalinin uygulanması sonrasında tüm öğrencilerin aldıkları puanlarda, ön testten son teste anlamlı fark göstermiştir. Ayrıca uygulama sonrasında ÖG olan öğrencilerde öğrenmeler bakımından grupta yer alan öğrencilere paralel bir gelişim göstermiştir. ÖG olan öğrencilerin gelişimleri izlendiğinde öğrencilerin öğrenmelerinin kalıcı olduğu belirlenmiştir. Fen bilimleri dersine yönelik tutumlar incelendiğinde ise Fen'e Yönelik Tutum Ölçeğinden tüm öğrencilerin aldıkları puanlarda, ön testten son teste anlamlı fark göstermiştir. Sosyal geçerlik amaçları kapsamında elde edilen bulgular incelendiğinde ise; DÖM'e göre geliştirilmiş öğretim materyalinin uygulamasına katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin tamamının çalışmaya katılmaktan memnun oldukları ve öğretim sürecini sevdikleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Özel Eğitim, kaynaştırma, öğrenme güçlüğü, fen öğretimi, doğrudan öğretim

Akıcı Okuma ve Okuduğunu Anlama Destek Eğitim Programının (Oka²dep) Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Ortaokul Öğrencilerinin Okuma Becerilerine Etkisi

Hilal Ezgi Çaprak[1], Bora Görgün[1]
[1]İzmir Demokrasi Üniversitesi

Bildiri No: 262 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu araştırmanın amacı özel öğrenme güçlüğüne sahip öğrencilerin akıcı okuma ve okuduğunu anlama becerilerini desteklemek amacıyla tasarlanan Akıcı Okuma ve Okuduğunu Anlama Destek Eğitim Programı (OKA²DEP)'in özel öğrenme güçlüğüne sahip 5,6, ve 7.sınıf öğrencilerinin akıcı okuma ve okuduğunu anlama becerileri üzerindeki etkisini değerlendirmektir. Araştırmada yöntem olarak tek denekli araştırma modellerinden değişen ölçütler modeli kullanılmıştır. Değişen ölçütler modeli bir davranış üzerinde bir dizi uygulamanın etkisinin yavaş yavaş gösterilmesinin planlandığı modeldir. Hedef davranışın katılımcıların hâlihazırda dağarcığında bulunan bir davranış olması gereklidir.Araştırmanın katılımcıları İzmir/Torbalı'da özel eğitim ve rehabilitasyon merkezine giden özel öğrenme güçlüğüne sahip ortaokul düzeyinde dört öğrenciden oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak başlama düzeyi, uygulama ve izleme oturumlarında ve sosyal geçerlilik de kullanılmak üzere okuma metinleri, öğrencilerin performansına ilişkin kayıt tutmak için uygulayıcı formlarının bitimindeki veri kayıt tabloları,her metin için beş adet okuduğunu anlama sorusu,katılımcıların kendi performanslarını izlemeleri için grafikler,kamera,kronometre,üç ayaklı kamera sehpası kullanılmıştır. Veri analizinde katılımcıların okuma metinlerinde bir dakikada kaç kelimeyi doğru okuduğuna, metinde toplam kaç okuma hatası yaptığına , metni ne kadar sürede okuduğuna ve okuduğunu anlama sorularına verdikleri cevaplara bakılmıştır. Veri analizi sonucunda OKA²DEP'in katılımcıların bir dakikada okunan doğru kelime sayısı, doğru okuma yüzdesi (Doğru okuma yüzdesi bir dakikada okuduğu doğru kelime sayısının, bir dakikada okuduğu tüm kelime sayısının yüzdesel olarak oranını ifade etmektedir) ve okuduğunu anlama puanları üzerinde olumlu yönde etkisinin olduğuna ulaşılmıştır. Araştırmada etkililiği incelenen OKA²DEP , anahtar kelime/hatırlatıcı stratejisi, tekrarlı okuma stratejisi ve öykü haritası stratejisi olmak üzere üç temel okuma stratejisini içermektedir. Bu araştırmada OKA²DEP 'in etkililiği ile birlikte üç temel okuma stratejisinin birlikte kullanımının etkililiği de tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Özel öğrenme güçlüğü , disleksi , akıcı okuma , okuduğunu anlama , OKA²DEP

Öğrenme Güçlüğünde Fiziksel Aktivitelerin Yeri

Uğur Bozkurt
MEB

Bildiri No: 298 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Öğrenme güçlüğü olan bireylerin alan yazında varolan çalışmaların yanında fiziksel aktivitelerle desteklenmesinin ve dünyada eğitimde kullanılan (örneğin life kinetik vb.)fiziksel aktivite uygulamlarının bilinen öğrenme güçlüğü programlarının içeriklerine dahil edildiğinde öğrenme güçlüğü olan bireylere öğretimin farklılaştığı ve yararının tartışılacağı araştırmamızın çıktıları öğrenme güçlüğü çalışan uzmanlara yeni bir çalışma yolu olanağı sağlaması ile eğitimi tek düzelikten kurtarak çeşitlendirmeye ve her çalışsanın değer üretmesine yol açacaktır. Araştırmamızda bilinen dışında hareket eğitimi ve fiziksel aktivitelerle çalışan öğrenci ve uzmanların görüşleri ve gelişimleri ile ilgili alanda kullanılan program ve öğretimlere desteği paylaşılarak dinleyicilere fiziksel aktivite örnekleri ile öğretim örneklemeleri verilecektir.Ülkemizde yapılan öğrenme güçlüğü çalışmlarına bakıldığında ,ajademik boyutta ya da değerlendirme boyutunda tıkalı kaldığı ,alanda çalışan öğretmen ve uzmanların alternatif öğretim üretmekte zorlandığı ve bu zorlukla öğretimlerin tek düze ve öğrenci odaklı olmaktan uzak kaldığı gmrülmektedir.Alternatif aktivite ve çalışmaların normal zekaya sahip olduğu bilinen öğrenme güçlüğü olan bireylerde öğretimi kolaylaştırıcı ,öğrencinin aktif olduğu ve salt okuma bütünlerinin dışında bilişsel süreçleri harekete geçirdiği öngörülmektedir .Her bireyin aynı yolla öğrenemediği /öğrenmediği durumlar göz önüne alındığında bireyin uygun oluşu ele alınarak kurgulanacak etkili fiziksel aktivite ve vücud koordinasyon çalışmalarının içine yerleştirilmiş öğretim uygulamaları ,ortamı bireyin bilişsel becerilerini kullanımını desteklerken aynı zamanda yeni çözümler bulmasına teşvik edici ,problemlere yeni çözümler bulma ile ilgili üretimler sergileye bildiği olası durumları ortaya çıkaracaktır . Bu sebeple hafıza ,dikkat, algı ,planlama ,kendini değerlendirme süreçlerinde daha başaralı ve özgüveni kulanabilen bireyler ortaya çıkaracak eğitim planlamaları yapılabilmesi adına günlük yaşama uygun davranışları destekleyici aktiviteler bireyin varolan potansiyelini ortaya çıkarabileceği düzeylerde bireye görelik dikkate alınarak kurgulanacak aktivite destekli öğrenme güçlüğü çalışmaları yeni öğrenme alanlarını destekleyecektir.

Anahtar Kelimeler: Öğrenme güçlüğü, fiziksel aktiviteler, destekleyici eğitim , aktif öğrenme

Özel Öğrenme Güçlüğü ve Müdahaleye Tepki Modeli: Deneysel Araştırmaların Sistematik Derlemesi

***Asuman Sağlam Ak*[1], *Macid Ayhan Melekoğlu*[1]**
[1]*Eskişehir Osmangazi Üniversitesi*

Bildiri No: 307 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Özel öğrenme güçlüğü bireyin bilgiyi alma, hatırlama, anlama ve ifade etme şeklini etkileyebilen ve okuma, yazma, matematik gibi alanlarda belirgin şekilde görülebilen bir güçlüktür. Özel öğrenme güçlüğü riski altında olan veya özel öğrenme güçlüğü tanısı olan öğrencilere erken müdahalenin sunulması bu öğrencilerin gereksinim duydukları eğitime erişmesini ve gerekli becerileri kazanma sürecini hızlandırmayı sağlamaktadır. Erken müdahale fırsatı sağlayan modellerden biri olan müdahaleye tepki modeli bu konuda dikkat çekmektedir. Bu araştırmada müdahaleye tepki modeline yönelik deneysel araştırmaların yer aldığı makaleleri bir arada sunmak ve bu araştırmaların özelliklerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda önceden belirlenen "response to intervention" AND "specific learning disabilities" AND "reading" OR "math" OR "writing" anahtar kelime grubu ile Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nin abone olduğu veri tabanlarını (Sagepub, Taylor & Francis, PsycInfo vb.) içeren ortak veri tabanı arama motorunda tarama yapılmıştır. Erişilen makaleler (a) araştırmanın müdahaleye tepki modeli ile ilgili olması, (b) araştırmanın deneysel bir yöntemle desenlenmesi, (c) müdahalenin öğrenciye yönelik tasarlanması, (d) katılımcıların öğrenme güçlüğü altında yer alan güçlüklerden biri konusunda risk altında olması ve (e) makalenin son beş yılda (2018-2023 yılları arasında) yayımlanmış olması olarak belirlenen dâhil etme ölçütlerine göre incelenmiştir. Vaka çalışması, tarama, korelasyonel, meta-analiz, sistematik derleme, yarı deneysel, nitel araştırma yöntemleri ile tasarlanmış makaleler, öğretmenlere yönelik tasarlanmış makaleler ve katılımcıları zihin yetersizliği, otizm spektrum bozukluğu gibi yetersizliklerle tanılanmış makaleler kriterlere uymadığı için dahil edilmemiştir. Dahil edilen makaleler katılımcı özellikleri, araştırmanın amacı, yöntem, aşama ve grup boyutu, uygulama süresi ve sonuç değişkenlerine göre analiz edilmiştir. Müdahaleye tepki modeli yaygın olarak kullanılmasına rağmen deneysel araştırmaların sınırlı sayıda olması modelin etkisinin daha fazla sayıda deneysel araştırmayla ortaya koyulması gerektiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel öğrenme güçlüğü, müdahaleye tepki modeli, risk altındaki öğrenciler

Disgrafili Bir Öğrencinin El Yazısı Okunaklılığının Geliştirilmesi

Özer Akgün[1], Başak Bağlama[2]
[1]Milli Eğitim Bakanlığı
[2]Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi

Bildiri No: 315 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu araştırma; yazma güçlüğü (disgrafi) yaşayan bir öğrencinin el yazısı okunaklılığının geliştirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma, kaynaştırma uygulamasına devam eden beşinci sınıf bir erkek öğrenciyle yürütülmüştür.

Bu araştırma, eylem araştırması yöntemiyle desenlenmiştir. Eylem araştırması yönteminde, öğretmen araştırmacı rolünde olduğu için öğretmen araştırması olarak da ifade edilmektedir. Bu araştırmada ise yazma güçlüğü yaşayan bir öğrenciye, özel eğitim öğretmeni tarafından el yazısı okunaklılığının geliştirilmesi amacıyla sistematik şekilde bir eylem planı uygulanmıştır. Araştırmanın tüm oturumları, öğrencinin devam ettiği okulun destek eğitim odasında gerçekleştirilmiştir.

Veriler; kopyalama metinler, yazım hataları formu ve çok boyutlu okunaklılık ölçeği ile toplanmıştır. Ayrıca aile ve sınıf öğretmenleriyle yapılan yüz yüze görüşmelerle de veriler toplanmıştır. Araştırmada kullanılan kopyalama metinler, öğrencinin Türkçe ders kitabından tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Seçilen metinler, ön değerlendirme aşamasında öğrencinin metinleri yazarken çok fazla zaman harcadığı göz önünde bulundurularak 20-25 kelimelik yapılandırılmış paragraflar haline getirilmiştir. Paragraflar, Times New Roman yazı tipinde, 16 punto büyüklüğünde ve A4 boyutunda kağıda bastırılmıştır.

Eylem süreci; düzey belirleme aşaması ve eylem aşamasından oluşmaktadır. Düzey belirleme aşamasında; (a) yazıyı etkileyen ergonomik etkenlere, (b) okunaklılığa, (c) yazma akıcılığına ve (d) heceleme becerisine göre öğrencinin el yazısı değerlendirilmiştir. Eylem aşaması ise; ergonomik etkenlere (oturma biçimi, kalem tutma ve defter konumu) ve yazı okunaklılığına (eğim, boşluk, ebat, biçim ve çizgi takibi) yönelik bir uygulama sürecini içermektedir. Eylem aşamasında, 20-25 dakikalık toplam 13 oturum gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte öğrenciye sırasıyla sözel ipucu, işaret ipucu, model ipucu kullanılmıştır. İpuçları, en az düzeyden en yoğun düzeye doğru bir sıralamayla kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda, eylem planıyla gerçekleştirilen uygulamaların (a) ergonomik etkenlere, (b) yazı okunaklılığına, (c) yazma akıcılığına, (d) heceleme becerisine, (e) genelleme ve kalıcılığa yönelik etkililiği öğrenciden alınan ön test-son test verileriyle değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçları; eylem planının etkili olduğunu ve öğrencinin el yazısı okunaklılığının gelişimine katkıda bulunduğunu göstermektedir. Sonuçlar; öğrencinin ergonomik etkenlere (oturma biçimine, kalem tutuşuna ve defteri konumlandırmasına) daha dikkat ederek yazı yazdığını ortaya koymuştur. Ayrıca çok boyutlu okunaklılık ölçeğine göre öğrencinin yetersiz düzeyde olan yazı okunaklılığının ortaya düzeye yükseldiği ve yazım hataları formuna göre ise yazım hatalarının anlamlı bir şekilde azaldığını görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Yazma güçlüğü, disgrafi, el yazısı, okunaklılık, yazım hataları

Akıcı Okuma ve Okuduğunu Anlamayı Geliştirme Programının (Oku-Gel) Okuma Güçlüğü Olan Öğrencilerin Okuma Becerileri Üzerindeki Etkililiği

Özer Akgün[1], Gönül Akçamete[2]
[1]Milli Eğitim Bakanlığı
[2]Yakın Doğu Üniversitesi

Bildiri No: 323 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu araştırmanın amacı; okuma güçlüğü olan ilkokul öğrencilerinin, akıcı okuma (okuma hızı ve okuma doğruluğu) ve okuduğunu anlama becerilerinin geliştirilmesi için tasarlanan okuma müdahale programının (OKU-GEL) etkililiğini belirlemektir. Araştırma, ilkokul ikinci ve dördüncü sınıfa devam eden ve okuma güçlüğü olan üç öğrenci ile yürütülmüştür.

Araştırma yöntemi, tek denekli araştırma yöntemlerinden değişen ölçütler modelidir. Akıcı okuma ve okuduğunu anlama becerileri bu araştırmanın bağımlı değişkenleridir. Araştırmanın bağımsız değişkeni ise araştırmacı tarafından tasarlanan OKU-GEL programıdır. OKU-GEL programının ismi, "okumayı geliştirme" ifadesinin kısaltılmasıyla oluşturulmuştur. OKU-GEL programı; hızlı otomatik isimlendirme çalışmasını, fonolojik farkındalık çalışmasını, tekrarlı okuma çalışmasını ve diyalojik okuma stratejilerinden CROWD ve PEER tekniklerinin uygulanmasını içermektedir.

Bu araştırmada; etkililik, güvenirlik ve sosyal geçerlik verileri olmak üzere üç çeşit veri toplanmıştır. Etkililik verilerini; okuma hızı, okuma doğruluğu ve okuduğunu anlama verileri oluşturmaktadır. OKUGEL programının etkililiğine yönelik elde edilen veriler, grafiksel analiz yoluyla analiz edilmiştir. Sosyal geçerlik verileri; katılımcı öğrencilerin görüşleri ile bu öğrencilerin ailelerinin ve sınıf öğretmenlerinin araştırmaya ilişkin görüşleri alınarak toplanmıştır. Güvenirlik verilerinin toplanmasında, gözlemciler arası güvenirlik ve uygulama güvenirliği olmak üzere iki tür veri toplanmıştır.

Araştırma bulguları; OKU-GEL programının okuma güçlüğü olan öğrencilerin akıcı okuma ve okuduğunu anlama becerilerinin geliştirilmesinde etkili olduğunu göstermektedir. Araştırmanın etki büyüklüğü hesaplamalarına göre; OKUGEL programının, iki öğrencinin okuma hızına çok büyük bir etki, bir öğrencinin okuma hızına ise büyük bir etki ettiği görülmüştür. OKU-GEL programı sonrası üç öğrencinin de okuma doğruluğunun, endişe düzeyinden öğretimsel düzeye yükseldiği görülmüştür. Okuduğunu anlama verilerine göre iki öğrencinin okuduğunu anlama becerisi öğretimsel düzeyden bağımsız düzeye, bir öğrencinin ise endişe düzeyinden bağımsız düzeye yükseldiği görülmüştür. Öğrencilerin geliştirdikleri becerileri farklı araç-gereçlere, kişilere ve ortamlara genelledikleri ve bu becerileri uygulama bittikten iki, üç ve dört hafta sonra bile korudukları sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal geçerlik verilerine göre; öğrencilerin, ailelerinin ve sınıf öğretmenlerinin OKUGEL programı hakkında olumlu yönde görüş beyan ettikleri görülmüştür.

* Bu çalışma; Yakın Doğu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsünde, Prof. Dr. Gönül Akçamete danışmanlığında Özer Akgün tarafından 2022-2023 eğitim-öğretim yılında yapılan doktora tez çalışmasından hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okuma güçlüğü, disleksi, akıcı okuma, okuma hızı, okuma doğruluğu, okuduğunu anlama

Özel Öğrenme Güçlüğü Olan İlkokul Öğrencilerinin Öz Düzenleme Becerilerinin İncelenmesi: Bir Karma Yöntem Araştırması

Burak Çarşanbalı[1], Meral Melekoğlu[2]
[1]Ankara Üniversitesi
[2]Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Bildiri No: 348 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Öz düzenleme, genel olarak bireyin kendi davranışları veya tepkilerini anlaması, izlemesi, kontrol etmesi ve davranışlarını koşullara göre düzenleyerek yönetmesi olarak ifade edilmektedir. Öz düzenleme becerileri çocukluk yıllarından itibaren hızlı gelişmeye başlamaktadır. Öz düzenleme bilişsel ve üstbilişsel stratejileri kapsayan hayat boyu aktif bir süreçtir ve özel öğrenme güçlüğü (ÖÖG) yaşayan çocuklar bu becerilerde güçlükler yaşamaktadır. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı ÖÖG tanısı almış ilkokul 2., 3. ve 4. sınıfa devam eden çocukların öz düzenleme becerilerini incelemektir.

Araştırmada karma yöntem araştırmalarından birleştirici desen kullanılmıştır. Araştırmanın nicel ve nitel verileri eş zamanlı olarak toplanmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda öz düzenlemeli öğrenme düzeylerini belirleme ölçeği ve öz düzenlemeli sosyal ve uyumsal davranış düzeylerini belirleme ölçeği ile 118 ÖÖG olan çocuktan veri toplanmıştır. Elde edilen veriler dağılımın normalliğinin karşılanması üzerine uygun parametrik testler ile analiz edilmiştir. Nitel boyutta ÖÖG tanısı almış ilkokul 2., 3. ve 4. sınıf çocuğu olan 13 ebeveyn ile araştırmacı ve danışmanı tarafından geliştirilmiş, uzman görüşü alınarak son hali verilen yarı yapılandırılmış görüşme formlarıyla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler içerik analiz tekniği ile analiz edilmiş ve verilerin güvenirliğine ilişkin kodlama güvenirliği alınmıştır. Araştırmanın nicel bulgularında öz düzenlemeli sosyal beceri ve uyumsal davranışları ile öz düzenlemeli öğrenme arasında yüksek düzeyde ilişki bulunmuştur. Ayrıca motivasyon hedef/strateji belirleme, planlama ve öz düzenleme becerilerini uygulama düzeylerini arasında yüksek düzeyde ilişki bulunmuştur. ÖÖG olan çocukların öz düzenlemeli sosyal becerileri ve uyumsal davranışları ile öz düzenlemeli öğrenmeleri cinsiyete göre farklılık göstermemiştir. ÖÖG olan çocukların öz düzenlemeli sosyal becerileri ve uyumsal davranışları ile öz düzenlemeli öğrenmeleri sınıf düzeylerine göre farklılık göstermemiştir. ÖÖG olan çocukların öz düzenlemeli sosyal beceri ve uyumsal davranışları ile öz düzenlemeli öğrenmeleri, okul öncesi eğitimi alma durumuna göre farklılık göstermemektedir. ÖÖG olan çocukların öz düzenlemeli sosyal beceri ve uyumsal davranışları ve öz düzenlemeli öğrenmeleri ile ekrana maruz kalma süresi arasında negatif düzeyde ilişki bulunmuştur. ÖÖG olan ilkokul çocuklarının ebeveynleri çocuklarının sorumluluklarını yerine getirme süreçlerine doğrudan dahil olmaktadır. ÖÖG olan çocukların ebeveynleri kendilerinin eğitime gereksinim duyduklarını belirtmektedir. ÖÖG olan çocukların öz düzenlemeli sosyal beceri ve uyumsal davranışları ile öz düzenlemeleri öğrenme özellikleri birbiri ile ilişkilidir. Bu nedenle ÖÖG olan çocukların öz düzenleme becerileri desteklenmelidir. Araştırma bulguları ebeveynlerin öz düzenleme stratejileri bakımından çocuklarını desteklemede güçlük yaşadığı göstermektedir. Dolayısıyla ebeveynlerin, çocuklarının öz düzenlemeli stratejilerini destekleme sürecine ilişkin çeşitli eğitimlerin düzenlenmesi önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Özel öğrenme güçlüğü, öz düzenleme, sosyal beceri, uyumsal davranış.

Yazma Güçlüğü Olan Bir Lise Öğrencisinin İkna Edici Metin Yazma Becerisinin Geliştirilmesi

Kürşat Öğülmüş[1], Murat Hikmet Açıkgöz[1]
[1]Kırıkkale Üniversitesi

Bildiri No: 366 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Yazma güçlüğü (YG) olan çocuklar yaşadıkları güçlükler nedeniyle ödev yapma, not tutma, kendini yazı ile ifade etme, ikna edici ya da öyküleyici türde metin yazma gibi bilişsel ve üstbilişsel yazma görevlerinde başarısızlıklar yaşamaktadırlar. Bu durum onların akademik yaşantısını olumsuz olarak etkilemekte ve yazmaya karşı olumsuz tutumlar geliştirmelerine neden olmaktadır. Çünkü herhangi bir öğrenci okulda geçirdiği zamanın büyük bir kısmında yazma becerisine ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle YG olan çocukların yazma becerilerinin geliştirilmesi okul yaşantıları için son derece önemlidir. Yazma becerilerinin geliştirilmesinde kullanılan ve öne çıkan stratejilerden biriside STOP & DARE (DENE ve İKNA Et) stratejisidir. DENE ve İKNA Et stratejisi Öz Düzenlemeli Strateji Geliştirme Modeli (ÖDSGM) temelinde Harris ve diğerleri (2008) tarafından geliştirilen bir ikna edici metin yazma stratejisidir. Bu çalışma kapsamında araştırmacılar tarafından uyarlanan strateji özel öğrenme güçlüğü (ÖÖG) tanısı olan ve yazmada yoğun problemler yaşayan 15 yaşındaki bir lise öğrencisine uygulanmış ve ikna edici metin yazma becerisi üzerindeki etkililiği incelenmiştir. Vaka çalışması olarak desenlenen çalışmada strateji ÖDSGM adımları izlenerek 4 hafta süren toplamda 15 oturumda öğretilmiştir. Araştırmanın bağımsız değişkeni DENE ve İKNA et stratejisidir. Araştırmanın bağımlı değişkenleri ise ikna edici metin öğeleri (ana fikir, destekleyici fikirler, argümanları destekleyen örnekler ve sonuç cümlesi), bağlantı sözcükleri, metin uzunluğu (sözcük sayısı), metnin bütünsel kalitesi ve yazmaya yönelik tutumdur. Uygulama öncesinde öğrencinin bir iki öğeyi geçmeyen, bağlantı sözcüklerinin kullanılmadığı, oldukça kısa ve bütünsel kalitesi düşük metinler ürettiği gözlenmiştir. Elde edilen bulgularda öğrencinin tüm öğelerin yer aldığı, üç dört bağlantı sözcüğünün kullanıldığı, daha uzun ve bütünsel kalitesi daha yüksek metinler ürettiği görülmüştür. Ayrıca öğrenci uygulama öncesinde planlamaya hiç zaman ayırmazken uygulamadan sonra 10-12 dakika zaman ayırmaya başlamış ve yazmaya yönelik tutumunda olumlu yönde artış gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Özel öğrenme güçlüğü, yazma güçlüğü, ikna edici yazma, DENE ve İKNA et stratejisi

Ağır ve Çoklu Yetersizliği Olan Bireylerin Eğitimi

Çoklu Yetersizliği Olan Bireylerin Eğitimlerinde Aile Üyeleriyle Yürütülen Çalışmalar: Sistematik Derleme

Adile Emel Sardohan Yıldırım[1], Abdullah Çiftçi[1], Özlem Altındağ Kumaş[2]

[1]Akdeniz Üniversitesi

[2]Dicle Üniversitesi

Bildiri No: 207 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Çoklu yetersizliği olan bireylerin eğitim süreçlerinde aile üyelerinin desteği, aktif katılımı ve paydaşlarla iş birliği kritik önem arz etmektedir. Bu çalışmada çoklu yetersizliği olan bireylerin eğitimlerinde aile üyeleriyle yürütülen çalışmaların sistematik derleme yöntemiyle incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında Web of Science, Scopus, Proquest ve Eric veri tabanlarında çoklu yetersizliği olan bireylerin aileleriyle yürütülen çalışmalar incelenmiştir. İncelenen çalışmaların dahil etme ölçütleri olarak 1990-2023 yılları arasında yayınlanan çalışmalara odaklanılmış, aile, anne, baba, abla, abi, kardeş, eğitim anahtar kelimeleri belirlenmiştir. Dahil etme ölçütleri sonunda 18 çalışmanın araştırmaya dahil edilmesine karar verilmiştir. Dahil edilmesine karar verilen çalışmalar araştırmanın yayınlandığı yıl, araştırmanın yürütüldüğü ülke, amacı, araştırmada kullanılan yöntem, araştırma katılımcılarının sayısı, yaşı ve rolü, çoklu yetersizliği olan bireylerin yetersizliklerinin türü, derecesi ve öğrenme çıktıları açısından betimsel analiz yoluyla analiz edilmiştir. Analiz sonucunda edilen bulguların bir kısmında ele alınan çalışmaların büyük çoğunluğunun anne ve babalarla yürütüldüğü, abi, abla ve kendinden yaşça küçük kardeşlerinin katılımcı olduğu çok sınırlı çalışma olduğu görülmektedir. İncelenen çalışmalarda aile üyelerinin çocuklarının eğitim süreçlerinde eğitimci, uzman olarak yer aldığı, bu süreçlerde çocuklarının okuryazarlık becerilerini geliştirmeyi ve iletişim becerilerini desteklemeyi amaçladıkları, çocuklarıyla çalışırken teknoloji temelli, alternatif ve artırılmış iletişim araçlarını kullandıkları ve çocuklarının kaynaştırma/bütünleştirme ortamlarında eğitimlerine devam etmelerini destekledikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca aile üyelerinin, çoklu yetersizliği olan çocuklarının eğitim süreçlerine katılma ile ilgili güçlükler yaşadıkları ve güçlüklerin başında bilgi ve deneyim eksikliği olduğu, aile üyelerinin bilgi ve tecrübelerini artırmaya yönelik eğitimler verildiği zaman çocuklarının eğitim süreçlerine aktif katıldıkları ve aynı zamanda çocuklarının eğitim hayatında anlamlı değişiklikler için eğitim süreçlerinin nitelikli planlanmasının önem arz ettiğini vurguladıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Çoklu yetersizlik, aile, sistematik derleme

Görme ve Ek Yetersizliği Olan Çocukların Dokunsal Kartlarla Seçim Yapma Becerisi Öğretimi

Pınar Şafak[1], Mehmet Emin Kalaylı[1]
[1]Gazi Üniversitesi

Bildiri No: 249 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Yetersizlikten etkilenmiş çocukların bağımsız yaşam becerilerinin geliştirilmesi için bu çocuklara kendi yaşam sorumluluğunu almayı öğretmek gerekmektedir. Yaşam sorumluluğu, bireylerin kendi hayatlarını yönlendirebilme ve kontrolünü sağlayabilme olarak nitelendirilmektedir. Seçim yapma da bireylerin yaşam sorumluluğunu alması ve bağımsız yaşayabilmesi için önemli becerilerden biridir. Yetersizlikten etkilenen çocukların birçoğu özel bir eğitim almadan seçim yapma becerisi kazanırken ağır ve çoklu yetersizliği (AÇYE) olan çocuklar bu beceride güçlük yaşamaktadırlar. AÇYE olan çocuklar yoğun iletişim güçlükleri seçimlerinin ifadesini zorlaştırmaktadır. Bu durumda da yetişkinler AÇYE olan çocuklara seçim yapma fırsatı sunmadan ihtiyaçlarını yerine getirmektedir. Oysa seçim yapma becerisi çocukların kendilerini ifade etmelerine imkan tanır. Bu durum problem davranışlarının azalmasına, bilişsel, sosyal ve iletişim becerilerinin gelişmesine hizmet etmektedir. AÇYE olan çocuklar için seçim yapma becerisinin önemi bilinirken öğretimi ihmal edilmektedir. Alanyazında bu çocukların seçim yapma kapasitelerinin olduğunu ve eğitim planında olması gerektiğini vurgulayan çalışmalar bulunmaktadır.

AÇYE olan çocukların sınırlı iletişim becerileri geliştirmek ve desteklemek için Alternatif Destekleyici İletişim sistemleri kullanılmaktadır. Dokunsal kartlar bu çocukların iletişim becerilerini destekleyen alternatif iletişim araçlarındandır. Dokunsal kartlar çeşitli nesneleri, olayları veya durumları temsil eden somut materyalleri içermektedir. Bu kartlar işlevsel iletişim davranışlarını artırırken ısırma, vurma ve öfke nöbeti geçirme gibi problem davranışların azaltılmasına yardımcı olmaktadır.

AÇYE olan çocuklara seçim yapma becerisinin öğretilmesi sürecinde onların tercihlerinin bilinmesi gerekmektedir. Bu yüzden seçim yapma becerisinin öğretiminden önce çocuklara tercih değerlendirmesi yapılmalıdır. Tercih değerlendirmesi çocuklara sunulan uyaranlara karşı çocukların tepkisinin değerlendirilmesidir. Seçim ve tercih kelimeleri birbiriyle karıştırılabilmekte ve birbirinin yerine kullanılabilmektedir. Tercih bir seçeneğin diğerine göre daha çok sevilmesi ya da sevilmemesiyken, seçim bireyin tercihi doğrultusunda sunulan uyaranlar arasından birini seçmesi ya da reddetmesi olarak tanımlanmaktadır.

Bu araştırmanın amacı görme ve ek yetersizliği olan çocukların sabit bekleme süreli öğretimle sunulan dokunulabilir kartlar aracılığıyla seçim yapma becerisi öğretiminin etkili olup olmadığını, iki, dört ve altı hafta sonra edindikleri beceriyi koruyup korumadıklarını belirlemektir. Bu amaçla katılımcıların tercih değerlendirmesi ile belirlenen oyuncak tercihleri dikkate alınarak seçim öğretimi yapılmıştır. Katılımcılar görmeyen ve ek zihinsel yetersizliği ya da otizm spektrum bozukluğu olan 2 kız 1 erkek çocuktan oluşmaktadır. Katılımcıların biri 10 diğer ikisi 12 yaşlarında olup bir görme engelliler okulunda öğrenimlerine devam etmektedirler. Araştırmada katılımcılar arası yoklama denemeli çoklu yoklama deseni kullanılmıştır. Bağımsız değişkeni sabit bekleme süreli öğretimle gerçekleştirilen dokunulabilir kartlar aracılığıyla seçim yapma becerisi öğretimiyken, bağımlı değişkeni çocukların seçim yapma becerisindeki değişimdir. Eş zamanlı ipucunun dokunulabilir kartlar aracılığıyla seçim yapma becerisinin öğretiminde etkililiğini belirlemek için başlama düzeyi, yoklama, öğretim (2 aşama), genelleme ve izleme oturumları düzenlenmiştir. Güvenirlik için uygulama ve gözlemciler arası güvenirlik verileri toplanmıştır. Araştırmada dolaylı ve iki uyaranlı doğrudan tercih değerlendirmelerinden elde edilen veriler doğrultusunda önce oyuncaklar arasından daha sonra da oyuncakları temsil eden dokunulabilir kartlarla seçim yapma öğretimine yer verilmiştir. Seçim yapma öğretiminde tercih edilen, edilmeyen ve nötr unsurlardan oluşan öğretim sırası takip edilmiştir. Veriler araştırmacılar tarafından hazırlanan seçim yapma kayıt formuna kayıt edilmiştir. Araştırmanın etkililik veriler grafiksel olarak analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Seçim yapma, tercih değerlendirmesi, sembol kartları, ağır ve çoklu yetersizlik, sabit bekleme süreli öğretim.

Sembolik İletişim Dönemi Orta-Ağır Yetersizliği Olan Bireyler İçin " Gazi Erken Okuryazarlık Ölçeğinin" Geliştirilmesi

Hülya Torun Yeterge[1], Pınar Şafak[2]
[1]Manisa Özel Eğitim Uygulama Okulu
[2]Gazi Üniversitesi

Bildiri No: 272 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Bildiri

Bu çalışmada sembolik iletişim dönemindeki orta-ağır yetersizliği olan bireylerin erken okuryazarlık becerilerini değerlendirmeye yönelik, geçerli ve güvenilir bir erken okuryazarlık becerileri ölçeği geliştirmek amaçlanmıştır. Araştırma toplamda üç aşamada planlanıp uygulanmıştır. Bu aşamalardan birincisi olan görüşme aşaması için özel eğitim uygulama okullarında orta-ağır yetersizliği olan öğrencilerle çalışan 10 özel eğitim öğretmeni ve üniversitelerin özel eğitim bölümlerinden 8 akademisyen ile yarı yapılandırılmış formlar kullanılarak görüşmeler yapılmıştır. Uzman görüşleri sonrasında hazırlanan formlar, erken okuryazarlık becerilerinin nasıl değerlendirilmesi gerektiğini içeren 10 sorudan oluşmaktadır. Yapılan görüşme sonuçları araştırmacılar tarafından analiz edilmiştir. Görüşme analizleri için değerlendiriciler arası güvenirlik hesaplaması yapılmıştır. Araştırmanın ikinci aşamasında ise erken okuryazarlık becerilerinin ülkemizde ve yurt dışında, tüm bireyler için nasıl değerlendirildiği, özellikle orta-ağır yetersizliği olan bireyler için hangi değerlendirme araçlarının nasıl kullanıldığı ve bu araçların ne gibi maddeleri içerdiği incelenerek alanyazın taraması yapılmıştır. Görüşmeler sonunda elde edilen veriler ve alanyazından elde edilen bilgiler ışığında ölçek için madde havuzu oluşturulmuş ve bu maddeler uzman görüşlerine gönderilmiştir. Üçüncü ve son aşamada, uzman görüşlerinden yararlanılarak hazırlanan ölçek materyalleri, Manisa ve İzmir'deki özel eğitim uygulama okullarında öğrenim gören, sembolik iletişim döneminde bulunan, yaşları 5 ile 11 arasında değişen ve orta-ağır yetersizlikleri olan 460 öğrenciye uygulanmıştır. Uygulamalarda okul yönetimi tarafından uygun görülen sessiz ve dikkat dağıtıcı etkenlerin en az seviyede bulunduğu bireysel çalışma odalarında öğrenciler ile çalışılmıştır. Uygulama sürecinde bir uzman tarafından, değerlendiriciler arası güvenirlik ve uygulama güvenirliği verileri toplanmıştır. Ölçeğin geçerlik çalışmaları sırasında, kapsam geçerliği, yapı geçerliği, ayırt edici geçerlik ve ölçüt geçerliği incelenmiştir. Kapsam geçerliğini değerlendirmek için uzman görüşleri göz önünde bulundurulmuş ve uzmanların değerlendirmeleri sonucunda 40 madde, çocukların özellikleri ve erken okuryazarlık alanındaki teorik çerçeveye uygun ve yeterli bulunmuştur. Ölçeğin yapı geçerliğini değerlendirmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Ölçüt geçerliğini belirlemek için ise uygun bir ölçek bulunamadığı için "öğretmen görüş formu" adını taşıyan bir form geliştirilmiştir. Bu form, öğretmenlerin kendi öğrencilerini değerlendirmeleri için kullanılmıştır. Ayrıca bu formun geçerlik, güvenirlik çalışmaları da gerçekleştirilmiş ve form ile ölçek sonuçları karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonuçlarına göre, ölçek ve formun uyumlu olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ölçüt geçerliği çalışması çerçevesinde örneklemde yer alan bireylerin demografik özelliklerine göre ölçek puanları arasında herhangi bir anlamlı fark olup olmadığı analiz edilmiştir. Ölçeğin güvenirlik çalışmaları kapsamında ise test-tekrar test ve iç tutarlık katsayıları gözden geçirilmiştir. İncelemeler sonucunda, oluşturulan "Gazi Erken Okuryazarlık Ölçeğinin" yüksek güvenirliğe sahip olduğu saptanmıştır. Bu nedenle, bu ölçeğin sembolik iletişim dönemindeki orta-ağır düzeyde yetersizliği olan bireylerin erken okuryazarlık becerilerini değerlendirmek için geçerli ve güvenilir bir araç olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, bu ölçeğin alanyazına katkı sağlayabilecek önemli bir nitelikte olduğu değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Orta-ağır yetersizlik, erken okuryazarlık, ölçek geliştirme